

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TUNCELİLİ HALK ŞAİRİ AHMET YURT DEDE
(HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Yrd. Doç. Dr. Gülde ÇETİNDAG SÜME **Muhammet Faruk EKİCİ**

ELAZIĞ – 2017

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**TUNCELİLİ HALK ŞAİRİ AHMET YURT DEDE (HAYATI,
SANATI VE ŞİİRLERİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Gülda ÇETİNDAG SÜME

HAZIRLAYAN

Muhammet Faruk EKİCİ

Jürimiztarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1- Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK
- 2- Yrd. Doç. Dr. Gülda ÇETİNDAG SÜME
- 3- Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA
- 4-
- 5-

F.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Tuncelili Halk Şairi Ahmet Yurt Dede (Hayatı, Sanatı ve Şiirleri)****Muhammet Faruk EKİCİ****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı****Türk Halkbilimi Bilim Dalı****Elazığ-2017; Sayfa: IX+451**

Duygu ve düşüncelerin kelimelere farklı anlamlar kazandırılarak anlatıldığı veya ifade edildiği şiir sanatı, neredeyse insanlığın doğduğu zamanlardan itibaren günümüze kadar icra edilmiş, icra edildiği toplumların dilsel ve kültürel bütün özelliklerini muhtevasında barındırmıştır. Türk kültürünün tarihinde de bu sanatı icra eden çeşitli kutsal özelliklere sahip şahsiyetler olmuş ve bunlara “ozan” denilmiştir. Ozanlar, şiirlerini bugünkü sazın en ilkel hali olan “kopuz”u çalarak ifade etmişlerdir. Onların şiirleri ağızdan ağza yayılarak yaşadıkları dönemin toplumsal ve kültürel özellikleri de bu sayede sonraki dönemlere aktarılmıştır.

Halk şiirinin icracıları olarak bilinen ozanlardan bazıları Alevi-Bektaşî inancına mensup kişiler olup, bu ozanlar şiirlerinde çoğunlukla aşkı ve muhabbeti, Allah-Muhammed-Ali üçlüsünü ve insan sevgisini ön planda tutmuştur. Söz konusu ozanlar ve onların tarih boyunca icra ettikleri eşsiz sanat ürünleri, Alevi-Bektaşî edebiyatı içinde değerlendirilmiştir.

Ozanlık geleneği, içinde bulunduğumuz asırda da varlığını sürdürmektedir. Ülkemizin hemen her yerinde, özellikle de doğu bölgelerinde saz çalıp şiirler söyleyen ozanlar yaşamaktadır. Tunceli'nin Hozat ilçesinde yaşayan, Alevilik inancını benimsemiş insanların dini ve hayati her konuda önderliğini yapan Dede Ahmet Yurt da bu ozanlardan biridir. Çalışmamızda Ahmet Yurt Dede, hayatı, sanatı ve şiirleri ekseninde değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Halk Şiiri, Ozan, Ahmet Yurt Dede, Alevilik

ABSTRACT

Masters Thesis

Folk Poet Ahmet Yurt Grandfather From Tunceli (Life, Art And Poetries)

Muhammet Faruk EKİCİ

The University of Fırat

The Institute of Social Science

The Department of Turkish Language and Literature

Turkish Folklore Literature Science

Elazığ-2017; Page: IX+451

The art of poetry in which thoughts and emotions are expressed by bringing different meanings in them, has been pursued nearly since the birth of human, contained all linguistic and cultural characteristics of the societies in which it has been pursued. There have been people who have pursued this art and had different sacred specialities in Turkish cultural history too and they have been named ‘ozan’. These poets named ozan have performed their poems by playing the “kopuz” which is the most primitive form of “saz”. Their poems being spread by word of mouth, the social and cultural characteristics of their time have been transferred to following periods.

Some of the poets known as performers of folk poetry are related to the belief of Alevi-Bektashi and these poets mostly emphasize love and affection, the trio of Allah-Muhammed-Ali and human love. Those poets and their unique artworks which they performed throughout history have been evaluated in the literature of Alevi-Bektaş.

Tradition of minstrelsy has been continuing existence in this century. In almost every part of our country especially in east regions there live folk poets who play saz and tell(read/perform) poems. Ahmet Yurt Dede, who lives in Hozat in Tunceli and leads the people who have adopted faith of Alevi in every religious topics and the topics about life, is one of those folk poets. In our study, Ahmet Yurt Dede has been evaluated in his life, art and poems.

Key Words: Folk Poetry, Folk Poet, Ahmet Yurt Dede, Alevism

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖN SÖZ	VII
KISALTMALAR	X
GİRİŞ.....	1
I. ALEVİ-BEKTAŞİ İNANÇ VE KÜLTÜRÜ İLE OZANLIK GELENEĞİ	
HAKKINDA GENEL BİLGİ	1
I.1. Alevi-Bektaşî Kültürünün İnanç ve Gelenekleri	1
I.1.1. Alevilik Nedir?.....	1
I.1.2. Alevilik ve Bektaşilik.....	2
I.2. Eski Türk İnançlarının Alevilikteki Dedelik Kurumuna Tesiri	12
II.2.1. Dede ile Kam/Şaman İlişkisi	14
I.3. Alevilikte İnanç Sistemi ve Cem Ayını	17
I.3.1. Musahiplik.....	20
I.3.2. Düşkünlük	22
I.3.3. Ocak Anlayışı ve Dedelik Kurumu	24
I.3.4. Dört Kapı Kırk Makam	28
I.3.4.1. Şeriat.....	29
I.3.4.2. Tarikat.....	30
I.3.4.3. Marifet	31
I.3.4.4. Hakikat	31
II. OZANLIK GELENEĞİ.....	32

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AHMET YURT DEDE’NİN HAYATI, SANATÇI KİŞİLİĞİ VE DEDELİĞİ . 40	
1.1. Hayatı	40
1.1.2. Doğum Tarihi ve Yeri	42
1.1.3. Evliliği, Eşi ve Çocukları	44
1.1.4. Eğitimi	45
1.1.5. Askerliği	45
1.2. Sanatçı Kişiliği	46

1.2.1. Mahlası	46
1.2.2. Ozanlığı	47
1.2.3. Usta-Çırac İlişkisi.....	51
1.2.4. Dedeliği	52
1.2.5. Diğer Yönleri.....	54
1.2.5.1. Yıldıznâme Bakma	54
1.2.5.2. Muska Yazma	55
1.2.5.3. Katıldığı Etkinlikler	56
1.2.5.6. Yayımlanmış Eserleri	56
İKİNCİ BÖLÜM	
2. HALK ŞAİRİ AHMET YURT DEDE’NİN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ ...	57
2.1. Şiirlerinin Şekil Özellikleri	57
2.1.1. Hece Ölçüsü ve Durak Yapısı	57
2.1.2. Uyak Yapısı	58
2.1.2.1. Diğer Ahenk Unsurları.....	65
2.2. Dil ve Üslup Özellikleri	68
2.2.1. Dil Özellikleri.....	68
2.2.2. Üslup Özellikleri	69
2.2.2.1. Şiirlerinde Kullandığı Atasözleri ve Deyimler	69
2.2.2.1.1. Atasözleri	69
2.2.2.1.2. Deyimler.....	70
2.3. Ahmet Yurt’un Şiirlerindeki Edebi Sanatlar	71
2.3.1. Teşbih (Benzetme).....	72
2.3.2. Telmih (Hatırlatma).....	73
2.3.3. Teşhis (Kişileştirme)	74
2.3.4. Mübalağa (Abartma)	75
2.3.5. Tezat	77
2.3.6. İstifham.....	78
2.3.7. Tenasüp.....	78
2.3.8. İktibas	79
2.3.9. Nida	79
2.3.10. İntak.....	80
2.4. Alevi – Bektaşî Şiir Türlerinden Örnekler	80

2.4.1. Miraçlama.....	80
2.4.2. Düvaz İmam	81
2.4.3. Nefes.....	85
2.4.4. Devriye	86
2.4.5. Şathiye	87
2.5. Şiirlerinde İşlediği Konular.....	89
2.5.1. Aşk ve Sevgi.....	89
2.5.2. Hasret.....	102
2.5.3. Nasihat	108
2.5.4. Ben.....	120
2.5.5. Gurbet	130
2.5.6. Dini-Tasavvufi Şiirler.....	131
2.5.6.1. Pir-Mürşit.....	147
2.5.6.2. Dört Kapı Kırk Makam.....	149
2.5.6.3. Kerbelâ.....	152
2.5.6.4. Hz. Ali.....	153
2.5.6.5. Düvaz İmam'lar	155
2.5.7. Taşlama.....	161
2.5.7.1. Toplumla İlgili Taşlamalar	163
2.5.7.2. Felek ve Kader Kavramı ile İlgili Taşlamalar	168
2.5.7.3. Kişilerle İlgili Taşlamalar	171
2.5.8. Tabiat	180
2.5.8.1. Turna.....	185
2.5.9. Diğer Konulardaki Şiirler	187
SONUÇ	193
METİNLER.....	196
KAYNAKÇA.....	442
EKLER	448
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	448
Ek 2. Fotoğraflar	449
ÖZ GEÇMİŞ	451

ÖN SÖZ

Asırlar boyunca varlığını koruyup geliştiren ozanlık geleneği, Türk halkının bel kemiği konumundaki önemli şahsiyetleri bünyesinde barındırmış ve bu şahsiyetler sayesinde halkın şiiri ve müziği meydana gelmiştir. Şiir sanatını, Türk milletinin tarih sahnesinde yerini almaya başladığı ve özellikle de Şamanizm inancını yaşadığı zamanlarda Kam/Baksı/Şaman'lar icra etmişlerdir. Dini ve hayati her noktada milletin yardımcısı, yol göstericisi, önderi olan bu değerli şahsiyetler şiirlerini sığır, şölen ve yağ törenlerinde halka sunmuşlardır. Müzik eşliğinde sunulan bu şiirler, atalarımızın yaşayış biçimlerini ve kültürlerini muhtevasında barındırmış, bugünlere taşıma noktasında bir araç olmuşlardır.

Kam, Baksı, Ozan, Oyun ya da Şaman adı verilen liderlerin geçen zamanla birlikte çok yönlü kişilikleri tarihe karışmış olup, ozanlık yönleri ve gelenekleri saklı kalmıştır. Bu şahsiyetler artık sadece ellerinde kopuzla diyar diyar gezip şiirler söylemişlerdir. Bugün bile dimağımızın en özel köşesinde isimlerini koruyan Yunus Emreler, Hacı Bayram Veliler, Abdal Musalar, Kaygusuz Abdallar, Pir Sultan Abdallar, Köroğlular, Karacaoğlanlar, Ercişli Emrahlar, Dadaloğlular, Sümmaniler, Âşık Veyseller, Murat Çobanoğlular, Neşet Ertaşlar vb.'leri bu geleneğin en değerli temsilcilerindendir.

Ozanlık geleneğinin bazı temsilcileri Alevilik inancına mensup olup, şiirlerinde bu inancın değerlerini işlemişlerdir. Halk ozanlarımızın sazının, sözünün Alevi-Bektaşî inanç süzgecinden geçişi, insan sevgisinin, Allah-Muhammed-Ali üçlüsüne bağlılığın, edep, ahlâk ve görgü kurallarının Türk halkının dimağındaki yeri oldukça önemlidir. Onların sazlarının eşsiz ezgileriyle birlikte dile getirilerek mükemmelliğe erişen şiir sanatı, kolektif bilincin sınırları belirsiz veya gizli kalan bir yola girmiş, duygu ve düşüncelerini gün yüzüne çıkarmış, belirgin hale getirmiştir.

Alevilik inancı günümüzde özellikle bazı yörelerde yaşamını sürdürmektedir. Bu yörelerin başında Tunceli gelmektedir. Buradaki halka her konuda önderlik eden, Alevilik inancının en güzel ve en doğru biçimde yaşamasını sağlamaya çalışan dedeler de ozanlık geleneğine hizmet etmektedirler. Bu konuda en dikkate değerlerden birisi de Hozat ilçesinde yaşayan Ahmet Yurt Dede'dir.

Bu çalışmayı hazırlamamızın temel nedenlerinden biri Ahmet Dede'nin saza ve şiire olan sevgisini, bağlılığını literatüre tanıtmak, kazandırmaktır. Tuncelili Halk Şairi

Ahmet Yurt Dede (Hayatı, Sanatı ve Şiirleri) adlı çalışmamız Giriş haricinde İki Bölüm, Sonuç, Metinler, Kaynakça, Ekler ve Öz Geçmiş adlı kısımlardan oluşmaktadır. “Alevi-Bektaşî İnanç ve Kültürü Hakkında Genel Bilgi” başlığını taşıyan Giriş kısmında, Şamanizm inancıyla benzerlikler taşıyan ve bugün ülkemizde on beş milyon kadar insanın benimsediği Alevilik inancı ve kültürü hakkında bilgi vermeye çalıştık. Sonra “Ozanlık Geleneği” başlığı altında, bugünkü âşıklık geleneğinin geçmişten günümüze tarihi seyri hakkında genel bir bilgi verdik.

İki ana bölümden oluşan çalışmamızın Birinci Bölümü’ne “Ahmet Yurt Dede’nin Hayatı, Sanatçı Kişiliği ve Dedeliği” adını verip, bu başlık altında onu, hayatını, dedeliğini ve ozanlık geleneğindeki yerini tanıtmaya çalıştık. Bu bölüm hazırlanırken Ahmet Yurt Dede’nin özellikle kendi bilgilerinden faydalandık.

“Halk Şairi Ahmet Yurt Dede’nin Şiirlerinin İncelenmesi” adlı İkinci Bölüm’de ise onun şiirlerini şekil özellikleri bakımından inceleyip hece ölçülerini, durak yapılarını, uyak düzenini, kafiye ve rediflerini örneklerle sunduk. Dil ve üslup özellikleriyle ilgili olarak şiirlerinde kullandığı dili, atasözleri ve deyimleri açıkladık. Yine şiirlerinde kullandığı edebi sanatları örneklerle sunduktan sonra şiirlerinde işlediği konular hakkında yorumlar yaptık. Bu incelemeleri ve değerlendirmeleri yaparken kullandığımız örnekleri hangi şiirden ve şiirin hangi dörtlüğünden aldığımızı parantez içinde belirttik.

“Sonuç” bölümünde ise ozanlık geleneğine hizmet eden ve bu geleneğin günümüzdeki değerli temsilcilerinden Ahmet Yurt Dede ve sanatı ile ilgili değerlendirmelerimizi tespit ettik. Onun gibi değerlerin bu gibi çalışmalar aracılığıyla literatüre kazandırılması için temennilerimizi sunduk.

“Metinler” bölümünde, incelediğimiz 264 şiiri önce şiirin ölçüsüne göre yedili, sekizli, on birli, on dördü, on beşli ve on altılı şiirler şeklinde tasnif ettik. Tasnifini yaptığımız bu şiirleri ilk hanelerinin son harfine göre alfabetik olarak sıraladık.

“Kaynakça” bölümünde, çalışmamız süresince faydalandığımız kaynakları yazar soyadlarına göre alfabetik olarak sıraladık. “Ekler” bölümüne halk ozanı Ahmet Yurt’la ilgili fotoğrafları ekledikten sonra “Öz Geçmiş” kısmı ile çalışmamızı sonlandırdık.

Tezimi hazırladığım süre içerisinde, Hozat ilçesine yolculuğumda bile hâlîmi hatırımı takip eden, evinin kapılarını bana açıp eşsiz bilgisini ve yaşanmışlıklarını benimle paylaşırken gözlerinin içi parlayan Ahmet Yurt Dede’ye sonsuz teşekkür ederim. Beni halk edebiyatına kazandıran ve bu alanın değerli mimarlarından hocam

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK Hanımefendi'ye, onun öğrencisi olmanın gurur ve onuruyla sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayla ilgili kaynak kitap teminimde, izlemem gereken yolun tarifinde paylaşımcılığıyla ve güler yüzlülüğüyle bana destek verip yardımını hiç esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Gülâda ÇETİNDAG SÜME'ye, yüksek lisanstaki eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım hocalarım Yrd. Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK'a ve Yrd. Doç. Dr. Birol AZAR'a teşekkür ederim.

Bu zorlu hayat yolunun en sonu görünmeyen noktasındayken karşılaştığım, sonrasında yolun kalan kısmını mutluluk ve anlam yüklü rüyalar kadar özel ve güzel kılan sevgili eşim, hayat arkadaşım Çiğdem KESKİN'e; tez yazım sürecinde bana sunduğu sonsuz ve eşsiz destekler için sevgi ve mutluluk dolu teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin teknik kısımlarıyla ilgili destek noktasında yardımını esirgemeyen değerli büyüğüm, Öğretmen Gonca Gül KESKİN'e; hayatım boyunca bana maddi manevi her konuda destek olan annem Fatma EKİCİ ve kardeşim Tarık EKİCİ'ye teşekkür ederim.

KISALTMALAR

- C.** : Cilt
Çev. : Çeviren
H.z. : Hazreti
s. : Sayfa
S. : Sayı
TDK : Türk Dil Kurumu
Vb. : Ve benzeri
Vs. : Ve sair
Yay. : Yayınları

GİRİŞ

I. ALEVİ-BEKTAŞİ İNANÇ VE KÜLTÜRÜ İLE OZANLIK GELENEĞİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

I.1. Alevi-Bektaşî Kültürünün İnanç ve Gelenekleri

I.1.1. Alevilik Nedir?

Alevilik, Hz. Ali ve ehlibeyt sevgisini gönlünde yaşatan ve bu sevginin de tesiriyle birlikte hoşgörüyü kendine temel ilke edinip insana değer vermeyi, insanı sevmeyi ibadetin gereği olarak gören insanların yoludur. İslâm Ansiklopedisine göre Alevilik, “Hz. Ali’ye bağlılık noktasında birleşen çeşitli dini ve siyasi gruplar için kullanılan bir terim” (Ocak, 1989: 368)dir. “Basit anlamıyla Alevilik; birinci İmam Hz. Ali’nin tarafını tutan insanların dünya görüşü olarak tanımlanabilir. Buna, yalın biçimiyle, Ali Partisi denilmesi de mümkündür. Daha dar anlamıyla, Aleviliği, ‘Ali evilik’ ‘Ali evinden olanlar’, ‘Ali evinin yanında olanlar’ olarak tanımlayanlar da vardır.”(Zelyut, 1990: 19). Yine “Kelime olarak Ali (r.a)’ye ait veya Ali (r.a)’ye bağlı olma anlamına gelir. Alevilik, her ne kadar Hz. Ali’ye ve yakınlarına taraftar anlamında ise de, sadece Hz. Ali (r.a)’ye yakın olmak anlamında anlaşılmalıdır. Alevilik veya Alevi inanç anlayışı Kur’an’ı, Hz. Ali (r.a)’nin anlayıp anlattığı gibi anlamak şeklinde ifade edilir. İnsanda yücelmeyi, şekil şartlarından daha çok içsellikte arayan, İslâm dininin bir yorumu olarak kendisini tanıtır.” (Bozkurt, 2010: 195).Ayrıca“*Alevilik, kökleri, tarihi bir vakıa olarak, Türklerin İslâmiyet’i tanımaya başladığı dönemlere kadar uzanan belli siyasi, tarihi, coğrafi, içtimai, iktisadi ve kültürel şartların tedricen oluşturduğu bir İslâmi inanç ve kültür olgusudur.*” (Fıçlalı, 2006: 253). “Alevilik, tarihte eşine az rastlanan bir ezilmişliğin şerefle, dipdiri ayakta kalma ‘destanı’dır.” (Yaman, 2001:9). Gönlü, Tanrı’nın evi bilip onu en mükemmel şekilde ağırlamak için tüm olumsuzluklardan arınmaktır, bir yoldur Alevilik. Menzilinde Allah-Muhammed-Ali’nin yaşadığı yol. Bu yola girmenin temel prensibi ruhu çeşitli dünya nimetlerinden veya nefisten arındırmaktır. Doğru-yanlış, iyi-kötü, edep-erkân, ar-namus gibi toplum düzenine yönelik tüm kavramların sınırlarını en doğru şekilde bilmek; eline, beline, diline, eşine, aşına, işine sahip olabilmektir Alevilik.

Alevilik yoluna herkes giremez. “Alevilikte yol mensubu olmak hem Alevi anne babadan gelme şartına bağlıdır hem de bu iş için düzenlenen cem musahiplik ayinidir.”

(Üzüm, 2007: 158). Ancak durum Bektaşilikte böyle değildir. İsteyen herkes Bektaşilik tarikatına mensup olabilmekte ve bunun için de ikrar verme ayini düzenlenmektedir.

Bugün Anadolu’da yaşayan Alevilerin kökeniyle ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Araştırıp incelediğimiz kaynaklar, Alevilerin Yörük Türkmenler olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Ayrıca, “*Melikoff gibi araştırmacılar kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde Aleviliği Horasan Türkleri’ne bağlarlar. Kaldı ki cem ayinlerinde çığırılan gülbanklerin ve okunan nefeslerin hepsi Türkçe’dir. Tek büyük Dersim aşireti olan Balabanlar, Zazaca konuşmalarına rağmen, kendilerinin Yörük Türkleri’nden geldiklerini söylerler.*” (Şener, 2010: 3). Alevi inancına sahip kimselerin inançlarını oluşturan unsurları yaymada araç olarak kullandıkları şiirlerin de Türkçe olduğunu görmekteyiz. Bu durum onların kökeni hakkındaki görüşleri de doğrular niteliktedir.

I.1.2. Alevilik ve Bektaşilik

Günümüzde Alevilik ve Bektaşilik kavramları birlikte anılmakta ve bu iki kavramın altında yatan anlamlar aynı ya da benzer olarak nitelendirilmektedir. Hatta bazı kesimler Alevilik ve Bektaşilik inançlarının aynı yollar olduğunu ifade etmektedir. Ancak ikisinin birbirinden ayrıldığı temel noktalar vardır. Rus Türkolog İrene Melikoff’a göre “*Alevilik ve Bektaşilik arasındaki tek fark, Bektaşilerin kırları ve göçebe meskenlerini değil kent merkezlerini yerleşke olarak seçmesidir.*” (Melikoff, 1993: 29). Elbette tıpkı Caferiler gibi alaylı olarak örgütlenmeleri ve Ahilik teşkilatı gibi yönetimle güdümlü yaşamaları ve kurumlaşmaları da Bektaşilik kolunun başarılarından ve başlıklarından biridir.

Özünü gün yüzüne çıkarmaya çalıştığımız Alevilik bazı kesimlerce Bektaşilikle karıştırılmaktadır. Aslına dikkat edilirse iki kavramın da altında yatan anlamlar birbirinden çok net çizgilerle ayrılmaktadır. Benzer yönlerin söz konusu çizgilerden yoğunluğu, bu karışıklığa sebebiyet vermektedir. Alevilik ve Bektaşiliğin benzer ve farklı yönlerine burada değineceğiz, ancak bu değinmeden önce kısa da olsa biraz Kızılbaşlık terimini irdelemek istiyoruz. Çünkü Alevilik yerine bazı kesimlerce Kızılbaş kavramı kullanılmaktadır. “*Kırmızı börk veya başlık giyenlere ‘Kızılbaş’ adı verilmiştir. Vaktiyle, Sünni olsun, Alevi olsun, bütün Türkmen oymakları halkı kızıl börk giyerlerdi. Anlaşılan Sünniler zamanla kırmızı börkü terk edince, yalnız Alevi topluluklarının şapkası hükmüne girmiş. Bu yüzden baş giyimlerine izafeten Alevilere ‘Kızılbaş’ denmeye başlanmış. Cem ayinlerinden, gizli toplantılardan, içki içmelerinden ve sır*

saklamalarından ötürü, yakıştırmalar ve suçlamalar yapılmış ve neticede, Kızılbaş kelimesi, bugünkü ifadesini kazanmıştır." (Eröz, 1990: 80-81). Buna ek olarak Kızılbaş teriminin kaynağıyla ilgili; Hz. Ali'nin Hayber Savaşı'nda kızıl sarık sarması, Uhud Savaşı'nda başından yaralanması, Osmanlı'yı kurduğu öne sürülen Yeniçeri Ocağı'ndaki Bektaşî Alevilerinin kafalarına kırmızı renkli on iki dilimli başlık giymiş olmaları gibi nedenler sayılabilir. Dikkate değer diğer bir neden de Alevilik inancıyla benzerlik gösteren Şamanizm'deki şamanların dini tören anında başına giydikleri külâhın kırmızı olmasıdır.

Yukarıdaki kaynak arayışına ek olarak göçmen Türkmenler'in kırmızı renkte fes takması ile ilgili olduğu gibi görüşler mevcuttur. Göçmen bir topluluk olan Türklerin Orta Asya tarihine bakıldığında işin aslı fark edilebilecektir. Ancak günümüzde kendisine yüklenen birçok olumsuz anlamdan ötürü Kızılbaş kelimesi, duyulduğunda bile çoğu kişinin bünyesinde soğuk bir hava estirmektedir. Bunun önde gelen sebeplerinden biri de Osmanlı dönemindeki Şah İsmail ayaklanmasıdır. Bu ayaklanmada Şah İsmail ve yanındakiler kızıl börk takmışlardır. Alevilere Kızılbaş denmesinin bir diğer nedeni de budur. Kızılbaş terimine değindikten sonra Alevilik ve Bektaşilik arasındaki benzer ve farklı yönlerden bahsedebiliriz. Bu konuyla ilgili olarak araştırmacı İlyas Üzüm'ün görüşleri şu şekildedir:

- *"İslâm tasavvuf tarihinde tarikatların olmazsa olmaz şartı hükmündeki 'edep-erkân' anlayışı hem Alevilikte hem de Bektaşilikte mevcuttur.*
- *Yine bir yapının 'tarikat' olabilmesi için gerekli olan 'adap-erkân'ın yürütüldüğü mekânın, yani tekke, dergâh ve zaviyelerin bulunması, her iki yapı için de söz konusudur. Şu kadar var ki, Bektaşilik şehirli bir tarikat olması sebebiyle nüfus yoğunluğuna paralel olarak geçmişte kimi yerleşim merkezlerinde belli sayıda dergâha sahip olmuş; köy Bektaşiliği diye de anılan Alevilik ise, varlığını daha çok köylerde sürdürmesi sebebiyle köyde bulunan bu işleme uygun evlerden birini tekke olarak kullanmıştır.*
- *Bektaşilik-Kızılbaşlık farklılaşması belli bir sürece girdiğinde, Balım Sultan'la birlikte Bektaşî erkânı bugüne kadar gelen formuna kavuşurken, Alevilik de Erdebil merkezli olarak ve Safevi tarikatının adap-erkânını yürütmeye çalışmıştır.*
- *Osmanlı dönemi tasavvuf tarihinden bahseden kaynaklar, Aleviliğin, yani köy Bektaşiliğinin geniş bir literatüre sahip olmaması ve tamamen içe kapanık*

olması sebebiyle bu konuda ayrıntıya inmemişlerse de, aynı yapıdan gelen Bektaşiliğin nispeten daha zengin bir literâtüre sahip olması ve şehirli niteliği sebebiyle onu bir tarikat olarak ele alıp incelemişlerdir.

- *Aleviliğin ana kaynağı hükmündeki Buyruk'ta adap-erkân bütün detayları ile anlatılırken, Bektaşilikte ise bu amaçla kaleme alınan ve sayıları onları geçen 'Erkân nâme' literâtürü oluşmuştur. Gerek Buyruk'tan gerekse erkânnâmelerde yine tarikatların ortak özellikleri olan 'şeyh-mürîr', 'pir-talip', 'dede-talip' ilişkileri bağlamında geniş bilgiler yer almıştır.*
- *Gerek Alevilikte gerekse Bektaşilikte 'hiyerarşi' tamamen tasavvufî bir karakter taşımaktadır. Alevilikte; 'halife, dede (pir), rehber, talip' ve Bektaşilikte 'dedebaba, halife baba, baba, rehber, talip biçimindeki sıralamalar bunu göstermektedir.*
- *Alevî ve Bektaşî büyüklerine ait velayetnâmeler yahut diğer adıyla menakıpnâmeler, tasavvuf geleneği içinde söz konusu uluların etrafında gelişen ve onların gerçek anlamda veliliğini teyit eden kerametlerle doludur.*
- *Alevî ve Bektaşî şiirlerinde pek çok tasavvufî kavrama yer verildiği gibi, 'yol'un tasavvuf yolu olduğunu ifade eden deyişler de vardır.' (Üzüm, 2007: 131-132).*

Ayrıca "Alevilerde büyük önemi olan 'musahip' veya 'ahiret kardeşliği' âdeti Bektaşilerde yoktur. Balım Sultan'la başlamış olan 'mücerred' (bekâR derviş) âdeti de Alevilerde yoktur. Aksine Alevilerde 'ayin-i cem' törenlerine sadece evli çiftler katılabilmektedir." (Azar, 2005: 53). Ayrıca isteyen herkesin Alevilik yoluna giremez. Bektaşilikte ise durum bunun tam tersidir. Alevilik ve Bektaşiliğin ayrılık yaşadığı en önemli noktalardan birisi de elbette budur.

Görüldüğü üzere Aleviliğin ve Bektaşiliğin hemen hemen aynı amaca hizmet ettiklerini ancak formatın birtakım farklılıklar arz ettiğini söylemek mümkündür. Yorumlar ve kaynaklar, Aleviliğin yolunun köyden; Bektaşiliğin yolunun da şehirden geçtiğini göstermektedir. Alevilik, Bektaşiliğin köy formatı olarak kalmıştır ve bu yüzden Aleviliğin araştırılıp incelenmesi aksaklıklara uğramıştır. Buna sebep olarak köydeki Alevilerin toplantılarını ve cemlerini daima bir sır gibi icra etmiş olmaları gösterilebilir. Aleviliğin yolunu Buyruk'un, Bektaşiliğin de "erkânnâme"lerin çizmiş olması, Bektaşiliğin tasavvufî hiyerarşisindeki "baba" diğer önemli farklılıklardandır.

Çalışmamızın ilerleyen kısımlarında Alevilik yolunun genel hatlarını çizmeye çalışacağız.

I.1.3. Aleviliğin Tarihi Süreci

Aleviliğin en yaygın ve en bilinen tanımı sonsuz sevgi ve saygıyla donatılmış Hz. Ali taraftarlığıdır. Bu taraftarlığın başlangıç noktası ise Peygamber Efendimizin vefat etmesinden hemen sonrasındır. Çünkü burada “halifenin kim olacağı” tartışmaları başlamıştır. Hatta bu tartışmalar, Peygamber Efendimizin cenazesi henüz defnedilmemişken ortaya çıkmıştır. Ancak “*Aleviliğin doğuşunda Hz. Ali ve hilafet meselesi Hz. Ali ve Muaviye kavgasının sadece neden olduğunu ve bir ateşleme görevi gördüğünü, Aleviliğe ve Bektaşiliğe vücut veren temel faktörün bu olmadığı iyi bilinmelidir.*” (Azar, 2005: 37).

“Peygamberimiz’in ölümünden (632) sonra ilk kez belirgin bir düşünce ayrılığıyla karşılaşılır. Onun yerine kimin geçeceği sorusu Müslümanları Medineliler (Ensar) ve Mekkeliler (Muhacirun) grubu olarak ikiye böler. Medineliler, İslâmîliğin kendilerinin hizmetleriyle gelişip kökleştiğini öne sürerek içlerinden birinin, Sa’d b. Ubade’nin halife olmasını isterler. Ama bir grup Medineli ona karşı çıkar. Onlara göre Peygamber’in kavmi ve akrabası, ilk arkadaşı olan Kureyş muhacirlerinden de ikinci bir emir seçilmelidir. Daha sonra Medineliler kendi aralarında düşünce ayrılığına düşünce Mekkeliler duruma egemen olurlar. Ömer, Ebu Bekir’e biat edilmesini sağlamıştır. Ama başta Muhammed Peygamber’in soyu Haşimoğulları olmak üzere bir bölük insanın, Peygamber’in soyundan geldiği, onun damadı olduğu için Ali’nin halife olması gerektiğini öne sürdükleri görülür. Ensar’dan kimileri Ali’nin halifeliğinden yana görünürlerse de Sa’d b. Ubade dışında hepsi Ebu Bekir’e biat ederler. Böylece ilk gün Ali’yi tutanlarla onlara karşı olan ve Ebu Bekir’i tutanlar olmak üzere iki karşıt grup ortaya çıkar.” (Özkırımlı, 1998: 11-12). Görüldüğü üzere Ali’yi tutanlar, varlığını bugünlere dek yaşatmış Alevilik inancının temellerini atmış kişilerdir.

Hz. Ali, Peygamber Efendimizin en sevdiği yakınlarından birisidir. İslâmiyet’i ilk kabul edenlerden biri de odur. İslâm dininin yayılması için yapılan savaşlarda, verilen mücadelelerde Hz. Ali büyük rol oynamış ve yiğitliğinden ötürü “Allah’ın Aslanı” olarak anılmıştır, hâlâ da bu unvanla anılmaktadır. O, İslâm için verilen mücadelelerde daima Peygamber Efendimizin yanında saf tutmuştur. Peygamberimiz,

onu çok sevmiş ve kendisine dost bilmiştir. Hatta O'nunla ilgili Gadir-u Humm denilen yerde, *“Ben kimin mevlasıysam bu Ali, onun mevlasıdır. Allah'ım onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et, onu horlayanı horla, nereye yönelirse hakkı onunla bile kıl.”* (Kocadağ, 1996: 17) diye dua etmiştir. Onun bu ifadesi, Hz. Ali'nin halife olması gerektiğini savunan kesim için kanıt olarak gösterilmiştir.

Hz. Ali sevilip sayıldığı için Peygamberimiz'in vefatından sonra onun halife olması istenmiştir. Ancak sevenlerinin bu yöndeki istekleri ve baskılarına rağmen Ali, halifeliği kabul etmek istememiş ve Peygamber'in cenazesini yıkayıp defnetme işleriyle meşgul olmuştur. Bu sırada ilk halife Ebubekir olmuştur.

“Hz. Ali, Fatıma'nın vefatına kadar, yani Peygamber'in vefatından yetmiş beş gün, yahut altı ay geçinceye dek Ebu Bekir'e biat etmemiş, Hz. Fatıma'dan sonra biat ederek ayrılığı gidermiştir.” (Kocadağ, 1996: 17). Daha sonra Ebubekir'in halifeliğini Hz. Ömer ve Hz. Osman'ın halifeliği takip etmiştir. Hz. Osman'ın halifeliğini, Hz. Ali ona karşı çıkmadan kabul etmiştir. Osman da halifeliği döneminde adaletten ödün verip bazı yakınlarını çeşitli bölgelerde önemli görevlere tayin etmiştir. Örneğin Şam Valiliği'ne Muaviye'nin tayini gibi. Daha sonra çıkan karışıklıklar sonucu Hz. Osman öldürülmüştür.

“Osman'ın öldürülüşünden sonra Ali, kendisine önerilen halifeliği reddetti. Talha ya da Zübeyr'in halife olmasını istedi ama bu konuda anlaşılmaya varılamadığı ve karışıklık sürüp gittiği için halifeliği üstlenmek zorunda kaldı. Halife Ali'nin çözmek zorunda olduğu sorunların başında Osman'ı öldürenlerin cezalandırılmasıyla vilayetlerin durumu geliyordu. Ayrıca Şam Valiliği'ne getirilen ve akraba olduğu Osman'ın döneminde bütün Suriye'yi egemenliği altına alan Muaviye, Ali'ye biat etmiyor, Osman'ın öldürülmesinden Ali'yi sorumlu tutuyordu.” (Özkırımlı, 1998: 20-21). Burada çıkan karışıklıklar Hz. Ali ve Muaviye tarafları arasında çıkacak savaşın başlangıç noktasıdır. *“Muaviye halife olmak istemiş ve bu isteğini elçiler aracılığıyla Ali'ye iletmeye çalışmıştır. Buna bahane olarak da Osman'ın kanunu göstermişlerdir. Hz. Ali, bu olaylar karşısında savaştan gayri başka bir seçeneğinin kalmadığını düşünerek, ordusunu Nahile denen yerde topladı. Öbür taraftan Muaviye de ordusuna çeki düzen verdi ve El Cezire yoluyla Rakka ve Fırat'ı geçerek Bizans harabelerine vardığı anda Hz. Ali ve Muaviye'nin orduları Sıffin denilen yerde karşı karşıya durdular.”* (Altınok, 1998: 37). Burada çıkan savaşta Muaviye yenileceğini anlamış ve

hileli yollara başvurmuştur. Kur'an-ı Kerim sayfalarını kullanarak savaşı durdurmuştur. Ancak savaş kaçınılmazdır.

Hz. Ali bir sabah namazı camiye gittiğinde burada aldığı ağır kılıç darbeleri yüzünden yaralanmış, evine getirildikten bir süre sonra bu yaralardan kurtulamayarak hayata gözlerini yummuştur. Onun şehadetinden sonra seksen altı yıl sürecek olan Emeviler dönemi başlamıştır.

Muaviye tarafından, Hz. Ali'nin çocukları hep karşı bir tehlike olarak görülmüş ve öldürülmek istenmişlerdir. Hz. Hasan öldürülmüştür ancak daha sonra Muaviye'nin ölümü de gerçekleşmiştir. Onun oğlu Yezid için de Hz. Hüseyin hep karşı bir güç ve tehlike arz etmekteydi. 10 Ekim 680'de, Kerbelâ'da Yezid'in ordusu Hz. Hüseyin'le karşılaşmış ve burada çıkan savaşta Hüseyin'le birlikte yetmiş iki kişi öldürülmüştür. Bu olaya tarihe "Kerbelâ Olayı" olarak geçmiştir.

"Sebeplerin bile gözyaşlarını tutamayacakları kadar hazin olan Kerbelâ vakası, bütün Müslümanların kalbinde derin bir yara açmış ve daha sonraki muhalefet hareketlerinde Hz. Hüseyin'in intikamı bahane edilerek binlerce Müslümanın kanı dökülmüştür. Hz. Hüseyin'in şehit edilmesi noktasına gelen tarihi olaylar sürüp gider. İnsanların olayları iyi değerlendirmeleri halinde mazlumların taraftarı olmak gibi olumlu bir tavır sergilemeleri, zaman içinde Hz. Hüseyin'e duyulan muhabbeti daha da artırdı. Bu muhabbet ile Hz. Hüseyin'in şehit edilmesine duyulan üzüntü ve mahcubiyet duyguları sonucu 10. Muharrem günü matem günü olarak telakki edilmiştir." (Çağlayan, 1997: 12-13). Alevilik inancını yaşayanlar her yıl bu dönemlerde oradaki şehitleri anmak ve onların yasını tutmak amacıyla muharrem orucunu tutarlar. Bu orucun süresi on iki imama ithafen on iki gündür. On iki gün boyunca hiçbir eğlence etkinliği yapılmaz, et yenilmez, şehitlerin yaşadığı susuzluğu yaşamak için su içilmez. Orucun bitiminde yine on iki imama ithafen on iki çeşit yiyeceklerle pişirilen aşure çorbası yapılır ve Kerbelâ'da şehit olanların anısına dağıtılır.

Kerbelâ olayını ve şehitlerini Tuncelili Ahmet Yurt Dede'ye de sorup bilgi almak istedik. Kendisi bize şehitlerle ilgili efsanevî özellikler taşıyan bir anlatı paylaştı. Dede'nin anlattıkları şu şekildedir:

"Kerbelâ olayı olduğu zaman orada yetmiş üç er şehit düştü, başta Hz. Hüseyin olmak üzere. Olay bittikten sonra herkes oradan ayrıldı, şehitler kaldı. Yezid mel'un gitti tekrar oraya adam gönderdi. 'Gidin, o başları getirin.' diye. Başları alıp götürdüler. Şam'a giderken yetişemediler, bir yerde kaldılar. Bir keşişin evine gittiler.

Başları keşişe teslim ettiler, sabahleyin olmak üzere. Keşiş de aldı, alınca gece yataktan bir uyandı ki evin içi nura gark olmuş. Sanki güneş doğmuş. Tuhafına gitti, koşarak gitti o başların olduğu yere. Gitti ki kapı kilitli. Çıktı yukarı, nur saçan o noktadan gitti aşağı baktı. Başların etrafında dört tane hatun figân ediyor, ağlıyor, sızlıyor, feryat ediyor. Şaşıtı kaldı. ‘Kapılar kilitli, bunlar nereden oraya girdi?’ kendi kendine dedi ‘Rabbim ben bunu çözemedim.’ Kulağına bir seda geldi: ‘O başta oturan hatun Hz. Peygamber’in zevcesidir, Hatice Hatun. O ikincisi Hz. Hüseyin’in annesi Fatıma Hatun’dur. O üçüncüsü Hz. İsa’nın annesi Meryem Hatun’dur. O dördüncüsü de Firavun’un karısı Asya Hatun’dur. (Firavun’un karısı aslında Hz. Musa’nın annesi sayılır. Çünkü Firavun’un döneminde gitti müneccimlere baktırdı: ‘Bu benim saltanatım ne zamana kadar devam eder?’ Dediler ki: ‘Bir çocuk doğacak, senin saltanatını alt üst edecek.’ Ne kadar hamile kadın varsa Firavun, hepsinin karnını yarıdı, o çocukları öldürdü. Hz. Musa’nın annesi gitti bir mağarada saklandı, burada doğumunu yaptı. Sonra korkusundan sandık gibi bir şey yaptı, çocuğu sarıp sandığa koydu ve Nil nehrine bıraktı. Firavun seyrana çıkmış karısıyla beraber, baktı ki suyun üzerinde bir şey var, emretti, onu getirdiler ki içinde bir çocuk var. Çocuk da erkektir. Firavun’un karısı bu çocuğu büyüttü. Hz. Musa’yı büyüten işte odur. O yüzden o kadında şehitlerin başındadır.) Sabahleyin başları keşişten istediler. Başları isteyenler Hz. Hüseyin’in yakınlarıdır. Keşiş Hüseyin’in başını vermek istemiyor. Onun başını vermemek için de yedi oğlunun başını teker teker veriyor. Hz. Hüseyin’in yakınları bu başların Hüseyin’e ait olmadığını tek tek anlıyor ve kabul etmiyorlar. En son Hz. Hüseyin’in başını alıp gidiyorlar”¹ Bu ve bunun gibi anlatılar, Türk halkının dimağında daima varlığını korumuştur. Ağızdan ağza yayılarak, tarihte yaşananları yeni nesillere aktarmada önemli bir araç olmuştur.

Tüm İslâm âlemince büyük yankı uyandırmış Kerbelâ olayı, her yıl hatırlanmış ve orada şehit olanlar; yazılan-söylenen şiirlerle, mersiyelerle, maktel-i Hüseyinlerle anılmışlardır. Bugün hiçbir Sünni, Yezid’in yaptıklarını tasdik etmemektedir. Kimsenin çocuğuna Yezid ismini koymaması ancak Ali’lerin, Hüseyinlerin, Fatma’ların varlığı bunun en güzel örneklerindedir. O dönemki Müslümanlar arasındaki bu ağır çatışmalar bugün için ders çıkarılacak niteliktedir. Ancak aynı çatışmaların ve sorunların günümüzde yaşanmaması sevindiricidir. Hatta Sunni kesimin de Alevi kesiminin de Kerbelâ acısını birlikte ve aynı derece yaşadıkları bir gerçektir. Kerbelâ’da yaşanan “bu

¹Ahmet Yurt Dede ile 01.12.2015 tarihli görüşmemizden.

elim olayın ardından Şam'da ve Irak'ta olaylar hızla birbirini kovaladı. Yezid birkaç yıl sonra öldü. Yerine geçen yirmi bir yaşındaki oğlunun halifeliği de çok sürmedi. Irak'ta, Muhtar-üs Sakaî ayaklanıp, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'i ve yanındakileri öldürenleri birer birer bulup işkencelerle öldürdü, böylece Ali ve oğullarının öcünü aldı. Emevilerin böyle kan, kin ve nefretle kurulan saltanatları, hükümdar sülalesinin kurucusu Muaviye b. Ebi Süfyan'ın ölümünden sonra ancak, altmış küsur yıl dayanabildi. M. 750 yılında bu sülaleyi deviren Haşimiler soyundan Abbasiler, onlardan öyle bir öç aldılar ki, ölülerinin kemiklerini bile mezarlardan çıkartıp yaktılar.” (Özkırmılı, 1998: 37). Bu da Yezid ve Yezid taraftarlığına duyulan öfkenin bir ifadesidir. Ancak, alınan intikamın yaşananların acısını tamamen dindiremediği de bir gerçektir ki bu acı günümüzde bile hâlâ tazedir.

Emevi Devleti'nin ordusundaki disiplini sağlayamaması, ırkçılık yaparak Arap olmayanları Araplardan aşağı görmesi, ekonomik sıkıntılara göz yumması, devletin önemli kademelerine kendi yakın akrabalarını tayin etmesi, halifeliği ele geçirme mücadeleleri kendi sonunu hazırlamış ve son bulmasına sebep olmuştur. Kendileri Haşimiler soyundan Abbasilerin işkencelerine uğramış ve yok edilmişlerdir. Burada yönetimi ele geçirenler Abbasiler devrini başlatmıştır. Abbasiler devri 750 yılında başlamış, 1258 yılında sona ermiştir.

Beş yüz sekiz yıl kadar hüküm süren Abbasi Devleti, Peygamber Efendimizin amcazadeleri tarafından kurulmuştur. Bu dönemde, Emevilerin Arap milliyetçiliğinin aksine Arap olmayanlara da hoşgörüyle yaklaşmış ve İslâm dininin yayılmasına katkı sağlanmıştır. Zaten tarihe bakıldığında, kindar bir anlayışla tavır sergileyen toplumların veya devletlerin ömrünün kısa sürdüğü görülmektedir. Düşüncelerinde, fikirlerinde ve tavırlarında daima yapıcı bir tutum benimseyenler geleceğe emin adımlarla ilerlemişlerdir. Burada farklı kesimlere hoşgörü göstermek de önemlidir. Örneğin Osmanlı'nın da içinde bulunan farklı dinlerden insanlara hoşgörüyle yaklaşması, bu devletin altı yüz yıl hüküm sürmesinde önemli rol oynamıştır. Abbasilerin kuruluş dönemindeki hoşgörü anlayışı da Türkleri ve İranlıları etkilemiştir. Özellikle İranlılar ve Türkler bu dönemde aktif rol oynamıştır. Burada Türklerin Müslüman olmasında 751 yılında yapılan ve Karluk Türkleriyle Abbasilerin Çinlilere karşı aynı safta mücadele ettiği Talas Savaşı'nın önemi büyüktür.

Abbasi Devleti'nde, çeşitli halifeler zamanında ehlibeyte bazen ılımlı yaklaşmış bazen de tam tersi tavır takınmıştır. “*Hilafeti zorla ellerine geçiren*

Emeviler, kendilerine rakip gördükleri için Hz. Ali'nin çocuklarına ve ehlibeyte nasıl zulmetmiş ve onları kırdırılmış ise, Abbasiler de aynı şekilde hilafeti ellerine geçirdikten sonra zaman zaman ehlibeyte zulmetmişlerdir." (Kocadağ, 1996: 52). Bunun sebebi yine hilafet makamıdır. Çünkü Abbasiler de bu makama sahipken, ehlibeyti bir karşı güç olarak görmüşlerdir. Tarihe bakıldığında daima bir tehlike olarak görüldüğü için Ali taraftarları baskı altında tutulmuşlardır. Başlangıçta ehlibeyt safında olan Abbasiler en parlak dönemi Harun Reşit zamanında yaşamışlardır. Onun dönemi İslâmiyet'in yayılmasında, bilim ve sanatın gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Özellikle başka dillerden eserlerin çevirilerinin yapılması, bu anlamda önemli gelişmeler arasındadır.

Abbasi Devleti'nin son halifesinin izlediği yanlış devlet politikası sebebiyle Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın torunu Hülagü ile ters düşmeye başlamıştır. Hülagü, devletin başkenti olan Bağdat'ı yakıp yıkarak Abbasi Devleti'ne ve ailesine son vermiştir.

Abbasiler devrinde Türklerde, Selçuklu devletiyle birtakım bağlar kuran Aleviler, Türklerin 1071'de Malazgirt Zaferi'yle birlikte Anadolu'ya göç etmeye başlamışlardır. Ancak o dönemlerde Anadolu Moğol istilası tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Buralara Horasan'dan gelip yerleşmiş ve birtakım tarikatları kurup bu tarikatların önderliğini yapan dervişlerin öncülüğünde halk, Moğollara engel olmuştur. Bu dervişler Anadolu'nun böyle zor dönemlerinde halkın daima yol göstericisi olmuş, düşünce ve fikirleriyle Alevileri de etkilemişlerdir.

"Daha Anadolu'ya gelmeden Şii-Batini etkilerle oldukça esnek bir İslâmlık anlayışına sahip Türkmen toplulukları, Anadolu'da çeşitli tarikalara bağlı dervişleri kolayca benimsediler. Bu garip kılıklı dervişler ona kendi diliyle sesleniyor, kendi kültürünün yeni bir bileşimini sunuyorlardı. İşte Anadolu'da Alevilik bu koşullarda gelişti." (Özkırımlı, 1998: 97-98) Bu gelişme esnasında farklı kültürlerden de etkilenip derin bir kültür sentezi haline gelmiştir. O dönemlerde Anadolu'daki tasavvuftan, kültür çeşitliliğinden beslenip gelişen Alevilik, buraların Türkleşmesinde de etkin rol oynamıştır.

Osmanlı dönemine gelindiğinde Alevilerin, Osmanlı'nın kuruluşunda ve Yeniçeri Ocağı'nın oluşmasında etken olmasıyla ilgili çeşitli kaynaklar bilgi vermektedir. Sözkonusu bilgiler dikkate değerdir. *"Yeniçeriliğin piri Hacı Bektaş-i Veli'dir. Gerek devşirme, gerekse esirlik dolayısıyla bu ocağa girenlerin dini terbiyeleri, daha 15. asırdan itibaren sağlam bir yapıya sahip olan Hacı Bektaş*

Ocağında şekillendirilmiş ve İslâmiyet'i gayet pratik yollardan telkin eden, her türlü hata ve kusuru rindane bir felsefeyle örten Bektaşî dervişleri vasıtasıyla devlet hizmetine sunulmuştur." (Pala, 2004b: 90). Görüldüğü üzere Osmanlı'nın askeri alanda önemli bir kolu olan Yeniçeri Ocağının mensupları Bektaşilik etkisindedir. Bektaşilik tarikatı Hacı Bektaş-ı Veli'nin tesiriyle kurulmuş ve bu tarikat daha sonra Balım Sultan önderliğinde gelişme göstermiştir. Osmanlının özellikle ilk dönemlerinde Alevi-Bektaşilerin toplumsal hakları korunabilmiş, ancak XIV. yüzyıldan sonra çeşitli sebeplerle isyanlar, ayaklanmalar çıkaran Aleviler sürekli kontrol altında tutulmuşlardır. Bu yüzden Alevi inancını benimseyen kesim, sürekli kendini baskı altında hissetmiş ve izini sürdüğü bu yolun gereklerini yerine getirme noktasında geri kalmıştır. Ayrıca *"Alevilerin Osmanlı'ya yaklaşımında; onun mektebine, mabedine, mahkemesine gitmeme tavrı, bu tür işleri kendi içinde çözme geleneği Cumhuriyet'le son bulmuştur."* (Ünlü, 2016: 1080).

Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılışının başlangıç noktası olan Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, Aleviler inanç olarak ve toplumsal refah bakımından bir derin nefes aldıysa da onlar için bu dönemde de bazı olumsuzluklar yaşanmıştır. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasıyla Sunni kesim ibadetlerine camilerde devam edebilirken Aleviler böyle bir olanaktan yoksun kaldılar. Çünkü onlar ibadetlerini, toplantılarını buralarda ve benzeri mekânlarda gerçekleştiriyorlardı. Bunlarla ilintili olarak dedelik kurumu da muhtarlık yönetimi kurumundan olumsuz etkilenmiş, ikinci planda kalmıştır. Bunların yanı sıra atmışlardan itibaren köyden kente göçler başlamış ve Alevilik, yeni nesil tarafından pek benimsenememiş ve bazı değerlerini yitirir olmuştur. Aleviliği ve onun değerlerini diri tutansa, sözlü geleneğin temsilcileri ozanlar olmuştur. Onlar, sazıyla birlikte söyledikleri şiirlerinde Aleviliğin özünü yansıtmışlardır. Pir Sultan Abdal, Kul Himmet, Dertli, Hatayi, Türbai, Edip Harabi, Hilmi Dede Baba, Agahi ve onların çağımızdaki devamı olan Dertli Divani, Muhlis Akarsu, Mahzuni Şerif, Musa Eroğlu gibi bu geleneğin önemli temsilcileri bulunmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde Alevilik, dini ve toplumsal her yönden varlığını özgürce yaşatmaktadır. Cem evlerinde cem ayinleri düzenlenmekte, bazı TV kanallarında ve çeşitli medya organlarıncı düşünceler özgürce söylenmektedir. Ancak günümüzde Aleviliğin gelenekleri daha çok kırsal kesimlerde yaşatılmakta, şehir merkezlerindeyse neredeyse unutulmak üzeredir. Hatta Alevi topluluklarını ayakta tutan dedelik kurumu da günümüzde birçok işlevini yitirmiştir. Ancak bazı yörelerdeki sayılı

dedeler, bu konuda uğraşlar vermektedir. Siyasi olarak da Aleviler, hükümet temsilcileriyle yeterince hatırlanmamaları sorunu dışında önemli sayılabilecek çatışmalar yaşamamaktadırlar.

Gerek Cumhuriyet döneminde gerek Osmanlı döneminde ve hatta onlardan önceki dönemlerde, yönetimle Aleviler arasındaki çatışmalar sadece politik nedenlerden meydana gelmiş olup dinle ve inançla yakından uzaktan hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Yukarıda, çeşitli bilimsel kaynaklardan ve Tunceli'deki Alevi Dedesi Ahmet Yurt'dan edindiğimiz bilgiler ışığında Aleviliğin tarihi sürecini genel hatlarıyla çizmeye çalıştık. Eski Türk inançlarının Alevilikteki izlerine ve bu inanca etkilerine değineceğiz.

I.2. Eski Türk İnançlarının Alevilikteki Dedelik Kurumuna Tesiri

Türk tarihi seyrine bakıldığında birçok milletin, birçok dinin ve bunlarla sentezlenmiş bir kültürün varlığı, bu kültürün ne kadar diri bir yaşam sürdürdüğü açıkça görülebilmektedir. Türk milletinin, bazen kendi isteğiyle bazen de zor durumlarda kalması nedeniyle yaşamı boyunca daima yurtlarını değiştirmesi, Türkleri göçmen bir topluluk kılmış ve bu durum bir kültür kaynaşmasını doğurmuştur. Bu kültür kaynaşmasından önce, farklı yerlerde yaşayan ve Şamanizm, Maniheizm, Budizm, Hristiyanlık, Musevilik ve İslâmiyet gibi çeşitli dinleri benimseyen Türk milleti, yeni kabul ettiği dine bir öncekinden izler taşımıştır. Hatta bugün bile Türk toplumu olarak yaşadığımız İslâmiyet'in içinde eski dinlerden günümüze kadar gelmiş inanışlar bulunmaktadır. Bu inanışların ya aynıları ya da birebir benzerleri, İslâmiyet'in içinde farklı bir yol olan Alevilikte kendisini daha çok hissettirmektedir. Bunlardan kendisini en çok hissettiren ve bugün izlerine sıkça rastladığımız inanç, Şamanizm'dir.

Şamanizm çoğunlukla Orta Asya ve Kuzey Asya'da yaşayan, başlangıç noktası milattan önceye kadar dayandırılan, Kam ve Şaman gibi önderleri bulunan ve uygulamaları yeraltı, yerüstü, gök gibi mekânları kapsayan bir inanç sistemidir. Bu inanç sistemini organize eden Kamlar, Şamanlar kendilerine musallat olan ata ruhlar veya cinler gibi üstün güçler tarafından bu kutsal görev için seçilirler. Ancak hemen herkes bu görev için seçilemez, çünkü sadece özel kişiler Kam ve Şaman olarak seçilebilir. *“Kendisinin tanrılar tarafından Kam olarak tayin edildiğine, ruhların kendisinin hizmetinde bulduklarına inanan Kam hayali geniş, mistik ve yaratılıştan zeki bir adamdır. Tabiattaki bazı sırlara da vakıftır.”* (İnan, 1986: 79). Seçilen bu özel

kişi, söz konusu kutsal görev alanında uzman bir Kam tarafından eğitime tabi tutulur ve kendini geliştirir. Hatta katıldığı ilk ayini de eğiticisiyle birlikte yönetir.

Şamanların çeşitli görevleri vardır. “*Bunlar her türlü hastalığa çare bulmak, hastanın hastalık esnasında ayrılan koruyucu ruhunu geri getirmek, kısırlık ve zor doğumlarda yardım etmek, verilen kurbanları gök ve yer tanrısına ulaştırmak, çeşitli dinsel törenleri icra etmek, ruhları ait oldukları yere (ölüler âlemine) göndermek, kötü ruhlardan insanları korumak için ayinler düzenlemek, fal bakıp gelecekte haber vermek gibi işleri yaparlar.*” (Çoruhlu, 2000: 61). Hastaları iyileştirirken üstün güçlerle ve ruhlarla iletişime girdiği için Şamana büyücü denmiştir. Hastalıkları sağaltırken çeşitli şifalı bitkiler de önerdiği bilinmektedir. Bununla birlikte hastayı sağaltmak, iyileştirmek için çeşitli dualar edip, muskalar yazmaktadır. Halk hekimliğinden ziyade onların ruhlarla, tanrıyla ve diğer üstün güçlerle iletişime girmesi önemli bir noktadır. Bunu yaparken içinde buldukları dünyadan tamamen koparlar. “*Onların ruhu hiç zarar görmeden bedenini terk edip çok uzak yerlere yolculuk yapabilir, yeraltı dünyasına girebilir, göğe çıkabilir.*” (Eliade, 1999: 214). Bunu sadece hastaları iyileştirmek için değil, birisi öldüğünde cenaze merasiminde, o ölünün ruhunu tanrıya veya yeraltına gönderirken, yağmur yağmadığı zamanlarda yağmur yağsın diye tanrıya dua ederken de yapar. Kam, ruhlarla iletişim kurabilmek için gizli bir dil öğrenir. Bu dili ayrıca hayvanlarla da iletişim kurarken kullanır.

Kam, dini ayin esnasında kutsal göreve özgü bir giysi giyer. Bu giysi onu sıradanlıktan uzaklaştırıp, çevresindeki diğer insanlardan farklı kılar. Ayrıca bu giysiyle, iletişim kurduğu ruhlar özdeşleşmiştir. Söz konusu giyside cübbe ve külah öndedir.

Kamlar/Şamanlar dini önderlik, halk hekimliği gibi görevlerin yanında ozanlık da yapmışlardır. Onlar irticalen şiir söyleme yeteneğine de sahiptirler. Bunu dini ayin esnasında tanrıyla ve ruhlarla iletişim kurarken veya tanrıya dua ettiği zamanlarda da yapmaktadır.

Çalışmamızın konusu olan Alevilikteki dedelik kurumu da Şamanizm inancındaki Kam/Şamanlarla benzerlik göstermektedir. Şimdi bu benzerliklerin üstünde durmaya çalışacağız.

II.2.1. Dede ile Kam/Şaman İlişkisi

Bugün Alevilik-Bektaşilik inancını yaşayan-yaşatan yörelerde topluma önderlik eden dedeler, peygamberlerinkine ulaşabilecek kadar belli soyların devamı niteliğindedir. Ayrıca dedenin çocuklarından dedelik kurumuna hevesli ve bu konuda başarılı olabileceğine inanılan kişi bir sonraki dede adayıdır. Eğer dedenin çocukları yoksa veya kız çocuğuysa, dedelik kurumuna onun en yakınından seçtiği birisi sahip olmaktadır. Türk tarihine baktığımızda dini, hayati ve sosyal her konuda topluma önderlik eden dedeliğin Kam'la, Şaman'la benzer hatta aynı özellikler gösterdiğini görmekteyiz. Kam, Şaman da topluma dini, hayati ve sosyal her yönden önderlik yapmış; çeşitli dinsel törenler düzenleyip halkı bir arada tutmuştur. Yine bir sonraki Kam aynı soydan olmak zorunda ancak onun seçimle bu mertebeye gelmesi, dedelik kurumundan farkını teşkil etmektedir. Bunlara ek olarak Kam'ın (Şaman) seçilmesinde kendinden geçme ve Kamlık teknikleri temel iki kriterdir. “*Şaman, kendinden geçişi, iradi bir hale getiren ve vecdi hareketlerini kontrol altında tutabilen, ruh ve beden bakımından güçlü bir insandır. Çok uzun bir hazırlık devresinden geçmiştir. Bu esnada, iradi şekilde kendini kurban edişler, sembolik ölümler görülür. Burada görülen ‘ölmeden ölme’, ‘kendini manevi olarak kurban etme’ kaidelerini, bütün tasavvufta ve bilhassa Kızılbaşlık ve Bektaşilikte görüyoruz.*” (Eröz, 1990: 262). Buna sebep olarak Şamanizm ve İslâmiyet inançlarındaki benzerliği görebiliriz. Ama Şamanizm'deki kendini kurban edişin ve sembolik ölümlerin, İslâmiyet'ten veya tasavvuftan öte, Alevilikteki ölmeden ölme ve kendini kurban etme durumlarıyla benzerlik göstermesi dikkate değerdir. Bu ve daha benzeri birçok durum, Aleviliğin; Şamanizm inancının tamamen bir devamı niteliğinde olduğu görüşünü ortaya çıkarmıştır.

Kam, Şaman ve dedenin düzenledikleri dini törenlerdeki görevleriyle birlikte giyim-kuşamları da benzerlik göstermektedir. Ayinde, Kam'ın cübbe şeklinde giydiği uzun giysinin dedelik kurumundaki adı “hırka”dır. Bu hırka bel kısmından bir kuşakla bağlanır. Ayindeki giyim-kuşam benzerliğine başka bir örnek de külah veya börk gösterilebilir. Kam, dini törene külahını takmadan başlayamazdı. “*Külahın esas kısmı üç karış uzunluğunda kırmızı kumaştan olur, etrafında da üç tane düğme konulur. Astarı kaba ve adi kumaştır. Külah da cübbe kadar önemlidir.*” (İnan, 1976: 58). Onsuz başlanan törenin uğursuz olacağına inanılırdı. Bu külah dede-babada kızıl bir börktür. Buna aynı zamanda “tac” da denilmektedir. Genel olarak on iki dilimli şeklindedir ve bu dilimler on iki imamı sembolize etmektedir.

Dede ve Kam'ın dini törende sergiledikleri benzer unsurlardan biri de elde bulunan asa ile törenin yönetilmesidir. Kam'daki asa, Türk milletince kutsal kabul edilen "kayın ağacı"ndan yapılmıştır. Bu asa Alevi dedelerinde yol anlamına gelen ve "tarik" denilen asadır. Asa; doğruluğu, dürüstlüğü, tekliği ve bu doğrultuda adım atılan yolu da ifade etmektedir. Asa, İslâm kültüründe önemli bir yere sahiptir. Hatta tasavvuf çadırının altındaki sağlam direklerden birisidir. Asa, İslâm dervişinin, Türk mutasavvıfının daima yardımcı gücü olmuştur. Derviş hep ondan destek almıştır. Peygamberler de asa kullanmıştır. Hz. Musa'nın kerametini göstermesi için yılanı dönuşen asa da bunlardan biridir.

Dini törenin yapıldığı esnada, *"töreni yöneten dini önder bir posta oturur. Kam'lar tören sırasında posta oturduğu gibi, dedeler de maddi değerinden ziyade temsil ettiği makam kutsal olan posta oturarak töreni yönetir."* (Yılmaz, 2014: 7). Burada oturulan yer de Kam'la dede arasındaki benzerliklerdendir.

Eski Türklerin yaşadığı dönemlerdeki dini merasimlerde kurbanlar kesilir, kıymıklar içilir ve dualar edilirdi. Günümüzde de cem ayinlerinde dolular içilip dualar okunmaktadır. Kurban kesilen bu ayinde işlerle ilgilenmesi için özel görevli kişiler dahi bulunmaktadır. Kesilen kurban orada bulunanlara paylaştırılmaktadır.

Dini ayinlerin müzik eşliğinde gerçekleştirilmesi, eski Türk dinleriyle Alevi-Bektaşî inancının hatırı sayılır en büyük benzerliklerinden biridir. Kam, dini töreni organizesi esnasında elinde bulunan davulla çeşitli ritimlerden oluşan bir müzik icra eder. *"Şamanal törenlerde davul birinci planda rol oynar. Simgeselliği karmaşık, sihirli işlevleri çoktur. Şamanı 'dünyanın merkezine' taşımak veya havada uçmasını sağlamak için olsun, nihayet gürültüyle Şamanın işine yoğunlaşmasını ve içinde dolaşmağa hazırlandığı manevi âlemlerle teması gelmesini sağlamak için olsun, Şamanlık seansının yürümesi için vazgeçilmez bir ögesidir."* (Eliade, 1999: 199-200). Kam, bu davulu çaldığı sırada üstün güçlerle, ilahla iletişim kurar. Kamın, dini tören esnasında elinde bulunan bu davul, Alevi-Bektaşîliğin cem ayinindeki dedede bağlamadır. Dede veya Zâkir, cemi saz çalarak idare eder. Ayin esnasında semah dönenler, sazın tellerinden çıkan müziğin ritmine göre hareket ederler. *"Cem, Zâkir ve dede olgusundan sonra önemli bir yerde tutulan ve saygı gören bağlama (saz), cem içi ve cem dışı müzikal icralarda özel bir kimlik kazanır. Cemlerde, Zâkir tarafından çalınıp okunan deyişlerin önemli bir kısmı, Kuran-ı Kerim'deki ayetlerin şiirsel yapısını ifade eder. Bu bakımdan çoğu kez karşılaştığımız 'telli Kur'an' söylemi, bağlamanın kutsal bir çalgı olarak saygı*

görmesine neden olmuştur.” (Güneş, 2014: 64). Ozanların, zâkirlerin, âşıkların sazını yerden yüksekte tutması veya duvara asması, bu saygının bir ifadesidir. Aynı saygıyı kam da kopuzuna duymuş, ona kutsallık atfetmiştir.

Alevi dedesinin ve kamın benzerliklerinden biri de dini tören esnasındaki kendinden geçiştir. *“Alevilerde, Kamlar gibi vecd ü istiğrak (kendinden geçip dünya âleminden uzaklaşmaya) kapılanlar az değildir. Bilhassa dedeler zaten murakabe içinde bulunacaklardır. Düşkünlerin suçları affedilirken dede kendinden geçmiş ve Allah’ın vücudunda müstağrak olmuş bulunacaktır. Bu, Kamın kendini manyetize etmesi keyfiyetinin aynıdır. Fark şudur ki, Kam tanrıya affettirir; dede sarahaten söylenildiği veçhile, tanrı vekilidir ve tanrılık kendisinde tecelli etmiştir, bizzat affeder. Diğer bir fark da, Kam yalnız olarak göğe seyahat ettiği halde, burada erenler aynı seyahati birlikte yapmışlardır.”* (Yörük, 2014: 93). “Affetmek büyüklüktür”den hareketle, dedenin bir düşkünü affetmesi onun ruhuna eşsiz bir huzur aşılamaktadır. Ancak dededeki affetme ve kamdaki affettirmek için aracı olma farkı önemlidir. Çünkü bu fark, dedeyi daha farklı bir mertebeye erdirmiştir. Dede sadece düşkünlerin suçlarını affettiği zaman kendinden geçmez, eğer zâkirlik de yapıyorsa nefeslerini, deyişlerini bağlama çalarken söylediği anda da kendinden geçer, başka âlemlere göç eder. Başka âlemlere göç etmeye bir başka örnek olarak da Alevilerin cem ayini esnasında özellikle de “Kırklar cemi” ayininde ölmeden evvel ölmeleri, göklere çıkmaları gösterilebilir. Göklere çıkmanın aslını da “Kırklar cemi”nin doğuşuyla bağdaştırılan Mirac olayına bağlayabiliriz. Söz konusu bağdaştırmayı “Alevilikte İnanç Sistemi ve Cem Ayini” başlığı altındaki bölümde izaha çalışacağız.

Kam ve dedenin halk hekimliği yapmaları da onların benzer yönlerindedir. Kam, birtakım icraatlerle hastalarını iyileştirir, hastaların yaralarını sağıltır. Fiziki hastalıkların dışında ruhsal ve psikolojik hastalıkların da üstesinden gelmeyi bilir. Çünkü o, istediği zaman vecd haline girip ruhlar âlemine giderek oradaki kötü ruhlarla mücadele edebilir. Hastasının ruhuna zarar vermek isteyen ruhları ondan uzaklaştırabilir. Bu durum Şamana toplumun bazı kesimlerince “büyücü” demesine neden olmuştur. Alevi dedelerindeyse hastaların yaralarının sağıltılmasıyla, kötü ruhların uzaklaştırılmasıyla ilgili yıldız nâme bakıp şifalı bitkiler önerme, muskalar yazma ve hayır duaları etme gibi durumlar söz konusudur.

Eski Türk dinlerinin Alevi-Bektaşî inancındaki izlerine, benzer yönlerine genel olarak baktığımızda; Şaman (kam) ve Dede-Babanın seçilişinin, giyim kuşamının, dini

ayinlerdeki kendinden geçişin, halk hekimliğinin, onların düzenleyip yönettiği bu ayinlerdeki müziğin ve müzik aletlerinin işlevinin, kesilen kurbanların, içilen doluların kımızların, üzerine oturlan postun, kutsal asa ile tarik'in, ortak veya benzer objeler olduğunu görmekteyiz.

I.3. Alevilikte İnanç Sistemi ve Cem Ayini

İnsanlığa, toplumlara, toplumların kültürüne, yaşayış biçimine yön veren yollar ve inançlar vardır. Toplumların hatta insanlığın varoluşundan günümüze kadar inandığı ve izinde gittiği değerler, değerini ve varlığını diri tutmuştur. Bazı toplumlar tarih boyunca ya sadece bir yoldan gitmiş ya da farklı yolların değerlerini keşfe çıkmıştır. Türk toplumu da varlığını tarih sahnesine güçlü, dinamik ve kendinden emin bir şekilde koyuşundan bu yana çeşitli yollara girmiş, birtakım inançlara sahip olmuştur. Gök Tanrı inancı, Maniheizm, Budizm, Hristiyanlık, Musevilik ve İslâmiyet gibi çeşitli dinleri benimseyen Türk toplumu bu dinlerin değerlerine tarih boyunca bağlı kalmış, gereklerini yerine getirmiş, ibadetini eda etmiştir.

751'de Kırgızistan'ın Talas şehrinde yapılan savaşın ve oradaki Müslüman Arapların tesiriyle benimsenen İslâmiyet'in son peygamberi Hz. Muhammed vefat ettiği zaman, amcasının oğlu Hz. Ali ve yakın çevresindekilere halifelik nedeniyle birtakım baskılar yapılmıştır. Hz. Ali ve yakın çevresine duyulan inanç ve sevgi, Alevilik inancını doğurmuş ve Türklerin Anadolu'ya göçüyle birlikte bu inancın tohumları buralara ekilmiş, değerleri günümüze kadar yaşatılmış ve hâlâ yaşatılmaktadır.

Dervişlerin, dedelerin, babaların öncülüğünü ettiği Aleviliğin ibadeti, birliğin, bütünlüğün ve topluluğun sembolü cem evlerinde gerçekleştirilmektedir. Burada cemaatle eda edilen ibadet, çeşitli kuralları ve çokça detayı bulunan "cem"dir. "*Alevi-Bektaşî toplantılarında yapılan bu törenler, tarikata birinin yeni girmesi veya bir ulu kişinin anılması vesilesi ile düzenlenir. Cemlerde kurbanlar kesilir, içki içilir, sazla deyişler, nefesler söylenir ve sema (semah) yapılır. Töreni, 'yol, sürek, töre' denilen kaideler çerçevesinde, pir veya mürşit diye bilinen 'Dede'ler yürütür.*" (Kaya, 1999: 194).

Cem, terim olarak toplanmayı ve bir olmayı ifade etmektedir. Cemden önce Alevilikte, insanı sevip hoş görmek de ibadet etmektir. Çünkü Allah, insanın gönlünde tecelli etmiştir. Cemdeki semahta kişilerin birbirlerine dönerek oluşturduğu figürlerin altında da bu yatmaktadır. Allah kalpte olduğu için kible de insandır.

Cemde on iki hizmet ve bu hizmetleri yerine getiren on iki hizmetçi bulunmaktadır. Buradaki on iki sayısı on iki imamı sembolize etmesi bakımından dikkate değerdir. On iki hizmetin yerine getirilmesi, cemin yöneticisi dedelerin öncülüğünde olup cem ayininin esasını, özünü oluşturmaktadır. Söz konusu on iki hizmet dedelik, rehberlik, gözcülük, çerağcılık, zâkirlik, süpürgecilik, ibrikçilik, kurbancılık, ibriktarlık, davetçilik, meydancılık ve kapıcılıktır. Dede yönetici, rehber ise yardımcıdır. Gözcü, düzenlemelerle meşgul olup çerağcı ortamın aydınlatılmasıyla ilgilenir. Zâkir, bağlama çalıp deyişler söyler, süpürgeci temizlik yapar. İbrikçi su dağıtır, kurbanı kurban ve yemek işleriyle ilgilenir. İbriktar abdest aldırır. Davetçi, halkı ceme davet eder, meydancı ortamın temizliğini ve düzenini sağlar. Kapıcı ise gelenleri kapıda karşılayıp güvenlik amacıyla orada bekler.

“Cem başlamadan dede veya baba günün önemine binaen canlarla yarım saat kadar sohbet eder; Zâkir ya da Zâkirler sazla deyiş, nefesler çalarlar. Süpürge çalınır, post serilir, ceme başlamadan canların hepsi birbirinden helâllik alır: sorunlar çözülür. Daha sonra on iki hizmet sahiplerine duaları yaptırılır. Çerağ uyandırılır, ibrikçi tarikat abdesti aldırır, (bütün bunlarla Kur’an ayetleri okunur). Kurban ve lokma duaları dede tarafından yapılır. Üç düvazimam okunur, dua edilir. Üç tevhid çekilir, dua edilir (canlar burada secdededirler), miraçlama okunur, kırklar semahı yapılır. Saki² suyu dağıtır ve mersiye faslı başlar, daha sonra tığlanan kurbanın etinden yapılan lokmalar gelen canlara dağıtılır. Dualar eşliğinde çerağ söndürülür ve cem bitirilir.” (Aktaran: Rençber, 2012: 75-76). Bu ayin genel olarak perşembeyi cumaya bağlayan gece yapılır.

Yukarıda genel hatlarını çizmeye çalıştığımız cem ayininin ikrar verme, görgü, musahiplik ve Abdal Musa cemi gibi türleri olup kaynağı “kırklar cemi” olarak anlatılan rivayetlere dayandırılmıştır. “Cemin dayandırıldığı bu rivayet İmam Cafer Buyruğunda etraflı olarak geçmektedir. Konu şöyle özetlenebilir: Hz. Muhammed Miraca çıkarken bir aslan yolunu keser, kükremeye başlar. Muhammed gayptan duyduğu söze uyarak yüzüğünü aslanın ağzına verir. Aslan sakinleşir. Muhammed yoluna devam eder. Göğün en yüksek katına erişir. Orada dostuna (Allah’ına) kavuşur. Onunla doksan bin kelâm konuşur. Miraç’tan dönerken de bir kubbe görür. Oraya yaklaştığında bazı insanların içeride sohbet etmekte olduğunu fark eder. İçeri girmek için kapıyı çaldığında kendisine kim olduğu sorulur. O da Hz. Peygamber olduğunu söyler. İçeridekilerden birisi ‘bizim

²Su dağıtma görevini üstlenen kişi, bazı kaynaklarda saki olarak anılmaktadır.

aramıza peygamber sığmaz, peygamberliğini ümmetine anlat' der. Hz. Muhammed ayrılırken o kapıyı tekrar çalması için Cebrail vasıtasıyla Allah'tan emir alır. İkinci kez de kapı açılmaz. Üçüncü kez Hz. Muhammed kendisini yoksullara hizmet eden bir kul olarak tanıtır ve içeriye girmek istediğini söyler. Kapı açılır. Hz. Muhammed besmele ile içeri girer. O sırada mecliste yirmi ikisi erkek, on yedisi kadın olmak üzere otuz dokuz canın sohbet ettiğini görür. Hz. Ali de meclistedir. Hz. Muhammed, Ali'nin yanına oturur. Oradakilere kimler olduklarını sorar. Onlar 'bizler kırklarız' derler. Hz. Muhammed 'sizin ulunuz kim, küçüğünüz kim?' diye tekrar sorar. Onlar 'bizim büyüğümüz de küçüğümüz de uludur, bizim kırkımız birdir, birimiz kırktır' derler. O 'biriniz eksik, ne oldu?' diye sorar. Onlar 'birimiz Selman'dır. Taşraya gitti. Ama sen onu da burada say' derler. O zaman Hz. Ali kolunu uzatır. Kırklardan biri 'destur' diyerek Ali'nin koluna bıçakla vurur. Aynı anda oradakilerin kolundan kan akmaya başlar. O sırada tavandaki pencereden bir damla kan ortaya damlar. Bu, Selman'ın kanıdır. Bu sırada kırklardan biri Ali'nin kolunu bağlar ve bütün canların kanı durur. Biraz sonra Selman gelir. Elinde bir üzüm tanesi getirmiştir. Kırklar bu üzümü Hz. Muhammed'in önüne koyup paylaşmasını isterler. Hz. Muhammed bir tek üzüm tanesini bütün kırklara nasıl paylaşacağını düşünürken Allah, meleği Cebrail cennetten bir tabak getirerek Muhammed'in yanına gelir ve 'şerbet eyle ey Muhammed' diyerek yol gösterir. Hz. Muhammed nurdan bu tabağa su koyar ve üzümü ezerek şerbet yapar ve kırkların önüne koyar. Semah dönen kırklar bu şerbetten içerler ve tümü hayran olup 'ya Allah!' diyerek üryan büryan semaha kalkarlar. Muhammed de bunlarla birlikte semaha girer. Semah ederken Hz. Muhammed'in mübarek imamesi başından yere düşer. Kırk parça olur. Kırkların her biri bir parçasını alır ve etek yapıp beline bağlar. Muhammed onlara pir ve rehberlerini sorar. Onlar 'Pirimiz Şah-ı Merdan Ali, rehberimiz Cebrail aleyhisselâmdır' derler. Bunun üzerine Ali, Muhammed'in yanına doğru gelir. Bu sırada Hz. Muhammed, Hz. Ali'nin parmağında Miraç'a giderken aslanın ağzına verdiği yüzüğü görür." (Altınok: 1998: 362-364).

Anlatıya göre, Hz. Muhammed'in miraca çıkarken karşılaştığı aslan Hz. Ali ile özdeşleştirilmiştir. Bu da Hz. Ali'nin aslan gibi güçlü olmasıyla ilgilidir. Hz. Muhammed'i miraç yolunda ilk karşılayan Hz. Ali'dir. Bunu en son, aslanın ağzındaki yüzüğün Hz. Ali'nin parmağında olduğunu görünce anlıyoruz. Daha sonra Peygamber Efendimiz, Cebrail Aleyhisselâm önderliğinde kırkların bulunduğu odaya, kapıya üç defa geldikten sonra girebilmiştir. Buradaki üç sayısı sembolik açıdan dikkat edilmesi

gereken bir noktadır (Allah'ın hakkı üçtür). Hz. Muhammed'in kendisine getirilen üzümü şerbet etmesi ve herkesin bunu içip kendinden geçmesi üzerinde durulması gereken başka bir noktadır. Üzüm şerbet haline gelmemişken bir önemi yoktur ama şerbet olduktan sonra anlam kazanmıştır. Bir üzüm tanesinin şerbet yapılması ve kırk kişinin bunu içmesi, o kırk kişiyi de aşka getirmesi bu üzümün birlikteliği, bir olmayı sembolize ettiğini göstermektedir. Ayrıca burada söz konusu olan üzüm şerbeti günümüzdeki cem ayinlerinde içilen “dolu”nun ilk kaynağıdır diyebiliriz.

I.3.1. Musahiplik

İnsan doğumundan ölümüne kadar hayatta önemli birçok evreler görür, geçirir. Bu evreler, sonunun nerede biteceği bilinmeyen bir merdivenin basamakları gibidir. Bazı basamaklar vardır ki kusurlarla doludur ve basarken can yakar, filmi geri sarar. Ama bazı basamaklar da vardır ki hayatı yaşanabilir kılar, ömre tat katar. İşte bu zorlu hayat yolunda güçlüklerle karşılaştığında insan, tam düşecekken merdivenden el uzatır ona musahip. Karanlık günlerde refahı müjdeleyen ışık, iyi günün kötü günün en hatırı sayılır dostudur musahip. Biyolojik bağdan da sıkı bağlarla birbirine mühürlenmiş iki yüreğin kardeşliğidir musahiplik. *“Musahiplik; merkezi otoriteyle ilişkisizlik içinde olan geleneksel Alevi topluluklarda sosyal dayanışma ve sosyal kontrol mekanizması işlevleri olan bir kurumdur. Musahiplik kurumunun bu işlevlerinin, Alevi topluluklarda sosyal bütünleşmenin sağlanmasında, sosyal bilincin canlı tutulmasında, sosyal çözülmenin önlenmesinde ve Aleviliğin günümüze kadar varlığını sürdürmesinde belirleyici nitelikte bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.”* (Yazıcı, 2014:746).

Merdivenin ilk basamağına ilk adımı atarken, insana dostluğun ve kardeşliğin ruhunu aşılacak “musahiplik ayini” düzenlenir Alevi çevrelerince. *“Musahip olmaya karar verip ön anlaşma yapanlar, önce dedeye haber verirler. Dede musahipliğin yükümlülük ve kurallarını anlatır, ardından bunu kabul edip etmediklerini sorar. Onlar kabul ettiklerini söylerlerse dede bir gülbank okur: ‘Bism-i Şah Allah! Allah! Yüzüm yerde, özüm darda. Dar-ı Mansur’da ellerim gani dergâhında. Erenlerden hak hayırlısı şey’en dilerim Allah! Eyvallah, hu dost!’ Bundan sonra eşlerin bir yıl beklemesi gerekir. Bir yıllık sınama sonunda birbirleriyle anlaşabileceklerine hükmederlerse musahiplik erkânı uygulanarak bu canlar ‘yol kardeşi’ olurlar.”* (Üzüm, 2007: 162). Ancak musahip olacakların sosyal statüleri, ekonomik konumları, konuştukları dil aynı olmalıdır. Çok zenginle çok fakir olanlar, farklı yerlerde yaşayanlar, farklı dilleri

konuşanlar musahip olamazlar. “Kişinin kendi dengi dışında musahip olması toplumsal anlaşmazlıkları ve buna bağlı olarak rol ve statü karmaşasını da beraberinde getirebilmektedir. Ortaya çıkabilecek problemlerin önemi, inanç unsurlarının tabulaştırılması ile giderilebilmektedir.” (Arslan, 2012: 32). Bu durum, ileride kardeşler (musahipler) arasında çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlığın önüne geçmek içindir. Bu sebeple, Alevilikteki musahiplik kurumunun çok sağlam temeller üstüne kurulduğu yorumunu getirebiliriz.

Musahipler ölene dek ve hatta öldükten sonra ahirette de kardeş olup birbirlerinin hayatındaki her şeyden sorumludurlar. “Musahipleri birleştiren bağın sosyal bir yanı vardır. Musahipler karşılıklı yardımlaşmalıdır ve yaşam boyunca birbirlerinin ailelerine göz kulak olmalıdırlar. Musahiplerden biri evlenmek isterse³, kardeşi kendisine yardımda bulunmalıdır. Böylece alınacak kızı beğenmeye, birlikte kol kola gideceklerdir. Düğünden önce kına gecesinde; kına, önce musahibin sağ eline, ondan sonra nişanlının sağ eline yakılır. Musahip, yeni evlilere zıfaf odasına kadar eşlik eder; eğer evli ise, karısı bütün tören boyunca, geline yardımcı olacaktır. Eğer genç adam, gerek genç kızın ailesince istenen paranın yüksek oluşundan, gerek başka bir sebepten genç kızı alamamış ve kızı kaçırmayı kararlaştırmışsa, musahip kardeşine yardım etmelidir. Musahiplik bağları güçlü bağlardır: kardeş çocukları birbirleriyle evlenebildikleri halde, iki musahibin çocukları yedi kuşak boyunca birbirleriyle evlenemezler.” (Melikoff, 1999: 271-272). Ayrıca bir musahibin musahibi evlendiği zaman gelin damadın evine getirildiğinde evin girişinde damadın musahibi gelinin başına, bir elmayı üç defa sola ve sağa çevirdikten sonra atar. Daha sonra da damat, gelinin başına bir elma fırlatır. Bu kardeşlik yoluna baş koyanların eşleri de musahip olur ve musahibin eşine “bacı” denir.

Büyük olasılıkla Hicret sırasında Hz. Muhammed’in yatağına Ali’yi yatırması ve müşriklerin onu öldürmeye geldiğinde şaşkınlığa uğramaları, Hz. Ali’nin böylece Peygamber’in hayatını kurtarması, musahipliğin temelini oluşturan bir anlatıdır. “Alevilere göre Hz. Muhammed’in oluşturmuş olduğu musahiplik kurumu, Allah tarafından emredilmiştir. Hicretin ilk yıllarında kardeşlik akdi ve ikrarı; 45’i Muhacir ve 45’i Ensar olmak üzere 90 aile arasında topluca törenle yapılmıştır. Bu tören esnasında Hz. Muhammed de Hz. Ali ile musahip olmuşlardır. Musahiplik Hak-Muhammed-Ali yoluna giren iki bireyin/iki ailenin bir bütünlük sağlayarak; canı

³Bekâr Alevi gençleri de musahip olabilmektedir.

canana, malı mala katıp, eşitlikçi, ortakçı, paylaşımcı bir toplum oluşturmanın ilk adımudur. Musahip kardeşler arasında 'yârin yanağı hariç' her şey ortaktır." (Bakır, 2009: 40). Musahipler o kadar sıkı bağlarla birbirine bağlıdırlar ki birbirlerinin evlerine istedikleri zaman izinsiz bir şekilde girebilir ve eşyalarını dahi izinsiz kullanabilirler. Bu, öz kardeşlikten de öte kardeşin en temel örneklerinden biridir. Yalnız söz konusu musahiplik bağı o kadar sıkı ağlarla örülmüştür ki musahip, musahibin günahından da sorumludur. Musahibi düşkün olanın kendisi de düşkün kabul edilir. Çünkü onun günah ya da suç işleyip düşkün olmasına engel olması gerekmektedir. Musahiplerin maddi olarak da bağları vardır; birinin malı zarar görür de ekonomik durumu zayıflarsa öbürü destek çıkmalı, musahibine yardım etmelidir. Bu da musahipliğin, topluma önemli ölçüde katkı sağlayabileceğini ifade etmektedir.

"Öte yandan dini eğitim ve çocukların terbiyesi konusunda da musahiplik kurumunun çok belirleyici bir rolünün olduğu görülmektedir. Musahipler birbirlerinin gidişatını kontrol ettikleri gibi çocuklarının ahvalini de kontrol ederler. Gençlerin, kötü yollara sapmaması için göz kulak olurlar. Kendi çocuklarına gösterdiği özeni kardeşinin çocuklarına da gösterir. Musahipler, kardeşlerinin çocuklarını kendi çocuklarından ayırt etmezler ve onlara aynı gözle bakarlar. Dini kuralların ve temel bilgilerin çocuklara öğretilmesinde musahipler belirleyici bir konumdadırlar. Bir kısım dini bilgiler musahip ve onun hanımı vasıtasıyla erkek ve kız çocuklarına aktarılır. Çocuklar, babalarının musahibini kendi babaları gibi kabul ederler, saygı ve hürmette kusur etmezler." (Bulut, 2013: 115).

Musahiplik kurumuna mensup ailelerin ve çocuklarının hayatın acı tatlı her noktasında asla yalnız kalmayacakları, onların oluşturduğu bu sınımsız bağın çevredeki insanları da kapsayacağı su götürmez bir gerçektir. Ancak komşunun komşusunu tanımadığı günümüzde musahiplik kurumunun da değerleri unutulmaya yüz tutmuştur.

I.3.2. Düşkünlük

Nefse hâkim olamayıp toplum düzenine yönelik olumsuz davranışlarda bulunmak, yoldan çıkışa sebep olur ve kişiyi düşkün kılar. *"Düşkün, toplumdaki kovulmayı gerektirecek derecede suç işleyen kimsedir. Alevilikte ve Bektaşilikte dönemlere ve bölgelere göre birtakım farklılıklar bulunmakla birlikte, bir fikir vermek üzere, talibi toplum dışına iten suçlar beşli bir kategori halinde şöyle verilebilir: birinci derecede suçlar; komşu ve aileler arasında söz gezdirmek, ihbarcılık yapmak,*

görmediğini gördüm, duymadığını duydum demek, akrabaları birbirine düşürmek gibi zaaflardır. Bu zaafı sergileyen kimseler bir yıl ceme alınmazlar. İkinci derecede suçlar; komşunun bağına bahçesine zarar vermek, başkalarının malını çalmak, haksız yere başkalarına hakaret etmek ve onları dövmek gibi suçlardır ve bu tür suç işleyen kimseler üç yıl ceme alınmazlar. Üç yıl sonra mürşit onların ceme alınmasına izin verirse, önce ilgili kişilerle helâlleşmek, çalınan malları tazmin etmek şarttır. Üçüncü derecede suçlar; yoksula faiz yoluyla para verip onların evlerini, barklarını satmak zorunda kalmalarına sebebiyet vermek, yetim malı yemek, mürşit yahut rehberiyle bozuşmak ve ehlibeyte dil uzatmak gibi suçlardır. Böyle kimseler beş yıl ceme kabul edilmezler. Dördüncü derecede suçlar; bakire bir kıza zorla veya kandırarak sahip olmak, evli bir kadınla birlikte olmak, zina yapmaktır. Bu tür suç işleyenler yedi yıl ceme alınmazlar. Beşinci derecede suç, kaza ile adam öldürmektir. Bu kimseler on yıl ceme alınmazlar. Altıncı derecede suç ise; bilerek adam öldürmek, kin veya düşmanlık sebebiyle cinayet işlemektir. Bu tür suç işleyen kimseler en az otuz yıl ceme kabul edilmezler.” (Üzüm, 2007: 170-171). Görüldüğü üzere işlediği suçun derecesine göre düşkün, toplum tarafından bir süreliğine veya hayat boyu yalnızlığa terk edilir. Bu yalnızlığa terkediliş, kişi için engelli bir yol, ağır bir imtihandır. Bundan kaçınma veya korunmanın yolu da insani ve toplumsal değerlere saygıdan geçer. Bahsini ettiğimiz düşkünlük durumu Aleviliğin, toplum düzenini dengede tutmak için geliştirdiği hukuk sisteminin aynadaki bir yansımasıdır. “Alevi-Bektaşî toplumu, merkezi otoritenin oluşturduğu hukuk sistemi şeklinde değil de ‘sosyal olgu’ kimliğiyle ‘insan’ merkezli sisteme bağlı bir ‘hukuk sistemi’ ihdas etmiştir. Alevi-Bektaşî hukuk sisteminin menşei, insanî değerleri yüce kılan, dinamik, aktif, toplumsal ilkelere alır. Soyut, genel olan bu ilkelerin ışığı altında birey bazında olması gerekenleri, toplum bazında ise ‘olan’ hale getiren ve aynı anda yani ‘olması gerekenleri’ yaratan teamüllerden alır. Aynı zamanda, insan merkezli genel geçer doğru kabul edilen ilkelere, olgulara karşı kendisini sürekli yenileyebilmektedir.” (Yıldız, 2002: 181). İnsana ve insanlığa sadık bu hukuk sistemini bünyesinde barındıran ve besleyen Alevilikle ilgili, günümüzdeki tanımlardan daha somut bir tanım yapmak mümkündür. İnsana ve topluma değer veren, insanı toplum içinde daha belirgin hale getirip bir inci gibi parlatmayı amaçlayan, insanın ve toplumun değerlerine değer verip sahip çıkan ve bunların hepsini sonsuz bir sevgiyle çerçeveleyen önemli, güçlü, dinamik bir kurumdur Alevilik.

Düşkünün yalnızlığa terk edilmesinin sebepleri arasında nikâhlı kadın kaçırmak, hırsızlık yapmak, cana kıymak gibi durumlar vardır. O kadar düşük bir mertebedir ki düşkün kişi, yakın çevresinde dahi tüm saygınlığını yitirir. Düğününe gidilmez, cenazesine gidilmez, maddi ve manevi hiçbir konuda kendisine yardım edilmez.

I.3.3. Ocak Anlayışı ve Dedelik Kurumu

Türk toplumu olarak kendisine kutsallık atfettiğimiz dede kelimesinin başlangıç noktası Dede Korkut'tur. O, Türk milletinin, Türk tarihinin ve kültürünün en değerli yapı taşlarından biridir. *“Bugün bir yandan Dede Korkut'un adı ve hatırası, öte yandan Dede Korkut Kitabında gördüğümüz hikâyelerden bazıları geniş Türk dünyasının çeşitli alanlarında hala yaşamaktadır.”* (Ergin, 1997: 47).

Günümüzde dede kavramına yüklenen kutsallık vasfı sadece Alevi-Bektaşî inanç ve geleneğinde, bu geleneğin yaşatıldığı yörelerde görülmektedir. Dedeler, Alevi-Bektaşî inancına mensup toplulukların önderliğini yapan ve o topluluklar tarafından kutsal kabul edilip saygı gösterilen, mensubu olduğu ocağın temsilcisi konumundaki kimselerdir.

Kutsî Hadis olan *“Yere göğe sığmadım, inanan bir kulumun kalbine sığdım!”* tümcesi, *“Kul Allah'ta gizlidir, Allah da kulda...”* deyişini akla getirir ve ‘insan-ı Kâmil’in erişebileceği noktalar hakkında bize fikir verir. *“Kızılbaş – Alevi köylerinde, cemaatin dini lideri, dededir. Dede, mürşitlik eder, irşat eder. Terbiye edicidir; mürebbidir, üstattır, ‘Pir’dir. ‘Mürşidin nefesi hak nefesidir.’ ‘mürşidini hak bilmeyenin’ imanı yok gibidir. Yola girecek olan talip, varlığını mürşide teslim eder, ondan ‘el alır.’ Dedeler, Türkiye'nin belli yörelerindeki ocaklara bağlıdırlar ve her yıl muntazam şekilde, kendilerine bağlı olan (kendilerinin talibi olan) köyleri gezer, dini hayatı canlandırır, yolu şenlendirir, anlaşmazlıkları giderir, dayanışmayı artırır. Bektaşilikte, dede yerine baba vardır, cemaatin işlerini, cem ayinlerini o yürütür. Bazı köylerde, Rehber'e baba denilmektedir. Dedelik soy takip ettiği halde, babalık (köy ve kentte) seçimle olur.”* (Eröz, 1990: 106-107).

Alevi toplumuna dini ve hayati her konuda önderlik eden dede kendi soyunun yani ocağının temsilcisidir. Onun bu kutsal kuruma ve mertebeye erişimini mensup olduğu soy, ocak sağlar. Yani dede çocuğu, dede adayıdır ve babasından sonra bu kurumun temsilcisidir.

Çeşitli araştırmacılara göre, eski Türk inançlarında halk tarafından kutsal bilinen, kendisine saygı gösterilen Kam-Şaman'ların günümüzdeki bir yansımasıdır dedelik. Daha çok Şamanizm inancının benimsendiği dönemlerde halkın dini, hayati ve her yönden önderliğini yapan Kam-Şaman, çeşitli dualar eşliğinde ruhlarla iletişim kurar, büyüler yapar, hastaları iyileştirir ve dini törenleri yönetirdi. Kamın bu tören esnasındaki giyim-kuşamı, töreni yönettiği ve kutsal sayılan kayın ağacından yapılmış asa, çaldığı kopuz ve müzik eşliğinde yönettiği dini ayin gibi unsurlar cem törenindeki dedenin giyim-kuşamıyla, tören esnasında elinde bulunan ve "Tarık" denilen değnekle ve çaldığı bağlamayla aynı niteliklere sahiptir. *"Tarihi süreç içerisinde, eski Türk dinlerindeki Kam, Şaman gibi dini adamların yerini, İslâmiyetle birlikte ilahi ve deyişler okuyan dede, baba ve ozanlar almıştır."* (Ünlü, 2016: 1080).

Tarih boyunca ve Türk kültüründe ocağa değer verilmiş ve içinde yanan ateş kutsal sayılmıştır. Genel anlamda içinde ateş yanan yer olarak bilinen ocak, Türk kültüründe soyu, zürriyeti ve aileyi temsil etmektedir. İstiklal Marşı'nda da örneğini gördüğümüz ocak kelimesi aileyi sembolize eden kavram haline gelmiştir. Hatta halk arasında kullanılan "ocağı sönsün, ocağı şen olsun" gibi deyim ve halk söyleyişleri bunun en güzel örneklerindedir. Eski Türk inançlarından Kam-Şaman'la çok yakın benzerlik gösteren Alevi dedelerinin mensubu ve temsilcisi olduğu ocaklar vardır. Her dede muhakkak bir ocağın temsilcisidir. Ocak, onların soyunu ve bağlı olduğu ailevi değerleri sembolize eden bir kurumdur. *"Dolayısıyla günlük dilde sıkça rastlanan ve toplumun en küçük birimini oluşturan ocak kavramının Alevi gelenekte çok farklı bir yeri vardır. Alevi zümrelerini birbirine kuvvetli bağlarla bağlayan; ister dede olsun, ister talip olsun, onları tarihi şahsiyetler etrafında çevreleyen ocaklara bağlılık söz konusudur. Anadolu'nun en ücra bölgelerine kadar yayılma istidadı göstermiş bu ocaklar arasındaki hiyerarşik yapılanmayla beraber günümüze kadar gelmiştir."* (Ünlü, 2013: 78).

Ocak kurumu içerisinde bir hiyerarşik düzen söz konusudur. En yüksek mertebeden başladığında bu düzen mürşit, pir ve rehber şeklinde sıralanmaktadır. Mürşit, ocağın en tepesindeki makamdır ve pir yani dede her konuda mürşide danışır. Pir cemi yönetir, toplumdaki aksaklıkların giderilmesinde rol oynar. Rehber ise musahipler, talipler arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye çalışan, bunları pire ileten, cem yapılacağı zaman halka davet veren kişidir. *"Şüphesiz bu üçü de dede soylu olan kişi için var olan bu sıralama sadece işlevseldir. Bu inancın gereği bir görev paylaşımıdır."*

Alevi inancının 'el ele el Hak'a' ilkesinin bir sonucudur bu hiyerarşi. Tümü de Ocak zade olan yani dede soylu olan dede aileleri bu görevi aralarında paylaşmışlardır. Bu hiyerarşik görev bölüşümü aynı ocak içinde olabileceği gibi, pir, mürşit ve rehber farklı ocaklardan da olabilmektedir. Ocaklar, taliplerin hizmetlerini görmek üzere Aleviliğin ilkelerine de uygun olarak böyle bir iç hiyerarşik düzen oluşturmuşlardır. Burada rehber, pir'e pir de mürşide bağlıdır. Bu üç görev sahibi arasında dairesel bir bağlantı vardır ki bu hem manevi anlamda yola bağlılık hem de Buyruklar gibi yazılı kutsal metinlere bağlılık şeklinde temellenmektedir.” (Yaman, 2009: 31). Söz konusu düzen içerisindeki pirin yani dedenin rolü Alevi inancını yaşayan topluluklar yönünden oldukça büyüktür. Ocağını temsil eden dedenin varlığı, bu inancı yaşayan toplumun bel direği konumundadır. Toprak için su, yemek için ekmek, insan için nefes neyse Alevi toplumu için de dede odur. Dedeler içinde yaşadığı ve mensubu olduğu toplumu, toplum hayatını her zaman düzenler. Onların kendilerine, diğer dedelere ve bireylere göre önemli rolleri olup bu roller şu şekildedir:

- *“Anlaşmazlıkları yargılamak, tarafları barıştırmak, cezalandırmak adalet sağlamak.*
- *Güzel davranışlarıyla esin kaynağı olmak.*
- *Güzel sesi ve müzik yeteneğiyle topluluğun duygusallığına hitap etmek.*
- *Genç çiftlerin aile kurmasına yardımcı olmak.*
- *Çocukların bakımı, eğitimi, manevi ve toplumsal kimlik kazanmaları konusunda öncülük etmek.*
- *Siyasi tercih anlarında görüş belirtmek.*
- *Topluluğun maddi kaynaklar oluşturması ve dergâh ile çevresindeki sosyal tesisleri kurmasını sağlamak.*
- *Bir mutfak oluşturulması ve bununla görevli hizmetçilerin atanmasını sağlamak.*
- *Çeşitli durumlarda kurban kesimini ve bununla birlikte görevli hizmetçilerin atanmasını yapmak.*
- *Anabacı ile düzenli bir aile yaşamı sürerek güvenli, manevi ve sosyal güç yaratmak.*
- *Erkânı yürütmek.*
- *İnancı muhafaza etmek.*
- *İnanca ilişkin bilgileri ve gelenekleri muhafaza etmek.*

- *Topluluğu bilgilendirmek.*
- *12 hizmeti görececek canları görevlendirmek.*
- *Çevreye davranışlarıyla örnek olmak.*
- *Ocağın geleceğini planlamak.*
- *Ocağın gelecek kuşaktaki liderlerini seçmek ve yetiştirmek.*
- *Güvenilir bir kişi olarak bireylere sırdaş olmak, sorularını tahlil etmek, danışmanlık ve rehberlik yapmak.*
- *Canlar arasında sosyal, iktisadi, manevi dayanışma sağlamak” (Clarke, 2002: 137).*

Görüldüğü üzere dede, sosyal hayatı düzenleme ve dini hayata önderlik etme noktasında önemli ölçüde rol oynamaktadır. Bu rol bize ilk örneğini gördüğümüz Dede Korkut’u, şamanları hatırlatmaktadır.

Clarke’in saydığı bu rollere ek bir de dedelerin halk hekimliğinden söz edebiliriz. Dedenin yaşadığı çevrede hastalanan veya derdine şifa bulamayan kişiler dedenin hayır dualarıyla birlikte önerdiği şifalı bitkilerde şifa aramaktadırlar.

Eski devirlerde din adamları yöneticilik özelliğini de bünyesinde barındırırdı. Şeyh Edebali’nin Osman Gazi’ye nasıl yol gösterdiğini hepimiz biliriz. Nasreddin Hoca’nın cevizi paylaşamayan çocuklara beşerin adaleti ile değil, Allah’ın adaleti ile dağıtım yaparak eşit olmayan miktarlarda ceviz verip hikmeti yargı ile bütünleştirmesi, din adamlarının kadı ve kazaskerlik görevlerine atandığı Osmanlı devlet geleneğinde olağan şeylerdendir. “*Alevilikte dedelik kurumu, fertlerini yargılayan ve böylece adaleti sağlayan bir cemaat mahkemesi olduğu gibi aynı zamanda Alevi toplumunun insanlarını bireysellikten kurtararak kuvvetli bir dayanışma meydana getiren manevi bir otoritedir. Bundan başka dedeler, özellikle cem törenleri ile taliplere cemaat kültürünü öğreterek ve benimseterek, kültürlenme ve eğitim fonksiyonlarını da yerine getirmektedir.*” (Arslanoğlu, 2001: 40). Sözüne ettiğimiz fonksiyonları kendisinde bulunduran dede, Alevi toplumu ve geleneği bünyesinde oynadığı rolleri gönlünden kopan bir aşkla, heyecanla, sevgiyle sergilemiştir. Çevresinde bulunan Alevi toplumuna daha iyinin, daha güzelin, daha doğrunun peşinde koşmayı, koşabilmeyi aşılamanın zevkine varmıştır hep. Dedeyi sevebilir ve sayılabilir kılan olguların başında, toplumun ulaştırabileceği tüm güzellikleri amaç edinirken, karşılık beklememesi gelmektedir. Onun karşılık beklemeden çaba sarf ettiği amaçlar yüksek oranda yerini bulmuş ve Aleviler arasında dini-hayati her yönden herkesin sorunsuzca yaşamasında

büyük rol oynamıştır. Ancak zamanla toplum hayatında meydana gelen bazı sıkıntılar ve sorunlar, dedenin sözünü ettiğimiz amaçlarını ve kendisinde bulundurduğu fonksiyonları, bu fonksiyonların toplum üzerindeki etkilerini büyük ölçüde olumsuz yönde etkilemiştir. *“Dede sülalelerinin çoğu ki, bunlar da taliplerle aynı köyden gelmektedir, bu problemlerle baş edebilecek malûmata sahip değillerdir. Onların geleneksel düzenleyici fonksiyonları artık şehirler, hatta farklı ülkelerde yaşayan ve modern toplumla farklı ekonomik bir entegrasyon yaşayan taliplerin problemlerini çözmede artık kâfi gelmemektedir. Modern hayatın homojenlikten heterojenliğe geçişi, dedenin de müstağni kalamayacağı, tevarüs edilmiş haklar yerine ticari kontratlara bağlı sosyal ilişkiler karşısında dedenin rolünü hafifletmekte”* (Shankland, 1999: 322), hatta yok olma yolunda ilerlemektedir.

Gelişen teknolojinin, değişen hayat şartlarının, kırsaldan kente göçün vb. etkisiyle günümüzde özellikle gençler arasındaki toplumdaki kopuş, mensubu oldukları ocağın ve talibi oldukları dedenin varlığından, fonksiyonlarından bihaber yaşamalarına sebep olmuştur. Köyden kente göç, dedelerin de birçok fonksiyonunu yitirmesine neden olmuştur. *“Komşu komşunun külüne muhtaçtır”*ın bile unutulduğu, komşuluk ilişkilerinin yok denecek kadar zayıf kaldığı şehir hayatında dedelerin dini ve hayati her yönden önderlik edebileceği bir Alevi toplumundan söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Bu da Alevilik deryasındaki en kapsamlı ve ağır yüklü gemi olan dedelik kurumu için acı bir durumdur.

I.3.4. Dört Kapı Kırk Makam

İnsanlığa veya topluma ait manevi değerlerin ve davranışların bütünü olarak adlandırılabilen ahlâk kavramının önemi oldukça büyüktür. Sosyal hayatın düzenli işleyişi için gerekli olan güzel ahlak; toplulukların, bireylerin hayat boyunca temel amaçlarından biri olmuştur. Bu amaca hizmet eden en büyük olgulardan biri dindir. İnanan insanların inancı, güzel ahlakı onların ruhlarına ve karakterlerine aşılacaktır hayat boyunca. İnsanların güzel ahlakı edinme ve yaşama amacına sadece din değil aynı zamanda ilim de hizmet etmiştir. İnsanın ruhunu besleyen ilim, insana toplum içinde güzel ahlaklı yaşama bilincini de aşılacaktır.

Ahlâkın güzelini benimsemek, tavır ve davranışlara yansıtma için insan-ı kâmil olmak gerekir. Aslında güzel ahlâk ve kâmil insan kavramları birbirleriyle sıkı sıkıya ilişkili, bağlantılıdır. Kâmil insan olmak, içinde yaşanılan toplumun değerli

yapıtaşlarından biri olmaktır. Toplumunu toplumun hayatı yönünden tüm güzelliklere ulaştırabilmenin yollarındandır.

İslâmiyet dini içerisinde bir yol olan Alevilikteki “dört kapı kırk makam” olgusunun temelinde ya da hedefinde güzel ahlaklı olmak ve insan-ı kâmil mertebesine ulaşmak vardır. Her dört kapının onar makamı olup bu dört kapı aşama aşamadır. Bir merdivenin basamakları gibidir. Merdivenin bittiği yerde insan-ı kâmil mertebesi vardır. Bunu ayrıca dört ve kırk sayılarından da anlamak mümkündür. Konuya sayıların sembolizmi açısından yaklaşırsak dört sayısının sağlamlığı, gücü, kuvveti; kırk sayısının ise tasavvuftaki olgunluğa erişmeyi sembolize ettiğini söyleyebiliriz. Çilehanede erbain çıkarma zamanı kırk gündür, insan kırk yaşında olgunlaşır, Hz. Muhammed kırk yaşında peygamber olmuştur. Türk destanlarında ve Dede Korkut Kitabı’nda da 1, 3, 4, 7, 9, 40 sayıları zengin anlamlarıyla sıkça geçmektedir.

Dört kapı kırk makamdan öncelikle Ahmet Yesevi, ondan sonra Hacı Bektaş-ı Veli, daha sonra da Yunus Emre bahsetmiştir. Bu konuyla ilgili yapılan bilimsel çalışmalar genel olarak Hacı Bektaş-ı Veli’nin “Makalat” adlı eseriyle, Aleviliğin el kitabı olan İmam Cafer-i Sadık’ın “Buyruk”u temel kaynak olarak gösterilmiştir.

Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kavramları dört kapıyı ifade etmektedir. “Şeriat kapısı doğru inançlarla ve uygulama ile hizmet olup saygı göstermek ve şeriat kantarında doğru olup, şeriat ehlini aşağı görmemektir. Tarikat kapısı, tarikatın gerektirdiği işlerde uzun yıllar hizmet ile gönül dileğini bulup tarikat ehline muradlarını vermek, velilik göstermek, keramet göstermek ve bu yönle de tarikat kantarında doğru tartılmaktır. Marifet kapısı, Allah’ı (yüce Tanrı’yı) tanıyıp söylemek, başkasının ayıbını örtmek, gönül muradını sezinleyip açık ve gizli olan her şeyi bilenlere hizmet etmek, yüce Tanrı’nın nurunu her yerde görmektir. Hakikat kapısı, gerçeklerin ışığı ile insanın kendinden geçip Tanrı’sı ile kendisi arasında perdeleri ve uzakları kaldırıp gizli gizine ermesidir.” (Birdoğan, 2006: 309). Bu dört kapının makamları şunlardır:

I.3.4.1. Şeriat

Kelime anlamı “Kur’an’daki ayetlere, Hz. Muhammed’in sözlerine dayanan İslâm kanunu, İslâm hukuku” (www.tdk.gov.tr) olarak bilinen bu kapının ardındaki makamlar şöyledir: “1- İman getirmek, 2- İlim öğrenmek, 3- Namaz, oruç, hac, zekât, 4- Helâl kazanç, 5- Haramdan sakınmak, 6- Hayzın ve nifasın nikâhını haram eylemektir (adet durumunda olan kadınların eşlerine yaklaşmaması), 7- Şeriat evine girmek, 8-

Şefkatli olmak, 9- Temiz yiyip temiz giymek, 10- Bilinen buyruklar ile davranmaktır (emr-i maruf ile hareket etmektir).” (Birdoğan, 2006: 310).

Merdivenin ilk basamağı olan şeriat kapısının on makamına inanmayan, hizmet etmeyen bu yola giremez. Burada başlangıç olarak iman etmekten bahsedilmiş ki İslâm dininin ve bu din içindeki tarikatların ya da mezheplerin yoluna girebilmek için ilk olarak inanmak, iman etmek gerekmektedir. Kişi iman ettikten sonra ilmin, temizliğin, ibadetin ve helâli haramdan ayırt edebilmenin; İslâm dini içerisindeki önemini benimsemelidir. Şeriat kapısının on makamının özü bunlardan ibaret olup, bu makamların gereklerini yerine getirmiş olan kişi bu sarp yolun ilk basamağını çıkmış olur.

I.3.4.2. Tarikat

Türk Dil Kurumu'na göre tarikat *“Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelere birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri”* (www.tdk.gov.tr)ne verilen addır. Tarik sözcüğü Arapça'da yol anlamına gelir. Ulaşılmak istenen menzil ise Allah'ın zatıdır.

Tarikat yolunun gerekleri şöyle sıralanabilir:

“1- Mürşitten el alıp tövbe kılmak, 2- Talib ve mürit olmak, 3- Saçını, sakalını ve elbisesini temiz tutmak, 4- Nefsine söz geçirmek, 5- Saygılı olmak, 6- Korkmak, çekinmek, 7- Hak'tan umut kesmemek, 8- Doğruluk ve ibret üzere olmak, 9- Toplumda söz sahibi, sevgi sahibi ve öğüt sahibi olmak, 10- Aşk, şevk ve fakirlik üzere olmak.” (Birdoğan, 2006: 310).

Şeriat kapısından geçen kişi, Alevi toplumlarına önderlik eden dedeye, yola girme isteğini beyan edip tövbe etmelidir. Tövbe edip yola giren talip sorumluluklarını bilmeli, temizliğine önem vermeli ve nefsin kontrol edebilmelidir. Nefsin kontrolünü sağlamada, nefse yenik düşmüş kişilerden uzak durmayı da bilmelidir. Ailesindeki veya yakın çevresindeki kişilerin fikirlerine, davranışlarına, düşüncelerine saygıda kusur etmemeli; toplum içindeki kıymetini kaybetmekten çekinmeli ve korkmalıdır. İman kuvvetiyle Allah ile arasındaki bağları sağlamlaştırılmalı ve O'na ibadetini, şükürünü sürekli kılmalıdır. Tüm bu sorumlulukların bilincinde davranış gösterebilmeyi kavrayan talip, toplum içinde sergilediği olumlu davranışlarla sevgiyi, saygıyı ve sözü dinlenebilirliği kazanmalıdır.

I.3.4.3. Marifet

Aslına bakılırsa “*Tefekkürü saatin hayrun min elfi sene*” hadisine kadar uzanan bir yoldur marifet. Yani “*Bir an Allah’ın kudretini düşünmek, yetmiş yıllık ibadetten hayırlıdır.*” (Veled, 2011: 24) denilmektedir. Yine, “*Nefsini bilen Rabbini bilir!*” özdeyişi de bu alana dâhildir. Asıl ilmin Marifetullah ilmi olduğunu neredeyse bütün din âlimleri dile getirmiştir. Marifet elde etmenin gereklerini şöyle sıralamak mümkündür.

“*1- Edep, 2- Koruk, 3- Sabır, 4- Yetinmek, 5- Utanmak, 6- Cömertlik, 7- Bilim, 8- Miskinlik (gösterişsiz yaşama), 9- Hüner, 10- Kendini bilmek.*” (Birdoğan, 2006: 310).

Şeriat ve tarikat kapılarından sonra gelen marifet kapısının ardında Ariflik mertebesi bulunmaktadır. Düşünce ve davranışları, toplumun en hatırı sayılır değerlerinden edebî çerçevesinde gerçekleştirmek gerekir. Edepli kişi aynı zamanda, yaşanabilecek olumlu ya da olumsuz her durumda sabırdan ödün vermemelidir. Çünkü sabırdan ödün vermek, kişiyi edepten de yoksun kılabilir. Sabretmek, kişiye şükretmeyi de öğretir. Şükür, insanlığa ve dünyaya bahşedilmiş tüm güzelliklere karşılık teşekkürdür. Bizlere sunulmuş türlü dünya nimetlerinin varlığından bihaber yaşamamalı ve yüce Allah’a şükürü göz ardı etmemeliyiz.

Edep ve hayâyı bilmek, kendini bilmektir. Kendini bilmek nefsi bilmektir. Nefsi bilen Allah katında değeri büyüktür. Kişinin edebî, hayâyı, kendisini ve nefsini bilmesinin yolu ilimden geçer. Büyük mutasavvıf Yunus Emre’nin: “*İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir; sen kendini bilmezsen, ya nice okumaktır.*” ifadesi bu konuyu en güzel şekilde özetleyen örneklerdendir.

Marifet kapısının ardındaki derin havayı soluyan kişi artık Ariflik mertebesine ermiştir. Kâinat içinde kendi yerini bulmuş ve kendindeki Hak’a ulaşmıştır. Artık hakikatın kapısı aralanmıştır arife. O artık Kaf Dağı’nın Zümrüt Ankası ya da marifet göğünün hüması olmuştur.

I.3.4.4. Hakikat

Arapça bir kelime olan hakikatın Türkçe karşılığı “gerçek”tir. Muhammed Peygamber, “*Allah’ım bana eşyanın iç yüzünü göster!*” diye dua etmiştir. Eşyanın melekûtuna ancak hakikat ile erişilebileceği söylenir. Yine hadislerde “*Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısıdır.*” (Ahzan, 2011: 12) denilmekte ve İmam Ali’yi sevenlerin,

bilmeyi yani marifeti sevmeleri gerektiği bildirilmektedir. Gerçekleri araştıran yalnızca bilim değildir. Soyut bilgi ustaları olan dervişler, şeyhler ve dedeler de bizim algı alanımızın dışında olan gerçekleri avlamak için uyanık kalırlar.

Hakikate ulaşmanın olmazsa olmaz şartlarını şöyle sıralayabiliriz:

“1- Türap olma (herkesin ayak toprağı durumunda alçakgönüllü olmak), 2- 72 ulusu bir görmek ve kimse için kötü konuşmamak, 3- Eline geçenle yetinmek, 4- Dünyada her şeyin kendisinden güven duyması, 5- Her işi için Tanrı’ya güvenip rıza göstermesi, yalnız ondan yardım ve başarı dilemek, 6- Gizlerden (sır) sürekli söz etmek, 7- Giz ile dolu olmak, 8- Ali düşmanlarından (tebarra) uzak olmak, 9- Tanrı’ya yakarış üzere olmak, 10- Coşkunluk içinde olmak.” (Birdoğan, 2006: 310).

Kişi, dört basamaklı merdivenin üçüncü basamağında Ariflik mertebesine erişmiş ve kendisine artık insan-ı kâmil mertebesinin kapıları açılmak üzeredir. Buraya kadar yükselen arifin buradaki ilk işi alçalmak, gönlünü alçak kılmak, toprak olup da kendini en alçaklarda görmektir. Arif, tüm insanları eşit görmeli ve onlar arasında ayırım yapmaktan kaçınmalıdır. Her zaman ve her durumda insanları hoş görmeyi bilmelidir.

Kendisine hakikatin kapısı aralanmış olan kişi, kâinatın tüm sırlarının Allah’ta olduğunu bilmelidir. Dünya üzerindeki tüm canlıları sevmeyi, sevmenin nasıl olacağını ve sevginin de bir ibadet biçimi olarak kabul edildiğini bilmelidir. Bu konumdaki insan, yaratıcısının, Allah’ın kendi gönlünde tecelli ettiği sırrına da ermiştir artık. Burada önemli olan, sırra ermişliği sır tutmaktır. Sırra eren, bunun gururunu ve mutluluğunu sadece kendi içinde yaşamalı; mutluluğun sarhoşluğuna kapılıp Allah’ını, O’na yakarışı hiçbir zaman unutmamalıdır. O, artık insan-ı kâmidir. Merdivenin son basamağındadır. Burada, daha önceden göremediği gerçekleri görebilme noktasındadır.

Dört kapı kırk makam inancının özüne bakıldığında, temel amacın kişiyi olgunlaştırıp topluma kazandırmak olduğu görülmektedir. Bu inanç ayrıca, hayat boyunca, insanın toplum içinde güzel bir yer edinmesi, toplum düzenini sağlamak ve insanları kâinattaki gerçeklerin ve sırların farkına vardırarak amaçlarına hizmet etmiştir.

II. OZANLIK GELENEĞİ

Hayatın insanlara sunduğu bazı durumlar kişileri galebe getirir ve bu durum veya olaylar ruhun bir yansıması olarak mürekkep olur akar kalemlerden sayfalara. Sonrasında oluşan bu yazındaki kelimeler öz anlamlarının dışında öyle farklı anlamlar kazanmıştır ki okuyucusunun ihtiyaç duyduğu estetik güzelliğin yerini doldurmakta kat

be kat yeterli gelmektedir. Sadece kelimelere kazandırılan farklı anlamlar değil, aynı zamanda ahenk unsurlarının sadece bir metin halinde mükemmel bir şekilde bütünleşmesi de buna katkı sağlamaktadır. Şiirdir bu yazın türü. Duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde güçlük çekildiği zamanlarda sığınılan tek liman şiir... Mehmet Kaplan'ın makalelerinde ifade ettiği gibi; *“Türkler'in felsefe kitabı yoktur. Çünkü onlar tüm felsefesini şiire gömdüler...”*

Türk milleti de ilk şiirlerini, kendisini tarih sahnesinde bulduğu ilk dönemlerde meydana getirmiştir. Bu şiirler müzik eşliğinde ve sığır, şölen, yuğ denilen dini törenlerde dile getirilmiştir. *“Oğuz boylarının 'kurban ziyafeti' anlamına gelen şölenleri, başka kavimlerin kurban ziyafetlerinde yer almayan bazı özelliklere de sahipti. Bunlardan biri ve belki de başkası kurbanın her bir parçasının ayrı bir oğuz boyuna verilmesidir. Sığır merasimleri ise eski Türk hayatında son derece önemli olup önceleri dini bir şekilde görülen ve zamanla değişikliğe uğrayarak Kaşgarlı Mahmud'un da işaret ettiği gibi, herkesin katılabileceği genel avlardır.”* (Sakaoğlu, 2014: 26). Adının 'Sığır Şöleni' olması büyük ihtimalle av esnasında yakalanmaya çalışılan öküzlerden gelmektedir. Bu öküzlerin ölü olarak ele geçirilmesinin uğursuzluk getireceğine inanılmaktaydı. Bu yüzden öküzler canlı olarak yakalanırdı. İşte bu uygulama esnasında avcılarını coşturmak amacıyla ozanlar kopuzlarıyla şiirler söylemekteydiler. Ayrıca avlanmada üstün başarı gösterenler ve uygulamalara katkı sağlayanlar için kahramanlık şiirleri söylenirdi. Söz konusu şiirlerin müzik eşliğinde dile getirilişi esnasında dinleyenler ve bu sanatı icra edenler raks ederlerdi. Bu durum, Türk'ün şiire ve müziğe olan ilgisini gözler önüne sermektedir. *“Yine Şaman ekininin bir özelliği olan kötü tözleri kovma ve 'Alazlama' gibi minik törenlerde sesin ya da çalgının olumlu bir etki gösterdiğine inanılmıştır.”* (İnan, 1986: 68).

Ünlü Türkolog Abdulkadir İnan'ın Şamanlık araştırmaları sayesinde eski Türk geleneklerinde ölen bir yiğidin ardından atının kesilip kurban edildiği ve ölen yiğidin eşinin kendi elleri ile saçlarını yolduğu ve elbiselerini parçaladığını bilmekteyiz. M. Fuat Köprülü ise daha çok bu ağıt yakma olayı ile genel hatlarıyla ilgilenmiştir. *“Türklerin kökünde dini bir mahiyet taşıyan ayinlerinden biri de, pek eski zamanlardan beri gördüğümüz 'yuğ'lar yani umumi matem ayinleridir ki, muhtelif Türk sülalelerinde bu matem ayinini belli kaidelere bağlı olarak görüyoruz. Birtakım Türkler arasında hala -kısmen- yaşayan bu matem ayinlerinde şiirin ve şairin mevki, diğer ayinlerde olduğu gibi, gayet açıktır. İlk zamanlarda tamamıyla ruhani bir mahiyet taşıyan 'Bahşı-*

Ozan' ölünün defni için münasip zamanı seçiyor, kopuzuyla çaldığı esrarlı bir takım nâmelerin tesiriyle onun ruhuna istirahat bahşediyor, tanzim ve terennüm ettiği güfte ve bestelerle matem merasimini canlandırıyor. Şairin sırf dini veya sihri-dini bir vazife yaptığı ilk zamanlar geçince matem ayinlerinde ölünün sevgili hatırasını yaşatacak şiirler meydana gelmeye başladı. Onun kahramanlıkları heyecanlı bir eda ile terennüm ediliyor, menkıbeleri kopuzun eşliği ile müteessir ve heyecanlı bir kitleye karşı okunuyordu.” (Köprülü, 1981: 71). Türklerin şiire ve müziğe ilgisini en net biçimde kanıtlayan bir örnek de burada görüldüğü gibi, ölüm zamanında kişinin müzik eşliğinde şiirler okunarak gömülmesidir. Bu da müzikle şiiri icra eden ozanın, Türk toplumundaki yerini ve önemini bizlere yansıtmaktadır.

Bir sanat ürünü olan ve ruhun bir yansıması olarak kabul edilebilecek şiir sanatı, insanlığın varoluşundan beri varlığını korumuş ve dünya üzerindeki çeşitli milletlerin edebî yönünü oluşturmuştur. Türk milleti de ilk şiirlerini, kendisini tarih sahnesinde bulduğu ilk dönemlerde meydana getirmiş ve “Kam, Baksı, Şaman” denilen kutsal kişiler tarafından, yukarıda bahsettiğimiz törenlerde bu şiirler dile getirilmiştir. “*Ancak bu sanatkârlar sadece şiir söylemiyorlar, mensubu buldukları topluluktan hekimlik, musikişinaslık, sihirbazlık ve rakkaslık gibi bazı meslekleri de icra ediyorlardı. Bunlar ve benzeri vasıflarından dolayı bu insanlara büyük bir değer veriliyor ve saygı gösteriliyordu. Şaman, oyun, kam, baksı ve ozanlar kendilerine verilen önemin derecesine göre kıyafet giyiyorlar, belli musiki aletlerini çalıyorlar ve ayinleri idare ediyorlardı. Gökyüzündeki ilahlara kurban sunmak, ölünün ruhlarını yerin dibine göndermek, hastalık ve ölüm gibi fena cinler tarafından getirilen işleri önlemek, hastaları tedavi etmek, bazı ölümlerin ruhlarını semaya yollamak, hatıralarını yaşatmak gibi çeşitli görevler hep onlara aitti. Böylece Türk cemiyetlerinde pek çok görev aynı kişide toplanıyor ve o kişiye büyük ölçüde saygı gösteriliyordu.”* (Sakaoğlu, 2014: 25). Görüldüğü üzere Kam/Baksı/Şaman’ın ait oldukları toplumun denge unsurunu sağlama noktasındaki bu icraatleri, kendilerini toplum önderi olmanın da ötesine taşımış; yaratan ile yaratılan arasında elçi olmak vasfına erişirmiştir. Tüm bunlara binaen ozanın, Türk’ün doğumunda, düğününde, eğlence hayatında ve ölümünde, kısacası hayatının her noktasında önemli ölçüde rol oynadığını söyleyebiliriz. Bu kadar görevin, sorumluluğun yükünü hakkıyla taşıyabilmek toplumun daimi saygısıyla ödüllendirilmiştir.

İlerleyen zamanın getirdikleriyle birlikte kam/şaman/baksılar dinî veya çeşitli törenler düzenleme, gelecekte haber verme, hastaları iyileştirme vb. gibi görevleri bir yana bırakmış, sadece kopuz çalıp eser, şiir söyleme geleneğini geliştirip devam ettirerek “ozan” adını almışlardır. Ozan için İslâm Ansiklopedisi’nde “irticalen şiir söyleyebilen saz şairi, âşık” (Albayrak, 2007: 18) tanımı yapılmıştır. Ozan kelimesi, günümüzde bilindiği anlamıyla saz çalıp şiir söyleyenler için kullanılan bir ifadedir. “*Bu kelime, Dede Korkut Hikâyeleri’nde Oğuzlar’ın halk şâir-mûsikîşinâsı mânasında olarak kullanılmış olup, son zamanlara kadar esaslı surette tetkik edilmemiştir.*” (Köprülü, 1999:131). “*XIV. asırda Azeri sahasında tespit edilmiş olan meşhur Dede Korkut kitabı, ozanın mahiyeti ve Oğuz aşiretleri arasındaki yeri hakkında bize çok açık malûmat veriyor: Ozanlar, Oğuz cemiyeti arasında hususi bir zümre teşkil ederler; ellerinde kopuzları ile ilden ile, obadan obaya gezerler; düğünlerde, ziyafetlerde bulunurlar; kopuzları ile eski Oğuz destanları, Dede Korkut hikâyeleri söylerler; yeni hadiseler hakkında yeni şiirler tanzim ederler.*” (Köprülü, 2012: 136). Elinde kopuzuyla oba oba gezip düğünlerde derneklerde şiirler söyleyen bu ozanlar XV. yüzyıldan sonra âşık adını almış ve bu yüzyıldan itibaren bu adla anılmışlardır.

Âşık için bazı araştırmacılar “saz şairi”, şiirleri için de “saz şiiri” kavramlarını kullanmışlardır. Bununla birlikte ozan teriminin yerini âşık terimine bırakmasında Türklerin İslâmiyet’i kabulü büyük oranda etkili olmuştur. Ayrıca “*Türklerin İslâm olmadan önceki hayatlarının ayrılmaz bir parçası olan Ozan, Baksı ve Şaman’ların; İslâmi dönemde yetişen bu ‘Derviş-Şairler’e, Ata, Baba, Hoca gibi, hem heybetli, hem de cana yakın isimler vermişlerdir.*” (Güzel, 1999: 111). Ozanlık geleneğinin devamı niteliğinde olan âşıklık geleneği biraz daha belirgin kurallara ve detaylara sahiptir. Onlar, âşıklık makamına ilk olarak gördükleri bir rüya sayesinde erişirler. “*Maddi veya manevi bir sıkıntı sonunda çoğunlukla kutsal sayılan bir yerde uyku ile uyanıklık arasında görülen riyâda pir elinden içilen bade veya yenilen bir gıda maddesi ile şiir söyleme kabiliyeti yanında saz çalma ve dini bilgiler öğrenildikten başka dünya ahiret sevinecek bir sevgi ile karşılaşır. Halk şairleri görüldükleri bu rüya ile olgun bir kişiliğe kavuşurlar, rüya sonunda hem Tanrı aşkı hem de sevgilinin aşkı ile yanarlar. Bunun yanında derin bir din bilgisine sahip olurlar. Uyandıkları anda çok kere bir başka âşık tarafından sorguya çekilirler. Bu sorulara saz eşliğinde kusursuz nazımla ve doğru cevaplar vererek başlarından geçenleri de anlatarak ‘âşık’ olduklarını ispatlarlar ve çevrelerinden saygı görmeye başlarlar.*” (Günay, 1986: 23). Daha

önceden gördüğü çıraklık eğitiminin de etkisiyle saz çalıp şiir söylemede ustalık kazanan kişi, âşıklık mertebesine ulaşmıştır artık. Âşık, sazı elinde, sözü dilinde diyâr diyâr dolaşır ve sanatını icra eder. Onun sazıyla birlikte seslendirdiği şiirler ağızdan ağza yayılarak sonraki asırlara, nesillere aktarılmıştır. Bu şiirler teşekkül ettiği halkın kimliğini yansıtmakta ve o halkın malı kabul edilerek “halk şiiri” adıyla yaşamaktadır. Âşıkların icra ettiği bu sanat biçimi, Âşık edebiyatını oluşturmuştur. Edebiyatın bu dalı onların isimlerine, şiirlerine, sanatlarına tarih boyunca ev sahipliği yapmış ve onların ününü gelecek asırlara aktarmada önemli bir araç olmuştur. Ozanlıktan sonra âşıklık olarak başlayan gelenek XV. asırdan itibaren gelişimini sürdürmüştür. “16. yüzyılda imparatorluğun yayılabildiği alanların birçoğunda, şairlerimizin barış günlerinde olduğu kadar savaş günlerinde de saz çalıp söylediklerini görmekteyiz. Anadolu sahasında yetişen adlar arasında Öksüz Dede, Ozan, Bahşi, Karacaoğlan, Kul Piri ve Köroğlu gibi şairler, bazılarının pek az sayıda şiiri elimize geçmiş olsa, önde gelen başarılı simalar olarak kabul edilirler. Bunlardan sade bir dille ve bölge ağzının özelliklerine yer vererek şiirler ortaya koyan Karacaoğlan geniş bir coğrafyada tanınmış ve sevilmiştir.” (Sakaoğlu, 2014: 26-27). Bugün bile ozan kelimesini duyunca aklımıza gelen ilk isimlerin başında gelmektedir Karacaoğlan. Kendisi özgün, açık ve anlaşılır şiiriyle yüzyıllardan beridir taht kurmuştur Türk halkının gönlünde.

17. yüzyıl, Türk saz şiiri sahasının değişik adlarla ve konularla tanıştığı bir devirdir. 16. yüzyılda birkaç ada ve sınırlı sayıda örneğe bağlı kalan aruz ile şiir söyleme geleneği bu yüzyılda zirveye ulaşır. Bilhassa Âşık Ömer ve Gevheri gibi şairler yazdıkları yüzlerce şiirle bu vadinin başta gelen adları olurlar. Bunların oldukça ağır sayılabilecek dillerinin yanında yüzyılın sade dilini temsil eden Ercişli Emrah’ı da unutmamak gerekir. Saz şiirimizin bu yüzyıldaki diğer bazı adlarını Âşık, Âşık Ali, Gazi Âşık Hasan, Kâtibi, Kayıkçı Kul Mustafa, Kuloğlu ve Üsküdarı olarak sıralayabiliriz. 18. Yüzyılda ise saz şiirimiz, büyük bir durgunluk devresine girmiştir. (Sakaoğlu, 2014: 27). Her ne kadar aruzla şiir söylemenin şiiri daha da güzelleştirdiği düşünülse de anlaşılması açısından olumsuz yönde etkilemiştir. Şiiri halkın okuyup anlayabileceği dilden yazmak, şiiri her zaman halk nazarında daha da değerli kılmıştır.

“19. yüzyıl, Türk saz şiirinin yeniden canlandığı, her biri birbirinden değerli pek çok şairimizin yetiştiği bir dönemdir. Gerçekten de bu yüzyıla adeta Türk saz şiiri tarihinin yarısına bedel sanatkârlar yetişmiş, eserler ortaya konulmuştur. Hatta bu yüzyılın dikkati çeken bir diğer yönü de ‘Âşık kolu’ adını verdiğimiz ve usta-çırak

yakınlaşmasının en güzel örneği olan devamlılığın görülmesidir. Emrah ve Ruhsati kolları bunun en güzel örnekleridir. Erzurumlu Emrah, ikisi de Tokatlı olan Gedai ve Nûri'yi yetiştirmiştir. Nûri, Ceyhuni'nin, Ceyhuni de Cemali'nin ustası olmuştur. Deliktaşlı Ruhsati ise Kusuri'den aldığı şiir gücünü genç yaşta kaybettiği oğlu Minhaci'ye nakletmiştir. Yüzyıla değişik yönleriyle mührünü vuranlar arasında Dadaloğlu, Dertli, Seyrani ve Sümmani'yi sayabiliriz.” (Sakaoğlu, 2014: 27). Görüldüğü üzere 19. yüzyıl, âşıklık geleneğini ve bu gelenek içindeki şiiri, sanat bakımından zirveye ulaştırmış ve geleneği temsil edecek büyük isimler yetiştirmiştir.

Yüzyılımızdaki temsilcilerinden bazılarını görerek tanıma fırsatını yakaladığımız 20. yüzyıl saz şairleri arasında 19. yüzyıldaki kadar olmasa bile başarılı şiirler ortaya koyan pek çok ada sahibiz. Bunlar arasında Recep Hıfzi, Âşık Mehmet, Ali İzzet, Âşık Veysel, Bayburtlu Hicrani, Efkârî, Gufrani, Posoflu Müdami, Posoflu Zülâli, Âşık Ferrahi, Habib Karaaslan, İlhami Demir, Rüstem Alyansoğlu gibi isimler vardır (Sakaoğlu, 2014: 28). Bu dönem saz şairlerinde ve onların icra ettiği şiirlerde Cumhuriyet'in ilanının etkisini görmek tabiki mümkündür. Ayrıca bu dönemde kurulan halkevleri, bu ozanların sanatlarını icra etmelerine olumlu katkı sağlamıştır. Halk evleriyle birlikte kahvehanelerde, bozahanelerde, düğünlerde ve diğer eğlence meclislerinde sazlarını çalıp şiirlerini söylemişlerdir.

21. yüzyılda yani günümüz asrında, âşıklık geleneği önceki asırlarda koruduğu ve yaşattığı birçok işlevini yitirmiştir. Ancak hâlâ bu geleneğin izlerini yaşatmaya hizmet eden ve ülkenin özellikle doğu illerinde yaşayan çeşitli temsilciler vardır. Onlar, hayatlarını atalarının mirasını yaşatmaya ve gelecek nesillere aktarmaya adanmışlardır. Bu alanda yapılan bilimsel çalışmalar ise, asrımızdaki ozanların isimlerini ve sanatlarını gelecek asırlara aktarma noktasında önemli adımlardır.

Yukarıda, tarihi seyir içerisindeki durumunu izaha çalıştığımız ozanlık ve âşıklık geleneğinin temsilcilerinden, sazıyla sözüyle birlikte halk kültürünü diri tutan âşıklardan bazıları; Alevi-Bektaşî inancına mensup kişilerdir. Onların bu inanca bağlı olmalarının çeşitli sebepleri vardır ki bunlardan biri hoşgörüdür. Alevi-Bektaşîlik'te insanı sevmek, insana değer vermek, onu hoş görmek kelimenin tam anlamıyla ibadet etmektir. İnsanı sevmeyi ibadet sayan aşığın sazının ve sözünün meydana getirdiği sanat, Alevi-Bektaşî edebiyatını oluşturmuştur. “*Alevi-Bektaşî edebiyatının kökleri Yunus Emre'ye kadar uzanmaktadır. Fakat kuruluşu 14. yüzyılda Kaygusuz Abdal'la olmuştur. Zamanla bazı önemli farklar kazanan bu edebiyat öncelikle Alevi-Bektaşî*

inançlarını yaymaya hizmet eder hale gelmiştir.” (Artun, 2008: 242). Bu hizmetteki en önemli araç, edebiyatın bel kemiği konumundaki şiidir. “Alevi-Bektaşî şiiri, belli kurallara, kalıplara ve belli düşüncelere bağlı bir şiir biçimidir. Ölçüde kafiye ayakta, nazım biçimleri ve dilde âşık edebiyatı özelliklerini gösterir. Dünyayı Alevi-Bektaşî kültürüne göre kavrayan âşıklar şiirlerini mistik ve metafizik temele dayarlar. Günümüz âşıkları usul, adap, erkân ve öğretilen çok şiirlerinde Alevi kültürünü işlerler. Ölmeden önce ölmek, yani yaşarken nefsi öldürme düşüncesi sıklıkla işlenir. Şiirlerde insana yönelme, gönül denilen cevherde aşkı bulma düşüncesi öne çıkarılır. Âşıkların şiirlerine Alevi-Bektaşî felsefesindeki ‘ruhun ölmezliği esastır, ölüm Hak’a teslim olma, Hak’a yürümektir. Her ne ararsan kendinde ara’ düşüncesi egemendir.” (Artun, 2008: 241). Alevi-Bektaşî inancındaki ozanların eserleri incelenip değerlendirildiğinde, bu eserlerin Türk toplumunun ve kültürünün en sade ve öz yansıtıcıları, değerli birer hazineleri olduğu görülecektir. Alevi-Bektaşî kültüründen örnekler sunan şu nefes güzel bir örnektir:

Vardım kırklar meydanına
Gel beri hey can dediler
İzzet ile selâm verdim
Geç otur hey can dediler

Kırklar yerinde durdular
Yerlerinden yer verdiler
Meydana sofra serdiler
Lokmaya sun can dediler

Kırkların gönlü uludur
mü’minler kalbin eridir
Gelişim kandan beridir
Söyle be hey can dediler

Kalk semada bile oyna
Silinsin pak olsun ayna
Kırk yıl bir kazanda kayna
Dahi çeksın can dediler

Düşme dünya kisvetine
 Talip ol hak hazretine
 Ab-ı Kevser şerbetine
 Parmağını ban dediler

Gördüğünü gözün ile
 Beyan etme sözün ile
 Bir gececik bizim ile
 Olasın mihman dediler

Şah Hatayı'm nedir halin
 Hak'a şükret kaldır elin
 Kese-gör gıybetten dilin
 Olasın sultan dediler

(Köprülü, 1984: 353).

Alevilik inancının merkezindeki cem ayininin kaynağı olan kırklara, kırklar cemine telmihte bulunan yukarıdaki şiire baktığımızda genel olarak ahlaki değerlerden söz edilmiştir. Alevilikteki, ahlaka ve kişiliğe katkı sağlayan, kişiye kâmil insan mertebesine ulaştırmayı temel amaç edinen dört kapı kırk makam inancındaki tarikat kapısının “nefsine söz geçirmek” makamına, hakikat kapısının “giz ile dolu olmak” makamına ve genel olarak da marifet kapısındaki “kendini bilmek” makamına değinmiştir. Alevi-Bektaşî inancını yaşayan ve yaşatmaya hizmet eden bu sanatkârlar şiirlerinde genel olarak bu tür konulara yer vermişlerdir.

Kaynağı, Türklerin tarih sahnesinde yerini bulduğu ilk zamanlardaki kamlar/şamanlar olan ozanlık geleneğinin günümüzde de temsilcileri mevcuttur. Bu ozanlardan bazıları Alevilik inancına mensuptur. Ozanlık geleneğini en güzel biçimde temsil eden isimlerden biri de Tuncelili Dede Ahmet Yurt'tur. O, Aleviliği en güzel ve en doğru biçimde yaşayan, yaşatmayı kendine ömrü boyunca tek amaç edinen ve bu uğurda hizmet veren değerli bir ozandır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AHMET YURT DEDE'NİN HAYATI, SANATÇI KİŞİLİĞİ VE DEDELİĞİ

1.1. Hayatı

1.1.1. Soyu

Çalışmamızda kendisini ve sanatını değerlendirdiğimiz değerli halk ozanı Ahmet Yurt Dede, Sarı Saltuk soyundan gelmektedir. Sarı Saltuk, Hacı Bektaş-ı Veli'nin müritlerinden olup, Türk tarihinde ve kültüründe önemli bir yere sahip büyük zatlardan biridir. Ayrıca Saltuknâme'den bildiğimiz kadarıyla, kendisi olağanüstü özellikleri bulunan ve İslâm dinini yaymak için birçok mücadeleler vermiş bir kahramandır.

“XIII. yüzyılda yaşadığı ve asıl adının “Seyyid Mehmed Buhari” olduğu kabul edilen Buharalı alp-erenlerden, savaşçı bir Türk dervişi olan Sarı Saltuk’un hayatı hakkında çeşitli kaynaklarda çeşitli rivayetler anlatılmaktadır. Buna göre Sarı Saltuk; Sünni, Alevi ve Bektaşî çevrelerince farklı yönleriyle benimsenmiş önemli bir şahsiyettir.” (Kalafat-Turan, 2013: 43). M. Fuad Köprülü, Sarı Saltuk’un tahta kılıçla Rum diyarını işgal ettiği menkıbeyi bizlere şu şekilde nakletmektedir: *“Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş’tan sonra ‘Sarı Saltık’ lakabı ile tanınan Muhammed Buhari’yi Horasan erenlerinden yedi yüz kişi ile ona imdada gönderiyor ve meşhur tahta kılıcını Sarı Saltık’ın beline kuşatarak şu nasihati veriyor: ‘Saltık Muhammed’im! Bektaş’ım seni Rum’a göndersin. Leh diyarında dalalet-ayın olan Sarı Saltık suretine girip ol mel’unu bir tahta kılıçla katleyle! Makedonya, Dobruca’da, Yedi-krallık yerde nam ve şan sahibi ol!’.* Sarı Saltık Rum diyarına gelince, Hacı Bektaş, şeyhinin emrini yerine getirerek, onu Dobruca’ya gönderiyor; o da oralara giderek birçok kerametler gösteriyor, birçok yerleri zapt ve ahalisini İslâm eyliyor.” (Köprülü, 1984: 54). İslâm için verdiği mücadelelerden dolayı bugün bile İslâm dinini yaşayan çevrelerce özellikle Türkler tarafından sevilip sayılmakta, adı yaşatılmaktadır.

“Türkmen babası ve velisi olarak bilinen Sarı Saltık’ın, aynı zamanda yerli Hıristiyan halk tarafından da takdis edilip kendi azizlerinden biri olarak görülmesi, bugüne değin adı etrafında oluşturulmuş olan maddi ve manevi mirasının anlaşılmasına da ışık tutmaktadır.” (Çakmak, 2012: 12). Türk tarihinin ve kültürünün yaşadığı, yaşatıldığı hemen her yerde sevilip sayılmıştır Sarı Saltuk. Ayrıca Türk halkının manevi değerlerinden biri olan Sarı Saltık’ın, dünyanın çeşitli bölgelerinde türbesi vardır ki bu,

onun Türk halkının ruhunda ve dimağında yaşayan önemli bir şahsiyet olduğunun göstergesidir. Günümüzde Sarı Saltık adını en aktif biçimde yaşatan yörelerin başında da Tunceli gelmektedir.

Tunceli insanının Sarı Saltık'a olan kesin inanç ve bağlılık derecesinin bir örneğini başka yörelerde çok fazla göremiyoruz. Tunceli insanı, öylesine bu Türkistan dervişini bağrına basmıştır ki, adına izafeten bir de aşiret meydana getirmiştir. Bugün, Tunceli'deki Sarı Saltık Aşireti mensupları, "soyadı" olarak da "Saltuk"u seçmişlerdir. Böylelikle, kıyamete kadar "Sarı Saltık" adını yaşatmış olacaktırlar (Kalafat-Turan, 2013: 46). Tunceli'de Sarı Saltık adını yaşatan ve kıyamete kadar yaşatacak olan aşiretlerden biri de "Yurt" soyadına ve hatta Sarı Saltık Ocağı'na mensup kişilerdir. Bu çalışmada kendisi ve şiirleri değerlendirilen, çok yönlü bir kişiliğe sahip olan Ahmet Yurt, yöredeki Sarı Saltık Ocağı'nın önderi ve dedesidir. Onun Sarı Saltık soyundan olduğunu gösterir nitelikte bir şecere mevcuttur. Bu şecere aşağıdaki gibidir:

1. İmam Ali b. EbiTâlib
2. İmam Hüseyin b. İmam Ali (k.v.)
3. İmam Zeyne'l-Âbidîn b. İmam Hüseyin
4. Zeydu'l-Enver b. Zeyne'l-Âbidîn
5. Hüseynü'l-Ekber b. Zeydu'l-Enver
6. Yahyâ el-Erdişir b. Hüseynü'l-Ekber
7. Muhammet Erdişir b. Yahya el-Erdişir
8. Likabî Rabi b. Muhammet Erdişir
9. Ali Zeydî b. Likabî Rabi
10. Aliyyü'l-Madeni b. Ali Zeydî
11. Rabiû Enver b. Aliyyü'l-Madeni
12. Seyit Ali b. Rabiû Enver
13. Seyit Hüseyin b. Seyit Ali
14. Seyit Battal Gazi b. Seyit Hüseyin
15. Seyit Hasan b. Seyit Battal Gazi
16. Seyit Hüseyin b. Seyit Hasan
17. Seyit Meşhur b. Seyit Hüseyin
18. (Sarı Saltuk) Şerif Hızır b. Seyit Meşhur
19. Seyit Nebi b. Sarı Saltuk
20. Seyit Abdal Seyit b. Seyit Nebi

21. *Seyit Seyit Muhammet b. Abdal Seyit*
22. *Seyit Hüseyin b. Seyit Seyit Muhammet*
23. *Seyit Ali b. Seyit Hüseyin*
24. *Seyit Hasan b. Seyit Ali*
25. *Seyit Ebu'l-Kasım b. Seyit Hasan*
26. *Seyit Ebu'l-Vefa b. Seyit Ebu'l-Kasım*
27. *Seyit Seyit Enver b. Seyit Ebu'l-Vefa*
28. *Seyit Hasan b. Seyit Seyit Enver*
29. *Seyit Hüseyin b. Seyit Hasan*
30. *Seyit Nesîmî ve Mustafa Molla b. Seyit Hüseyin*
31. *Seyit Mehemmet b. Seyit Molla Mustafa*
32. *Seyit Mustafa b. Seyit Mehemmet*
33. *Seyit Ahmet b. Seyit Mustafa*
34. *Seyit Hıdır b. Seyit Ahmet*
35. *Seyit (Dede) Mustafa b. Seyit Hıdır*
36. *Seyit Ahmet b. Seyit (Dede) Mustafa (Şu andaki Dede)*
37. *Seyit Ali Rıza, Ali Ekber b. Seyit Ahmet*" (Tuğrul, 2006: 44-45).

Şecerede de görüldüğü gibi Sarı Saltık, Peygamber soyundan olup 18. Sırada, Ahmet Yurt Dede ise 36. sıradadır. 37. sıradaki Seyit Ali Rıza ve Ali Ekber, Ahmet Dede'nin çocuklarıdır.

1.1.2. Doğum Tarihi ve Yeri

Ahmet Yurt, 1 Ağustos 1934 tarihinde Tunceli'nin Ovacık ilçesinde dünyaya gelmiştir.

Tunceli'nin kuzeyinde yer alan Ovacık ilçesi, ismini dağların arasında yer alan 74 kilometrelik ovadan almaktadır. Munzur efsanesine konu olan gözeler de bu ilçeye 17 km. uzaklıktadır. Munzur efsanesinden bahsetmişken, efsane metnini ve efsanelere konu olan Munzur'u Ahmet Dede'den dinlediğimiz şekliyle burada vermek istiyoruz:

“Ovacık ilçesinde bir bey varmış. Beyin yanında bir de Munzur adında çoban varmış. O bey hacca gitmiş. Söylentilere göre hacdayken bir gün canı helva istemiş. Beyin bu isteği Munzur'a ayan olmuş. Gitmiş beyin eşine: ‘Hatun, beyin canı helva istiyor, helva yap ben götüreyim kendisine’ demiş. Hatun ise şaşkınlık içerisinde helvayı

yapmış. Munzur, helvayı sığağı sığağına, soğumadan beyine kavuşturmuş. Bir anda karşısında Munzur beliren bey, şaşkınlık içerisinde helvayı yedikten sonra bakmış ki Munzur kaybolmuş. Bey hacdan döndüğünde halk, beyi karşılamaya gitmiş. Bey, halka: ‘Beni değil, Munzur’u karşılayın Munzur’u.’ demiş. O esnada beyi karşılayanlar içerisinde Munzur da bulunmaktaymış. Beyinin bu sözünü duyunca kaçıp koyunların yanına gitmiş ve iki bakraç süt sağmış. Kendisini karşılamaya gelen halkı gören Munzur kaçmaya başlamış ve bir taşa takılıp düşmüş. Elindeki bakraçlardan süt dökülmüş ve orada sular fışkırmış. O andan sonra Munzur kaybolmuş. Fışkırان sular ise Bugün Ovacık’ta gözelerdeki bembeyaz sudur.”⁴ Bahsini ettiğimiz Munzur Baba efsanesi neredeyse tüm yöre halkı tarafından bilinmekte ve o yöredeki halk, yeminlerinde bile “Munzur Baba” adını kullanmaktadır. Ahmet Dede de o yörenin bir insanı olarak Munzur Baba’yı benimsemiştir ve efsanesini kendisini ziyarete gelenlere anlatmaktadır.

Ahmet Yurt Dede, Ovacık ilçesinde 1938 olaylarından dolayı sadece 4 yaşına kadar yaşamış, olaylarda dedesinin ve diğer yakınlarının ölmesi, ailesinin maddi-manevi olarak büyük zararlar görmesi nedeniyle Bilecik’in Gölpazarı ilçesi Polatlı köyüne zorunlu olarak göç etmiştir. 9 yıl burada yaşamış ve burada kaldığı zaman dilimi içerisinde ilkokul eğitimini tamamlamıştır. Daha sonra dönem hükümetinin zorunlu göçü kaldırıp af uygulaması üzerine Ahmet Yurt Dede, 1947 yılında geri dönüş izniyle birlikte Tunceli’nin Hozat ilçesine gelmiş ve hayatının geri kalan kısmını burada devam ettirmiştir.

Şehir hayatının monotonluğundan bunalan ve doğayla iç içe yaşamaktan zevk alan Ahmet Dede, evini ilçenin 1 km. kadar ötesindeki dağın yamacına yaptırmış ve hâlâ orada yaşamaktadır. Hozat ilçesini ve ilçenin doğasını çok seven Ahmet Dede’nin bu sevgisini aşağıdaki şiirinde de görmekteyiz:

Dört yanını sarmış sıralı dağlar⁵
 Eteğinde yatar güzel Hozat’ım
 Bahar gelir zümrüt bahçeler bağlar
 Ruhları şâd eder güzel Hozat’ım

⁴ Ahmet Yurt Dede ile 01.12.2015 tarihli görüşmemizden.

⁵ Bu şiir ve çalışmanın ilerleyen kısımlarındaki diğer tüm şiirler Ahmet Yurt Dede’nin “Dostun Bahçesi” ve “Nefes” adlı iki şiir kitabından alınmış olup, tekrar dipnot verilmeyecektir.

Göze suyu zezem olmuş akıyor
 Hızan Dağı baş aşağı doğru bakıyor
 Serçe kuşlar cıvıldaşıp ötüyor
 Sesler başka başka güzel Hozat'ım

Kış gelince karlar yağar burada
 Yaz olunca herkes erer murada
 Kozman Heylanı da vardır sırada
 Burcu burcu kokar güzel Hozat'ım

Derelerim akar güzel Keban'a
 Her tarafın benzer mah-ı tabana
 Seni görmeyenler düşer gümana
 Dertlere dermansın güzel Hozat'ım

Saltuk'un yurduna sevgisi çoktur
 Ne kadar söylesem cümlesi haklıdır
 Eski ismin Dersim şimdi Hozat'tır
 Merdaneler yurdu güzel Hozat'ım (109)

1.1.3. Evliliği, Eşi ve Çocukları

Ahmet Yurt Dede 1951 yılında Tunceli'nin Ovacık ilçesinden ve Sarı Saltık ocağından Hıdır kızı 1936 doğumlu Fethiye hanım ile evlenmiştir. Fethiye Hanım aynı zamanda Ahmet Dede'nin amcazadelerden akrabasıdır. Annesi Zarife Hanım'dır. Bu evlilikten Kibire, Gülyaşar, Yazgülü, Mürvet, Suna, Sümbül adında altı kız; Ali Rıza ve Ali Ekber adında iki erkek olmak üzere sekiz çocuk dünyaya gelmiştir. Ahmet Yurt, bir çocuğunu da hastalık nedeniyle kaybetmiştir. Kızlarından Mürvet Yurt, Ankara Ostim'de Vergi Dairesi'nde devlet memuru olarak çalışmaktadır. Diğer kız kardeşleri ise ev hanımıdır. Suna ise yurtdışında yaşamaktadır. Erkek çocuklarından Ali Rıza, lise mezunu olmakla beraber Hozat ilçe merkezinde bir kuyumcu dükkânı işletmektedir.

Ahmet Dede'nin çocuklarından babasından el almış olup dedelik geleneğini yaşatan Ali Ekber Yurt, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nden lisans mezunu olup Munzur Üniversitesi'nde de

Yönetim ve Organizasyon dalında tezli yüksek lisans yapmıştır. Şu anda Tunceli Cem Evi Başkanı ve aynı zamanda Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü'nde memurdur. Tunceli'deki Cem evinde belli günlerdeki cem ayinlerini organize etmektedir. Tunceli'deki ve genel olarak Türkiye'deki Alevilikle ilgili bilgi sahibi olmak isteyen araştırmacılar, onun kapısını sık sık çalmaktadırlar.

Ahmet Yurt Dede toplamda yirmi toruna sahiptir. Çocuklarından Kibire altı, Gülyaşar dört, Yazgülü iki, Mürvet bir, Suna iki ve Sümbül ise bir çocuk annesi; Ali Rıza iki, Ali Ekber iki çocuk babasıdır.

1.1.4. Eğitimi

Ahmet Yurt, 1941 yılında Bilecik'in Gölpazarı ilçesi merkez ilkokuluna kayıt olmuştur. Birinci sınıfta gayet başarılı bir öğrenci olup o dönem okulu teftişe gelen müfettişe verdiği zekice cevaplardan dolayı sınıf atlatmış ve ilkokulu dört yıl içinde bitirmiştir. Kendisi sadece ilkokul mezunudur. Memlekete dönüş yaptıktan sonra kendisini eğitim anlamında yetersiz görmüş ve babasını örnek alarak Eski Türkçeyi öğrenmek istemiştir. Ankara'daki yakınlarından Veysel Saltık ile iletişim kurmuş ve bir Kur'an Elifba'sı istemiştir. Sonra kendisine gelen bu Elifba sayesinde Arap alfabesini öğrenmiş ve eski Türkçe'yi öğrenmek adına kimseden yardım almadan kendi kendine çalışmalar yapmıştır. Bu başarıyı ailesinden gizli bir şekilde yakalamış ve daha sonra bir anda eski Türkçe bir metin okuyarak ailesine sürpriz yapmıştır. Babası, oğlunun başarısıyla gurur duymuştur. Osmanlıca Türkçesi bilgisi ve kitap okuma merakı sayesinde Ahmet Yurt şu anda engin tarih bilgisine sahiptir.

1.1.5. Askerliği

Ahmet Yurt Dede, askerliğe 1954 yılında İzmir'in Bergama ilçesinde yazıcı çavuş olarak başlamış ve askerliği yirmi dört ay yapmıştır. Ailesiyle mektuplaşmalarını Arap harfleriyle ve Osmanlıca Türkçesiyle yapmış, mektupları kontrol eden rütbelilerle bu yüzden sıkıntılar yaşamıştır. Komutanı eski dilde yazışmasını yasaklamış ve onun Latin harfleriyle yazmasını emretmiştir. Ahmet Yurt, ailesiyle iletişimini ondan sonra yeni alfabeye göre kurmuştur.

1.2. Sanatçı Kişiliği

1.2.1. Mahlası

Türk kültüründe, kişilerin isimleriyle birlikte anıldığı farklı isimler olup bunlar genel olarak kişinin karakteristik özelliklerine göre verilmektedir. Dede Korkut hikâyelerindeki kahramanların sergilediği kahramanlıklara yönelik isim almaları da buna örnek gösterilebilir. Söz konusu isim alma durumu şairlerimiz için de geçerli olmuştur ve bu gelenek yüzyıllar boyunca varlığını korumuştur.

Mahlas kelimesi Arapça isim olup anlamı ‘saflık, halislik, gönül temizliği’ olan ‘halas’ kelimesinden gelir. Sözlük anlamı, ‘kurtulacak yer’dir. (Kaya, 1991: 88). Edebiyatta ise, özellikle şiir alanında; şairlerin kendilerine birtakım sebeplerden dolayı taktıkları veya büyüklerinin taktığı takma isimler olarak bilinmektedir. Şairin memleketi, adı, soyadı ya da herhangi bir özelliği onun şiirlerinde kullandığı takma adı yani mahlası olabilmektedir. “*Halk edebiyatında mahlas geleneğe bağlı uygulanan bir kuraldır. Mutlaka son dörtlükte kullanılır.*” (Yardımcı, 2013: 147).

“*Türkiye’de isim yanında, ona eklenen sıfat ananesi, cemiyette, hususiyetle belli bir fonksiyonu olan şahsiyetlerde “lâkab” veya mahlas adı altında İslâmiyet’i kabulden sonra da renk değiştirerek bugüne kadar devam etmiştir. Türk nazmında Arap-İslâm tesiriyle giren bu ikinci takma ad “mahlas” veya Türkçe “tamga, mühür, tapşırma” denilmektedir. Bir bakıma şairlerin şahsiyetlerini korumaya ve saklamaya, diğer taraftan dinleyici ve okuyucu zümrelerinin dikkatlerini çekmeye yarayan mistik hüviyetli bu isimler bir sıfat olarak onları diğer meslektaşlarından ayırmaya yarar.*” (Elçin, 1988: 43). Türk halk şiirinin bütün şairleri, ozanları, âşıkları ya büyükleri tarafından verilen ya da kendi istekleriyle aldıkları mahlaslarını şiirlerinin genellikle son dizelerinde belirtmişlerdir. Şairler, çeşitli sebeplerden dolayı mahlas alma gereği duymuşlardır. “*Başlangıçta şair şiirinin kendisine aitliğini göstermek endişesi duymuş, şiirdeki hâkim düşüncüyü, ahengi, anlam zenginliğini, akıcılığı sağlayan kişinin kendisi olduğunu bildirmek için bilinmek istemiştir.*” (Kaya, 1991: 90).

Ahmet Yurt Dede ise bütün şiirlerinde Saltuk mahlasını kullanmıştır. Mahlasını onun şiirlerinin son dörtlüğünde görmek mümkündür. Bu mahlası Sarı Saltuk soyundan olduğu için kendi isteğiyle belirlemiştir. O, mahlasını saz çalıp deyiş söylemeye başladıktan sonra kullanmaya başlamıştır. Şiirlerini, Saltuk mahlasını kullandığından onun adını yaşatabilmenin gururuyla yazmıştır.

1.2.2. Ozanlığı

Halk ozanı Ahmet Yurt Dede, Bilecik'ten Tunceli'nin Hozat ilçesine 1947 yılında dönüş yapmış ve buraya yerleşmiştir. İlkokul mezunu olmasının yanında tahsil konusunda elinden başka bir şey gelmediğinden kendini geliştirmek, vakti boşa harcamamak anlamında eski Türkçeyi, Osmanlıca'yı, Kuran-ı Kerim'i ve bir de saz çalıp deyiş söylemeyi öğrenmiştir. Saz çalıp deyiş söylemeyi öğrendiğinde daha 13 yaşındadır. Onun, saz çalıp deyiş söylemesinde büyüklerinin rolü oldukça büyüktür. Büyüklerinin sazlı sözlü sanat toplantılarına katılmış ve sanatçı kişiliğinin temelleri burada atılmıştır. Ayrıca içinde yaşadığı gelenek, ibadet ayinlerini saz, bağlama dediğimiz müzik aletiyle gerçekleştirmektedir. Onun saz çalmayı benimseyip öğrenmesinde bu durumun da katkısı oldukça büyüktür. Ahmet Yurt'un, aile büyüklerinden babası saz çalmayı bilmediğinden, o daha çok dedesini örnek almıştır.

Geçirdiği trafik kazası nedeniyle iki kere beyin ameliyatı olan Ahmet Yurt Dede, rahatsızlığından ve artık yaşlandığından dolayı şuan saz çalamamakta ve bunun üzüntüsünü yaşamaktadır. Evini ziyaretimizde, kutsaliyet atfettiği sazının duvara asılı olduğunu gördük. Sazın, onun hayatındaki önemi oldukça büyüktür. Sazına gösterdiği sevgiyi ve önemi aşağıdaki şiirlerinde görmek mümkündür:

“Şu fani dünyada derdim ortağı
Gönlümü şâd eden sazımdır benim
Mızrabı vurdukça artar merakı
Gönülde kaynayan aşkımdır benim

On yaşından beri tanıdım seni
Aşkın şarabıyla doyurdun beni
Bunca zaman bunca senden beri
Sırlarıma vakıf oldun sen benim

Tellerin sızlardı mızrap değince
Şikâyet etmedin ömür boyunca
Perişan olurdun yalnız kalınca
Arardın etrafta sırdaşım benim

Sazım senden başka dost bulamadım
Dünyada muradım hiç alamadım
Bir gün olsun derdin ben sormadım
Bağışla kusurum yoldaşım benim

Saltuk bir gün gider ise dünyadan
Elini vurursa sana bir nadan
Gönlüm razı olmaz asla bir zaman
Hakkım helâl etmem haldaşım benim

Bağlama sazımı aldım elime
Vurdum tellerine sızlıyor neden
Hak'ın zikri geldi benim dilime
Gönül dalga vurur acep ki neden

Derdimin ortağı sazımdır benim
Türlü seda verir telleri canım
Coşturur âlemi mum olur tenim
Düşürür halden hale acep ki neden

Dertli bülbül gibi durmadan öter
Sevdanın ateşi gönlümde tüter
Sevdiğim uğruna olmuşum beter
Aşkına yanmışam acep ki neden

Derdimi dinleyen ancak sazımdır
Sevdiğimdir baharımdır yazımdır
Benim için hem oğlum hem kızımdır
Ayırmam kendimden acep ki neden

Saltuk kıymetini bilirse sazın
 Her zaman Şen olur baharım yazım
 Sazım helâl eyle ekmeğin tuzun
 Yoksa rahat etmem acep ki neden” (Yurt, 2005: 81).

Görüldüğü üzere Ahmet Dede için saz; tek dost, sırdaş hatta en az çocukları kadar değerli bir varlıktır. Sazıyla arasında tuz-ekmek hakkının olması da ona insandan farksız muamele ettiğini göstermekte, gönül birliği yaptığını dile getirmektedir. Bu Şiir onun ve onun gibi ozanların, saz Şairlerinin saza olan bağlılığını ve sazla olan dostluklarını en açık biçimde gözler önüne sermektedir.

Halk ozanı Ahmet Yurt Dede, çocuk yaşlarından 1990’lı yıllara kadar büyüklerinin ve tanınmış ozanların çeşitli bestelerini söyleyip, kendisini dinleyenlere eşsiz bir sanat zevki yaşatmıştır. Şair Ahmet Yurt’un kendi Şiir ve deyişlerini bestelemesi ise, bir arkadaşı vasıtasıyla Âşık Veysel’le tanıştıktan sonra başlamıştır. Âşık Veysel’le Ankara’da bir arkadaşının evinde tanışıp, onun sazını çalarak Şiirler söylemiş ve onun da beğenisini kazanmıştır. Onunla tanışma anısını Ahmet Dede Şöyle anlatmaktadır:

“1960 yılı Ocak ayında Ankara’da İsmet Paşa semtinde oturduğum sırada Hozatlı arkadaşım rahmetli İbrahim Dağsuyu ile karşılaştım. Beni gördüğünde ‘Neden burada yalnız oturuyorsun kalk bizim eve gidelim.’ dedi. Kalktık beraber eve gittik. Meğer evde misafiri varmış. Misafiri Âşık Veysel imiş. İçeri girdik, oturduk. Biraz sonra İbrahim Bey, Âşık Veysel’e: ‘Veysel baba, burada bir genç var, o da çalar söyler.’ dedi. Veysel’in sazını bana verdiler. Çalıp üç tane deyiş söyledim ve sazı bıraktım. Rahmetli Veysel bana: ‘Gencim, sazın sözün güzel ama sen hırstızsın’ dedi. Ben de: ‘Veysel baba, bu ne demek?’ dedim. ‘Sen şunun bunun malını satıyorsun, kendin üret kendin söyle’ dedi. Rahmetli beni teşvik etti. O günden sonra ben de yedi yüze yakın beste yazdım ve söyledim. Tabii o ulu ozanların ve Yüce Allah’ın inayetiyle bu aşkı ve bu sevdayı bana veren, gönül evimi vecde getiren o Yüce Allah’ıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.”⁶

Âşık Veysel’in, Ahmet Dede’ye kendi Şiirlerini besteleyip söylemesi konusundaki uyarısı, onun Şiire yönelmesine vesile olmuştur. Hatta Dede’nin oğlu Ali Ekber Yurt’un deyimiyle, onun sazında ve sözünde Âşık Veysel’in ruhunu yakalamak mümkündür. Halk ozanı Ahmet Dede, sadece Âşık Veysel’le değil; Âşık Davut Sulari,

⁶ Ahmet Yurt Dede ile 01.12.2015 tarihli görüşmemizden.

Âşık Daimi, Arif Sağ, Âşık Mahsuni ve Musa Eroğlu gibi büyük ozanlarla da tanışmıştır. Ayrıca saz çalıp şiir söyleme sanatını icra ettiği zamanlarda, ozanlar içinde Nesimi, Yemini, Virani, Kul Himmet, Pir Sultan Abdal gibi büyük ozanlardan ilham almıştır.

Halk ozanı Ahmet Dede, kendi şiirlerini besteleyip saz çalmakta ustalaştıktan sonra ülkenin çeşitli illerine gitmiş ve buralarda sanatını icra etmiştir. Sazını sözünü dinleyenleri memnun kılmayı kendisine tek amaç edinen Ahmet Dede, tanındığı çevrelerde beğenilip ilgi görmüş ve memnuniyetteki amacına ulaşmayı fazlasıyla başarmıştır. İsmi ve sanatının büyük ozanlar tarafından duyulduğu dönemlerde, şiirlerini-deyişlerini satması; hatta kaset çıkarması yönünde kendisine çeşitli teklifler yapılmış ve “Özümü kaybetmekten korkuyorum.” düşüncesiyle Ahmet Dede bu teklifleri kabul etmemiştir. Ahmet Yurt, sanatının zirvede olduğu dönemlerde yönetmenliğini Nezih Ünen’in yaptığı “Anadolu’nun Kayıp Şarkıları” adlı belgeselin bir bölümünde yer almıştır. Belgeselin söz konusu bölümünde Kırıkkaleli Alevi Dedesi Hasan Dede’nin “Eşrefoğlu Al Haberi” adlı bestesini seslendirmiştir. Bizim de Ahmet Yurt Dede ile ilk karşılaşmamız, belgeselin bu bölümü vesilesiyle gerçekleşmiştir.

Şiiri bir sevda, aşk olarak gören Ahmet Yurt Dede, bütün şiirlerini aşkla, sevgiyle yazmıştır. Eşsiz bir sanat eseri olan şiirlerini başka ozanlar da âşık meclislerinde dile getirmiştir. Başka ozanlardan veya yakın çevresinden şiirlerini duymaktan gurur duyan Ahmet Dede, Erzincan’da bulunan bir talibine de şiirlerini öğretmiş, onu ziyaret ettiği zamanlarda şiirlerini ondan dinleyip büyük mutluluk duymuştur. Bu ve bunun gibi gelişmeler sayesinde onun şiirlerinin kalıcılığı perçinlenmiştir.

Beş yüzün üstünde şiir yazan Ahmet Yurt, şiirleri kaybolup tarihe karışmasın diye şiirlerini iki ciltlik kitap halinde bastırması ve bu kitapları tüm sevenlerine hediye olarak dağıtmıştır.

Ahmet Yurt ve onun sanatı, ozanlığa rüya ve bade içme geleneği ile başlamadığından, irticalen şiir söylemediğinden, âşık meclislerindeki atışmalara katılmadığından âşıklık geleneği içerisinde değerlendirilemez. Âşık geleneğinde yer almayan Ahmet Dede’ye bu gelenekteki âşık atışmalarıyla ilgili düşüncelerini sordüğümüzde: *“Onu ben muhabbet olarak kabul ediyorum. Yani zıt bir fikir olarak kabul etmiyorum. Öyle ortamlara da hiç katılmadım. Ama ben onu seviyorum. Karşılıklı atıştıkları zaman birbirini tanıyorlar, hoşgörüyü. Bu gayet güzel bir şey, ben bunu hoş*

*görüyorum. Ama bazıları zıt fikirle birbirini kötülüyorlar, onları hiç kabul etmiyorum, bu yanlıştır. Bende öyle bir şey olmadı”*⁷ cevabını aldık.

Ahmet Yurt, ilk Türk dönemlerinde ozanlık görevini üstlenen Kamların/Şamanların çeşitli özelliklerini de kendinde bulundurmaktadır. Bunun en büyük ve en net örneği tabii ki, Alevilikteki dedelik kurumunun dini ayinlerin yöneticisi, dini önder oluşu, cenaze merasimlerini organize edişi gibi vasıflarını kendinde bulundurmasıdır.

1.2.3. Usta-Çırac İlişkisi

Bu gelenek, halk edebiyatının âşık edebiyatı kolu içerisinde değerlendirilip incelenen çok önemli bir gelenektir. Sanatın her kolunda usta olmalıdır çünkü usta-çırak geleneği devam etmezse sanat da devam edemez. Usta-çırak geleneği, âşığın sanatını, hevesli bir gence öğretmesi ve onu bu anlamda yetiştirmesini konu edinir. “*Usta âşık saza ve söze kabiliyeti olan bir genci çırak edinir, yanında gezdirir, saz ve söz meclislerine sokar, günü gelince mahlasını verir. Çırak da zamanı gelince ustasının izniyle şiirlerini çalıp söylemeye başlar. Ustasının ölümünden sonra meclislerde, sohbetlerde onun şiirleriyle söze başlar, adını yaşatır, izinden gider.*” (Kaya, 1991: 33). Söz konusu usta-çırak geleneği, Alevilik inancındaki Dede-talip ilişkisiyle benzerlik gösterir. Dede, talibi sadece sanat bakımından değil dini ve hayati her konuda yetiştirir.

Ahmet Dede, saz çalıp şiir söyleme başarısını dedesi sayesinde yakalamıştır. Saz çalmayı dedesinden öğrenmiştir. Ayrıca Alevilikteki deyiş söyleme geleneğini de ondan öğrenmiştir. Şiir yazmaya ise Âşık Veysel’le tanıştıktan sonra başlamıştır. Sanatsal açıdan Ahmet Dede’nin, Âşık Veysel’den etkilendiğini söyleyebilir; dedesini ise hocası olarak kabul edebiliriz.

Ahmet Yurt, saz çalma ve deyiş söylemede yakaladığı başarıyı yakın çevresindekiler de kazansın istemiştir. Ancak bu duruma en yatkın olan kişi, oğlu Ali Ekber Yurt’tur. Ali Ekber Yurt, babasından saz çalmayı ve deyiş söylemeyi öğrenmiştir. O, bugün katıldığı toplantı meclislerinde veya çevresinde müziği sevenlerle bir araya geldiğinde saz çalıp türküler söylemektedir. O, babasından sadece sanatını değil, dedeliği de Alevilik itikadı bağlamında, dergâhta yetişircesine öğrenmiştir. Başkanı olduğu Tunceli Cem evinde zâkirlik yapmakta, cem ayinlerini yönetmektedir.

⁷Ahmet Yurt Dede ile 01.12.2015 tarihli görüşmemizden

Ayrıca Ahmet Yurt Dede, Erzincan'da bulunan bir talibine de şiirlerini öğretmiş, onu ziyaret ettiği zamanlarda şiirlerini ondan saz eşliğinde dinleyip büyük mutluluk duymuştur. Bu ve bunun gibi gelişmeler sayesinde onun şiirlerinin kalıcılığı perçinlenmiştir.

Halk Ozanı Ahmet Yurt, saz çalarak deyiş söyleme konusunda bilgi sahibi olmak isteyenlerin de daima başvurduğu önemli kaynaklardan biri olmuştur.

1.2.4. Dedeliği

Dede sözü günümüzde, soy olarak iki nesil üstteki büyük, yaşlı, ata ve ailenin lideri konumundaki kişiyi temsilen kullanılan bir ifadedir. Ayrıca “*dede sözü halk arasında, milletin menkıbe kahramanlarına ve din ulularına verilen bir unvandır.*” (Gökyay, 2006: 801). Dede kelimesiyle ilgili önemli bir husus da vardır ki o da, Azerbaycan'da Âşık anlamında da kullanılıyor olmasıdır. Türk toplumu olarak kendisine kutsallık atfettiğimiz “dede” kelimesinin başlangıç noktası Dede ise Korkut'tur. “*Dede Korkut göçebe Türkler'in yüceltip kutsallaştırdığı, bozkır hayatının geleneklerini ve törelerini çok iyi bilen, kabile teşkilatını koruyan bir Oğuz büyüğüdür. Halkın atası, kabilenin reisi, bilgin, güçlü halk ozanı ve bilgedir. Dede Korkut kitabına bakıldığında, hanlar güç durumlarda ona danışırlar; öğütler veren, yol gösteren, içinden çıkılmaz gibi görünen güçlükleri çözen hep odur.*” (Gökyay, 1994: 78).

Günümüzde “dede” kavramına yüklenen kutsallık vasfı sadece Alevi-Bektaşî inanç ve geleneğinde, bu geleneğin yaşatıldığı yörelerde görülmektedir. Dedeler, Alevi-Bektaşî inancına mensup toplulukların önderliğini yapan ve o topluluklar tarafından kutsal kabul edilip saygı gösterilen kişilerdir.

“*Dedeler, sosyal hiyerarşinin en üst noktasında bulunurlar. Dedelerin sahip oldukları yetkiler ve yaptırım güçleri, cemaatin sosyal düzenini sağlayan çok etkili bir güçtür. Bu şekilde farklı bölgelerde yaşayan Alevi topluluklar, aynı gücün yani dedelerin sıkı kontrolü altındadır. Onlar özellikle din alanında toplumun önderidir. Geçmişte düzeni sağlayan kurum ve kuralların oluşumu ve uygulanmasında onların çok önemli bir yere sahip oldukları görülür.*” (Ünlü, 2013: 16). İşte bu toplum düzeninin organizasyonunda önemli bir yere sahip olan ve bulunduğu yöredeki topluma önderlik yapan dedelerden biri de çalışmamıza konu olan halk ozanı Ahmet Yurt Dede'dir. Kendisi Alevilik inancındaki gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı Tunceli yöresinde dedelik yapmaktadır. Yöredeki Sarı Saltık Ocağı'nın dedesi olan Ahmet Dede, dedelik

vasfının tüm gereklerini yerine getirmiş, Tunceli’de ve başka illerde cem ibadetleri düzenleyip yönetmiştir. Hatta Hozat ilçesinde bir cem evi yapılmasına önyak olmuş ve burada düzenlenecek cem ibadetlerinin organizasyonunu sağlamıştır. Artık yaşlandığından dolayı bu tür hizmetleri dilediği kadar yerine getirememektedir. Şuanda ise yetiştirdiği kişiler bu cem evinde halka hizmet etmektedir.

Dedeliğine laf söyletmekten çekindiği için toplum tarafından kabul edilemeyecek tüm davranışlardan kaçınan Ahmet Yurt Dede, Alevilik-Bektaşilik inancının değerli temsilcilerinden biri olarak kabul görmüştür. Aynı zamanda Kuran-ı Kerim’i çok iyi bilen Ahmet Dede, cenaze merasimlerini de yönetmiş, Kurban Bayramı’nda veya başka sebepler için kurban kesildiğinde dualar etmiş, iyi temennilerde bulunmuştur. Yaşanabilecek kötülükleri önleyen, çevresindeki küsleri barıştıran Dede, çocuksuzluk sıkıntısı yaşayan ailelere ve derdine derman bulamayan hastalara da dualar edip şifa aramıştır. Ülkenin çeşitli illerinden onun bu konudaki yardımlarını ve hizmetlerini duyan kişiler sorunlarının çözümü için Ahmet Dede’nin kapısını çalmaktadırlar.

Ahmet Yurt Dede, Tunceli’nin sayılı dedelerindedir. Hatta yöredeki dedeler arasında bile yüksek mertebe sahibi olup onlar tarafından da sayılıp sevilen bir kişidir. Yöredeki ocakların dedeleriyle toplantılar düzenlemiş, Alevilik-Bektaşilik inancının en iyi şekilde yaşatılabilmesi için çeşitli önerilerde bulunmuştur. Günümüzdeki Alevilik inanç sisteminin tam anlamıyla işleyememesinden yakınan Dede, bu konuda yapılabilecekler için çözüm yolları aramıştır. Ayrıca Tunceli’yi ziyarete gelen hükümet temsilcilerine de Alevilik inancının yaşatılabilmesi ve yayılması için fikirlerini dile getirmiş, izleyip geleneği tanıyabilmeleri için onlara cem ayini düzenlemiştir. Hatta 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül Tunceli’yi ziyarete geldiğinde Dede, ona bir Cem ayini izletmiş ve ayinden sonra bağlamasını Cumhurbaşkanı’na hediye etmiştir. Dedeliğinin en yoğun dönemlerinde, çeşitli üniversitelerden araştırmacılar, Alevilikle ilgili çalışmalarında Ahmet Yurt’un engin bilgilerinden faydalanmışlardır. Onunla ilgili bir de Alevilik konusunda yapılan bir yüksek lisans tezi vardır. Talip Tuğrul’un hazırladığı “Tunceli Aleviliğinde İnanç ve İbadet (Sarı Saltık Ocağı Örneği)” adlı bu tezde Ahmet Dede’den sözlü kaynak olarak yararlanılmıştır.

1.2.5. Diğer Yönleri

Ahmet Yurt Dede çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. O hem bir şair hem de şairliğinin yanında toplumda sözü geçen bir önderdir. Bu vasıflarıyla sözü her zaman dinlenmiş, birçok konuda fikri alınmış bir kişidir. Çocuk sahibi olmak ya da evlenmek isteyenler, kendi hastalıklarına ya da yakınlarının hastalıklarına derman arayanlar, hayvanlarının ya da tarlalarının çeşitli zararlardan korunması için yardım bekleyenler daima Ahmet Yurt Dede'ye başvurmuşlardır. Çünkü Ahmet Yurt Dede her konuda insanlara yol gösteren bilge bir kişidir.

1.2.5.1. Yıldıznâme Bakma

Türklerin ilk dönemlerinden beri günümüze kadar fal bakma geleneğiyle alakalı türlü uygulamaları olmuştur. “Çeşitli tekniklerle gelecekte ve bilinmeyenden haber verme, gizli kişilik özelliklerini ortaya çıkarma sanatı” (Aydın, 1995: 134) olarak tanımlanan fal, insanların kendileriyle ve gelecekleriyle alakalı merak ettiklerini giderme açısından büyük rol oynamıştır. Ancak bu durum İslâm âlemince caiz görülmemiş, hoş karşılanmamıştır. Fal bakma geleneği, Türk halk kültürünün bir parçası olması bakımından halkbiliminin temsilcilerince araştırılıp incelenmiştir.

Ahmet Yurt'un, ilk Türk dönemlerinde ozanlık görevini üstlenen Kamların/Şamanların çeşitli özelliklerini de kendinde bulundurmasıyla alakalı bir diğer özellik onun eski Türkçe yazılı fal kitaplarından Yıldıznâme ile fal bakmasıdır. Bu durumu, Kam/Şaman'ların gelecekte haber verme fonksiyonlarıyla özdeşleştirebiliriz.

Yıldıznâme bakma, Osmanlı döneminden beri günümüze kadar yaşayarak gelen, Arap harfleriyle ilgili olup “Yıldıznâme” isimli metinlerden bakılan bir tür fal geleneğidir. “Yıldızların, dostluk-düşmanlık çerçevesinde birbirleriyle olan uyumlarının verildiği yıldıznâme metinlerinde ebced-i kebir ve ebced-i sagir değerlerine yer verilir. Bunun ardından falı bakılacak kimsenin annesinin ve kendi isminin harflerine denk gelen ebced harfleri toplanarak 12'ye bölünür. Kalan sayı kitabın hangi babına denk gelirse o kısım okunur. Yıldıznâmelerde erkeklerin ve kadınların burçları farklı başlıklar altında verilir. Birtakım yazma eserlerde bazen kadınların burçlarının eksik olduğu ya da kadın ve erkeklerin burçlarının ayrımının yapılmayarak sadece burçların isimlerine yer verildiği görülmektedir. Yıldıznâmelerde yer alan bölümlerde, kişinin fiziksel özellikleri, maddi durumu, seyahatlerinin hayır mı şer mi olduğu, anne babasından fayda görüp görmeyeceği, başından geçen hastalıkların neler olacağı, ne

renk kıyafet giymesi gerektiği, yaşamında ölüm tehlikesi ve bu tehlikeyi hangi yaşlarda geçireceği gibi konular yer almaktadır.” (Gür, 2012: 205-206).

Ahmet Yurt Dede, kendisine büyüklerinden miras kalan eski Türkçe bir Yıldıznâme ile bu geleneği yaşatmaktadır. Yıldıznâmesine baktırmaya gelen kişilerin hastalıklarıyla ilgili de şifalı bitkiler önerip dualar etmektedir. Kişinin gelecekte sağlığıyla ilgili yaşayacağı hastalıkları, bu hastalıkların bedeninin hangi bölgesinde baş göstereceğini ve hastalığın tedavisi için hangi bitkilerden faydalanılabileceğini söylemektedir. Ayrıca kişinin geleceğine yönelik hayırdan ve şerden türlü haberler vermektedir.

Dede Ahmet Yurt, Yıldıznâme bakmakla alakalı uygulamanın ilk aşamasında ad, soyad, doğum tarihi, anne adı ve baba adıyla alakalı bilgileri alıp, bu bilgilerden hareketle birtakım hesaplar yapmaktadır. Elindeki çok eski, yıpranmış fal kitabı Yıldıznâmeden kişiyle ilgili sayfa numarasını bulmaktadır. Buradan, ileriki zamanlarda yaşanacak evlilik, çocuk sahibi olma, hastalıklar, kişinin başından geçebilecek kazalar ve bunların hangi yaşlarda olacağı, statü olarak hangi konumda olunabileceği ile alakalı türlü bilgiler vermektedir.

1.2.5.2. Muska Yazma

Muska yazma, yazdırma ve taşıma geleneği Türk ve İslâm kültüründeki unsurlardan bazılarıdır. Muska, *“İnsanı kötü güçlerin etkisinden koruduğuna veya kısmet sağladığına inanılan, farklı biçimlerde ve taşınabilir nitelikteki nesnelere”* (Demirci, 2006: 265) olarak tanımlanmaktadır. Muska yazdırmak isteyenler, tanınmış ve nefesinin kuvvetli olduğuna inanılan hocaya, dedeye başvurur. Sorunlarını, sıkıntılarını anlattıktan sonra kendisine başvurulmuş hoca veya dede, birtakım dualardan, ayetlerden oluşan sözleri küçük bir kâğıt parçasına yazıp bunu koruyucu bir muşambayla kaplar. Muskayı kullanmak isteyen kişi bunu ya boynunda taşır ya da her gece başını koyduğu yastığının bir köşesine ilişir.

Ahmet Yurt Dede, çocuk sahibi olmak isteyenlere, bahçesinde meyve veya tarlasında ekinlerin iyi yetişmesini isteyenlere, hastalıklarına derman arayanlara, vb.’lerine muska yazmaktadır. Ayrıca hayvanlarını hastalıktan kurtarmak ve bahçesindeki meyvelere, kuşların veya böceklerin zarar vermesini önlemek amacıyla da çiftçilere muska yazmaktadır.

1.2.5.3. Katıldığı Etkinlikler

Ahmet Yurt Dede, çeşitli televizyon programlarına, örneğin TRT kanallarına konuk edilmiş böylece onun düşünceleri bütün Türkiye'ye duyurulmuştur. Ayrıca yine Cem TV'ye konuk edilmiş, bu vesile ile kendi sanat dünyasını, dünya görüşünü ve Alevilik inancıyla ilgili yaşamını kamuoyuna anlatma fırsatı bulmuştur.

Ahmet Yurt, sadece televizyon programlarına değil, ülkenin çeşitli illerindeki Cem Evlerinde düzenlenen Cem ayinlerine de katılmış ve bu Cem ayinlerinde gerçekleştirilen ibadetleri yönetmiştir. Oralarda da dini ve hayati her yönden kendisine başvuru olan önemli bir kaynak kişi olmuştur.

1.2.5.6. Yayımlanmış Eserleri

Nefes: Nisan 2005'te Kayhan Matbaası tarafından İstanbul'da basılan kitap, içerik olarak bir öz geçmiş ve Ahmet Yurt'un yaklaşık olarak 320 şiirinden oluşmaktadır. Kitap, 320 sayfadan oluşmaktadır. Şiirlerinin ilk cildi olarak yayımlanan kitabın ön kapağında, bir çiçek resmi, şairin mahlasıyla adı ve eserin adı yer almaktadır. Arka kapağında ise Ahmet Dede'nin bir vesikalık fotoğrafı ve bu fotoğrafın altında "Özümde en büyük değerim insana veririm çünkü insan yüce bir varlıktır. O bakımdan insan kimliğine büyük saygı duyarım." sözü yer almaktadır. Arka kapağın en alt kısmında ise aşağıdaki dörtlük bulunmaktadır:

"Ne yaman kesret gama düşürdün
Bir gün baştan başa gülmedim felek
Beni ağlattın sen şâd olup güldün
Cefa çektirecek beni mi buldun."

Dostun Bahçesi: Temmuz 2008'de Yazıt Yayıncılık tarafından İstanbul'da basılan eser, içerik olarak bir öz geçmiş ve Ahmet Yurt'un 200 kadar şiirinden oluşmaktadır. Kitabın sayfa sayısı 204'tür. Eser, Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinin ikinci cildi olarak yayımlanmıştır. Kitabın ön kapağında elinde sazıyla Ahmet Yurt'un bir fotoğrafı, eserin ve şairin adı yer almaktadır. Arka kapakta ise ön kapaktaki fotoğrafın aynısı ve bir şiir yer almaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. HALK ŞAİRİ AHMET YURT DEDE'NİN ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

2.1. Şiirlerinin Şekil Özellikleri

Şiirle ilgili çalışmalarda, şiirlerin şekil özellikleriyle alakalı olarak hece ölçüsü, durak yapısı, uyak yapısı ve redif gibi konular üzerinde durulmuştur. Biz de Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerini şekil bakımından bu özelliklerle alakalı olarak inceledik. Onun şiirlerinin içinde kafiyesi, hece ölçüsü, durak yapısı olmayan şiirler de vardır. Ayrıca Ahmet Yurt'un 7'li ve 8'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerin çoğunun mani özelliği taşıması da dikkate değer bir durumdur. Maniler, sözlü geleneğin ürünlerinden olup mani söyleme geleneği, Türk halk kültürünün değerli yapı taşlarından biridir. *“Türkiye’de manilerin söylendiği çeşitli ortamlar vardır. Ramazan ayında bekçi ve helasacılar, sokak satıcıları, niyete ve fala bakan kızlar, semai kahvelerinde aşıklar ve mahalli sanatçılar, Hidrellez ve Nevruza katılan insanlar, saya gezenler, imeceye, sıra gecelerine, düğünlere ve eğlencelere katılanlar vs. kendilerine daima mani söyleyebilmek için imkân bulabilmişlerdir.”* (Kaya, 1999: 18). Maniler bazen bir şiirin ya da türkünün parçası olarak karşımıza çıkmakta bazen de türkü formunda okunabilmektedir.

2.1.1. Hece Ölçüsü ve Durak Yapısı

Türk edebiyatında şiir türüyle ilgili olarak biri aruz ölçüsü, diğeri hece ölçüsü olmak üzere iki tür ölçü vardır. Aruz ölçüsü, daha çok klasik edebiyatçılar tarafından tercih edilmiş olup, hecelerin kısalık ve uzunluk durumuna göre düzenlenmiş kalıplardan kurulu bir ölçü şeklidir. İslâmiyet’i kabulden sonraki dönemlerde Türk edebiyatına etki eden Arap ve Fars edebiyatlarının tesiriyle bu ölçü kullanılmaya başlanmıştır. Klasik edebiyatçılardan öte, bu ölçüyü kullanan halk şairleri de olmuştur.

Hece ölçüsü, halk şairleri tarafından icra edilen halk şiirlerinde kullanılmış olup, mısralardaki hece sayısının eşit olmasıyla ilgili ölçü düzenidir. Bir mısradaki kaç hece varsa ve diğer mısralarda da o mısradaki hecelere eşit sayıda hece kullanılmışsa o şiirdeki hece ölçüsünden söz edilebilir. Türk şiirinin milli ölçüsü olarak kabul edilen hece ölçüsü, klasik edebiyattan önceki dönemlerde yani Türkçe ile yazılmış en eski şiirlerde bile kullanılmaktaydı. Şiirlerde kullanılan hece ölçüsü, şiirdeki ritmi sağlama yönünden büyük oranda katkı sağlamıştır. *“Burada özellikle belirtmeliyiz ki, ölçünün*

sağladığı ritmin gücü anaphora adını alan sözcük ve sözcük grubu yinelemeleriyle daha da artmakta, seslerdeki uyum, ses yinelemeleri de buna eklenince söz, müziğe dönüşmektedir. Örneğin büyük Türk şairi Yunus Emre'nin şiiri, ses açısından incelenince onun anlam kadar sese de hakkını vermiş bir sanatçı olduğu, ritim açısından büyük bir başarısı göz önünde tutulunca da 'ritim ustası' olarak nitelenebileceği görülür.” (Aksan: 1999: 235).

Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde üzerinde durulması gereken bir konu da durak yapısıdır. Durak, şiir okunduğu zaman mısra içinde durulan, mısraların belirli bölümlere ayrıldığı kısımdır. Tek ve çift sayılı hece ölçüsüne göre durak yapısı değişiklik arz etmektedir. Genellikle çift sayılı hece ölçüsünde durak noktası, mısraın tam ortasıdır. Örneğin, 8'li hece ölçüsüyle yazılmış bir şiirde durak yapısı 4+4'tür. Tek sayılı hece ölçüsündeyseniz durak, hece sayısının daha çok olduğu bölümde yani ilk kısımdadır. Örneğin, 7'li hece ölçüsüyle yazılmış bir şiirde durak yapısı 4+3'tür. Bunlar dışında istisnai durumlar da söz konusu olabilmektedir.

264 şiirini inceleyip değerlendirdiğimiz Ahmet Yurt Dede'nin bu şiirlerinden ikisi 7'li, on sekizi 8'li, iki yüz otuz dokuzu 11'li, üçü 14'lü, biri 15'li ve biri de 16'lı hece ölçüsüyle yazılmıştır. Ayrıca O'nun bazı şiirlerinde serbest ölçü de sözkonusudur. Ancak şiirlerinin bazılarında ölçü noktasında zayıflık göze çarpmaktadır. Yedi heceli şiirlerde durak yapısı 4+3, sekizlilerde 4+4, on birlielerde genel olarak 6+5 veya 4+4+3, on dördlülerde 7+7, on beşlide 8+7, on altılıda ise genel olarak 8+8 şeklindedir.

2.1.2. Uyak Yapısı

Dize sonlarındaki ses benzerlikleri olarak tanımlanan uyak, şiirlerin ahenkli bir şekilde söylenmesine ve dinlenildiği zaman kulakta hoş bir ezgi yaratmasını sağlamıştır. *“Dünya şiiri incelenecek olursa anlamlı, içerikle sesin bir bütün, bir örgü oluşturduğu şiir dilinde, özellikle günümüzden gerilere gidildikçe her ulusun şiirinde uyakların yer aldığı, çoğu zaman şiirin uyaksız düşünülmediği görülür.”* (Aksan, 1999: 172). Şiire eşsiz bir ahenk katan uyağın türleri olup bunlar; yarım uyak, tam uyak, zengin uyak, tunç uyak, cinaslı uyak, çeyrek uyak ve ayaktır.

Şiirlerini inceleyip değerlendirdiğimiz Tuncelili halk ozanı ve Alevi dedesi Ahmet Yurt'un şiirlerinde cinaslı uyak hariç diğer uyak türlerine rastlamak mümkündür:

Yarım Uyak: Şiirlerde, dize sonlarındaki tek ses benzerliğidir. Bu uyak türüne Ahmet Dede'nin şiirlerinden şu örnekleri gösterebiliriz:

Demokrasi sözü yakışmaz size
Zan ile milleti getirdin dize
İnanmaz bu millet artık bu söze
Yüzünüz kalmadı desem herhalde (31/4)

Kişi doğar bir gün ölür
Herkes ettiğini bulur
Kara günler ak mı olur
Tut elimi yeter bana (3/3)

İnsan hukukuna riayet etmez
İçinden kin kibir haseti gitmez
Micazı bozuktur nasihat tutmaz
Kendini pahalı satıp gidiyor (209/3)

Özüme bir yoldaş yâr bulamadım
Meclisi irfanda dar olamadım
Mürşid-i kâminden el alamadım
Gönlüm harab oldu virane döndü (128/2)

Tam Uyak: Şiirlerde, dize sonlarındaki iki ses benzerliğine dair uyak türüdür. Ahmet Dede'nin şiirlerinden bu uyak türüne örnekler şu şekildedir:

Sordum siyasetin aslı yalanmış
Bütçeyi kaldırıp soyup talanmış
Bir de dedi aslı kanser çibanmış
Sorunun cevabı budur herhalde (31/2)

Sefa ile karşıladık biz **sizi**
 Kusurumuz varsa affedin **bizi**
 Sağlıkla yolcularım hepinizi
 Mihman canlar bize sefa geldiniz (258/5)

Meydan aldı şu gönlümün sevdası
 Tatlı gelir güzellerin sedası
 Cebrail'in Muhammed'e nidası
 Beni Mansur gibi dara düşürdün (165/4)

Zengin Uyak: Şiirlerde, dize sonlarındaki üç veya üçten fazla ses benzerliğiyle ilgili uyak türüdür:

Menfaati için dostu aldatır
 Çıkar için gönül bilmez ne hatır
 İfade etmek için bir iki satır
 Yazmıyor kalemim takat kalmamış (45/2)

Nice Süleymanlar bulmadı vefa
 Bu dünya ahvali cevri ile cefa
 Kimseler sürmedi dünyada sefa
 Dört mevsim içinde kar kışa benzer (182/2)

Bitmiyor gönlümün gamı kederi
 Bu insanlar böyle devam ettikçe
 Ne anası belli ne de pederi
 Bu dünyada ahlâk böyle sürdükçe (29/1)

Tunç Uyak: Şiirlerde, birbiriyle uyaklı sözcüklerden birinin diğerinin içinde yer alması olarak tanımlanabilecek uyak türüdür. Bu uyak türüyle ilgili, Ahmet Yurt'un şiirlerinden örnekler aşağıdaki gibidir:

Meyhaneye girdim demler dolanır
 İçerler demini her biri bir hoş
 Kimisi bakınca ağzı sulanır
 Kimisi içmeden olmuşlar sarhoş (236/1)

Saltuk Hak'a her dem **çağır**
 Yolda olmayanlar **sağır**
 Dara gelin ağır **ağır**
 İznikçi gülbengini alsın (15/7)

Bellidir dünyanın ötesi **belli**
 Ne allar giyilir ne sırma **telli**
 İstersen yüz yaşa istersen **elli**
 Başınız sağolsun dostlar sizlerin (162/5)

Çeyrek Uyak: Çıktıkları yer birbirine yakın olan seslerle meydana getirilen kafiyedir. Aynı ses olmamakla beraber çıktıkları yer birbirine yakın olan seslerle yapılmış olan kafiyelere, bugüne kadar isim verilmemiştir. Bunlar “ç-ş”, “n-l-r”, “z-s”, “f-v”, “p-t” gibi sesler olup, önceleri ya kafiye olarak görülmemiş, ya da yarım kafiye olarak düşünülmüştür. Hâlbuki bu sesler, yarım kafiye'den daha zayıf bir kafiye'dir ve “çeyrek kafiye” terimi ile karşılanabilir. (Kaya, 2010: 398). Ahmet Yurt'un şiirlerinde çeyrek kafiye'ye rastlamak mümkündür:

Bir kez olsan bana dönsen
 Şu kalbime açıp girsen
 Garibim halimden bilsen
 Aşk ile yaktı beni (10/5)

Görüldüğü üzere yukarıdaki şiirde “n-l-r” seslerinden çeyrek kafiye oluşmuştur. Bazı şiirlerin ayak kısmında da çeyrek kafiye'nin oluşumu sözkonusudur. Aşağıdaki şiir buna örnektir:

Bir güzelin aşıkıyım
 Aşıkların maşukuyum
 İşte bak gör ben de buyum
 Sevdiğime varamadım (12/4)

Güllerim var deste deste
 Benden selâm olsun dostta
 Gönül köşkü harap işte
 Ustasını bulamadım (12/5)

Redif: Şiirlerde, dize sonlarında ve kafiyelerden sonra gelen aynı anlamdaki kelime veya eklerin aynen tekrarlanmasıdır: Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinde de bolca redif bulunmaktadır. İlgili örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Bir zamanlar aşka müptela **oldum**
 Ol Mecnun misali Leyla'mı **buldum**
 Bu aşkın yüzünden sararıp **soldum**
 Seri canı dost yoluna koyarsam (98/2)

Benlik hırkasını **giyenler çoktur**
 Mazlumun hakkını **yiyenler çoktur**
 Saltuk bu davayı **güdenler çoktur**
 Sazım düzen tutmaz teller perişan (142/5)

Soğuk imiş şu yetimin **yüzleri**
 Açlıktan görmüyor ki iki **gözleri**
 Ayakta duramaz tutmaz **dizleri**
 Bunca sitem çeker bundan kime ne (40/4)

Ayrıca kafiyeden sonra gelmeyen redifler de sözkonusudur ki bunlara sözde redif diyebiliriz. Ahmet Yurt'un şiirlerinde sözde redif örneğine rastlamak mümkündür:

Bir hüner değildir cana **kıyarsın**
 Nükleer atoma önem **katarsın**
 Saltanat hırsıyla insan **kırarsın**
 Bütün insanoğlu gelin barışa (28/2)

Ayak: Şiirlerde, ilk dörtlüğün ikinci mısraındaki kelime ve eklerle dördüncü mısraındaki kelime ve eklerin aynı ya da benzer olması, bunların şiirin diğer dörtlüklerinin son mısralarında tekrarlanmasıdır. Ahmet Yurt'un da birçok şiirinde ayaklara rastlamak mümkün olup bunlardan çoğu teknik açıdan başarısızdır. Ayak bakımından başarılı saydığımız örnekler aşağıdaki şöyledir:

İnsanlıktan haberi olmayan kişi
Ne kadar tarif etsen **zor belli belli**
Kimse kaldıramaz yerli bir taşı
Ağır taş yerinde **sar belli belli**

Kişi bu dünyada yerin bilmeli
Meclisi irfandan haber sormalı
Kendi hatasını kendi görmeli
Akli salim insan **gör belli belli**

Bir gün olur iner tenin turaba
Çalış kalp evini etme haraba
Sil gönlün pasını ersen murada
Âdem'de çok hikmet **var belli belli**

Âdem'in dünyada yeri bellidir
Gerçek insan bir ikrara bağlıdır
Hicran ateşiyle bağı dağlıdır
Yanmışım aşkına **zor belli belli**

Saltuk aşk dediğin bir bela imiş
Aşıklar derdinin dermanı imiş
Gerçekler elinden bir bade içmiş
Taşırma kazanı **dur belli belli**

Üstüne düşmeyen söze karışma
 İrfan meclisinde **bozarlar seni**
 Cahille uğraşıp sakın yarışma
 Kazaya getirip **boğarlar seni**

Arifler katına vardığın zaman
 Mürşit eleğine girdiğin zaman
 Kalburun üstünde kaldığın zaman
 Teberra eyleyip **sürerler seni**

Aklın mantığında eyle kararı
 İmanı zay eden çeker zararı
 Kemlikten beri dur etme firarı
 Diyardan diyara **sürerler seni**

Cahilin sözüne sakın gücenme
 Verdiği sözlere asla inanma
 Sohbeti yanıştır sakın direnme
 Nar-ı cehenneme **iterler seni**

Kararsız kişinin olmaz ikrarı
 Haklıdan etmek şerefi şanı
 Beş para etmez cahilin kanı
 Hayvan pazarında **satarlar seni**

İnanma nadanın fitne sözüne
 Bakamaz olursun kirli yüzüne
 Riyâkâr gammazın basma izine
 Ejderha misali **yutarlar seni**

Kararın açıktır Saltuk bilirim
 Her zaman kötüden uzak dururum
 Yıkma hiçbir zaman kendi gururun
 Yoksa bir pula **satarlar seni**

2.1.2.1. Diğer Ahenk Unsurları

Aliterasyon: Şiirin mısralarında aynı ünsüz harfin sık sık tekrarlanmasıdır. Ahmet Yurt Dede zaman zaman şiirlerinde aliterasyon kullanarak şiirlerine bir ahenk katmıştır:

Saltuk der **kimine** yoksullu**kkimine** bay

Kimine güneş doğar **kimisine** ay

Kimine köşk yapar **kimine** saray

Kimini bir pula **muhtaç** eylemiş (232/5)

Şükür kelimesi artık gizlenmiş

Şeytanla beraber okuyup yazmış

Sordum desturunu şeytandan almış

İnsanlığa yönelik bir hâl kalmamış (49/3)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi “k, m, n, ş” ünsüzleri sık sık tekrarlanmıştır.

Asonans: Şiirin mısralarında aynı ünlü harfin sık sık tekrarlanmasıdır. Asonans örneğine de bazı şiirlerde rastlamak mümkündür:

Ağa olsa paşa olsa bey olsa

Zengin olsa fakir olsa bay olsa

Şu dünyaya sultan olsa şah olsa

Varmasın yanıma istemem gayri (81/4)

Pergeli bozulmuş fani âlemin

Yetmişden sonraki insana bakın

Vicdanı kararmış bunca insanın

Suret insan siret hayvana bakın (148/1)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi “a,e” sesleri sık sık tekrarlanmıştır.

Nakarat (Kavuştak, Tek Ayak): Şiirlerin ilk dördlüğündeki ikinci mısraının bu dördlüğün ve diğer dörtlüklerin son mısraında aynen tekrarlanmasıdır. İlk dördlüğün

ikinci mısraının nakarat olma zorunluluğu yoktur. Ahmet Yurt da şiirlerinde sıkça nakarata yer vermiş olup, ilgili örneklerden birkaçı aşağıdaki gibidir:

Gafletle uyuyor insan kâffesi
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz
 Çıkarı düşünür toplum cümlesi
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Çıkarı ilerde tutar her zaman
 Bu yüzden kardeşe oluyor düşman
 Menfaat içinde vermiyor aman
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Riyâ ile yapar her bir işini
 Harama bilemiş sakar dişini
 Fitnelik yoluyla yapar işini
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Özü çürük yüzü kara vicdansız
 Saygı bilmez cahil yobaz imansız
 Hiçbir şey ikrar etmez kararsız
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Hırsa nefse hem tamaya bürünmüş
 Dönüp dönüp kazığına sarılmış
 Nefsi için sana bana darılmış
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Saltuk eder bırak onu haline
 Bence düşmüş çirkef nefsin gölüne
 Şaşırmış rotayı gitmez yoluna
Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz (247)

Sıra sıra düzölüp de geldiler

Mihman canlar bize sefa geldiniz

Hâl hatır soruşup sohbet ettiler

Mihman canlar bize sefa geldiniz

Oturup bir sohbet kuruldu hemen

Şadlıklar oluştu cümlesi tamam

Muhabbet deryası coştığı bir an

Mihman canlar bize sefa geldiniz

Ne hoş olur mihman ile oturmak

Muhabbetle her bir işi bitirmek

Uzak yoldan bize selâm getirmek

Mihman canlar bize sefa geldiniz

Misafirin rızık kısmeti biledir

Bülbülün aşkı gonca güledir

İnsanın arzusu tatlı diledir

Mihman canlar bize sefa geldiniz

Sefa ile karşıladık biz sizi

Kusurumuz varsa affedin bizi

Sağlıkla yolcularım hepinizi

Mihman canlar bize sefa geldiniz (258)

Gözleri kararmış mel'un Yezid'e

Her gün lanet etsem yine de azdır

Gönlü kara nankör mervan rezile

Her gün lanet etsem yine de azdır

Abdurrahman mel'un İbni Mülceme

Melanet İbni Ziyadi kerhene

Amr As ile hem Şimr Zilcevsene

Her gün lanet etsem yine de azdır

Her an lanet olsun İbni Süfyana
 Zalim Muaviye Ebu Lehep mürtada
 Haccacı zalim Ebu Cahil küstaha
Her gün lanet etsem yine de azdır

Muhammed'e düşman Ebu Cahil'e
 Her zaman ciğerin yiyen hindiye
 İbrahim'i nara atan Nemruda
Her gün lanet etsem yine de azdır

Ehlibeyte düşmanlık edenlere
 Hakkını gasbedip helâl diyene
 Saltuk eder mazlum hakkı yiyene
Her gün lanet etsem yine de azdır (187)

Görüldüğü üzere yukarıdaki şiirlerde “Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz/Mihman canlar bize sefa geldiniz/Her gün lanet etsem yine de azdır” mısraları birinci dördlüğün ikinci ve dördüncü mısraında, diğer dördlüklerin dördüncü mısraında aynen tekrarlanmıştır.

2.2. Dil ve Üslup Özellikleri

2.2.1. Dil Özellikleri

Her halk şairi, şiirlerine yaşadığı yörenin dil özelliklerini muhakkak yansıtır. Özellikle kırsal kesimlerdeki, köy ve kasabalardaki ya da küçük yerleşim yerlerindeki şairlerin şiirlerinde yaşadığı yörenin ağız özelliklerini bulmak mümkündür. “*Burada hemen belirtmeliyiz ki, halkın içinden çıkan, onun diliyle konuşan halk şairinin halkın dilini, konuşulan dili kullanması elbette öteki şiir türlerine göre daha büyük ölçüde, daha yoğun olacaktır.*” (Aksan, 1999: 94). Bir halk şairi olan Tuncelili Ahmet Yurt'un şiirlerinde de yaşadığı yörede konuşulan dil ve o dilin özellikleri göze çarpmaktadır. Örnek verecek olursak:

Kaderin elinden neler çekmişem	(98/1)
Bir mürşidin eteğini tutmuşam	(98/1)
İhsanın çok edem şükür	(3/6)
Hakikat babında kıymışam cana	(128/3)
Bu yola koymuşam can ile ser	(179/5)
Arkada kimlere kuyular kazam	(245/3)
Elestü bezminde ikrar vermişem	(134/1)
Mürşid-i kâmil’de Hak’ı görmüşem	(134/1)
Şu fani dünyadan artık bezmişem	(104/4)
Erenler sırrına nazar kılmışam	(104/4)
Gerçekler yoluna ikrar vermişem	(104/4)
Erenler lütfuyla tutmuşam maya	(43/2)

Ahmet Yurt’un, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi mahalli ifadeleri kullandığını ve bu ifadelerin, şiirlerine samimiyet kattığını söyleyebiliriz.

2.2.2. Üslup Özellikleri

Her sanatçının, sanatını icra etme hususunda kendisine has bir tarzı, bir üslubu vardır. Şiirlerin şekli ve konusu aynı olsa da konuyu işleyiş bakımından şairlerin üslubu onları diğer şairlerden ayırır. İşte bu nokta âşığın üslubunu oluşturur. Şiirlerini inceleyip değerlendirdiğimiz halk ozanı Ahmet Yurt Dede de şiirlerindeki konuları kendine has bir üslupla işlemiş ve onları saz eşliğinde dile getirirken yine kendi üslubuyla ayrı bir güzellikle dile getirmiştir.

2.2.2.1. Şiirlerinde Kullandığı Atasözleri ve Deyimler

2.2.2.1.1. Atasözleri

Atalarımızın bazı olay ve durumlardan çıkardıkları dersler sonucunda meydana gelmiş, günlük konuşma dilinde az sözle çok şey anlatan, halka mal olmuş anonim ve kalıplaşmış sözlerdir. “*İnsanların davranış biçimlerini, dünya görüşlerini, töreyi, inancı, hayat tecrübelerini ortaya koyan atasözlerinin en belirgin özelliği, ele alınan konunun az söz kullanılarak, özlü bir şekilde ortaya konulmuş olmasıdır.*” (Kaya,

1999:429). Az sözle çok şey anlatan atasözlerinden, Halk şairi Ahmet Yurt Dede'nin incelediğimiz şiirlerinde dört tane tespit edebildik:

İnsan ektiğini her dem biçiyor (204/5)
 Dibi görülmeyen ummana dalma (51/6)
 Bir dost bir dostuna acı söylerse (220/3)
 Komşu hakkı Tanrı hakkı denilir (47/5)
 Bugünün işini koyma yarına (137/3)

Ahmet Yurt'un şiirlerinde, atasözü olmayan ancak atasözlerine benzer özellikler taşıyan özlü söz niteliğinde çeşitli ifadeler de vardır. Örneğin;

Dost sarar imiş dost yaralarını (79/2)
 Bugünün işini koyma yarına (137/3)
 Deveye kılavuz etmiş merkebi (47/2)
 Mangırın yok ise çıkma çarşıya (213/2)
 Tandır soğuk ise ekmek pişirme (240/5)
 Dikenli tarlada ekin devşirme (240/5) gibi.

Bütün bu ifadelerin gerek ataların tecrübelerinden gerekse Ahmet Yurt Dede'nin geçmişten günümüze biriktirdiği deneyimlerden edinilmiş bilgilerin özü olduğunu ve bir nasihat özelliği taşıdığını söyleyebiliriz.

2.2.2.1.2. Deyimler

“Anlatımı güzelleştirmek, savunulan fikir ve düşüncüyü daha etkili kılmak üzere her dilde kalıplaşmış bazı sözler bulunur.” (Pala, 2004a: 9). En az iki sözcükten oluşup, bu sözcüklerin genellikle mecaz anlamda kullanıldığı kalıplaşmış ifadeler şeklinde tanımlayabileceğimiz deyimlere halk ozanı Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinde sıkça rastlanmaktadır. İncelediğimiz şiirlerden tespit ettiğimiz deyimler arasında şunlar bulunmaktadır:

Derdimi dökmeye dil bozuk	(89/5)
Herkes ettiğini bulur	(3/3)
Boş boşuna kürek çalmışa benzer	(182/1)
Dinleyen canların yüzleri soldu	(203/3)
Gözleri kararmış mel'un Yezid'e	(187/1)
Sevdanın aşkıyla ciğerim sızlar	(195/1)
Bir yetim gördüm boynu bükülmüş	(40/1)
Sordum soruşturdu dili tutulmuş	(40/1)
Anladım yalnızlık Allah'a mahsus	(171/2)
Harama bilemiş sıkar dişini	(247/3)
Asla bildiğinden hiç geri kalmaz	(92/3)
Eğri otur doğru konuş burada	(242/5)
Biçare mazlumun kanını emen	(172/4)
Beş yaşında akıl geldi başıma	(74/4)
Zam ile milleti getirdin dize	(31/4)
Meydanı boş görüp sapmışlar dağa	(140/1)
İçimi dökeyim sizlere dostum	(127/1)
Arkanda durmayıp kuyular kazar	(88/4)
Helâl kazanç için dökmez terini	(148/2)
Bir aç kurt gibi gözü hiç doymaz	(49/2)
Varıp dergâhınayüzüm sürmedim	(104/7)

Ahmet Dede, şiirlerinde deyimleri sık sık kullanmıştır. Biz bu deyimlerden sadece bir kısmını buraya aktardık. Bu deyimleri, şiirlerindeki anlamı genişletmek ve ahengi sağlamak amacıyla kullanmıştır.

2.3. Ahmet Yurt'un Şiirlerindeki Edebi Sanatlar

Âşıklarda ve ozanlarda edebi sanat endişesi hiçbir zaman olmamış ancak onlar sanat endişesi gütmeseler de şiirlerinde edebi sanatlara farkında olmadan da sıkça yer vermişlerdir. Ozanlar edebi sanatlarla sözlerine bir ahenk katarlar ve söylemek istediklerini daha anlamlı hale getirirler. Ahmet Yurt Dede de şiirlerinde bilerek ya da bilmeden edebi sanatlara özellikle de teşbih sanatına sıkça yer vermiştir.

2.3.1. Teşbih (Benzetme)

“Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik kurulabilen iki şey veya şeylerden benzerlik itibarıyla zayıf olanı kuvvetli olana benzetmek sanatı” (Külekcı, 1999: 28) olarak tanımlanan bu söz sanatı, benzeyen; kendisine benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı gibi dört öğeden oluşmaktadır.

Halk ozanı ve Alevi dedesi olan Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinde en fazla teşbih sanatına rastlanmaktadır:

Sağlık dolu şifa ile

Huzur dolu refah ile

Cennet gibi sefa ile

Yeni yılın kutlu olsun (17/3)

İnsanı kible gör dön bak insana

İnsanın cemali benzer rahmana

Nurundan nur katmış değil mi sana

İnsan haktır ondan gayri değildir (197/ 3)

Derdimi bildirdim yüce Allaha

Bakın zamaneye bakın bu çağa

Vahşi hayvan gibi sapıyor dağa

Cahili darbile vuran nicolur (216/5)

Aşkına dönerim pervane gibi

Sevdiğim güzelim Seyit Ahmedim

Yanarsam yanayım bir kerem gibi

Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim (116/1)

Gördüğümüz şekliyle Ahmet Dede, yeni yılın kutlanışını cennetteki sefaya, insanın cemalini Rahman'a, zamaneyi vahşi hayvana, aşkı için dönüşünü pervaneye ve acıdan yüreğinin yanmasını Kerem'inkine benzetmiştir. Bu uygulama sayesinde şiirlerini daha iyi ve daha güzel anlaşılır kılmıştır.

2.3.2. Telmih (Hatırlatma)

Türk edebiyatında telmih ya da hatırlatma diye tabir edilen ve “*İfade içinde zikr etmeksizin herhangi bir kıssaya, geçmişteki bir olaya, meşhur hikâyelere, efsanelere, malûm bir şahsa, çeşitli inanışlara, ayetlere veya bir hadise, ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek*” (Külekçi, 1999: 165) olarak tanımlanan bu sanatı, şair Ahmet Yurt Dede de şiirlerinde sıkça kullanmıştır:

Nemrut ettiğine hiç utanmadı

İbrahim’i ateşe attı yanmadı

İsmail’i Hak’a kurban adadı

Bıçağı kesmedi zor olmadı mı? (52/1)

Vurdular Mumcu’yu gaddar zalimler

Gerçek insanlara değer kalmadı

Maskeye bürünmüş softa yobazlar

Artık insanlığa rağbet kalmadı (48/1)

Sen ilmin bülbülüsün gülüsün

En nadide çiçeklerin pirisin

Muhabbet aşkısın sevgi selisin

Gürül gürül ruhlara akmadın neden (143/2)

Şu dünyada hayli sınav verirsin

Hayrı şerri çok şeyleri görürsün

Hasta olsan sen kendini bilirsin

Hasreti Eyüp’ten ibret alsana (24/2)

Elestü bezminde verildi ikrar

Aliyel Mürteza Haydar-ı Kerrar

İblisin yaptığı değil mi inkâr

Gümanda olana iman ne lâzım (111/3)

Zalim **Yezid** düştü kin nefret deryasına
 Sıfatı insandan mahrum kalmaktan maksat nedir
 Bir maksadı vardı ki **Hüseyin'e** kast etmek
 Sorsalar kefereye yaptığınan kazanç nedir (261/2)

Küstahça işledi bu Vakayı **Kerbelâ'yı**
 Yaslara büründü semavati alayı
 Acep bundan razı mıdır kudreti ilahi
 Onun için lanet **Ebu Süfyan** ervahına (260/3)

Muhammed Ali'ye bağı başımız
 Ordan gelir bizim tatlı aşımız
 Sadakattir her dem mehenk taşımız
 Erenler sırrının dervişleriyiz biz (256/4)

Yukarıdaki örneklere baktığımız zaman Ahmet Yurt'un, Nemrut'u, Hz. İbrahim'in ateşe atılmasını, Hz. İsmail'in kurban edilmesini, Uğur Mumcu'nun katlini, gül ile bülbülün sevdasını, Eyüp'ün zorluklar karşısında göstermiş olduğı eşsiz sabrı, Nuh kavmini, İslâmiyet için yapılan savaşlardaki kahraman Hz. Ali'yi, Hz. Hasan'ı, Kerbelâ'yı ve orada Hz. Hüzeyin'in Yezid tarafından şehit edilmesini ve son Peygamber Hz. Muhammed'i hatırlattığını görmekteyiz.

2.3.3. Teşhis (Kişileştirme)

“İnsan dışındaki canlı varlıkları veya eşyayı, duyan, düşünen, hareket eden insan kişiliğinde göstermek, ona kişilik vermek” (Külekçi, 1999: 114) olarak bilinen teşhis sanatını, şiirlerini inceleyip değerlendirdiğimiz halk ozanı Ahmet Yurt Dede de kullanmıştır. Bu söz sanatı, onun şiirlerinde anlamları daha da genişletmiş ve şiirlerini etkileyici bir hale getirmiştir:

Yücelerden uçan telli turnalar
Benden nazlı yâre selâm götürün
 Al yeşil giyinmiş telli turnalar
Benden nazlı yâre selâm götürün (168/1)

Saltuk vardır erenlere niyazım
 Mızrabım vurdukça **inliyor sazım**
 Sazım benim baharım hem de yazım
 Erenler cemine varmak niyetim (122/6)

Dikmeyi bilesin kesici olma
 Milli bir varlığı zarara sokma
Ağaç bir insandır canını yakma
 Topluma yararlı ağacı kesme (38/2)

Deli gönül niçin gamlı gezersin
 Sen seni düşünme seni düşünen var
 Şu fani dünyadan niçin bezersin
 Sen seni düşünme seni düşünen var (174/1)

Tamamen iş kaydı ehlinden na ehle mevdudur
 Bu vahşet dehşetinden **arzi felek hayrettedir şimdi**
 Kazara geçse ser kare eğer zül iktidar bir zat
 Anında millet aleyhine gayrettedir şimdi (264/5)

Yakub'un çilesi Eyyüb'ün derdi
 İbrahim İsmail'e bıçağı çaldı
Bıçak kesmem dedi hem dile geldi
 Kerem senden medet senden ya Ali (61/4)

Ahmet Dede, yukarıdaki şiirlerinde görüldüğü üzere turnalara, sazına, ağaçlara, gönlüne, feleğe ve bıçağa insani özellikler katmış, onları kişileştirmiştir. Böylelikle tabiatı canlı bir tablo gibi gözler önüne sermiştir.

2.3.4. Mübalağa (Abartma)

“Sanatkârı heyecanlandıran hadisenin, heyecanın mahiyet ve şiddetine göre büyümesi veya küçülmesi” (Külekcî, 1999: 124) şeklinde tanımlanmaktadır. Türk kültüründe yaşananlar, düşünceler ve hisler karşındakini etkileyebilmek için biraz

abartılarak anlatılmaktadır. Bunun en güzel örneği destanlarımızdır. Bu durum, şiiirlerimizde ise mübalağa sanatı adını almıştır. Bu sanatı neredeyse tüm şiiirlerde görmek mümkündür. Mübalağa sanatına, Hozatlı şair Ahmet Yurt da şiiirlerinde sıkça başvurmuştur:

Horasan'dan Akpınar'ı çağırın
Kara höyüğü etti kendine vatan
Senin için feda olsa da bu can
Ayağın tozuna kurban olsa da (22/3)

Mecazi aşkını atmış kenara
Akar gözyaşları dönmüş pınara
Kıymetini bilir gitmez zarara
Sermayede bir noktaya bağlanmış (228/5)

İrkçılık başladı nedir bu haller
İnsan kanı ile oluşur seller
Acılar dinmiyor gönüller inler
Yirminci asırda nefret saçıyor (208/2)

İmamlardır Muhammed'in torunu
Hasan Hüseyin'e verdi nurunu
Ali kuşananda Zülfikâr'ını
Titreirdi zemini peri dünyanın (152/3)

Bir yüzü kara asiyem ya Rab men
Yandı hicran ateşiyle cümle melek can ve ten
Ol habibin hürmeti için suçumu bağışla sen
Sana layık bir emel yok bende ey bari hüda (263/2)

Çeşmimin yaşı durmayıp akar
Aşk ateşi durmaz bağrımı yakar
Bir ismin Murtaza bir ismin Haydar
Garipler derdinin dermanı Ali (60/3)

Nedir bu rezalet nedir bu haller
 Biz İslâm'ız diye öğünen canlar
Su yerine insan kanı emenler
 İslâm'ı usulden nişan kalmamış (226/5)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Ahmet Dede, şiirlerinde mübalağa sanatını gayet başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu sanat sayesinde şiirlerindeki anlatımı farklı kılmıştır.

2.3.5. Tezat

“*Manaca birbirinin karıştı iki düşünce, duygu ve hayalin bir arada toplanması*” (Küleççi, 1999: 71) şeklinde bilinen tezat sanatını Ahmet Dede'nin şiirlerinde sıkça görmek mümkündür:

Mutlu yarınlara kalın
Büyük küçük dosta varım
 Helâl kazanç olsun kârın
 Yeni yılın kutlu olsun (17/3)

Uzakta arama sen gel **yakına**
 Aradığın hepsi sendedir sende
 Hele bir bak sırtındaki yüküne
 Aradığın hepsi sendedir sende (32/1)

Arama İsevi Musevi İslâm
 Var mıdır gönlünde zerrece iman
 Rabbil âlemindir böylece tamam
 Şu **çirkin** o **güzel** bu ne demektir (201/2)

Pirimin elinde sazı
 Kılarım hakka niyazı
 Ne güzeldir **kışı yazı**
 Zâkir gülbengini alsın (15/7)

Dü cihanda varmaz edeptir imanımız
 Elimizdir var etmez bu zamana benzemez
Alçaktır mertebemiz **yüksektir** menzilimiz
 İleri gider göçümüz bir kervana benzemez (262/2)

Hayatın kendisi zıtlıklarla doludur ve onu anlamlandırmak bu zıtlıklar sayesinde mümkündür. Örneğin, beyazın güzelliğini siyah olmadan anlayamayız. Doğrulara, yanlışları bilmeden ulaşamayız. Ahmet Dede, yukarıdaki örneklerden anlaşıldığı gibi şiirlerini daha anlaşılır hale getirmek için bazı zıt kavramları kullanmıştır.

2.3.6. İstifham

“Doğrudan doğruya heyecana bağlı sanatlardan olan istifham, hayret, şefkat, elem, nefret, kin gibi heyecan ve duyguların soru şekliyle ortaya çıkar. Fakat bu sorulara cevap beklenmez.” (Küleççi, 1999: 102). Zaten dünya muammalarla, sorularla dolu bir âlemdir. Bu âlemde yaşayan insanoğlu hayatı boyunca bu sorulara cevaplar aramaktadır. Aslında onun dünyaya geliş amacı da budur. İstifham sanatına, şair Ahmet Yurt’un şiirlerinde de rastlanmaktadır:

Hasretin çektiğim ey mah-ı taban
Seni benden başka bilen mi olur
 Seni tanımayan ederler güman
Dini olmayanda iman mı olur (214/1)

Ben ezelden ikrar verdim güzele
Beni kulluğuna kabul eder mi?
 Elestü bezminden ol lamyezele
Verdiğim ikrarı kabul eder mi? (70/1)

2.3.7. Tenasüp

“Manaca aralarında ilgi bulunan iki veya daha fazla kelimeyi, tezad meydana getirmemek şartıyla bir arada kullanmak” (Küleççi, 1999: 185) olarak tanımlanmaktadır. Bunu başka bir deyişle “yakın anlamlılık” olarak ifade edebiliriz. Tenasüp sanatını Ahmet Dede de şiirlerinde kullanmıştır:

Sundular kevseri ettiler hayran

Döndüler semaya oldular seyran
Cenazem kabire gittiği zaman
 Şu aciz halimden sual sordular (178/3)

2.3.8. İktibas

“*Manayı kuvvetlendirmek, söze güzellik kazandırmak maksadiyle bir şair veya nasirin, eserine ayet, hadis ya da bunlardan parçalar alması*” (Külekçi, 1999: 172) olarak tanımlanan edebi sanatını, bir Alevi dedesi olan ve sazıyla-sözümüyle cemler yöneten Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinde kullanması kaçınılmaz bir gerçektir:

Elham dürillahi rabbil âlemin
 Dememiş sadece rabbil müslimin
 İncil Tevrat Zebur Kuran'ı emin
 Bir farkı var mıdır sorarım size (44/4)

Zaten cem törenlerinde zâkir görevindeki kişi Kur'an ayetlerini tören esnasında sazıyla birlikte dile getirir. Ahmet dede, yöredeki cem evlerinde aynı zamanda zâkirlik de yapmıştır. Bu yüzden, onun şiirlerinde Kur'an ayetlerine sıkça rastlamaktayız.

2.3.9. Nida

Dünya üzerindeki canlı cansız her varlığa seslenmeyle ilgili bir sanattır. Seslenen bazen bir his, bir duygu ya da bir eşya, bazen de bir hayvan bitki veya insan olabilmektedir. Şair Ahmet Yurt, bu edebi sanatı da kullanmıştır şiirlerinde:

Müslüman olamaz bunlar fitnedir
 Fitne olmasalar bunca iş nedir
Mervanın uşağı ey zalim kibir
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır (190/3)

Arifler katına varayım dedim
 İçeri girmeden halim sordular
 Erenler şahını göreyim dedim
Bildir mahlasını ey can dediler (178/1)

Ahmet Yurt Dede şiirlerinde bu sanatı kullanarak duygularını daha etkili kılmaya çalışmış, sesini daha güçlü duyurmak istemiştir.

2.3.10. İntak

Cansız varlıklara insani özellikler kazandırılıp, bu varlıkların konuşutulmasıyla oluşturulan edebi sanata intak denir. Aynı zamanda teşhis sanatıyla özdeşleşmiştir bu sanat. Ahmet Dede'nin şiirlerinden bu söz sanatına örnek aşağıdaki gibi olmakla birlikte sözkonusu şiirde Sümmani'nin etkisi vardır:

Ay ile gün dil cengine girdiler
Güneş der ki ben veririm ziyayı
On iki küllüde beş gösteririm
Hep ferrah eylerim bütün dünyayı (55/1)

Ay der ki gel canım düşme inada
Üstümüzde hazır nazırdır Hüda
Çerağımsın benden geldin ebada
Böyle benlik ile görme davayı (55/2)

Şair, bu güzel sanat eseri şiirinde, ay ile güneşi kişileştirmiş ve bunların kendilerini ifade ettikleri bir diyalog kurmuştur.

Görüldüğü üzere şair Ahmet Yurt, şiirlerinde edebi sanatlara oldukça fazla bir şekilde yer vermiş ve bu edebi sanatları gayet başarılı bir üslupla işlemiştir.

2.4. Alevi – Bektaşî Şiir Türlerinden Örnekler

Alevi- Bektaşî inancının bir aynası niteliğinde olan bu şiirleri her Alevi-Bektaşî inancına mensup ozanın şiirlerinde görmek mümkündür. Ozanların, inançlarını yayma veya anlatma noktasında bu şiirler büyük rol oynamıştır. Bu şiir türleri genel olarak miraçlama, nefes, devriye, şathiye ve düvaz imam gibi isimlerle anılmakla birlikte, örneklerine Ahmet Yurt'un şiirlerinde de rastlamak mümkündür.

2.4.1. Miraçlama

Alevi Bektaşî kültüründe cem ayininin kaynağı kırklar cemine dayandırılmaktadır. Aleviler tarafından Kırklar cemiyle ilgili anlatılan rivayetteki temel konu, peygamber efendimizin miraca çıkışıyla ve burada kırklarla, Cebrail'le ve Hz. Ali ile olan diyalogları ve yaşadıklarıyla ilgilidir. Alevi Bektaşî inancına mensup ozanların bu konuyu işledikleri şiirlerine “miraçlama” denilmektedir. Ahmet Yurt'un

“miraçlama”ya örnek gösterilebilecek veya benzer nitelikler taşıyan şiirleri mevcuttur. Bu şiirler konu veya içerik bakımından Miraç’taki bazı olay ve durumları işlediği için bu şiirleri “miraçlama”ya örnek gösterdik:

Kırklar meclisinde mihman oldun mu?
Engür şarabından katre aldın mı?
Üryan olup deryalara daldın mı?
Hak için semaya dönen turnalar (170/2)

Peygamberimizin Miraçta yaşadıklarıyla ilgili önemli bir unsur da kırklar cemiyle alakalı kavramlardan birisi olan üzümdür. Çünkü orada Selman’ın getirdiği bir üzüm tanesini Hz. Muhammed şerbet eylemiş ve kırklar bu şerbeti içip kendinden geçmiştir. Kendinden geçen kırkar üryan büryan semaha kalkmış, Peygamberimizin yere düşüp dağılan imamesini bedenlerine sarmışlardır. Ahmet Dede’nin turnalara yazdığı bu şiirde geçen “engür” kelimesi üzüm anlamına gelmektedir. Şair, kırklar cemindeki üzüm tanesine, bu taneden yapılan şerbete ve içilen şerbetten sonra edilen semaha telmihte bulunmaktadır.

Aşağıdaki şiirde Ahmet Yurt yine Miraç’ta gerçekleştiğine inanılan kırklar cemine ve buradaki üzüm şerbetine değinmiştir:

Bu müphem esrarın farkına vardım
Zati hikmetinden nasibim aldım
Kırklar meclisinde pervane döndüm
Engür içtim bence güzel tadı var (175/3)

2.4.2. Dövaz İmam

Her toplum kendini var eden tarihi ve tarihindeki şahsiyetleri daima hatırlamaktan ve hatırlatmaktan gurur duymaktadır. Bu toplumlardan birisi de Alevilik-Bektaşilik inancını benimseyenler olup, bu inancın temellerinde yatan şahsiyetlerin isimlerini hayatlarının her anında, hatta yeminlerinde bile yaşatmaktadırlar. Sözünü ettiğimiz isimler On İki İmamlar olmakla beraber, onların isimleri özellikle Alevi-Bektaşî ozanlarının şiirlerinde sık sık zikredilmiştir. Bu isimleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Hz. Ali
2. İmam Hasan
3. İmam Hüseyin
4. Zeynel Abidin
5. Muhammed Bakır
6. Cafer-i Sadık
7. Musa-i Kâzım
8. Ali Rıza
9. Muhammed Tâkî
10. Ali Naki
11. Hasan Askeri
12. Muhammed Mehdi

İçinde On İki İmamlar Hazerâtının (Efendilerin) sırasıyla adları geçen şiirlere Dûvazdeh-i İmâmân veya kısaca Dûvâz adı verilir. Bazılarında başta Hz. Muhammed'in adı da geçer. Bazılarında da İmam Mehdi'den sonra Hz. Hatice'nin, Hz. Fatıma'nın, Hz. Pir Hacı Bektaş Veli'nin adlarından sonra, şâirin kendi mürşidinin adı geçer. On Dört Ma'sûm-u Pâk ile On Yedi Kemberbestleri toptan ananları da vardır. (Dedebaba, 2000: 107).

Dûvaz kelimesi Bektaşiler ve Aleviler arasında bir semboldür. Yedisinden yetmişine kadar her Bektaşî ve Alevî Dûvaz bilir ve okur. (Oytam, 1958: 20). Ahmet Yurt Dedenin de şiirlerinde Dûvaz örneklerine rastlamak mümkün olup örnekleri aşağıdaki gibidir:

Gönlümün sultanı mürvete geldim
 Muhammet Mustafa Ali sen yetiş
 Muhabbet aşkına meylim verdim
 Hasan Hulki Rıza Pirim sen yetiş (235/1)

Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
 Musa-i Kâzım'dır hasların hası
 Çekerim gönlümde ah ile yaşı
 İmam Ali Rıza Sultanım yetiş (235/3)

Dinimdir Muhammet imanım Ali
 Meşrebimdir Hünkâr Bektaşî Veli
 İçmişem elinden bir bade dolu
 Aşk ile nuş edip mestane döndüm (129/1)

İmamı Zeynel'den Muhammet Bakır
 Cafer-i Sadık'tan almışam destur
 İmam-ı Kâzım'ın nefesi boldur
 Bülbül güle konmuş gülşane döndüm (129/4)

Ta ezelden ikrar verdim Ali'ye
 Günahkârım şahım dilime mürvet
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye
 Günahkârım şahım dilime Mürvet (239/1)

Hasan Hüseyin'dir şahların şahı
 Zeynel Abidin'dir gönüllerin mahı
 Muhammet Bakır'dır aşkın çırağı
 Günahkârım şahım dilime Mürvet (239/2)

Hatice Fatime Hayrün Nisa'dır
 Zikrin şah Hasan Hulki Rıza'dır
 Sevdiğim Hüsey'ni ol Kerbelâ'dır
 Gönüller sultanı şahım eleman (139/2)

Kâzım dergâhına yüzümü sürdüm
 Horasan şahının cemalin gördüm
 Taki ile Naki'den nasibim aldım
 Gönüller şâd eden Sultan eleman (139/4)

Sana geldi Düldül ile Zülfikar
 Seninle birlikte Fatime Kamber
 Gönlümde akıyor misk ile amber
 Aşkına düşeli divane oldum (124/2)

Sülbünden geldiler Hasan Hüseyin
 Onların nurundan ziyalandı din
 Kırk pare bölündü Zeynel Abidin
 Aşkına düşeli divane oldum (124/3)

Muhammed Bakır'dır ciğer pasesi
 Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
 Sağalmaz Kâzım'ın derdi yarası
 Aşkına düşeli divane oldum (124/4)

Hatice Fatime Hayrün Nisa'ya
 Gözüm nuru Hasan Hulki Rıza'ya
 Yönüm dönsem Hüsey'ni Kerbelâ'ya
 Mel'un Yezid kasit ettiği için (160/2)

Zeynel yaralandı kanı akıyor
 Kaynayan kazanda Bakır yatıyor
 İmam Cafer bundan acı çekiyor
 Ehlibeyte zulüm yaptığı için (160/3)

Fatimetüz Zehra Hayrün nisadır
 Mahdumi Hasan Hulki riyâdır
 Mazlum Hüsey'ni desti Kerbelâ'dır
 Dergâhından bizi mahrum eyleme (36/2)

Resul'ün göz nuru Zeynel Abidin
 Bakır'ın veçhile ziyalandı din
 Cafer-i Sadık'tır ol hayrül emin
 Dergâhından bizi mahrum eyleme (36/3)

Görüldüğü üzere Ahmet Yurt'un şiirlerinde Alevi-Bektaşî nazım türlerinden Miraçlama, Nefes, Devriye, Şathiye ve Duvaz İmam örneklerine rastlamak mümkündür. Ancak Ahmet Dede'nin şiirlerinde başarı yakaladığını söylemek pek mümkün olmasa da bu türlere has özellikler onun şiirlerinde göze çarpmaktadır.

2.4.3. Nefes

Bilindiği üzere nefes, Alevi-Bektaşî inancına mensup ozanlarca söylenen, *“Bektaşî tekkelerinde ayin-i cemlerde hususi bestelerle okunan nükteli, zarif, az çok lâubali ve müstehzi şiirlerdir.”* (Onay, 1996: 246). Nefesler, Türk halk şiirindeki “ilahi”nin Alevi-Bektaşî inancındaki karşılığı olarak bilinmektedir. Bu şiirlerin kutsal bir ilhamla söylendiğine inanıldığı için nefes adı verilmiştir. Dili sade bir Türkçe olan nefesler biçim olarak koşma gibidir. Dörtlük düzenine göre yazılır. 7, 8, 11’li hece ölçüsü ile ve az da olsa aruzla yazılanlarına rastlanır. Alevi-Bektaşî toplantılarında nefes okunması bitince okuyana ‘aşk olsun’ ya da ‘nefesiniz var olsun’ denir. Nefes okuyan müşdidin ise ‘nutkunuz var olsun’ demesi gelenektendir. (Yardımcı, 2013: 367). Ahmet Dede'nin şiirlerinde bolca nefes örneğine rastlanmakta ve örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Bir müşdidin sohbetinden doyamam
Ruhuma ruh katan güzel muhabbet
Muhabbetin lezzeti çok tatlıdır
Gönüller şah eden güzel muhabbet (237/1)

Aşına olursan güzel sohbe
Kişi hali ile erer rağbete
Ağyar ile sakın gitme cennete
Arifler katında sırdır muhabbet (237/2)

Lahmeke Lahmi'nin sırrı sendedir
Gerçek âşık Hak yoluna bendedir
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş kdadır
Tut elimden ya Ali senden medet (238/3)

Sensin Fatime'nin sevgili yâri
 Sensin Muhammed'in çeşmi çırağı
 Âşıkların ışığının şamdani
 Tut elimden ya Ali senden medet (238/4)

Harabet ehlinin sordum halini
 Çekemem yobazın derdi kahrını
 Âşığın içtiği engür demini
 İçip kana kana vara düş oldum (125/2)

İçmişem doluyu olmuşam hayran
 Pirim cemalini ederim seyran
 Aşkına yanmışım olmuşam büryan
 Bunca zaman çektim nare düş oldum (125/4)

2.4.4. Devriye

Devriyeler, insanın âleme Allah tarafından gönderildiğini ve bu âlemden O'nun tarafından alınacağını konu edinen şiirlerdir. İnsanın yaratılış amacı da bu şiirlerde işlenebilir. Bezm-i Elest (Elest Bezmi)'te, Allah'ın 'Ben sizin Rabbiniz miyim?' sorusuna 'Evet Rabbimizsin' diye yanıt veren ruh, zamanı gelince maddi âleme inecektir. İnerken önce maden (taş, toprak vb.), sonra bitki, sonra hayvan ve en sonunda insan olacaktır. İnsan olduktan sonra da kâmil insan olacaktır. Kâmil insan olduktan sonra tekrar aslına (bir anlamda başa) yani Allah'a dönecektir. İnsanın Allah'tan ayrılarak kâmil insan oluncaya dek sürdürdüğü seyre devir-i urûc denir. (Dedebaba, 2000: 123). İşte Bektaşî edebiyatında bu devir konusu (nazariyesi) tarikatın kendine özgü düşünce ve görüşlerinden hareket edilerek devriye adı verilen şiirlerle anlatılır. (Yardımcı, 2013: 370). İnsanın Allah'tan gelip O'na gideceğini anlatan devriye örneklerine Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinde de rastlamak mümkündür. Söz konusu örnekler şöyledir:

Yaratmış Âdem'i cümleden evla
 Nurundan nur vermiş hazreti Mevla
 Ruhundan ruh katmış cenabı Allah
 Fe ile fargullahı ben de bilmedim (115/2)

Hak seni yaratmış kudret eliyle
 Âlemi bizlere bahşış eylemiş
 Cahilin çektiği kendi diliyle
 Şeytan kendine yoldaş eylemiş (231/1)

Türlü nimetlerle bizi donatmış
 Öz kendi nurundan sana nur katmış
 Meleklere hamurunu yoğurtmuş
 Âdeme secdeyi ferman eylemiş (231/2)

Saltuk eder ölüm hakkın emridir
 İnsan fani yalnız Allah bakidir
 İnsan olan bu esrara vakidir
 Başınız sağ olsun dostlar sizlerin (162/6)
 Âdem evvel Âdem ahır
 Âdem batın Âdem zahir
 Âdem güzel Âdem Tahir
 Hizmet eyle sen Âdem'e (5/3)

2.4.5. Şathiye

Kişilerle, toplumla ya da hayatla ilgili hangi konuda olursa olsun yapılan her eleştirinin, doğrulara giden yollarda büyük rol oynadığı şüphesizdir. Âşıklar, şairler veya ozanlar da düşünce veya fikirlerine ters düşen durumları şiirlerinde dile getirmişlerdir tarih boyunca. Onların etkili bir dille sorguladıkları veya ulaşmak istedikleri gerçekleri işledikleri şiir türlerinden biri de “şathiye”dir. “*Ciddi bir düşünce ya da duyguyu iğneleyici ve alaycı bir dille anlatan, ilk bakışta anlamsız gibi görünen, eğlenceli sözler olarak anlaşılabilen fakat aslında derin anlamlar taşıyan şiirlere ‘şathiye’ denir.*” (Yardımcı, 2013: 372). Şathiyelerde Şamanizm’in büyük etkisi vardır. Arapçadaki şathiyeler şariat sınırını aşan taşkınca şiirlerdir. Bizdekiler ise anlamları sislenmiş, bulanık; vecd ile cezbe ve istiğrak ile söylenmiş, rastgele sözlerden ibarettir. Bizde şathiye söyleyenlerin ilki Hz. Mevlana, Barak Baba’dır ki bunlar doğudan gelmişlerdir. Şatıh yazan öteki ozanlar ise, Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Kazak Abdal

gibi Bektaşı şairleri yani Abdalân grubu zümresinden olanlardır. (Dedebaba, 2000: 139).

Türk halk edebiyatının nazım türlerinden şathiyeyi, genel olarak Alevi-Bektaşı inancına mensup ozanlar, şairler kullanmışlardır. Bu ozanlardan birisi de bu inanca mensup Ahmet Yurt Dede'dir. Onun şathiyeye örnek gösterilebilecek şiirleri aşağıdaki gibidir:

Dışarıda görünür takkeli sofu
Arkadan savurur gülleli topu
Elinden bırakmaz sopayı copu
Sakın ha inanma insan değildir (197/2)

Çekmiş ehli irfan kaşesin vahdettedir şimdi
Çeküptür hırkasını başa cemi halvettedir şimdi
Ol kim Allah'a meylü sanırlar muzir-i mikrap
Bakan yoktur külli insan uzlettedir şimdi (264/1)

Müslümanım diyenler mutlaka menfuru âlemdir
Düşüp girdabı efkâre gam-u mihmettedir şimdi
Yılan görmüş gibi kaçır herkes erbabı namustan
Hayâsızlar güruhu makbulü rağbettedir şimdi (264/2)

Hakirdir zümre-i dan'a koyun gütmeye inanmazlar
Azizdir cümle nadan mensubu rifattadır şimdi
Kemalet cevheri bir pula değmez la nezir olsa
Cehalet boncuğu pek muteber kıymettedir şimdi (264/3)

Maazallah Huda hıfz eylesin anı ufulinden
Ziya'ı şer'i Ahmet günbegün kıllettedir şimdi
Sana müjde acayip bir define çıktı meydana
Tükenmez bir hazine kise'i millettedir şimdi (264/6)

2.5. Şiirlerinde İşlediği Konular

Şairler/ozanlar toplum karşısında hassas, duygusal ve sorumluluk duygusu ağır basan sanatçı kişilerdir. Bu bakımdan kendi içlerindeki ve çevrelerindeki duygulara kayıtsız kalamazlar. Yaşadıkları, hissettikleri duygu ve düşünceleri, hisleri, eleştirileri sanat çemberinden geçirerek saza ve söze dökerler. Ahmet Yurt Dede de gerek kişiliğinden gerekse yaşam tarzından doğan dünya görüşünü ve hayata bakış açısını şiirlerinde ilmek ilmek işlemiştir adeta. Onun şiirlerinde duygularının, fikirlerinin, inancının, doğaya ve hayata bakış açısının yansımalarını görmek mümkündür.

2.5.1. Aşk ve Sevgi

Bütün insanlar arasında yaşanan ve yaşandığı zaman insanlığa farklı bir tat katan eşsiz duygudur aşk. Hatta insanlığın, insanların varoluşunun temel sebeplerinden biridir. Hayatta ya da dünya üzerinde bu duyguyu yaşamayan veya yaşayamayacak insan pek yoktur. Çalışmamızda hayatını tanıtıp şiirlerini incelediğimiz Ahmet Yurt Dede de o insanlardan biridir. Yaşadığı aşkı ve o aşkla ilgili duygu ve düşüncelerini şiirlerine yansıtmıştır. Aşık olduğu kızı anlatırken, ona vurulduğunu ve onun aşkıyla yandığını dile getirmiştir. Sevgilinin yüzünü aya benzeten şair, bir rüyanın içinde olduğunu da söylemektedir. Ayrıca onun duygularından sevdiği kız habersiz olup, sevgilinin kendisinden ve duygularından bîhaber yaşamasından şikâyetçidir:

Ben bir güzele vuruldum
Aşkı ile yaktı beni
Derdine yandım kavruldum
Aşkı ile yaktı beni (10/1)

Cemali benzerdi aya
Bakamadım doya doya
Silkindim ki bu rüya
Aşkı ile yaktı beni (10/3)

Bir kez olsan bana dönsen
Şu kalbime açıp girsen
Garibim halimden bilsen
Aşkı ile yaktı beni (10/5)

Şair, sevgilinin baygın bakışlarından dolayı şaşkın bir haldedir. Ancak sevgilisinin onu terk etmesi canını yakmış ve şiirinde bu acıyı dile getirmiştir.

İnsanın canı yandığı zaman acısı dinsin diye türlü sözler söyleyerek veya farklı uğraşlar arayarak sığınacak bir liman bulmaya çalışır. Ahmet Dede'nin de sevgilisinin gidişiyle canı çok yanmıştır ve bu yüzden ah-ı figân edip durmaktadır. Ancak canı ne kadar yansa da bu aşk onun için bayram kadar, düğün kadar mutluluk verici olmuştur ve ömrünün sonuna dek kalıcı olacaktır:

Mestane gözlerin şaşırttı beni
Şu gönlüme bir iz yaptı da gitti
Cihan bir olsa da terk etmem seni
Beni ateşlere yaktı da gitti (83/1)

Neden beni ateşlere yakarsın
Bir derdime bin derdi katarsın
Sen baktıkça gönlüm evin yıkarsın
Beni taştan taşa çaldı da gitti (83/2)

Benim bu ahımı çekersin bir gün
Senin aşkın bana bayram ve düğün
Şu ömrümün ta sonuna değin
Külümü rüzgâra verdi de gitti (83/3)

İnsanın sevdiklerinden uzak kalması ve bu uzaklık zamanının fazla sürmesi yüzünden yaşanan duygular bazen hasret olmaktan öteye geçip siteme dönüşür. Hatta yokluğu yaşattıran kişiden şikâyet edilmeye başlanır.

Ahmet Dede'nin sevdiği, kendisini bırakıp gitmiştir. Bu yüzden onun acımasız olduğunu düşünmekte ve bu acıyı yaşaması için bir suçunun bulunmadığını dile getirmektedir. Sevmeyi, aşkı, özlemeyi sevdiği kişiden öğrenen şair, yaşadığı bu sevda yükünün ağır geldiğini ve kendisini yıprattığını düşünmektedir:

Merhametin yok mu kıyarsın cana
 Bütün acıları yetiyor bana
 Bir gün olsun dava etmedim sana
 Beni bu hallere düşüren gönül (95/3)

Sevdayı öğreten bana sen oldun
 Bu aşkın elinden sararıp soldum
 Bunca yükü benim sırtıma vurdun
 Beni bu hallere düşüren gönül (95/4)

Kişinin gözü sevdiği insanın kusurlarını görmez olmuştur. Onunla ilgili o kadar çok güzel duygu ve düşünceler sinmiştir ki ruha, sevgilinin kusurları bile hoş karşılanır olmuştur.

Ahmet Dede'nin de sevdiği, dış görünüşüyle, karakteriyle, konuştuqlarıyla, her yönüyle kusursuz ve güzeldir. Onun için zaten böyle birini sevmemektir asıl kusur.

Şair, Leyla ile Mecnun aşkına telmihte bulunmuş ve kendisini de yaşadığı aşktan dolayı Mecnun gibi görmüştür. Sevdanın en huzurlu yuvasıdır düşler. Onun sevdiği de bu düşlerde daima gezmiş ve böyle bir güzeli sevmekten başka her şey anlamını yitirmiştir:

Kendi güzel özüyle sözü güzel
 İşte böylesine bu can kurbandır
 Hem sever sevilir sevmeyi bilir
 İşte böylesine bu can kurbandır (185/1)

Bir Mecnun misali Leyla peşinde
 Sevdiğim güzeli gördüm düşümde
 Güzeli sevmekten başka işim ne
 İşte böylesine bu can kurbandır (185/4)

Şair sevmenin ve sevilmenin ne demek olduğunu sevdiği kişiden öğrenmiş ve bunun mutluluğunu, gururunu yaşamıştır. Ancak bir süre sonra sevgili, sevdasına engeller koymuş ve maşukunun canını yakmıştır. Ahmet Yurt, sevdiğinin, önüne engeller koymasına neyin neden olduğunu anlayamamakta ve onu sevmenin, sevdiğine

zarar verecek bir suç olamayacağını düşünmektedir. Durduk yere sevgisinin engellenmesinin kırılğanlığıyla acısını dile getirmektedir:

Sevmek seilmeyi öğrettin bana
 Sevgimin önüne sedleri çektin
 Sanmam ki sevgimle ben bir suç ettim
 Bilirim sevdiğim kandırdın beni (77/3)

Kişi aşık olduğu zaman, hayat farklı anlamlar kazanmaya başlar. Amaçlar, hayaller, tüm düşünceler farklı yollara sapar. O yollarda esen ılık rüzgârların verdiği sarhoşlukla aşık, kendini unutmaya başlar. Mutluluk sarhoşudur ama birtakım beklentilerin içine girmiştir. O beklentilerin gerçekleşemeyeceğini fark ettiği her an ızdırap olur aşığa. Ahmet Yurt da beklentilerinin geçersiz olabileceğini düşünmüş ve aşktan, sevdadan dolayı büyük acılar yaşamaya başlamıştır. Bu aşta kendini o kadar yalnız hissetmiştir ki çevresindeki kimsenin derdine derman olamayacağını dile getirmiştir. Hatta herkesin, kendisini deli sandığını düşünerek ağlayıp dert yanmıştır:

Bu aşk beni halden hale düşürdü
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım
 Aşkın kazanına koyup pişirdi
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım (108/1)

Düşmüşem derdine yanmışam nara
 Aşkın ateşinden ciğerim pare
 Tabip bulamadım yaramı sağa
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım (108/2)

Kimi görsem beni deli sanırlar
 Akıyor gözümde çifte pınarlar
 Hicran ateşiyle düşüp yanarlar
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım (108/4)

Ahmet Yurt, sevdiğinden uzak kalmış ve onun hasretinden daima kendini yalnız hissetmiştir. Böyle yapamadığını ve artık dayanamayacağını düşünerek bazen sevdiğinin yanına uğramasını dilemiştir. Şair, onu o kadar çok sevmiştir ki yokluğunda bile eşsiz benzersiz bir koku olan misk-i amberi duymuştur sevdiğinden. Tüm bunların varlığıyla mutlu olmakta ve kıymet bilmektedir. Öyle ki onun yokluğu bile tüm dünya malından kıymetlidir. Yaşadığı sevgi ve onunla ilgili her şey sadece kendisini ilgilendirmektedir:

Arada sırada varsan yanıma
Miski amber saçar oldun canıma
Dostumu değişmem dünya malına
Ben seni sevdimse bundan kime ne (39/3)

Sevmek fedakârlıktır. Değerlerden ödün verip bambaşka âlemlere göçten çekinmemektir. Bağlanmaktır imkânsız olsa da sevgiliye. Bu öyle bir bağıdır ki tüm engeller yetersiz kalır koparabilmeye. Bu bağı kopmaması için şair, yüce Yaradan'a da sığınmıştır bazen:

Bulut gelse kar yağmuru yağsa da
Azrail gelip canım alsa da
Dünya âlem hepsi birlik olsa da
Ayırmaz bizleri zaman güzelim (120/3)

Gönül senden başka bir yâr tanımaz
Dikkat et araya girmesin gammaz
Arada sırada Allah'a niyaz
Senin için dua ettim güzelim (120/4)

Ahmet Dede, aşkının karşılıksız olduğunu düşündüğünden yüreğindeki acılar günden güne artmaktadır. Acısı çoğaldıkça, sevdiğinden merhamet beklemekte ama beklemek de fayda etmemektedir. Canının çok yandığını dile getirerek, ne olursa olsun yine de şükür etmesi gerektiğini düşünmüş ve bunu da sabrıyla bilinen Eyyüp Sultan'a telmihte bulunarak dile getirmiştir:

Hicranım artıyor günbegün benim
 Vicdanın yok mudur senin sevdiğim
 Kurt yedi vücudum sızlıyor tenim
 Şükür etmem gerek Eyüp misali (63/2)

Sevdaya tutulan her yüreğin derinliklerinde tutuşur bir alev, tutuşur da yanar ömrün son vakitlerine dek. Ahmet Yurt da bu sevda ateşine tutulmuş ve yüreği yanmıştır. Yanıp kül olduğunu söyleyen şair, külleriyle birlikte yağmur yüzünden denizlere akıp gittiğini dile getirmiştir. O deniz, imkânsızlığın, yokluğun, hüznün denizidir. Mutluluk ve vuslat hasretiyle yananların denizidir.

İnsan sevdaya düşünce, bu kendisinden başka kimseyi ilgilendirmez. Acısı da mutluluğu da sadece kendinedir. Kendi ağlar kendi güler aşık. Ahmet Dede de aşkının kimseyi ilgilendirmediğini ifade etmiştir bu şiirinde. Bu aşk onu kendinden alıp götürmüştür. Öylesine yok etmiştir ki kendisini, bir daha hayatını düzene koyamamıştır:

Sevda bir ateştir yandım kül oldum
 Yağmur seli ile ummana doldum
 Bu aşkın elinden sarardım soldum
 Çekemem cevri bir daha gönül (94/2)

Yaktın hicran odu girdi sineme
 Ben de yanmış isem bundan kime ne
 Bunca zaman koyamadım dümene
 Çekemem cevri bir daha gönül (94/3)

Sevda ateşi, insanın canını ne kadar yaksa da, yüreğinin en soğuk zamanlarda üşürken tek dostudur. Canı ne kadar acıtsa da aşk acısı tatlıdır. Ahmet Dede de sevgisinin sonsuza dek süreceğini düşünmekte ve sevdiğinden asla vazgeçmeyeceğini ifade etmektedir. Ayrıca ona olan sevgisi suç sayılıp da kendisini cehenneme atsalar bile ondan asla vazgeçmeyecektir:

Gönül vazgeçmiyor asla güzelden
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez
 Ben seni sevmişim ezel ezelden
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez (250/1)

Asla çekilmiyor gönül arzusu
 Bundan anlamıyor insan bazısı
 Var mıdır dünyada aşktan tatlısı
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez (250/2)

Ahmet Dede'nin sarı saçlı, elâ gözlü sevdiği, onu düşündüğü her vakit yüreğini dağlamıştır. Aşkına karşılık bulamayan şair, aşkı için çöllere düşüp kendisine bambaşka bir dünya kuran Mecnun'la kıyaslamıştır kendini. Her aşık geçmiştir Mecnun'un çölünden, diyarından.

Şair, bu şiirin bir başka kısmında da Şirin için dağları delen Ferhat'a benzetmiştir kendini. Bu seveda öylesine yakmıştır ki canını şairin, halk arasında bilinen Leyla ile Mecnun ve Ferhat ile Şirin aşklarında yaşanan acılarla dahi kıyaslayabilmiştir kendini:

Sarı saçlı elâ gözlü ceylanım
 Beni Mecnun gibi çöle düşürdün
 Var idi seninle ahdi peymanım
 Neden beni halden hale düşürdün (166/1)

Ferhat gibi kaya yardırdın bana
 Şirin gibi mail oldum didara
 Dayanamam senin gibi kibara
 Gözyaşım dinmiyor zâre düşürdün (166/4)

Günlük yaşamın sıradanlığından kurtulmak ister insan. Bu sıradanlık o kadar durgunlaştırır ki bazen ruhu, hayatta hiçbir güzellik tat vermez insana. Tam da böyle bir zamandayken beklenmedik bir insan çıkar ve coşturur ruhu, gönlü. Aşkın ateşi sarar bedeni. Kavramların anlamları sıyrılır sıradanlıktan. Umutlar depresir düşlerde.

Hayaller gerçekmiş gibi yaşanır hayat. Susuz kalmış topraklara yağmurlar düşer gönülde. Bazen de ateşi yakar gönlü, aşkın. Varmak ister ermenin vuslatına can. Sonra bir yerde tükenir umutlar. Gönüldeki alevi körükler tükenmişliği umutların:

Gönül coştı aşka düştü
Ciğer pare pare pişti
Bu can artık serden geçti
Sevdiğimi bulamadım (12/2)

Kişi sever ve sevdiği kişi sevildiğinden habersiz olursa, olumsuz düşüncelere hapsolür akıl. Ahmet Dede, sevdiğinin aşktan anlamayan bir deli olduğunu düşünmektedir. Ancak sevgisi o kadar çoktur ki, bu sevgiden karşılık beklememektedir. Hatta sevgisinin, dünya yaşamı boyunca süreceğini ifade etmektedir.

Hayatın her durumunda bedene sadık kalmayı başaran akıl ve ruh, bu başarıyı aşka düştüğü zaman sağlayamaz. Sevilen neredeyse sevenin akli da ruhu da oradadır, bedenden ayrı. Ahmet Yurt'un da ruhu uğramıştır sahraların diyarına. Yanmıştır aşkın narında:

Aşk halinden bilmez sanki bir deli
Ben de sevdim seni yoktur bedeli
Dünya var oldukça ebedi ezeli
Fargıfargullahı seçmez ne çare (41/2)

Çaldı aklım sahralara düşürdü
Aşkın kazanında beni pişirdi
Gönül bahçesinde güller devşirdi
Beni harap etti biran ne çare (41/3)

Eğer gerçek sevmişse insan, sevdiğinin de sevgisinin de kıymetini bilmelidir. İncitmemelidir sevgiyi, çünkü insanlığın en büyük ve sağlam bağıdır sevgi. Sevgisinde kararlı olmalıdır insan. Canını yaksa da vazgeçmemelidir. Umuda bel bağlayarak sevmektir güzel sevmek.

Ahmet Dede de öyle sevmiştir sevdiğini. Her ne kadar karşılık bulamayıp yansa da gönlü vazgeçmemiştir asla. Ancak mutluluğun diyarına uğramamıştır ruhu. Gönlünde yanan ateşin bakidir çilesi:

Gül yüzlü sultanım mah-i tabanım
Mecnun gibi beni çöllere düşürdün
Aşkına düşmüşüm yoktur gümanım
Garip bülbül gibi zâre düşürdün (167/1)

Gönül bu sevdaya düştü düşeli
Aktı çeşmim yaşı baharın seli
Eser bad-ı saba seherin yeli
Hicran ateşiyle nara düşürdün (167/2)

Sevmek suç değildir güzel seversen
Aşkıyla sevdiğin ikrar edersen
Ola ki başımı alıp gidersem
Beni yâd ellere dile düşürdün (167/3)

Şairin sevdiği kız çok güzeldir ve şair onun bu güzelliğini gizlememesini istemektedir. Çünkü yüzü güle benzetilen sevgilinin yüzü örtülüdür peçeyle. Sevgili, o kadar güzeldir ki yüzündeki örtüyü kaldırırsa eğer, sadece maşuku değil tüm kâinat mutlu olacaktır. Ve bu güzelliğin zerresi bile her kulu mutlu edebilecek değerdedir:

Mademki bu kadar güzeldin sen
Niçin nikap çektin yüzüne dilber
Görünce kendimden geçmişim bu dem
Kaldır nikabını gül yüzlü dilber (177/1)

Yalnız ben değilim cümle kâinat
Kaldır nikabını eyle mürüvvet
Saçarsın etrafa feyz ile rahmet
Zerresi kuluna yetmez mi dilber (177/4)

Karşılıksız sevse de insan, umut hiç eksilmez gönülden. Sevgi karşılıksız olmakla birlikte bir de sevilen uzaklardaysa daha zor gelir sevmek. Ama umut öylesine yakın kardeştir ki sevdaya, düşler dahi var kılar var olmayanı.

Ahmet dede de karşılıksız ve uzaktan sevmiştir. Sevdiğini bir meleğe benzeten şair, onu kalabalığın içinde bir umutla aramaktadır:

Aşk ateşi yaktı beni
Yâd ellere sattı beni
Gönül hicrana uğradı
Dolaştım devran içinde (6/2)

Döner devran çarhı felek
Güzel değil sanki melek
Vuruldum canı gönülden
Aradım kervan içinde (6/4)

Sevgi güzeldir, güzelliştir ama bu duyguyu sevilenle birlikte yaşamak başka bir güzelliştir. Varlığından emin olarak sevmektir. Fedakârlıktır sevmek. Sevilen uğruna bazen vazgeçmektir hayattan, candan geçmektir sevgi.

Ahmet Yurt'un sevdası zordur, çünkü o sevdiğinden ayırır. İçinde bir şeyleri eksik olan bir sevdayı yaşamaktan şikâyetçidir şair:

Göster cemalini mahi tabanım
Bağışla sen beni canım sultanım
Aşkına fedadır bir damla kanım
Cemalin gördükçe aşkım artıyor (207/4)

Saltuk sever sevdiğini gümansız
Sevdaya yanmıştır aman dumansız
Dosta varam dedim yalnız zamansız
Günden güne benim derdim artıyor (207/5)

O kadar büyüktür ki aşk, aşk bahçesine girmeyen bilmez gül kokusunu. Gönlü aşka uğramayanın imanı eksiktir kuvvetten. O duyguya gönlünde yer açmayan, eksiktir hayattan, dünyadan. Habersizdir dünden, yarından. Çünkü aşkın diyarı, başlamaktır hayata, sevmektir yaşamayı. Var olmanın şükürdür aşk. Şükürdeki refahır aşk. Kendinden geçmek, geçerken de kendini bilmektir aşk:

Bu aşka güruftar olmayan bilmez
Hakikat bağında güllerin dermez
Kelâm-ı Tevhit'ten nasibin almaz
İleriye görmez kördür şüpheli (65/2)

Saltuk aşka dalmış geçmiş kendinden
Asla vazgeçemem gerçek bendimden
Çekmişem anlarım aşkın derdinden
Var mı artık ondan daha güzeli (65/5)

Hayatı iki kişi yaşamak, tek bedende çift ruh olmaktır sevmek. Düşünceleri ve hayalleri hatta rüyaları bile umuda hapsedmektir sevmek. Kusurlara kör olmak, nefsten geçip kinden hasetten uzak yaşamaktır sevmek. Gönle sevgi tohumları ekip bir ömür beslemektir yeşerenleri:

Gönlümde besledim sevdiğim seni
Atmışım içimden haseti kini
Kabul etmez ise huzura beni
Sen de benim gibi yanar ağlarsın (157/2)

Şair, sevdiğinden ayrı yaşamakta ve bu yüzden çok acılar çekmektedir. Sevgisini ve hasretini dile getirirken bir yandan da onun yüzünden canı yandığı için sitem etmektedir:

Divane gönlüme hasret bıraktın
Derdimin üstüne bin dert de kattın
Ucuz paha ile pazarda sattın
Sen de benim gibi yanar ağlarsın (157/4)

Ahmet Yurt, sevgisine, aşkına o kadar bağlıdır ki onun için canını vermeye dahi razıdır.

Sevmek, her şeyden herkesten güzel görmektir sevileni. Konuştuğu zaman sevgili, kulaklar eşsiz bir ezgiye ev sahibi olur. Sesleri yankılanır en onsuz vakitlerde:

Saltuk güzel için başımı veririm
 Yâr aşkına gonca güller dererim
 Güzeli çirkinden her dem korurum
 Gördüm leblerinden ballar akıyor (205/5)

Sevilenin en kıymetlisidir gözleri, sevene. Hasret duygusu ağır basınca gözler gelir akla da daha da körükler gönüldeki ateşi.

Ahmet Yurt, sevdiğinden ayrı kalmış ve onun bir kere bile olsa yüzünü görmek istemiştir. Onu o kadar çok sevmiş ona o kadar çok bağlanmış ki, dünyada onun yokluğundan başka derdi kalmamıştır.:

Yakma beni gülüm aşkın narına
 Aşık oldum senin gül ü zarına
 Kumral gözlerine o didarına
 Gönلümü bağladım canım sevdiğim (118/2)

Seni yaradana şükür ederim
 Gül yüzünü görsem gider kederim
 Bu dünyada acep sensiz neyerim
 Gönül tahtı viran olur sevdiğim (118/4)

Şair, hayatındaki bütün her şeyi bir kenara bırakıp sevdasıyla haşır neşir olmuştur. Yüreğinde yanan aşk ateşinin derdiyle yanıp yakılmış ancak bunca uğraşın karşılığını alamamıştır. Sevdiği uğruna canını dahi verse aşkını, sevgisini sevdiğine kabul ettirmek imkânsızdır:

Meyil verdim bir güzele bağlandım
 Bencileyin aşk oduna dağlandım
 Vefasız yâr ile hayli eylendim
 Uyandım ki gönül gözü kör imiş (235/3)

Her ne olursa olsun şair, sevdiğinin önünde diz çöküp sevdasını haykırmak istemiştir. Onun için canını da vermeye hazırdır. Ancak, imkânsızlık düşüncesi umut dolu hayelleri ve düşünceleri törpülemektedir:

Saltuk eder divanına dursam da
Canı başı yâr uğruna versem de
Kemberbest bağlayıp dar'a dursam da
Kabul ettirmesi gayet zor imiş (235/5)

Her aşk bir karşılık ister. Sevilenden ayrı sevmenin ateşi acıdır. Birlikte yaşanan aşktır asıl huzur, mutluluk. Sevgiyi kabulün hayali kurulur sevdikçe. Ahmet Yurt, sevdiğinin kendisini kabul etmesini dilemektedir. Kendisini sevdiğine o kadar adanmış ki bütün herkesin bu yüzden yasta olduğunu düşünmektedir. Sadece bir kere görmek yüzünü, tüm derdine derman olacaktır:

Gönlümü kaptırdım ben bir güzele
Sevdim o güzeli kabul ederse
Aşkından kül olup döndün gazele
Dergâhına beni kabul ederse (44/1)

Kendimi adadım sevdiğim dostta
Gönüller şen değil cümlesi yasta
Cemalin görmeye düşmüşüm aşka
Benim bu derdime derman olursa (44/4)

İnsan aşık olunca ve aşkına karşılık bulamayınca kendini dünyanın en dertli insanı hissedebilir. Derdini paylaşıp gönlünü ferahlatacak bir arkadaş arar. Ama o arkadaşın da gönlü aşk ateşinin acısını yaşamış olmalıdır ki anlayabilsin dertten, kederden. Ahmet dede, çevresindekilerin aşktan anlamadığını düşünmekte ve bu yüzden kendini yalnız hissetmektedir. Kendi yaşadıklarını anlatabilmek için Mecnun'un Leyla için çektiği sıkıntılara telmihte bulunmuştur:

Aşk uğruna ancak yananlar bilir
Aşkın şarabından içenler bilir
Bu derdi hicranı çekenler bilir
Mecnun da dolaşır Leyla peşinde (34/2)

Saltuk aşka yanmış tabip neylesin
 Bir dost bulamamış derdin söylesin
 Açılan yaraya melhem eylesin
 Şu aciz vücudum derman peşinde (34/5)

Elâ gözlüdür şairin sevdiği. Sevdasıyla göç etmiştir elânın diyarına. Ama yokluğu ve sevgisinin karşılık bulamayışının acısı yetmiştir artık şaire. Sevgisinin karşılık bulamayışı ve sevgilinin hasreti onun ciğerini sızlatmaktadır. Yaşadığı seveda ve sevdanın acısı yıllardır sürmektedir. . Sitemiyle ferahlamanın eseridir bu şiir:

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
 Niçin beni ahuzâre düşürdün
 Sevdanın aşkıyla ciğerim sızlar
 Hasretinle yanıp nara düşürdün (166/1)

Bunca yıldır hicranlara düşürdün
 Ateş yakıp kazanlarda pişirdin
 Zerrelere toplayıben devşirdin
 Şu garip gönlümü zara düşürdün (166/2)

2.5.2. Hasret

Hatıralarda teselli bulup vuslatı umutla beklemektir hasret. Gönülde yanan bir aşk ateşi varsa acıdır, acıtır hasret. Özleyince eksiktir insan. Gözleri, sesi, kokusu bambaşka anlamlar kazanır özleyince. Varlığından emin olmaktan yoksunluktur hasret.

Ahmet Yurt Dede sadece sevgiliye olan hasreti değil aynı zamanda dosta, ailesine olan özlem duygularını da şiirlerinde dile getirmiştir.

Şair, dostun cemaline hasret kalmış ve onu, cemalini görmek için davet etmektedir. Hasretten Ahmet Dede yüreğindeki acıların artacağını düşünmekte ve böyle bir durumda dostunun gelip ona yardımcı olmasını istemektedir:

Dostun cemalini göresim geldi
 Sen bizim ellere gel bazı bazı
 Hasretin oldukça bağrımı deldi
 Badi sabah ile gel bazı bazı (58/1)

Bu hasretlik beni bir gün yakarsa
 Yaram sağalmıyor eğer azarsa
 Vücudum tahammül etmez sızlarsa
 Pansuman yaparsın sen bazı bazı (58/4)

Ahmet Yurt, bu şiirinde kızına olan özlemini dile getirmiştir. Tahsili için İzmir'de yaşayan kızının yollarını gözlemektedir. Sorunsuz, sıkıntısız evine dönmesini ve yaz tatilini ailesiyle birlikte geçirmesini istemiştir:

Bugün yola çıkar gelir inşallah
 Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım
 Büyümüş koca kız olmuş maşallah
 Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım (115/1)

İzmir'den selâmlar getirir bize
 İnşallah selâmet gelirsin eve
 Geçirir tatili hepimiz ile
 Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım (115/2)

Şair bu şiirde çok sevdiği bir dostunu özlediğini ve onu beklemekten sıkılıp üzüldüğünü ifade etmektedir. Bu bekleyiş oldukça uzun sürmüş ki şair, neredeyse tüm umudunu kesmiştir dostundan. Onunla kardeş kadar yakın olduğuna ama buna rağmen dostunun arayıp sormamasına sitem etmektedir Ahmet Yurt. Ayrıca dostluğun, kardeşliğin böyle olamayacağını ifade etmiş ve artık dostunun gelmeyeceğine inanmıştır:

Çoktan beri arzuladım ben seni
 Niçin bir gün gelip sormadın beni
 Kardeşlik olmuştuk vefasız seni
 Niçin bir gün gelip sormadın beni (75/1)

Kardeşliğin gerçek özü bu mudur?
 Çeşmeden şarlayan zenzem su mudur?
 Gönülden gönüle haber bu mudur?
 Niçin bir gün gelip sormadın beni (75/3)

Ahmet Yurt, sevdiğinin yokluğunu zamanın her vaktinde yaşamakta ve onun hasretiyle acılar çekmektedir. Yokluğundan artık yüreği, onunla ilgili hislerini farklı görür olmuştur. Yıllarca adını andığı sevdiğinden umudu kesmiştir, çünkü sürekli ona haber yollamış ancak karşılık bulamamıştır. Yokluk ve hasret artık o kadar canını yakmış ki sevdiğini andığı her an derbeder olmaktadır. Bu acı gün geçtikçe artmaktadır:

Gece gündüz hasretini çektiğim
Gönül dostu garip düşmüş neyleyim
Bunca yıldır bülbül gibi öttüğüm
Haber saldım gelmem dedi neyleyim (123/1)

Artıyor efkârım günler geçtikçe
Gönül harap oldu dostu andıkça
Şu bedenim ateşlere yandıkça
Hicran ateşiyle yandım neyleyim (123/4)

Sevdanın tuzu biberidir hasret. Hasret uykusuna dalınca kişi, rüyalar umut olur gönle. İki gönlün, umut dolu bir dünyada; birbirine zıt kutuplarda yaşamasıdır hasret. Düşünce ve ihtiras deryasında boğulmaktır bazen. Toprağın susuz kalması, insanın sudan ekmeden yoksun kalmasıdır hasret.

Şairin gönlü zaten aşk ateşiyle yanmıştır ki bir de çevresinde dedikodu yapan insanlar canını sıkılmaktadır. Gittiği her yerde sevdiğini arar olmuştur şair. Ama tüm uğraşlar sonuçsuzdur:

Düçar oldum ben bu aşkın elinden
Meram ettim dost elime geçmedi
Hele şu gammazın adi dilinden
Hasret kaldım dost elime geçmedi (57/1)

Dolaştım sahralar çölleri gezdim
Seher yellerinden selâmın aldım
Vardım deryalarda ummana daldım
Hasret kaldım dost elime geçmedi (57/2)

Ahmet Yurt, Sarı Saltık soyundan gelmekte ve onu önderi, rehberi olarak görmektedir. Onunla birlikte, dara düştüğü zamanlarda, içinde yaşadığı kültürün ve inancın önderlerini anmakta ve onlardan medet ummaktadır.

Bu şiirde de şairin, özlediği yavrusunu onların gönderebileceğine inandığını ve onlara çağrıda bulunduğunu görmekteyiz. Ayrıca Hacı Bektaş-ı Veli'ye telmihte bulunmuştur:

Sabahtan uğradım Sarı Sultan'a
Kavuştur yavrumu gönder sıladan
Bağladım bendimi Şahı Mardan'a
Kavuştur yavrumu gönder sıladan (132/1)

Cümle erenlerin şahı sultanı
Yoluna koymuşum baş ile canı
Pirim Hünkâr Bektaş Veli Sultan'ı
Kavuştur yavrumu gönder sıladan (132/2)

Kişi, yüreğindeki acıyı dindirmek için derdini paylaşacak dost arar. Şair Ahmet Yurt da acılarını, dertlerini paylaşıp gönlünü refaha kavuşturacak, onu avutup ona teselli verecek bir dost aramaktadır. Çünkü sevdiğinin hasreti ve yokluğu yüreğini dağlamıştır:

Dost sarar imiş dost yaralarımı
Kaldır başımdaki karalarımı
Bunca hasret ile zarılarımı
Ahu feryadıyla öldürdün beni (79/2)

İnsan, sevdiklerinden ayrı kalınca ve bu ayrılık zamanı uzayınca olumsuz yöndeki düşünceler esir almaya başlar aklı, fikri. Ahmet dede, sevdiğinin çevresindeki insanların düşüncelerinden korkmaktadır. Bunlar, hasret mevsiminin soğuk rüzgârlarıdır:

Bir haber gönderdim gelmedin ey yar
Selâm kabul etmez oldun güzelim
Aramıza girmiş ol zalim ağyâr
Aldanma sözüne aman güzelim (121/1)

Sevdiğinden ayrı kalan şair, bu ayrılık yüzünden acılar çekmiş ve hastalanmıştır. Sevdiğinin de bu hastalığıyla hiç ilgilenmemesinden şikâyetçidir. O, yaşadığı bu acıdan kurtulmak istemiş ve bunun için ne kadar çaba sarf etse de olumlu sonuç alamamıştır:

Hasret kaldım dost yüzünü görmeye
Has bahçede gonca gülün dermeye
Bir gün ola hasta halim sormaya
Çok çalıştım benden uzak gitmiyor (212/4)

Saltuk seni yakmış gönül kederi
Hasretine yaktın zalim sen beni
Şu garip gönlümün gamı efkârı
Çok çalıştım benden uzak gitmiyor (212/5)

Ahmet Dede'nin oğlu Ali Ekber, bir rahatsızlığından dolayı Ankara'da hastanede yatmıştır. Ahmet Yurt, oğlunun bu rahatsızlığına üzülmüş ve ondan ayrı olmanın üzüntüsünü de bir şiirinde şu şekilde paylaşmıştır:

Yanında kimsesi yoktu
Hasreti bağrımı yaktı
Gönül dört yanına baktı
Ne olduğun bilemedim (11/4)

Hasret kokan bir sevdanın esiri olmak, çoğu insandan farklı bir dünyada yaşamaktır. Esince hasret yelleri, körükler gönüldeki ateşi. O ateş yandıkça coşar bazen göz pınarları da rüyalarda teselli bulur gönül. Ama ne kadar uzak olsa da sevilen, yakındır aşkla yanmış gönüller:

Dostun bahçesinde bülbüller öter
O yârin sevdası burnumda tüter
Gözlerim yaşıyla nergisler biter
Gözden uzak ama gönüle yakın (151/3)

Dost beni arzetmiş bayram seyranda
 Bir gece uykuda gördüm rüyada
 Çok zaman kalmıştım ben de sılada
 Gözden uzak ama gönüle yakın (151/4)

Aşk esir alınca ruhu ve bedeni, değerler değersiz, geceler uykusuz kılınır. Gecelerin eşiği olur umutlar, düşler. Anlamları yer değişir kavramların. Zamandan, yaşamdan bihaber yaşanır hayat. Sevilenin yokluğu incitir ruhu. En büyük derttir yokluğu:

Bu benim derdime sebep sen oldun
 Hasreti gönlüme katan sen oldun
 Sanki bu yarama çare mi buldun
 Ateşlere yakıp kül etme gönül (97/3)

Senin aşkın beni günlük yaralar
 Hasretin gönlümü yakıp zaralar
 Günlerim aylarım beni karalar
 Bana bunca hasret çektirdin gönül (97/4)

Şair, hasret duyduğu sevdiğini baktığı her yerde arar olmuş ve onu bulacağından umudunu hiç yitirmemiştir. Ama aynı zamanda ona “kavuşamam” korkusunu da yaşamakta ve gerçekten bu korkuya yenik düşerse yüreğindeki ateş daha da yakacaktır canını. Karamsar bir tavır takınan şair, esen rüzgârda bile sevdiğini arar olmuştur:

Bir güzele aşık oldum olalı
 Beni ateşlere yaktı da gitti
 Deli gönül sevdalara dalalı
 Beni taştan taşa çaldı da gitti (82/1)

Aradı gözlerim hayli bir zaman
 Bulmazsam tecellim halim çok yaman
 Başımın üstünde tütüyor duman
 Esen rüzgârlara saldı da gitti (82/2)

2.5.3. Nasihat

Toplumumuzca içki içip sarhoş olan kişiler hoş karşılanmamakla birlikte İslâm dini de içkiyi haram kılmıştır. Ahmet Yurt, sarhoşluğun zararlarından bahsettiği şu şiirinde içkiden, sarhoşluktan uzak durulması gerektiğini öğütlemiştir. Ayrıca içkiden uzak duran kişinin işlerinin rast gideceğinden bahsetmiştir:

Bunu kullananın aklı çok ola
Arada sırada verirse mola
Sarhoş kafa ile çıkarsa yola
Yalnız bana değil herkese nahoş (236/2)

Bu bir düşüncedir söylerim size
Az içersen araban ulaşır düze
Aksine sararlar beş arşın beze
Gidersin kabire ahır kardaş (236/4)

Vakti boşa harcıyıp tembellik eden ve amaçsız yaşayan insanlar “Allah boş duranı sevmez.” düşüncesiyle toplumumuzca daima eleştirilmiştir. Çalışıp hayatını ve ekmeğini kazanan kişi muhtaç olmaz. Ahmet Dede’ye göre çalışmayan boş duran tembel insanın dertleri hiç eksilmez, bitmez. Tembel kişi başkasının malına da göz dikebilir düşüncesiyle bundan sakınılması gerektiğini öğütlemektedir:

Sen çalış ki muhtaç olma kimseye
Tembelin her zaman derdi bitmeye
Tembelin bağında bülbül ötmeye
Karlar yağar başa hem bu da vardır (186/2)

Kimsenin malına göz dikme sakın
Olasın Cenab-ı Allah’a yakın
İnsanlık tavrını her zaman takın
Harama göz dikme helâli vardır (186/3)

Cahille arkadaşlık bilgiyi köreltir, engelsiz yolları engelli kılar. İlimden irfandan yoksun eder. Cahil kişiyle arkadaşlığın aksine insan-ı kâmile arkadaşlık ise eksikleri tamamlar, karanlıkların sonundaki ışığa doğru rehberlik eder:

Dostlar size bir nasihat edeyim
 Sakın cahil ile olma arkadaş
 Sizlere bu sözden destan edeyim
 Sakın cahil ile olma arkadaş (222/1)

Eder Saltuk sen cahilden kalma uzak
 Cahilin insana kurduğu tuzak
 Kâmilî görürsen elini uzat
 Sakın cahil ile olma arkadaş (222/5)

Sabır, kişiyi insan-ı kâmil eden en güçlü cevherlerden biridir. Hayatın güçlüklerine karşı direnebilmenin, karanlık gecenin sonunda aydınlık günün geleceğini bilmenin yolu sabretmekten gelir. İnsan sabrederse elbet bulur sefasını. Her şeyin başı sabırdır:

Nasihat eylesem ben bir dostuma
 Her şeyin başında sabırdır sabır
 Bir gün olur düşman gelir kastine
 Her şeyin başında sabırdır sabır

Sabreden bulmuştur hatırı sefa
 Sabretmeyen çeker akıbet cefa
 Eğer bulmak ister isen bir vefa
 Her şeyin başında sabırdır sabır

Sözün tartılarak söylendiği ve davranışın düşünülerek gerçekleştiği, işi ehli olanların yaptığı zaman oluşabilecek yanlışlıklara karşı önlem alınabilir. Ancak düşünmeden davranmak veya konuşmak sonradan pişman olunabilecek sonuçlar doğurabilir.

Halk şairi Ahmet Dede şu şiirinde düşünerek konuşmayı, günah işlemekten ve bencillik etmekten kaçınmayı öğütlemiştir:

Pişir sözün anlat söyle karşıya
 Mangırın yok ise çıkma çarşıya
 Ehli değil isen varma kürsüye
 Bu da ilim irfan kemalle olur (213/2)

Bir gönül yıkarsan haraptır Kâbe
 Gerçekler elinde içersin bade
 Günahtan arın dur olasın sade
 Bunların küllüsü hizmetle olur (213/3)

Benliğe meyletme şeytan emeli
 Hidayet yoktur ebedi ezeli
 Çok güzel olurmuş insan güzeli
 Temiz kalp bir de şu imanla olur (213/4)

Allah'ın bizlere ve dünyaya sunduğu en büyük nimetlerden biridir toprak. Çünkü bütün canlı varlıkların yaşam mücadelesindeki en güvenli ve sıcak yuvasıdır toprak. Anadır, babadır toprak. Ayrıca toprak, insanlar tarafından değerlendirilebildiği zaman büyük bir zenginliktir. Emeksiz, karnın doymayacağını vurgulayan Ahmet Yurt, topraktaki zenginliğin farkına varılması gerektiğini öğütlemektedir şu şiirinde:

Anan toprak gir koynuna yatsana
 Hele sen bir etrafına baksana
 Çalış toprak ile rızkın alsana
 Kaçırma kısmetin al yavaş yavaş (223/3)

Emeksiz karın doymaz bir zaman
 Emeğin içinde bulunur iman
 Emeksiz bir kâr haramdır tamam
 İnsan isen bunu bil yavaş yavaş (223/4)

Günahlardan, yasaklardan, kötülüklerden kaçınarak yaşayabilmek her kişi için kolay değildir. Ancak bu yine de insanın iradesinde var olan güçle aşılabilecek bir

durumdur. Şair, şeytana uyulmaması gerektiğini ifade etmiş ve aksi durumda yaşanabilecekleri dile getirmiştir:

Uyma şeytanın fendine
Fitne girer bedenine
Çıkarır seni yolundan
Kalırsın kendi kendine (8/4)

Saltuk bekle sen beranı
Dilinden kesme kelâmı
Varırsan eğer huzura
Temiz tutasın ilâmı (8/6)

Kişi, karakterine olumlu şekilde yön vermek istiyorsa öncelikle kendini bilmeli ve gönlündeki yüce sırrı, Kâbe'yi keşfetmeli ve samimi bir muhabbetle Hak'a bağlanmalıdır. Gerçeklerin farkına varmak istiyorsa kişi, bu yolda bir bilene danışmalı:

Arifler sırrına ereyim dersin
Muhabbet gölüne dalmadan olmaz
Hakikat güllerin dereyim dersin
Varıp bir üstada sormadan olmaz (246/1)

Kişi kemal ile bulur Mevla'yı
Mürşid-i kâminden alırsan payı
Görmek ister isen cennet alayı
Sen kendi kendini bilmeden olmaz (246/2)

Fark edebilene, alınan nefesin bile nimet sayılabileceği bu dünyada; çoğu insan şükredebilmenin bilincine varamamıştır. Ahmet Yurt, şu şiirinde sonsuz dünya nimetlerine şükredilmesi gerektiğini öğütlemiştir:

İbret almak gerek bunca hikmetten
Sana bahşettiği bütün nimetten
Dünyada aldığın her bir kismetten
Bir kere şükret etrafa bakın (150/4)

Saltuk razı olmuş kendi hakkında
 Aman sakın uyma yoldan sapkına
 Gönlünde daima şükret rabbine
 Şah-i Merdan gibi sultana bakın (150/5)

Dikkatlice düşünüldüğünde hayatta ibret alınabilecek çokça durumun, olayın, olgunun vs. farkına varılabilecektir. Örneğin tarihe bakıldığında din için, vatan için verilen mücadeleler bugünkü hayatı sorunsuzca yaşayabilmemizin temel kaynağıdır:

Seni öz nurundan yaratmış Allah
 Cihana bakıp da ibret alsana
 Şüphem yoktur asla amentü billah
 Şu cihan mülkünden ibret alsana (23/1)

Şu Rum diyarını irşâd edenler
 Canı başı hak yolunda verenler
 Hazreti Hünkâr'dan nasip alanlar
 Tapduk Yunus'lardan ibret alsana (23/4)

Kişi, gönlünün derinliklerine inebilirse orada Allah'ın kendisine bahşettiği tüm güzellikleri görebilir. Çünkü Allah, insanın gönlünde tecelli etmiştir, hatta bu yüzden Alevilik inancına göre kible insandır, gönüldür. Bu yüzdendir ki gönlü kinden, kibirden ve hasetten arınmış olmalıdır:

Gönül bir Kâbe'dir bilin
 Gönüldeki pası silin
 Uzağı yakında görün
 Aradığın hep sendedir (19/4)

Saltuk gezme uzaklarda
 Aradığın yakınlarda
 Var sırrını sen de sakla
 Aradığın hep sendedir (19/6)

Nefsin kölesi olmak hâkimi olmaktan daha kolay olduğu için olumsuz birçok davranışa maruz kalmıştır insanlık. Nefsini terbiye etmeyi bilmezse kişi, şanıdan şöhretinden taviz vermek zorunda kalır. Nefsin terbiyesi için Hak'ın yolunda gitmek en güzel ve doğru yoldur her zaman:

Nefse meydan verme dizginle her an
Ne şeref şöhret kalır ve ne de şan
Olursun dünyada ahır bednam
Kıymet elden gider ahır bir zaman (138/3)

Muhabbet eylesen her dem Hak için
İnsanlığa karşı olmasın suçun
Ölmeden evvel ölmeniz için
Nefsi at kenara sen de bir zaman (138/4)

Kişi kendini tanıyıp bildikten sonra, gönlünün derinliklerindeki Kâbe'ye ulaşabildikten sonra yardıma çok da muhtaç kalmaz. Zorlu hayat yolunda engellere takılmadan sürer yaşamını. Doğruyu-yanlış ayırt edebildikten ve davranışıyla tutumunu ona göre düzenledikten sonra, pişmanlık duyup tövbeye sığınmasına gerek kalmayacaktır:

Hizmet edip bir gerçeğe kul olsan
Kendini kendinde arayıp bulsan
Evliya buyruğun okuyup bilsen
Hacıya hocaya bir hacet yoktur (221/3)

Haramı bilersen elin uzatma
Yalana bir zaman sakın meyletme
İnsan isen şeytan yoluna gitme
Tövbe etmek için bir hacet yoktur (221/4)

İnsan, Allah'ın yarattığı en değerli varlıklardan biridir ki insan bunun farkına varmalı, kıymetini bilmelidir. Ayrıca kişi bunun farkındalığıyla Allah'a yönelmeli, O'na şükredip O'nu sevmelidir. O'nu sevmek de yanlışlardan, haramdan, nefsten kaçmakla; gerçeklere ve doğrulara sımsıkı bağlarla bağlanmakla başlar:

Bir insan olduğun asla unutma
 Rabbini kendinden uzakta tutma
 Doğruyu bırakıp eğriye gitme
 Gerçekler meydanda ben de bilmedim (115/3)

Hoyrat gelip hoyrat gitme dünyadan
 Mürşidin buyruğu edep hayâdan
 Kendini sakındır yalan riyâdan
 Nasihat eylemiş ama bilmedim (115/4)

İnsan, bu dünyada bulunma amacının farkına varıp, varanlardan da haberdar olmalı. Bu dünyaya gönderiliş amacını sorgulamalı ve anlamalı. Hatalardan ders çıkarıp aynı hataları tekrardan kaçınmalı. Çünkü herkes bir gün ölümü yaşayıp bu dünyadan göçecektir ve beden inecektir türaba. Hayatta kalabilmenin kıymeti bilinmelidir:

Kişi bu dünyada yerin bilmeli
 Meclisi irfandan haber sormalı
 Kendi hatasını kendi görmeli
 Aklı salim insan gör belli belli (66/2)

Bir gün olur iner tenin türaba
 Çalış kalp evini etme haraba
 Sil gönlün pasını ersen murada
 Âdem'de çok hikmet var belli belli (66/3)

Ahmet Dede, insanların yalandan ve ikiyüzlülüğten uzak durması gerektiğini, her zaman alçak gönüllü olabilmeyi öğütlemiştir. Kişinin kibirden uzak durması ve karakterinin su gibi berrak olması gerektiğinden bahsetmiştir. Ayrıca zamanı boş geçirmek yerine manevi olarak kişi kendine bir şeyler katma yoluna girmeli ve bu yolda büyüklerinden yardım almalıdır:

Kendin sakın derim her dem pahadan
 Engin ol her zaman geçme riyâdan
 Ak yüzüne maske çekme karadan
 Eser deniz dalga vurur sefa ile (34/3)

Bilmeden, araştırmadan konuşmamalı insan. Büyüklere danışıp onlara hizmette kusur etmemeli insan. Tarikat yolunda nefsini terbiye etmeden yol almamalı insan. Bir Őeyhe hizmet etmekten çekinmemeli insan. Aksi takdirde yaşanan gayesiz, hayat anlamsız kalır:

Girme derinlere yüzgeç bilmezsen
Erenlerden gidip hizmet almazsan
Varıp bir mürşide hizmet etmezsen
mrn geçer hep havayı hevesiyle (34/4)

Kişi, davranışlarına, konuştuklarına ve manevi olarak tüm değerlerine bağlı kalmayı başarabilirse olgunluğa erişir, yaşadığı toplum içinde sevilir, sayılır bir kişi olur. Manevi değerlerin anlamını bilmek aynı zamanda kişinin ahiretine yönelik katkı sağlar.

Başkalarının malını kıskanmamalı, aksine insanların zenginliğine sevinmeli kişi. Konuşacağı zaman sözlerini doğruluk terazisinde tartmalı ve öyle söylemeli. Söylenen sözlerin, verilen kararların da arkasında durmalı insan:

Elin dilin belin asla unutma
Hırs ile temaya kendin kaptırma
Aldığın ikrarı yanlış saptırma
Mürşit eteğin tut andan gelberi (80/3)

Mürşidin nutkunu tutmak gerektir
Helâl bir lokmayı yutmak gerektir
Ölmeden evveli ölmek gerektir
Kendi namazını kıl da gelberi (80/4)

Temiz doğdun temiz ölmek istersen
Hak'ın cemalini görmek istersen
Ol bahri ummana dalmak istersen
Saltuk kendin tanı andan gelberi (80/5)

Gününü gün edip boş gezen kişilerin sevilmediği toplumumuzda çalışan ve işiyle meşgul olan kişiler daha çok değer görmüştür. Çalışmak aynı zamanda insanı, nefsinden de uzaklaştırdığı için kişi, Allah katında da değer görür:

Şu cihana doğru bakın
Kötülükten kendin sakın
İnsanlığa olun yakın
Dinleyene bu söz yeter (18/4)

Saltuk'a tavsiyen budur
İster çalış ister otur
Tembelliğe çek bir satır
İşte sözüm burda biter (18/6)

Kişi, çevresindekilere daima tepeden bakıp kibrin esiri olursa, toplum içindeki değerini kaybeder. Bundan sakınmak için tevazuya sığınmak gerek. Bu konuda insan-ı kâminden yardım almak yararlı olacaktır. Fani dünya gelip geçicidir diyen Ahmet Dede, “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar” düşüncesiyle yalandan uzak durulması gerektiğini öğütlemiştir:

Gezme yükseklerde kar boğar seni
Enginlerde yürü gözle düşkünü
Arayıp bulursan gönül pişkini
Müşkül halletmede hiç zorluk olmaz (252/3)

Bu fani dünyadır gelip geçici
Kırma dost gönlünü olma üzücü
Yalandan yanlıştan cümle düzücü
Bir gün meydana çıkar değeri kalmaz (252/4)

Alçak gönüllü olmayı öğütleyen Ahmet Dede, kişinin edebine, hayâsına sadık olması gerektiğini vurgulamış, doğru yolda emin adımlarla ilerleyebilmek için bir kılavuzdan yardım alıp ona bağlı kalınması gerektiğini dile getirmiştir. Burada talip ve dede ilişkisine de değinilmiştir diyebiliriz. Talip, Alevilik inancında, dedenin izinde

giden, onu örnek alan, Aleviliğin temel inançlarını benimseyip yaymaya çalışan, inançlarına ve toplumuna hizmeti temel amaç edinen kişidir:

Yükseklerde uçup gezme pahada
Kendini sakındır edep hayâda
Ak yüzüne kara çeke riyâda
Gözü kara hasut işte böyle olur (215/3)

Bir mürşide varıp ikrar almazsan
Aldığın ikrara doğru gelmezsen
Helâl haram deyip onu seçmezsen
Hak'a kulluk yapmak böyle olur (215/5)

Yine alçak gönüllülüğün önemine değinen şair, kişinin insan-ı kâmil mertebesine ulaşabilmesi için bir mürşitten yardım alması gerektiğini vurgulamıştır. Bu başvuru esnasında mürşide saygı duyulmasından ve ona gitmeden önce gönülden tüm pasın silinmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Ayrıca Ahmet Yurt, aldığı her nefeste kişinin kinden ve kibirden uzak durması gerektiğini vurgulamıştır:

Mürşit nazarında müşkülün düzelt
Sil gönlün pasını içini bezet
Enginlerde dolaş kendini gözet
Gezme yükseklerde bir hâl sorarlar (180/4)

Saltuk der bu işte girme inada
Cahil kişi asla ermez murada
Mürşide teslim ol kalma arada
Bir gün olur senden bir hâl sorarlar (180/5)

İkiyüzlü kişilerden kaçınmak gerektiğini öğütleyen halk ozanı Ahmet dede, onların uygunsuz bir davranışına maruz kalındığında sabırlı olunmasının önemini ifade etmiştir. Böyle kişiler güler yüzlü görünse de insanın arkasında farklı davranabilmektedir:

Sana dost görünür arkanda atar
 Fırsatı bulunca pusuya yatar
 Kendini her zaman pahalı satar
 Kötüden kaçasın edesin sabır (183/3)

Saltuk sabır et ki menzil alasın
 Bu esrarın başı sabır bilesin
 Menzile varmağa sabır edesin
 Murada ermeye sabırdır sabır (183/4)

Ahmet Dede şu şiirinde, cahille arkadaş olmanın zararlarından bahsetmiş, hayat yolunda bir mürşidin izinde gitmenin gereğini vurgulamıştır. Ayrıca kişi emsaliyle hemhâl olmalıdır. Cahille arkadaşlık yakıp yıkabilir gönül evinin güzelliklerini:

Ara emsalini gezme boşuna
 Cahile sır verme düşer peşine
 Bir de rastlar isen cahil taşına
 Yıkar gönül evin hep harap olur (212/2)

Meğer bir mürşide hizmet edersen
 Gönlünün pasını silip atarsan
 Hak'tan gayrisine meyil katarsan
 Açır gonca güller solar har olur (212/3)

Mürşid-i kâmile bağlat kendini
 Kişi fark eylese kendi kendini
 İnsan bulamazsa özce dengini
 İrfan meclisinde perişan olur (212/4)

Kul hakkının paha biçilemediği İslâm dininde, başkalarının yanlışlarını konuşanlar, gıybet yapanlar hoş karşılanmaz. Bu dünyada herkesin doğrusu da yanlış da kendinedir. Gönlü temiz tutmak gerekir ki gönül kırmaktan kaçınsın kişi. Gönülden kibri silemeyince ahirette hoş karşılanmaz kişi:

Ahmet'in hakkını Mehmet'ten sorma
 Herkes ettiğini çeker sevdiğim
 İnsansın kimsenin kalbini kırma
 Gönül bir Kâbe'dir yıkma sevdiğim (117/1)

Şeytanın güttüğü kibir kemliktir
 Ona uyan kişi cehennemliktir
 İnsana yakışmayan ancak benliktir
 Ondan uzak durun aman sevdiğim (117/3)

Hayattaki tüm gerçeklerin farkına varmak isteyen kişi bu yolda pişmiş insanlara, kendine kılavuzluk edebilecek insanlara danışmalı, hizmet etmelidir. Yanlış işleyen toplum düzeninin içinde doğru yola girebilmek için hırstan, nefsten arınmalı gönül. İmanın kalesi olan gönlü temiz tutarsa insan erer murada, huzura.

İnsana değer vermeli insan, çünkü gönülde yatandır Allah:

Hakikat bağına girmek dilersen
 Mürşid-i kâmile boyun eğmiş ol
 Küfr içinde imanı bulayım dersen
 Hırs nefis temayı özünde silmiş ol (93/1)

İnsana insan gibi davranasın
 İnsandır tanrıya oldukça yakın
 Riyâdan beri dur tavrını takın
 Gülşen bahçesinde güller dermiş ol (93/4)

Kişi, çevresindekilere yükseklerden bakacağına gönlünü toprakla yakın tutarsa olgunluk mertebesine erişebilir. Gönlü alçaklarda tutmak, insana ve halka yakın olmak, toplumda kendine yer bulmaktır. Gönlü alçak olan, zenginliğin, malın ve mülkün gösterişinden kaçınır; insanları hoş görmeyi bilir. Dört kapı kırk makam inancındaki alçak gönüllülük makamına gönderme yapan şu şiirde ayrıca insanların doğrudan ve hayırdan yana olmaları gerektiği öğütlenmiştir:

Kimseyi hakir görme kendine bak
 Özünü türaba indir kemale er
 Mağrur olma sakın kibiri terk et
 İnsan meclisinde bulasın yer (181/1)

Kazan dünya için minnet eyleme
 Kazancını ye de ağzın gemleme
 Gördüğün ört görmediğin söyleme
 Perdeyi gözünden at âdemi gör (181/3)

Sana tarif edilmiş iki yol var
 Hayrı şerri bil al sana haber
 Doğruyu sevmektir en büyük hüner
 Nefsten uzak ağırlık imana ver (181/4)

2.5.4. Ben

Ahmet Dede, şu şiirinde; kendisini ve yaşadıklarını doğumundan ölümüne kadar anlatmıştır. Bu şiirlere yaşnâme denilmektedir. “Bilindiği gibi ‘yaşnâme’de; âşığın kendi hayatı veya herhangi bir kişinin/sevgilinin hayatı, anne karnındaki durumundan ölümüne kadar olan dönemleri yaş yaş anlatılır. (Şimşek, 2007: 44):

Hak’ın kandilinde gizli sır idim
 Atamın belinden indirdin beni
 Ak mürekkep idin kızıl kan ettin
 Türlü renkler ile indirdin beni

Anamın karnında ben neler gördüm
 Yedi derya geçtim ummana düştüm
 Dokuz aylık yolsan sefere geldim
 Bir kapısız hana indirdin beni

Ben de bildim Şu dũnyaya geldiğim
 Tuzlanıp da aputlara belendim
 Bir zamanlar beşiklerde eğlendim
 Anamın sũtũ ile kandırdın beni

Beş yaşında akıl geldi başıma
 On yaşında gider oldum işime
 Varıp da deyince on beş yaşıma
 Bir kuru sevdaya saldırdın beni

On beşimden yirmisine yol oldu
 Otuzumda evre yanım gŕl oldu
 Kırk yaşında hayrım Şerrim bol oldu
 Hayır ile Şerrimi bildirdin beni

Ellisinde yaşım yarıyı geçti
 Atmışımda yolum yokuşa dũŐtũ
 Yetmişimde biraz tedbirim Şaştı
 Mertebe mertebe indirdin beni

Seksenimde beratığım yazıldı
 Doksanımda kan damarım ũzũldũ
 Yũz yaşımda ağzularım ŕzũldũ
 Bir sebi masuma dŕnderdin beni

Saltuk'u dert ile yaktın yandırdın
 Ecel Şarabını verdin kandırdın
 Emreyledin Azrail'i gŕnderdin
 Hiç de doğmamışa dŕnderdin beni (74)

Ahmet Yurt, dara dũŐtũđũ bir zamanda Aleviliğin rehberlerinden, pirlерinden yardım almış ve dertlerini unutup ilahi aşk yaşamaya başlamıştır. Yol gŕstericisi pirine, uğruna canını feda edebilecek derecede bağlıdır Ahmet Dede:

İcabet gerekti vardım bir dosta
 Bir bade nuş ettim aşka düş oldum
 Pirimin uğruna olmuşam hasta
 Bunca kahrı çektim zara düş oldum (125/1)

Şair, çok insanlarla tanışmış ve onlarla türlü muhabbetler etmiş, hallerinden hatırlar sormuştur. Gördüğü ve tanıdığı yobaz kişilerden de daima rahatsızlık duymuştur:

Pirinin cemalini gördüğü zaman mutluluğa ve huzura ermiştir. Çünkü ona büyük bir aşkla, sevgiyle bağlıdır Ahmet Yurt:

Harabet ehlinin sordum halini
 Çekemem yobazın derdi kahrını
 Âşğın içtiği engür demini
 İçip kana kana vara düş oldum (125/2)

İçmişem doluyu olmuşam hayran
 Pirim cemalini ederim seyran
 Aşkına yanmışım olmuşam büryan
 Bunca zaman çektim nare düş oldum (125/4)

Halk ozanı Ahmet Dede, Alevilik inancını ve bu inancın atmosferini has bahçe olarak anlatmış, Alevilik'teki on iki imamı da o bahçedeki bir ağacın on iki dalı olarak tarif etmiştir. Kendisi, bu bahçede gezmenin ve on iki imamı tanıyıp bilmenin mutluluğunu yaşamaktadır:

Has bahçeyi gezdim seyran eyledim
 Bir ağacın on iki dalları var
 Dikkatimi çekti nazar eyledim
 Her bir dalın türlü türlü huyu var (175/1)

Bu müphem esrarın farkına vardım
 Zati hikmetinden nasibim aldım
 Kırklar meclisinde pervane döndüm
 Engür içtim bence güzel tadı var (175/3)

Günümüzde Alevilik inancı değerlerini yavaş yavaş kaybetmeye başlamıştır. Ahmet Dede, bu durumdan ve Alevilik inancına mensup olup da bu inancın değerlerinden bihaber yaşayanlardan şikâyetçidir. Bunu, “Gerçek bir müsahip can bulamadım” ifadesinden ve kendisiyle yaptığımız görüşmelerdeki tavrından anlıyoruz. Ayrıca, yıllarca dertli olan ve dertlerini paylaşacak bir dost bulamayan şairin çizdiği karamsar çizgiyi görmekteyiz şu şiirde:

Bunca sene nedir benim çektiğim
Derdimi dönecek dost bulamadım
Hüsnu cemalini seyran ettiğim
Gönlümü saracak dost bulamadım (102/1)

Saltuk eder çok aradım bulamadım
Bulduğumdan muradımı alamadım
Mekteb-i nadana meyil vermedim
Gerçek bir müsahip can bulamadım (102/5)

Ahmet Yurt, hayatı boyunca çok şehirler gezmiş ve çok insanlar tanımıştır. O, seksen bir vilayetli bir Türkiye'nin en az atmışını gezip görmüş ve buralardan insanlar tanımış ancak bunca gezmeye ve insan tanımaya rağmen dertlerini paylaşabileceği, yaralarını sarabileceği bir dost bulamamıştır. Ayrıca yakın çevresindekilerden de pek bir yardım görememiş ve bunun üzüntüsünü yaşamıştır:

Diyar diyar gezdim gurbet elleri
Gönlümü saracak dost bulamadım
Coşardı ilkbahar taşar selleri
Yaramı saracak dost bulamadım (103/1)

Baş açık yalın ayak bunca dağları
Dolaştım bir zaman sahra bağları
Ömrümün içinden geçen çağları
Gözümde akacak yaş bulamadım (103/2)

Hayal gibi geçti bunca günlerim
 Pençe vurdu bana gerçek pederim
 Nasıl olsa bu dünyadan giderim
 Bir gün hatırımı hoş bulamadım (103/4)

1934 doğumlu olan şairin, on yaşından itibaren ilmin deryasına girdiğini ancak şimdiki zamandan çok da memnun olmadığını dile getirdiği şu şiirde, dünyadan istediklerini alamadığını görmekteyiz:

Bin dokuz yüz otuz dördte cihana
 On yaşında meylim oldu irfana
 Gönlüm sarmaz oldu şimdi zamana
 Girdim kalıbına ahır sonradan (133/2)

Ahmet Dede, dünyadan isteklerini hiç alamamış ve hayatı boyunca yalnız kalmış, bundan şikâyetçi olmuştur. Kemerbest bağlamadığını da dile getirmiştir. Kemerbest bağlamak Alevilik inancında, tüm kötülüklerden eli eteği çekmek anlamında kullanılan bir deyimdir. “*Musahip olacak talipler, eşik yokladıktan sonra dedenin huzuruna gelirler. Dede sıra ile bellerine kuşak bağlar. İnanca göre Hz. Ali sağlığında on yedi kişiye kemerbest bağlamıştır. Bu kişilere ‘on yedi kemerbest’ denir. Hz. Ali’nin sağlığında bâtin sırrına vakıf olan kişilere kemerbest bağlamıştır. Kemerbest takabilmek için musahip olma şartı vardır. Alevi inanç sistemine göre musahip olmayan, beline bend bağlanmayan bir talip ceme giremez. Cemde hizmet görece her talibin kemerbestli olma şartı vardır. Bu hizmet bâtına bağlanarak dünyadaki günahlı işlerden el etek çektiğine dair talibin bir nişanıdır.*” (Ersal, 2011: 1063). Ahmet Dede, tabii ki kemerbestli bir Alevidir. Ancak ne kadar kemerbestli olsa da, bu dünyada kendini günahkâr biri olarak hissetmektedir:

Şu yalan dünyadan murat almadım
 Bir gün olsa bile dostu varmadım
 Kemerbest bağlayıp dara durmadım
 Aldım himmetini fakat sonradan (133/3)

Dertli olduğunu söyleyen şair, günlerinin boşa geçtiğini ve bu boşluğu sazının müziği ile doldurduğunu ifade etmektedir. Yalnızlığın çilesini çeken Ahmet dede, dertlerini paylaşabileceği bir dost aramaktadır:

Hayal meyal geçti bunca günlerim
Aşkına yanmışım döner inlerim
Sazımı çalar da sesin dinlerim
Mızrap acı vurur tel dertli dertli (67/3)

Karşılıksız sevdiğini dile getiren şair, sevdiğinin yüzüne bakmamasından ve acısının çok büyük olmasından dert yakınmaktadır. Onun acılarına bir de hasret acısı eklenmiştir:

Vardım dosta dost yüzüme bakmıyor
Deşilmiş çibanım kanım akıyor
Hasret odu şu gönlümden çıkmıyor
Yalnız biz değil hep dertli dertli (67/4)

Saltuk eder ben de nice edeyim
Alıp dertli başım nere gideyim
Dedim bir de dostun halin sorayım
Lisanı düzensiz dil dertli dertli (67/5)

Türk kültüründe dağlar geniş yer tutmaktadır. Dağlar, daima insanların yardımcısı ve yalnız kaldığı zamanlarda sığındığı liman olmuştur. Ayrıca tarih boyunca Türkler, dağa ayrı bir kutsaliyet atfetmiştir. “*Dağ, eski Türklerin kutsal merkez anlayışını oluşturmakta ve devletin merkezi görevini üstlenmektedir. Nitekim Göktürkler ve Uygurlar döneminde dağlık ve ormanlık bölge olan Ötüken, devletin merkezi olmak görevini üstlenmiştir. Merkez her zaman kutsal bir görev üstlendiği için, dağlar ve orada olan her şey kutsanmış olarak kabul edilmiştir.*” (Bayat, 2006:49). Türkler tarafından kendisine kutsaliyet atfedilen dağ, bir ana kucağı gibi koruyucu olmuştur. Gerçek dostluktan mahrum kalıp dertlerine ağlayan Ahmet Dede’yi ömründe hiçbir şey mutlu etmemiş ve bu mutsuzluğunu dağlarla paylaşmıştır:

Ben de Şu dũnyaya geldim geleli
 Hasret kaldım gerçek dostu ağlarım
 Őmrũm geçti ben kendimi bileli
 Issız dağlar bana mekân ağlarım (107/1)

Geçirdim Őmrũmũ yalnız başıma
 Hayatta gitmedi bir Şey hoşuma
 Eğer Őlũr isem mezar taşıma
 GŐnũl kŐŐkũ harap olmuş ağlarım (107/2)

Dũnyaya karamsar bir bakış açısıyla bakan halk Şairi Ahmet Yurt, kendini yalnız hissetmenin acısıyla yaşamakta ve dertlerine sabrının artık yetmediğini ifade etmektedir. Onun bu acılarının sebeplerinden biri de ayrılıktır ki ayrılık acısı, yaşayanların gŐnlũnde sŐnmeyen bũyũk bir ateştir:

Bir yaz sabahleyin oturup baktım
 Âlem benden kũsmũŐ ben de âlemden
 Hicran ateşiyle cismimi yaktım
 Anladım ki ayrı dũŐtũm gũlũmden (147/1)

Çok aradım ama dost bulamadım
 Kendimi kendimden hiç soramadım
 Sabır dergâhından gũç alamadım
 Anladım ki dargın aciz kulundan (147/2)

Yine yalnızlıktan yakınan Ahmet Dede, hayatta hiç Őansının olmadığını söylediği Şu Şiirde karamsar bir tavır takınmıştır:

Hasret kaldım dost eline varmaya
 GŐnũl sazi olmaz acep nedendir
 Niyet ettim bir de lades tutmaya
 Şansım yaver gitmez acep nedendir (198/1)

Yalnızlığı ve yalnızlığın getirdiği dertleri paylaŐabilecek bir dostun varlığı, kişinin dũnyaya ve hayata karşı daha gũvenli bakabilmesini, kendini daha gũvende

hissetmesini sağlar. Çünkü yalnızlık eksikliklidir. Yaşanabilecek çoğu zevklerin, varılabilecek tatların mahrumiyetidir.

Şair Ahmet Yurt, yalnız kaldığı zamanlarda hep bundan şikâyetçi olmuş, dosta varmak istediği zamanlarda birtakım sıkıntılar yaşadığını, engellerle karşılaştığını ifade etmiştir:

Ayrı düştüm yalnız kaldım burada
 Bir gün arasalar bulmazlar beni
 Şu fani dünyada kaldım arada
 Dosta gitmek için koymazlar beni (76/1)

Aşkın ateşiyle yanar ağlarım
 Kalp evimi dost gönlüne bağlarım
 Coşkun sular gibi akar çağlarım
 Ummana karışsam görmezler beni (76/2)

Hayattaki iniş-çıkışlar şairin istediği yaşama engel olmuş ve onun beklentilerini yok etmiştir. Ancak onun için tek umut kendisini anlatabileceği bir dosttur. O, kendisini bir ağaca benzetmiş, yaşadığı sıkıntıları da rüzgâra... :

Rüzgâr vurdu dallarıma
 Salladı yapraklarımı
 Bahçedeki güllerime
 Feda edem canlarımı (7/1)

Dosta kurban olsun canım
 Hem dinimdir hem imanım
 İki cihanda sultanım
 Size dökem yaşlarımı (7/2)

Kaderinden pek memnun olmayan Ahmet Yurt, dertlerinin dermanını kendi gönlünde bulmuştur. Kendini tanıyıp gönlünün derinliklerine inince dertlerinden arınmıştır. Zaten yaşadığı inancın, Alevilik inancının temel prensiplerinden biri; kişinin her şeyden önce kendini bilmesi gerektiğidir:

Kader torbasına elimi saldım
 Meğer beni ahuzâre bağlamış
 Şu garip halime şaşırıp kaldım
 Bülbül gibi gülüzâre bağlamış (225/1)

Farkettim kendimi hatamı bildim
 Gönümün evinin pasını sildim
 Aradım kendimi kendimde buldum
 Ferhat gibi Şirin yara bağlanmış (225/2)

Güven duygusu, toplumsal ilişkilerde en önemli bağlardan biridir. Bu bağın kalitesi, toplum düzenini organize eder. Ancak kendisine güvenilen kişi güven bağı kırarak davranışlarda bulunmuşsa, gönül teknesi su almaya başlar hayat deryasında. Ahmet Dede, çevresindekilere kolaylıkla güvenmiş ama onun bu iyi niyeti suiistimal edilmiştir:

Şu garip halimden bilen olmadı
 Bir kere kutunu açmadın gönül
 Bunca sırlarıma eren olmadı
 Zaman gelip geçti sormadın gönül (96/1)

Bir dükkân açıp da girdim pazara
 Alışveriş yaptım girdi nazara
 Müşteri topladım vardı hazara
 Herkes aldı kaldım sermayesiz gönül (96/2)

İnsanlara içten ve sevgiyle karşılıksız yardımcı olmuş Ahmet Dede, ancak bunun değeri bilinmediğinden hüznün kapıları aralanmıştır onun temiz yüreğine:

Veresiye verdim hep iflas ettim
 Kadrini bilmedim zarara gittim
 Sonradan bu işin farkına yettim
 İnsan sahte olmuş bilmedim gönül (96/3)

Yaşının ilerlemesine ve birçok yer gezip birçok insan tanınmasına rağmen, hayattan umudunu bulamayan halk şairi Ahmet Dede, kendi halinden şikâyetçidir:

Bir gün ben de çıktım gönül avına
Kendime muhatap yâr bulamadım
Ömür yolun aldı yaşlı çağıma
Özü sadık olan yâr bulamadım (101/1)

Gönlündeki acıları, dertleri kaldırabilecek gücü kendinde bulamayan şair, yıllarca aşk acısı çekmiş ve aşkının karşılığını bulamamıştır:

Çekemedim ben gönlümün derdini
Aşk elinden kurtarmadım kendimi
Bunca yıllar bulamadım dengimi
Şu halime ortak dost bulamadım (101/2)

Aradığı gerçeklere, değerlere, güzelliklere hiçbir zaman ulaşamayan Saltuk, artık yorulmuş ve usanmıştır hayattan. Yaralarına merhem olacak bir canın yokluğundan şikâyetçidir:

Saltuk gezme artık yeter bu kadar
O kadar perişan kalmışam düçar
Lütfu kereminden ihsanında var
Yaramı saracak can bulamadım (101/5)

Ayrılık acısıyla canı yanan şair, bu acı yetmiyormuş gibi bir de diğer dünya dertleriyle uğraşmak zorunda kalmıştır. İyilikten çok kötülüğün, doğruluktan çok yanlışların var olduğu bir dünyada sevmenin ne kadar zor olduğundan da bahsetmiştir şair:

Akar gözüm yaşı döndü sellere
Dosttan ayrılması ne de zor imiş
O yâr için düştüm ıssız çöllere
Bunca hasret çekmek ne de zor imiş (234/1)

Pehlül gibi geçtim dünya malından
 Ben memnun değilim kendi halimden
 Bir de şu dünyanın kalı kılından
 Gammaz komşu derdi ne de zor imiş (234/2)

Ahmet Dede, dertlerini ve sırlarını paylaşacak bir dost bulamadığından, onun tek dostu kalem ve kâğıt olmuştur. Yazdıkça ferahlamıştır ruhu. Üzerinde durduğumuz tüm bu şiirler o yalnızlığın ürünüdür aslında. Çünkü yazmak; konuşmak ve paylaşmaktır:

Bir akşam oturdum kendi kendime
 Ak kâğıda sıralandı karalar
 Acep derman bulur muyum kendime
 El vurdukça sızılıyor yaralar (171/1)

Dört yanına baktım ıssız bucaksız
 Anladım yalnızlık Allah'a mahsus
 Kimsesiz kalmışım dalsız budaksız
 Çektiğim sitemler beni pareler (171/2)

2.5.5. Gurbet

Sıladan, aileden, eşten dosttan uzaktan yaşamak, yaşarken de hasret duygusunu gönülle özdeşleştirmektir gurbet. İnsanı gurbete gönderen sebeplerin başında ekmek parası gelmektedir.

Bir zamanlar gurbette yaşayan ozan Ahmet dede, gurbet acısını tarif ettiği şu şiirinde bu acıyı yalnızca gurbette yaşayanların bileceğini, anlayacağını dile getirmiş ve gurbetteyken esen rüzgârın bile umut olduğunu ifade etmiştir:

Gurbet gayret acı çekenler bilir
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor
 Gurbeti bilmeyen kişi ne bilir
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor (202/1)

Şair, gurbet acısının anne babadan ayrı kalındığı için çok zor olduğunu ifade etmekte ve gurbete olan kinini kusmaktadır bu şiirinde:

Çokta zor geliyor gurbet acısı
 Hasret kalır anne baba bacısı
 Yıkılsın gurbetin kapı bacası
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor (202/2)

Gurbetteyken uçan kuşlardan, esen rüzgârlardan haber sorar hasret acısı çekenler. Esen rüzgârın kokusu, uçan kuşun sesi umuttur hasretlik çekene. Bunca acıya ve umuda rağmen sevenlerinden haber alamaması da ikiye katlar hüznü:

Esen rüzgârlardan haber sorulur
 Haber yoksa çocuğuna darılır
 Çalışmadan bütün vücut yorulur
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor (202/4)

Ahmet Yurt, yine gurbetten ve gurbetin acısından bahsettiği şu şiirinde, gurbetteyken gecenin-gündüzün hayallerle geçtiğini, arada bir gelen mektupların gurbet acısını az da olsa dindirdiğini anlatmıştır:

Ne zor imiş gurbetin acısı
 Kâr etti canıma zalim ayrılık
 Hayal ile geçer gündüz gecesi
 Hasret ateşiyle yakar ayrılık (87/1)

Arada bir mektup olur vesile
 Yıkılsın tahtın sesin kesile
 Bunu miras koydun cümle nesile
 Gönül tahtım harap ettin ayrılık (87/3)

2.5.6. Dini-Tasavvufi Şiirler

Türk kültüründe doğmuş yaşamış ve bu yaşama İslâm dini gibi muazzam bir dinin inançlarını aksettirmiş bir şairin şiirlerinde elbette dinin ve tasavvufun izlerini görmek mümkündür. “*Din, ilahi ve kutsal inançlar ve pratik yaşayışlar (ibadetler) sistemidir.*” (Güzel, 1999: 53). “*Tasavvuf; Türkler arasında geniş halk kitleleri arasında derin alaka ve heyecan uyandıran bir inanç, bir fikir ve irfan cereyanı ve aşk*

hadisesidir.” (Güzel, 1999:145). Birbiriyle ilintili din ve tasavvuf olgularıyla ilgili, Ahmet Yurt’un şiirleri aşağıdaki gibidir:

Son Peygamber olan Hz. Muhammed’in gelişiyle İslâm dini başladı ve dünya üzerinde birçok coğrafyaya yayıldı. İslâm’ın gelişiyle birlikte yaşam tarzı çeşitli kural ve kavramlara bağlanmış oldu. Şair, Hz. Muhammed’in gelişiyle başlayan İslâm dininin ve şeriatın doğruluğundan bahsetmiş, bundan duyduğu mutluluğu dile getirmiştir:

İslâm’ı var etti yüce Muhammet
Şeriat tecelli oldu nihayet
Bunlardan erişir ancak hidayet
Kerem Ali’ye kurban Muhammet’e indi (59/4)

Ahmet Dede, iman gücünün en yüksek merteye olduğunu, İslâm dinine bağlılığındaki kararlılığını sürdüreceğini hatta bu yolda canını bile feda edebileceğini anlatmaktadır. Onun şu şiirinde, İslâm dininin son peygamberi olan Hz. Muhammed’e övgüler yağdırdığını görmekteyiz:

Vermişem ikrarı asla dönmezem
Senden gayrısına ikrar vermezem
Senden başka sultan daha bilmezem
Yoluna başımı veresim geldi (58/2)

Eğer senden bana olsa hidayet
Yüzüm yerde özüm darda nihayet
Sendedir vilayet sende nübüvvet
Rahmet deryasına dalasım geldi (58/3)

Ahmet Yurt, dünya üzerindeki tüm insanların Hz. Âdem ve Hz. Havva’dan olduğu durumuna telmihte bulunarak çeşitli dinlerin, ırkların, mezheplerin vs. insanları birbirinden ayırmaması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca insanda sevgi duygusunun ilk olarak Allah’a, sonra çevresindekilere yönelik olması gerektiğini öğütlemiştir.

İnsan olmanın, önce kişinin kendisini tanımasıyla başlayacağı ve bu yolla da insanlara hoşgörülle yaklaşabileceğini söyleyen Ahmet dedenin konuyla ilgili şiiri şu şekildedir:

Cümlemiz insanız hep bir babadan
 Âdem'in hatunu Havva anadan
 Cümlemizi halk eden yüce yaradan
 İsevi Musevi İslâm ne gerek (86/2)

Allah'ı seversen sev sevdiğini
 Gösterme kimseye herkemliğini
 İnsan isen tanırsın benliğini
 Sen çirkin ben güzel demek ne gerek (86/4)

Ahmet Dede, Hak'ı seven bir kuldur. Kötülüklerden sakınan ve zor durumlarda rabbini anan, ondan yardım dileyen masum bir gönüldür. Allah'tan, kendisini ve tüm insanları kötülüklerden korumasını dilemiştir. Ayrıca onun bize verdiği türlü nimetlerden dolayı dilinden şükrü hiç eksiltmemiştir:

Ya Rab koru bizi şerri mekirden
 Dilimi kesmezsem asla şükürden
 Seni bir an bile kesmem zikrimden
 Açılır kapılar sabah erkenden (145/3)

Allah'a her daim minnet eden şair ayrıca ondan sağlıklı bir iman dilemiş, gönlüne kötülüklerin hiçbir zaman yakışmayacağını dile getirmiştir:

Saltuk minnet eder sana her zaman
 Arzuhalim senden sağlıklı iman
 Gönlüme yakışmaz zerrece güman
 Açılır kapılar sabah erkenden (145/4)

Bütün kâinatın sahibi ve yaratanı Allah'tır. O'nun koruyucu kanatları altında insanların ayırım yapması, milletlerin savaş arayışları içinde olmaları anlamsız ve gereksizdir.

Bizim milletimizin tarihinin temelinde yatan Mevlana'lar, Yunus Emre'ler, Hacı Bektaş Veli'ler varken, kardeşlik ve birliktelik duygularıyla davranmalıdır halkımız:

Allah birdir biz de onun kulları
 Kesin artık gönül kıran dilleri
 Kırın gitsin insan vuran elleri
 Günümüze artık bunlar yakışmaz (249/4)

Mevlana Yunus'u Hacı Bektaş'ı
 Vurur mu hiç insan kardeş kardeşi
 Yıkmaq değil yapmak insanın işi
 Yıkıp harap etmek bunlar yakışmaz (249/5)

İnsana saygı duymak, onu hoş görüp sevmek, ona hizmet etmek Allah'ı sevip saymak ve O'na hizmet etmektir. Çünkü tüm insanlar O'nun kuludur. Gönülünde Allah sevgisi olan insanı sevmek, Allah'a ibadet etmek kadar değerlidir. Zaten Alevilikte insanı sevmek, temel ibadetlerden biri olarak kabul edilmektedir:

Hakkı sen Âdem'de ara
 Gönül tahtın etme kara
 Meyil verme sen ağyana
 Hizmet eyle sen Âdem'e (5/2)

Âdem yahşi Âdem yaman
 Âdem gündüz Âdem zaman
 Âdemdir dertlere derman
 Hizmet eyle sen Âdem'e (5/7)

Dünya üzerindeki her canlı varlık elbet bir gün ölümü tadacaktır. Önemli olan, öldükten sonra ikinci bir dünyaya uyanılacağına farkında olmaktır. Bu dünyada kazanılan hiçbir şey öteki dünyaya gitmeyecek olup, oraya gidecek tek şey işlenen ameller olacaktır:

Meyil vermem şu âlemin zevkine
 İnsanı aldatır vurur pörküne
 Asla ısınmadım bencil ırkına
 Bir güzeli sevsem neyime yetmez (253/2)

Saltuk fani dünya seni sarmadı
 Bunca ömür geçti tadın almadı
 Çok güzeller gördüm fakat olmadı
 Ahmet bu güzellik neyine yetmez (253/5)

Her insanın dünyaya gelişinde mutlak bir amaç vardır. Eğer insan bu amacın farkına varabilmişse dünyanın zevklerine meyil vermez. O, öyle bir amaç ki farkına varıldığında sevgi, şefkat, hoşgörü, tevazu tohumları serpilir gönüllere. O zaman, insan insanı sevmeyi ve sevginin kıymetini bilir:

Dünyaya gelmekten maksat eserdir
 Tabii insanlar fani beşerdir
 Şeytanın mekânı nar-ı cehennemdir
 Bu sırrı esrarı ancak Âdem bilir (200/3)

Saltuk ister hakka yakın kul olmak
 Gül yüzlü pirimin darına durmak
 Yüzüm yerde özüm divana varmak
 Şu aciz halimden soranlar bilir (200/5)

Dünya zevkleri insana kendini unutturmamalıdır. Yaşanılan hayatı en güzel ve en doğru şekilde yaşamaktır amaç. Bu amacın bilincine varmanın yolu kişinin kendini tanımasından geçer. Çünkü insan eşsiz bir sanat eseri, bir mucizedir ve sanatkarı gönlünün derinliklerindedir. Yüce Allah, insana kendini ve hayata geliş amacını sorgulayabilme iradesini vermiştir ki bunu kullanabilmelidir. Bu sorgulama tam anlamıyla yapılabildiği zaman, dünya üzerindeki bütün değerlerin kendinde tecelli ettiğini görebilecektir insan:

İnsan bir dünyadır kendi başına
 Doğu batı kuzey güney sendedir
 Sen seni bilersen gezme boşuna
 Dört mevsim soğuk sıcak sendedir (192/1)

Sen Âdem'sin toprak anan olmuştur
 Hak nuruyla gönül evin dolmuştur
 Cihan Âdem ile revnak olmuştur
 İncil, Tevrat, Zebur, Kur'an sendedir (192/2)

Tasavvuftaki muhabbet anlayışı, Allah'ı sevmek, O'na ibadet etmek, O'na saygı göstermektir. Kalbin O'nu zikretmesidir muhabbet. Muhabbet, ibadetin en güzel biçimlerindedir. Güzel ibadetse, insanı olgun kılar.

İnsanın Hak'a olan bağıdır muhabbet. Bedendeki cana başka bir can katan huzur kokusudur muhabbet:

Bir mürşidin sohbetinden doyamam
 Ruhuma ruh katan güzel muhabbet
 Muhabbetin lezzeti çok tatlıdır
 Gönüller şah eden güzel muhabbet (237/1)

Aşına olursan güzel sohbe
 Kişi hali ile erer rağbete
 Ağyâr ile sakın gitme cennete
 Arifler katında sırdır muhabbet (237/2)

Dünya durdu Hz. Muhammed doğduğu gece. Nura gark oldu kâinat. Güneşe taç giydiren nur doğdu o gece. Huzurun dünyasıyla özdeş oldu âlem. İslâmiyet doğdu o gece. Melekler secde etti Muhammed'e. Yere göğün mutluluk gözyaşları indi o gece:

Hidayet erişti âleme
 Muhammet doğduğu gece
 Melekler secdeye indi
 Muhammet doğduğu gece (4/1)

Nura gark oldu âlem
 Cihan revnak oldu Âdem
 Bitti artık şek ve güman
 Muhammet doğduğu gece (4/3)

İslâm dinine inanıp bu dinin tüm gereklerini yerine getirmeyen insanların, tarihten ibret alması gerektiği çok örnek vardır. Ahmet dedenin bununla ilgili olarak; Hz. Musa'nın Firavun'la mücadelelerini, Hz. İbrahim'in ateşe atılıp yakılmasını, Ehl-i beytin Kerbelâ'da Yezid'in zulmüne uğramasını örnek verdiği şiiri şu şekildedir:

Musa'ya Firavun musallat oldu
İbrahim Nemrut'un narına yandı
Batılın menzili yarıda kaldı
İnsanoğlu bundan ibret almaz mı (53/4)

Yezid'in hırsını gördünüz tamam
Ehlibeyte asla vermedi aman
Lanet olsun kâfir zalim bigüman
İnsanoğlu bundan ibret almaz mı (53/5)

Kâinatı yaratan Allah, kötü amelin cezalandırıldığı cehennemin ve iyi amelin mükâfatlandırıldığı cennetin de yaratıcısıdır. Hz. Muhammed, O'nun kulu ve elçisidir.

Hz. Muhammed'in doğuşuyla birlikte İslâmiyet de doğdu. İslâm'ın şartlarına imanla, dünyayı samimi bir muhabbet sardı. O'nun, Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu kabul etmenin mutluluğu yaşandı:

Ya Rab bildim senin güzel işlerin
Kötüye cehennem ne de yakışmış
Dünyadan elini çekmiş dermişim
Şal ile hırkası ne de yakışmış (230/1)

Sana şükrederim Cenab-ı Süphan
Âşıklar sultanı koca Pir Sultan
Mısır illerinde Yusuf'u Kenan
Zeliha Yusuf'a ne de yakışmış (230/4)

Ahmet Dede'nin, artık kendini tanıdığını ve gönlündeki gerçek sırra erdiğini anlattığı şu şiirinde bunun mutluluğunu ve bu kadar geç olmasının pişmanlığını yaşadığını görmekteyiz. O, kendinde kendini dertlerine derman olacak bir tabip ararken, gerçek nerededir diye sorup dururken bulmuştur:

Şu dertli gönlüme tabip ararken
 Meğer tabip bende imiş bilemedim
 Hak nerdedir diye sual sorarken
 Cümle varlık sende dedi bilemedim (115/1)

Yaratmış Âdem'i cümleden evla
 Nurundan nur vermiş hazreti Mevla
 Ruhundan ruh katmış Cenab-ı Allah
 Fe ile fargullahı ben de bilmedim (115/2)

“Yaratılanı severim Yaratan’dan ötürü.” düşüncesiyle Ahmet Yurt Dede, güzeli çirkini hiçbir zaman ayırt etmemiş, insana insan olduğu için değer vermiştir. Çünkü bütün insanlar Allah’ın bu âleme sunduğu emanetler, güzelliklerdir. İnsanı sevmenin hoş görmenin yolu, nefse hâkim olmaktan geçer. Kişi, gönlünü temiz tutup kinden kibirden kaçınabilirse barış ve huzur ortamı sağlanabilecektir:

Bunca zaman yaşadım şu fani dünyada
 Sen neden çirkinsin demem bir zaman
 Yaradan yaratmış behey budala
 Ona karşı çıkmam asla bir zaman (136/1)

İnsan çirkin olmaz nefse uymazsa
 Gönlüne kin kibir alıp koymazsa
 Hak gönülde eğer mihman olmazsa
 Suret insan siret hayvan her zaman (136/3)

İlahi aşkı öven şair, bu aşkın ancak hakikat ve kararlılıkla oluşabileceğini düşünmüş, kendisinin de bu yolda olduğunu ancak buna gecikmişliğin pişmanlığını yaşamaktadır. Ayrıca ulaştığı ilahi aşkın maddi aşktan daha değerli olduğunu, yalanların gerçeklerin yanına asla yaklaşamayacağını da dile getirmiştir:

Bu aşk mecaz aşka asla benzemez
 Hakikatle yalan kelâm düzemez
 Kimse bu kararı asla bozamaz
 Derdim çoktur fakat dava olmadı (46/2)

Tasavvuf ehli kimseler içinde buldukları yoğun aşk duygusunu doyasıya yaşayabilen kimselerdir. İçinde buldukları yoldan, bağlı buldukları kapıdan ve yoğun duygudan ayrılmamak için daima dua ederler. Erdiği eşsiz aşkın tadına doyamayan şair, Allah'tan kendisini bu aşktan mahrum kılmamasını dilemiştir:

Ayırma kendinden beni n'olur
Sana eren kişi kemali bulur
Mürşid-i kâminden nasibin alır
Hizmet alam dedim yine olmadı (46/3)

İstediği mertebeye ermek için çok çalışması gerektiğine inanan Ahmet Dede, bu konuda tecrübe edinmiş büyüklerden, dervişlerden, mürşid-i kâmillerden yardım alması gerektiğine inanmaktadır. Ayrıca aradığı gerçeklere erişmek için gönlündeki pası silmeyi kendine öğütlemiştir:

Saltuk çalış sen menzile varasın
Mürşid-i kâminden destur alasın
Sil gönlün pasını hakkı bulasın
Sordum artık buna zaman kalmadı (46/5)

Dört büyük kitabın tek yolu Hak iken, insanoğlunun ayrımcı, ırkçı davranması anlamsızdır. Bütün insanları barışa davet eden Ahmet Yurt, insanlar arasında ayrım yapılmaması gerektiğini ve “Yaratılanı yaratandan ötürü sev” düşüncesiyle insanların sevilmesi gerektiğini dile getirmiştir:

Dört kitap gelmiştir dördü de Hak'tır
Şu beşer dünyada ayrım çoktur
Dört kitap ehline şüphemiz yoktur
Bütün insanoğlu gelin barışa (28/4)

Saltuk insan sever kırmaz hatırı
Yaratılanı sev Yaratandan ötürü
Âdem'e çekme kılıç satırı
Bütün insanoğlu gelin barışa (28/7)

Türk milletinin Anadolu'ya ilk ayak bastığı dönemlerde dervişler ve din büyükleri halka önderlik etmiş, halkı bir arada tutmaya çalışmışlardır. Bu dervişlerin çoğu, Ahmet Yesevi'nin kurucusu olduğu Yesevilik tarikatının mensuplarıydı. “*Ahmet Yesevi'nin vefatından sonra Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen derviş-mutasavvıf Türkler, ilk iş olarak Anadolu'da bu fikri faaliyetlerini devam ettirmişlerdir.*” (Güzel, 1999: 145). Şimdi Anadolu'nun her köşesinde bu dervişlerin, erenlerin ayak izleri vardır. Anadolu, onların isimlerini büyük bir gururla yaşatmaktadır ve sonsuza dek yaşatacaktır. Hatta Şair Ahmet Yurt Dede'nin mahlasında ismini yaşattığı Sarı Saltık da bu dervişlerden biridir:

Bu kevni mekânı gezdim bir zaman
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz
Kaç kerece doldu boşaldı cihan
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz (259/1)

Konya'da Mevlana'ya bir selem verdim
Rüyamda Nasrettin Hoca'yı gördüm
Tarsus'ta Yediler gönlümde virdim
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz (259/4)

Dervişim Yunus'u niyaz eyledim
Selâmını Bayram Veli'ye söyledim
Abdal Musa Sultan nerededir dedim
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz (259/5)

Şair, şu şiirinde Hacı Bektaş Veli'yi övmüş, ondan gururla bahsetmiştir. Hacı Bektaş Veli, XIII. yüzyılda yaşamış önemli mutasavvıflarımızdandır. Bektaşilik tarikatının öncüsü olan Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya Horasan'dan gelişine telmihte bulunan Ahmet Yurt, onun çeşitli efsanevi özelliklerinden güvercin donuna girmesine de değinmiştir. “*Hacı Bektaş'ın, tasavvuftaki 'Südûr ve tecelli' nazariyesine göre gökten güvercin şeklinde indiğini söylerler. Fakat Hacı Bektaş, yalnızca bir defa olarak cihana güvercin donu ile gelmemiş, günlük hayatında da güvercin olup uçmuştu. Bu da Tecelli ve Südûr nazariyesine ayrı düşer. Mesela bir yerden bir yere gideceği zaman da güvercin şekline girip uçuyordu.*” (Ögel, 1993: 31):

Horasan'dan zuhur azmedip gelen
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir
 Kendisi güvercin donuna girer
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir (196/1)

Bunca erenlere serdar sen oldun
 Vilayet mührünü zatında gördüm
 Saltuk edna şahım sana sığındım
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir (196/6)

İslâm dininin temelinde hoşgörü ilkesi vardır. Hangi dinden, mezhepten ve ırktan olursa olsun insanlara ayrımcı davranmak, İslâm dinince hoş karşılanmamaktadır. Din, insanları bir araya getirir ve dünyada barışı öngörür. Tüm insanlığın, peygamberlerin ve dört büyük kitabın bir Allah'ı varken farklı dinden kültürden insanları hor görmek yanlıştır:

Cümlemiz gelmişiz Âdem atadan
 Validemiz Havva ana değil mi?
 Hepimizi var eden yüce yaradan
 Bütün varlık onun kulu değil mi? (68/1)

Kimisi Musevi ve Hıristiyan
 Kimisi Davudi kimi Müslüman
 Hakir görmek reva mıdır ey insan
 Beğenip yaradan Allah değil mi? (68/2)

İnsanlar nerden gelip nereye gittiklerini bilmelidir, bilmelidirler ki yaşadıkları hayatın bir gayesi ve anlamı olsun. Halk şairi Ahmet Dede de nasıl yaratıldığını ve neden yaratıldığını anladığını dile getirmiştir şu şiirinde:

Bir katrecik menden geldim
 Varıp arada eğlendim
 Bir kapısız hana indim
 Bunu de inkâr eder miyim? (13/2)

Büyüyüp meydana geldim
 Her bir şeye vakıf oldum
 Nice bir deryaya daldım
 Hiç de inkâr eder miyim? (13/3)

Bütün dünya nimetlerinin kıymetini bilmek, insan-ı kâmilin işidir. Her şeyin, her canlının yaratılışında muhakkak ki bir amaç vardır. Önemli olan bu amacın farkına varmak ve hayatı yaşanabilir kılmaktır. Yaratılan âlem içinde insanoğlu için binbir türlü güzellik ve nimetler vardır. İnsan bunun kıymetini bilmeli. Bilinirse kıymeti, içinde yaşadığımız âlem tarif edilemeyecek kadar güzelleşecektir. Ayrıca bütün insanlar Hz. Âdem'den gelmiş olduğu için barış ve refah içinde yaşamalı, farklı dinler insanları ayırt etmemeli:

Var ettin âlemi insan olana
 Kıymet bilen için ne güzel şeylerdir
 Tarif mümkün değil gelmez kaleme
 İnsan olan için ne güzel şeylerdir (199/1)

Hepimiz kardeşiz Âdem atadan
 Cümlemizi var eden yüce yaradan
 Sorunlar yaratır bakarsın yoktan
 Bu gâvur Müslüman ne kötü şeydir (199/3)

Bedensel gücü veya yeterliliği olduğu halde çalışmayan, gününü gün eden insanları İslâm dini pek hoş görmemektedir. Çalışıp rızkını kazanmanın dahi ibadet sayıldığı İslâm dininde çalışmak, aynı zamanda Allah'a yakın olmaktır. Çünkü Allah boş durmayıp çalışanı sever. Çalışması için insanoğluna emretmiştir. Şair, bu emri yerine getirmeyecekler için ömrün kısa olduğunu, pişman olabileceklerini dile getirmiştir:

İnsana emretmiş Allah
 Çalış durma vakit geçer
 Hem vallahi hem de billah
 Bir gün olur ömür biter (18/1)

Bu can harekete muhtaç
 Çalışandır başlarda taç
 Muhanete olma muhtaç
 Anlayana bu söz yeter (18/2)

İnsan, bütün zorluklara karşın yaşayabilmenin, ya da sadece nefes alıp verebilmenin şükrünü eda etmeli Allah'a. Nefesin, kalp atışlarının ömür boyu sorunsuzca süren ritminin kıymetini bilmelidir insan.

Cahillikten, cahilden kaçmalı insan. Şaire göre, cahil hep kendi dilinden, konuştuklarından çekmiştir:

Hak seni yaratmış kudret eliyle
 Âlemi bizlere bahşiş eylemiş
 Cahilin çektiği kendi diliyle
 Şeytan kendine yoldaş eylemiş (231/1)

Türlü nimetlerle bizi donatmış
 Öz kendi nurundan sana nur katmış
 Meleklerle hamurunu yoğurtmuş
 Âdeme secdeyi ferman eylemiş (231/2)

Her yaşamın bir sonu, her varlığın bir yokluğu vardır. “Ölüm varsa yaşamak neden?” sorusunu kendine sorarsa insan, hayatta var olma amacının farkına varabilir. Şimdi çoğu insan ölümden haberi yokmuş gibi yaşamaktadır ancak her ömrün sonundaki ölüm gerçeği unutulmamalıdır.

Hayat gerçeklerle, mesajlarla doludur. Ancak bu gerçeklere ulaşmanın herkes için kolay olmayacağı gerçeği de sözkonusudur. Sırlara vakıf olmak istiyorsa insan niyaz etmelidir bir pire:

Sanma dünya çarkı boşuna döner
 İnsan fener misali bir gün söner
 Ağaçtan yapılmış atına biner
 Ruh tenden ayrı düşer ecel elinden (146/2)

Herkes vasıl olmaz gerçek didara
 Asla sözüm yoktur mert oğlu ere
 Niyazın var ise gerçek bir pire
 Erersin menzile iman elinden (146/4)

Yaratılışı mucizelerle dolu insanoğlunun gönlü uçsuz bucaksız deryalar misalidir. Şair Ahmet Yurt bunun farkına varmış, insanın gönlünde kurulu bir tahtın varlığını ve bu tahtın sahibinin Allah olduğunu anlatmıştır şu şiirinde:

Gönül deryasına bir dönüp baktım
 Bir uçsuz bucaksız ummanı gördüm
 Seyrettim aşk ile gönlümü yaktım
 Ortasında bir taht kurulu gördüm (130/1)

Şair, insanoğlunda birçok gerçeğin ve sırrın gizli olduğunu fark etmiş ve bu yüzden insanın on sekiz bin âlem içinde en değerli varlık olduğunu düşünmüştür:

Anladım âdemde hikmet nicedir
 On sekiz bin âlemde insan yücedir
 Bir eliften çıkan bin bir hecedir
 Lâlû gevher inci mercanı gördüm (130/2)

Gönlündeki tahtın sahibinin Allah olduğunu bilen şair, kendisinde çok eksik olduğunu ve daima Allah'a tövbe edeceğini ifade etmektedir:

O tahta hükmeden hazreti Allah
 Ona şüphem yoktur amentü billah
 Divanında tövbe estağfurullah
 Bütün noksanlığı kendimde gördüm (130/3)

Gönlü hüznü kaplanmış şair, dertlerini Allah'la paylaşıp ondan yardım dilemektedir. Kendini yalnız hissettiğinden tek dostunun O olduğunu, kendisini dünyaya O'nun gönderdiğini ve yine dünyadan O'nun alacağını söylemektedir:

Ya Rab benim bu derdime
 Acep derman eder misin?
 Kapı açıp şu gönlüme
 Gel gir desem girer misin? (16/1)

Senden başka yoktur dostum
 Senin ile başlar aşkım
 Acep neden benden küstün
 Tövbe kabul eder misin? (16/2)

Her canlıyı Allah yaratmış ve ölümden sonra tekrar O'na dönecektir. Ahmet Dede de bunun bilincindedir ancak ölmeden evvel yaralarının sarılmasını ve Allah'a eksiksiz gitmeyi dilemektedir:

Senden geldim sana dönem
 Gün geçtikçe azar yaram
 Ne zamana kalır davam
 Sargı ile sarar mısın? (16/3)

İnsanoğlu olarak yaşadığımız hayat boyunca gözle görebileceğimiz ve fark edebileceğimiz birçok nimetin farkında değiliz. Oysaki bu farkların farkına varıp, bunları bizlere sunan Yüce Yaratan'a, Allah'a şükretmenin sorumluluğunu bilmeliyiz. Şair Ahmet Dede'nin konuyla ilgili şiiri şu şekildedir:

Bütün nimetlerin bize bahşetmiş
 Şu âlemi türlü türlü donatmış
 Veçhile bakarak bizi var etmiş
 Güzel huylu akliselim ne güzel (91/3)

Şükür etmek gerek bunca varlığa
 Ya Rab bizi düşürme acı darlığa
 Cümle yaratığın her dem sağlığa
 İnsana verdiğin nimet ne güzel (91/4)

İlahi aşktan duyduğu hazzı anlatmak isteyen Ahmet Yurt, bunu ancak yaşayanların anlayabileceğini düşünmektedir. Bunun için de İbrahim Bin Ethem'i örnek göstermiştir. Bu aşkı bir de, Allah'ın yoktan var edişini anlayabilenlerin; kırklar cemine tanık olanların anlayabileceğini dile getirmiştir. “*Alevilikte kırklar meclisi ve bu meclisin oluşturduğu Kırklar Cemi (Kırklar toplantısı), Tanrı'yla arasındaki perdeyi kaldırmış, Tanrı katı olan arş-ı âleme çıkmış, Tanrı'yla bir olmuş insanları ifade eden bir söylencedir.*” (Dönmez, 2010: 194):

Bu sevdayı ancak çekenler bilir
 Bu sırra gürüftar olanlar bilir
 Derviş makamına girenler bilir
 Sen İbrahim Ethem şahtan sorsama (25/2)

Küntü kenz sırrına mazhar olanlar
 Kırkların ceminde hizmet görenler
 Aşk ile meydanda sema dönenler
 Canı yola koymuş erden sorsana (25/3)

Ölümü hatırlamanın gerekliliğine değinen Ahmet dede, zenginin de fakirin de hayat yolundaki son durağının ölüm olduğunu anlatmak istemiştir. Ölümü bilmek, hatırlayabilmek; bu dünyanın geçici olduğunun ve dünyadaki hiçbir şeyin kıymetinin olmadığını farkına varabilmektir:

Bu dünyada kimse ermez murada
 İster atlı olsun ister piyade
 Sabır etmek gerek ancak bu derde
 Başınız sağolsun dostlar sizlerin (162/2)

Emir Hak'tan gelir herkese mahsus
 Âdeme yapılmış işte bu tahsis
 Ölüm bir nimettir ve hem de bahşiş
 Başınız sağolsun dostlar sizlerin (162/3)

Yeniden doğmak, bambaşka bir âleme göç etmektir ölmek. Dünyada sürülen yaşamın hesaba çekildiği âleme erdemektir ölmek. En basit soruların bile çetrefilleştiği o

hesaplaşmada zenginin fakirin hiç farkı yoktur. Ancak, bedeninin ve hayatın bu dünyadan geçiciliğini bilen ve buna göre yaşamını idame ettiren kazanır ahireti:

Amel defterini verirler ele
 Konuşmaz dillerin dönersin lâle
 Müsaade etmezler iftira kale
 Zengin fakir hepsi orda faydasız (255/2)

Beşer âleminde neler kazandın
 Yoksa orda uzun boylu uzandın
 Sen deftere birkaç cümle yazaydın
 Eksik noksan hepsi orda faydasız (255/4)

2.5.6.1. Pir-Mürşit

Alevilikte pir, yol gösterici, önder konumunda olan kişiye denir. Hiyerarşik düzen içindeki en yüksek mertebedir pirlük. Bilgi birikimiyle ve Allah'a olan bağlılığıyla, yolunu bulmakta güçlük çekenlerin rehberidir pir.

Ahmet dede şu şiirinde, pirine olan bağlılığını övgülerle dile getirmekle birlikte ona duyduğu özlemini de paylaşmaktadır bizimle:

Yücelerden esen seher yelleri
 Varın benden niyaz edin pirime
 Menekşe kokuyor gonca gülleri
 Bir deste hatıra verin pirime (37/1)

Yüzümü süreyim ayak tozuna
 Gönlümü bağladım pirim izine
 Rica etsem niyaz olsam dizine
 Seher yeli selâm söyle pirime (37/2)

Alevilik-Bektaşilik inancını yaşayan her insanın, bu inanç sistemi gereğince bir yol göstericisi, kılavuzu vardır. Bu kılavuz dini yönden, ahlaki yönden, sosyal ve hayati her yönden kişiyi eğitir ve onu topluma kazandırır. Her yönden kişiye rehberlik eden bu insan Alevilikte bir de “mürşit” kelimesiyle kavramsallaştırılmıştır.

Ahmet Yurt, mürşitsiz bir kişinin rotasız bir gemi misali hayatta hiçbir yere varamayacağını düşünmektedir. Kişi nasıl bir yapıya ve karaktere sahip olursa olsun, bir mürşide talip olursa bahçesinde gül kılacaktır onu. Gönlünü nefis, kin, kibir bürümüşse dahi mürşit temiz kılacaktır onu:

Bir mürşide talip olmak güzelmiş
Diker bahçesinde gül eder seni
Aşkın badesinden bir bade içmiş
Kırklar meydanında pir eder seni (79/1)

Şair, mürşidin nefesinin, sözlerinin, düşüncelerinin haktan ibaret olduğunu ve bir mürşidin izinde gitmenin faydalı olabileceğini düşünmektedir. Mürşidi olmayan kişi, rüzgârda savrulan yaprak veya rotası belirsiz gemi gibidir:

Mürşidin nefesi bilersen haktır
Menzil almak için bir sınır yoktur
Mürşit çeşmesinde yıkanan paktır
Siler kir pasını pak eder seni (79/3)

Mürşitsiz bir kişi menzil alamaz
Boşuna dolaşır hakkı bulamaz
Çalınsa çırpınsa hakkı bulamaz
Gönüller kararır kör eder seni (79/4)

Halk şairi Ahmet Dede, şu şiirinde de kendisine kılavuzluk eden pirini özlediğini ve onun cemalini görmek istediğini, günahlarından duyduğu pişmanlığın ancak onunla haşır neşir olacağı zamanlar geçeceğini dile getirmektedir:

Cenab-ı Bari'den ruhsat olursa
Pirimin cemalin görmek muradım
Ecel aman verir fırsat bulursam
Dergâh-i Hünkâr'a varmak muradım (105/1)

Nasip olsa niyaz etsem pirime
 Bütün günahımı alsam elime
 Niyetim dalayım ilim gölüne
 Ordan kismetimi almak muradım (105/2)

Ahmet Yurt, pirinin yolunda kararlı olduğunu, ona bağlılığını ve hasretini dile getirmiştir. Şair, pirinin hasretinden dolayı acılar çekmekte ve her gün ağlamaktadır. Ayrıca piri gelecek diye yolları gözlemektedir. :

İkrar verdim dönmem asla yolumdan
 Hasretin çekerim ey nazlı pirim
 Senin için yaşlar akar gözümünden
 Yolların beklerim ey nazlı pirim (121/1)

Şair, pirinin yol gösterici olmasından övgülerle bahsetmektedir. Onun için pir, iyi kötü her zaman da huzurun, mutluluğun ve özellikle de umudun kaynağıdır:

Karanlık yolların sensin ışığı
 Aşık ister sevdiğini maşuğu
 Dervişin başında tacı başlığı
 Takmak için himmet buyur ey pirim (121/2)

2.5.6.2. Dört Kapı Kırk Makam

İnsan-ı kâmil olmak kavramı tasavvufta, karakter olarak insanın belirli mertebeleri geçtikten sonra en yüksek mertebeye ulaşmasıdır. Kendini bilip tanınması ve ilahi aşka ermesidir. Karakter olarak olgunluk mertebesinin zirvesini yakalayabilmektir. Başlangıç olarak da gönülden kibri ve kini uzaklaştırmaktır. Dört Kapı Kırk Makam anlayışının altında yatan anlamdan kısaca bahsetmek gerekirse bu “anlayışı tasavvufta, mutasavvıfların insan-ı kâmil olma yolunda katettikleri dört kapıyı ve bu kapıların her birine açılan kırk makamı ifade ettiğini” (Güzel, 2007: 19) söyleyebiliriz.

Alevilikteki dört kapı kırk makam inancının asıl amacı da insan-ı kâmil mertebesine kişiyi ulaştırmaktır. Bunun için ilk ve en önemli adımlardan birisi de insanın kendini bilmesidir:

İnsan olmak kâmil olmak demektir
 Âdemin güzeli kendin bilmektir
 Gönül bir kâbedir pasın silmektir
 Başka neler yapsan boşu boşuna (27/5)

İnsandaki can ve beden Yüce Allah'ın dünya üzerindeki eşsiz sanat eserlerindedir. Bir sanat eseri olduğunun farkına varmalıdır insan. Kendini bilen tanıyan insan kâinattan ve Hak'tan haberdardır.

Ahmet dedenin, dört kapı kırk makamdaki marifet kapısının onuncu makamı olan kendini bilmekle ilgili düşüncelerini dile getirdiği şiiri şu şekildedir:

Kendini tanımak hakkı bilmektir
 Hakkı bilmeyen cahili mutlaktır
 Boşuna çırpınır kuru emektir
 Kibir kabına sığmaz say babam say (244/4)

İnsanın kendini bilip tanınması tasavvuftaki en temel ilkelerdendir. Çünkü kendini bilmek, Hak'ı bilmektir. *“insanın Hak'a dair bilgisi nefesine dair bilgisi ölçüsünde olduğundan Hak'ı daha iyi bilmesi için nefisini/kendini daha iyi bilmesi gerekir.”* (Uludağ, 2003: 57).

İnsan kendini bilmezse Hak'ı da bilmez. Ancak kendini tanımakta güçlük çekiyorsa kişi, bir yol gösterene başvurmalıdır. Dedenin, yine dört kapı kırk makamdaki marifet kapısının onuncu makamı olan kendini bilmeye değindiği şiiri şu şekildedir:

Sen seni bilersen nuru Hüda'sın
 Sen seni bilmezsen Hak'tan cüdasın
 Mürşide varmadan cahil gedasın
 Hizmet et Âdem'e olasın sultan (141/3)

Rehbersiz talibin menzili yoktur
 Nefsine kul olan insanlar çoktur
 Mürşid-i kâmilin nefesi hakır
 Bağlanır ikrara hakiki insan (141/4)

İlim, cehaletin son bulduğu noktadır. Kâinatın ve kâinattaki değerlerin, gerçeklerin farkına varabilmenin yoludur. İlim deryasına dalmalı ki insan, irfan meclisinde yer bulsun kendine. O meclise girme yolunda yalnız kaldığını hissederse insan, yapacağı ilk iş bir kılavuza danışmak:

İlim deryasında dalgıç olmaya
Kalp pasını silip Hak'a varmaya
İrfan meclisinde nasip almaya
Talip nedir mürşid nedir yol nedir (193/2)

Burada Hallac-ı Mansur'un idam edilmesine sebep olan "Ene'l-Hakk" sözüne telmihte bulunmuştur şair. "*Ene'l-Hak 'Ben Mutlak Hakikatim' ya da daha sonraki çevirisiyle 'Ben Allah'ım' sözü, birçok mistiğin, Hallac'ın panteist olduğu, panteizmin (vücudiye) bilincinde olduğu kanısını edinmesine neden olmuştur. Ne var ki Hallac'ın kuramı, yaratılmış şeylerin ötesinde, Tanrı'nın mutlak aşkınlığını; O'nu sonsuza kadar hades'ten, yani 'zaman içinde yaratulandan' ayıran kıdem'i, yani ezeliyeti korumuştur. Bununla birlikte nadir vecd anlarında, yaratılmamış (ezeli) ruh, yaratılan insan ruhuyla birleşebilir ve o zaman mutasavvıf, Allah'ın bizzat canlı tanığı olur ve Ene'l-Hak diyebilir. Hallac'a göre, Allah'ın tabiatının insanın tabiatını içerdiğini unutmamalıyız.*" (Schimmel, 1999: 90):

Varıp bir mürşide kul olmayınca
Enel Hak yolunda dar olmayınca
Üç huruf beş noktaya varmayınca
Sevgi nedir sevmek nedir sır nedir (193/3)

Hırs ve nefsin insanı insan yapan değerleri körelttiğini düşünen Ahmet Yurt, kişinin kendini tanıması, gönlündeki Kâbe'ye erişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çünkü insanların dünyaya geliş amacı budur:

Âdem olmak görev imiş bizlere
Ne çare ki bunda nefis olmasa
Kulak verin söylediğim sözlere
İnsan olan kendi kendin dinlese (42/1)

2.5.6.3. Kerbelâ

“Bağdat’ın yaklaşık 100 km. güneybatısında yer alan Kerbelâ’nın İslâm tarihindeki şöhreti, Hz. Hüseyin ile ailesi fertlerinin 10 Muharrem 61 (10 Ekim 680) tarihinde Emeviler’ce şehit edildikleri yer olması ve kabirlerinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır.” (Öz, 2002: 271). Bütün İslâm âlemince yüreklerde acısı hiç dinmeyen bir ateştir Kerbelâ. Hz. Hüseyin’in ve yanındakilerinin başları kesilerek şehit edilmesi Türk halk anlatmalarına konu olduğu gibi Ahmet Yurt’un şiirlerine de konu olmuştur. Özellikle Kerbelâ’da onlarca kişinin katledilmesine sebep olan Yezid, Ahmet Dede’nin lanetine sık sık uğramıştır:

Şu kanlı Yezid’in yaptığı işler
Her zaman gönlümde lanet okurum
Nefsine uyarak kesildi başlar
Her zaman gönlümde lanet okurum (126/1)

Saltuk bundan asla geri dönmezem
Her zaman laneti okur durmazam
Mel’unun yaptığın doğru görmezem
Her zaman gönlümde lanet okurum (126/6)

İslâm kesiminde, tarihte yaşanmış Kerbelâ faciası her anıldığında, Hz. Hüseyin’i ve yanındakileri şehit eden Yezid lanetlenir. Orada yaşananlara anlam veremeyip hüznülenen Ahmet Yurt, yetmiş iki kişinin sadece Yezid’in nefsi için şehit edildiğini ve Kerbelâ’yı her düşündüğünde yüreğindeki acının kat be kat arttığını söylemektedir:

Divane gönlümün artar kederi
Ben de Kerbelâ’ya dönüp ağlarım
Lanetle anarım himarmervanı
Ben de Kerbelâ’ya dönüp baktıkça (21/1)

Behey zalim nasıl kıydın insana
Her şeyin benziyor mırdar hayvana
Şikâyet etmişem seni sübhane
Ben de Kerbelâ’ya dönüp baktıkça (21/2)

2.5.6.4. Hz. Ali

Sevdiğinden ayrılan şair Ahmet Yurt Dede, kendini çaresiz hissetmiş ve Hz. Ali'den medet ummuştur. Ayrıca ona övgüler yağdırıp onun gibi bir delikanlının daha dünyaya gelmediğini ve onun cihanın her noktasında var olduğunu söylemiştir:

Naçarım tut elimden
Ya Ali senden medet
Ayrıldım gonca gülümden
Ya Ali senden medet (2/1)

Lafeta illa Ali
Cihanda yoktur mislin
Evvvel Ali ahır Ali
Ya Ali senden medet (2/2)

Hz. Ali'nin tarihteki ve özellikle Hayber'in fethedilmesindeki kahramanlıklarına, yiğitliklerine değinen şair, aşağıdaki şiirinde yine ona övgüler yağdırmakta ve ondan medet dilemektedir. Ayrıca Hz. Muhammed'in onu çok sevdiğini de görmekteyiz bu dizelerde:

Kopardın Hayber'in cümle kapısın
Yıktın latümenatuzza tapusun
Şu cihanın sen velayet şahısın
Tut elimden ya Ali senden medet (238/2)

Sensin Fatime'nin sevgili yâri
Sensin Muhammed'in çeşmi çırağı
Aşıkların ışığısın şamdanı
Tut elimden ya Ali senden medet (238/4)

Her Alevi-Bektaşî inancını yaşayan kişide Hz. Ali'nin yeri başkadır. Ona duyulan sevginin eşi benzeri yoktur. O kadar sevilir ki kılıcı Zülfikar ile atı Düldül'ün zikri eksik olmaz dillerde, gönüllerde.

Şu şiirinde Hz. Ali'yi anan Ahmet Dede, Hz. Muhammed'in de Hz. Ali'ye sevgi duyulmasını öğütlediğini hatırlatmaktadır:

Elinde Zülfikar altında Döldül
 Kâfirin haddini uzatsın kemdil
 Hak Ali'den gayrı kimsede değil
 Fazlının borcunu veren Ali'dir (195/3)

Muhammet aleni söylemiş bunu
 Beni seven eğer sevmezse onu
 Şefaata etmezsen ahret günü
 Lahmike Lahmi'nin sırrı Ali'dir (195/4)

Alevilik inancını gerçekten yaşayıp benimseyen her insan bunun gururunu yaşamış, gönlünde Allah-Muhammed-Ali üçlüsünü yaşatmıştır her zaman. Onları anmaktan mutluluk duymuşlardır. Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye olan sevgisinden de destek almış, kendilerini yalnız hissetmemişlerdir:

Alevi olmamla gururum çoktur
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir
 Hakikat yolunda şüphemiz yoktur
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir (194/1)

Severiz Ali'yi candan gönülden
 Muhammet Ali'yi tuttu elinden
 Varisim demiştir kendi dilinden
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir (194/2)

Hz. Muhammed'e ve Hz. Ali'ye olan sevgisini, bağlılığını dile getiren şair, onların adını gece gündüz zikretmiştir. Alevi ozanlarının dilinde ve gönlünde Allah-Muhammed-Ali üçlüsünün adı sıkça anılır.

Ahmet Yurt, çevresinde sevip saydığı herkeste onları görmüş, dünya zevklerinin boş ve geçici olduğunu, asıl gerçeğinse onlar olduğunu anlatmaktadır:

Tan yeri ağarırken
 Zikrim Muhammet Ali'dir
 Gün ışığı kararırken
 Virdim Muhammet Ali'dir (20/1)

Derdimin dermanı onlar
 Uğruna döküldü kanlar
 Bu cihanda bütün canlar
 Sevdim Muhammet Ali'dir (20/2)

Ozan Ahmet Yurt Dede, günahlarının affedilmesi için Hz. Ali'den yardım dilemekte ve kendisinin aciz bir kul olduğunu düşünmektedir. Hz. Ali'yi bir gece rüyasında gören Ahmet Dede sadece kendisi için değil, düşünler için de yardım dilemiştir. Dşnlk mertebesi, Alevilikte en dip noktadır. Düşün kişi, toplumdan, toplum düzeninden uzak ve günahkâr kabul edilip dışlanmış kişidir:

Kusurum var ise dilime Mürvet
 Bağışla kusurum medet ya Ali
 Muhammet Ali'den yetişe imdat
 Bağışla kusurum medet ya Ali (62/1)

Bir aciz kulunum mürvete geldim
 Dşnlere ihsan sen eyle yardım
 Bir gece rüyamda pirimi gördüm
 Bağışla kusurum medet ya Ali (62/3)

2.5.6.5. Dvaz İmam'lar

“Dvaz imam, Dvazde İmam da denilen duvazlar On İki İmam'ı öven nefeslerdir. Bu şiirlerde Hz. Ali, İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Zeynel Abidin, İmam Bakır, İmam Cafer Sadık, İmam Musa Kâzım, İmam Rıza, İmam Muhammed Takı, İmam Naki, İmam Hasan el-Askeri ve İmam Mehdi'den söz edilir. İlk imamdan son imama kadar geçen 350 senelik bir dönemdeki olaylar bu şiirlerde kısa ve çarpıcı ifadelerde dile getirilir. Bu şiirleri anlamak için On İki İmam hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olunmalıdır.” (Yardımcı, 2013: 376). Ahmet Yurt da On İki İmam'ları öven

ve onlar hakkında bilgiler veren şiirler yazmış olup, bu şiirlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

İnsanın ruhu dara düşünce iman gücüyle sığınır huzurun limanı İslâm'a. Gönülden kopan dualarla teselli bulur insan. Ahmet Yurt'un da gönlü dara düşmüş ve On İki İmam'lardan medet ummuş, onlardan yardım dilemiştir:

Gönlümün sultanı mürvete geldim
Muhammet Mustafa Ali sen yetiş
Muhabbet aşkına meylim verdi
Hasan Hulki Rıza Pirim sen yetiş (235/1)

Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
Musa-i Kâzım'dır hasların hası
Çekerim gönlümde ah ile yaşı
İmam Ali Rıza Sultanım yetiş (235/3)

Ozan Ahmet Dede, İslâm dininin son peygamberi olan Hz. Muhammed'e inandığını ve dilinde, zikrinde, imanında Hz. Ali olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca o, her Alevi-Bektaşî inancını benimseyen insanlar gibi Hacı Bektaş Veli'yi önderi olarak görüp örnek almıştır. Bunlarla birlikte On İki İmam'ın özelliklerinden ve tarih seyrindeki fonksiyonlarından övgüyle bahsetmiştir:

Dinimdir Muhammet imanım Ali
Meşrebimdir Hünkâr Bektaşî Veli
İçmişem elinden bir bade dolu
Aşk ile nuş edip mestane döndüm (129/1)

İmamı Zeynel'den Muhammet Bakır
Cafer-i Sadık'tan almışam destur
İmam-ı Kâzım'ın nefesi boldur
Bülbül güle konmuş gülşane döndüm (129/4)

Günahın pişmanlığı yakınca canı, yaratandan ve onu seven kullarından umulur medet. Özü dilenir günahların, dualarla. Sonra pişmanlığı dile getirmenin, getirebilmenin refahı iner gönle, O anıldıkça.

Ahmet Yurt Dede, günahlarından pişmanlığını dile getirdiği şu şiirinde On İki İmamlar'a telmihte bulunarak onları örnek aldığını söylemiştir:

Ta ezelden ikrar verdim Ali'ye
Günahkârım şahım dilime mürvet
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye
Günahkârım şahım dilime Mürvet (239/1)

Hasan Hüseyin'dir şahların şahı
Zeynel Abidin'dir gönüllerin mahı
Muhammet Bakır'dır aşkın çırağı
Günahkârım şahım dilime Mürvet (239/2)

On İki İmam'ın zikrini dilinden eksik etmeyen halk ozanı Ahmet Yurt, kendi yaşamını onların yaşamlarıyla özdeşleştirmiş, onları örnek almıştır. Ayrıca konuyla ilgili şiirlerinde Kerbela olayına daima telmihte bulunmuş, Hz. Hüseyin ve onunla birlikte şehit olanlar için üzüntüsünü dile getirmiştir:

Hatice Fatime Hayrûn Nisa'dır
Zikrin şah Hasan Hulki Rıza'dır
Sevdiğim Hüsey'ni ol Kerbelâ'dır
Gönüller sultanı şahım eleman (139/2)

Kâzım dergâhına yüzümü sürdüm
Horasan şahının cemalin gördüm
Taki ile Naki'den nasibim aldım
Gönüller şâd eden Sultan eleman (139/4)

On İki İmamlar'a aşkını dile getiren Ahmet Dede, öncelikle Hz. Ali'nin atı ile kılıcından bahsetmiş ve onunla birlikte diğer imamlara olan aşkını dile getirmiştir. Sonra da On İki İmamlar'ın isimlerini zikre dalmıştır:

Sana geldi Düldül ile Zülfikar
Seninle birlikte Fatime Kamber
Gönlümde akıyor misk ile amber
Aşkına düşeli divane oldum (124/2)

Sülbünden geldiler Hasan Hüseyin
 Onların nurundan ziyalandı din
 Kırk pare bölündü Zeynel Abidin
 Aşkına düşeli divane oldum (124/3)

Muhammed Bakır'dır ciğer paresi
 Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
 Sağalmaz Kâzım'ın derdi yarası
 Aşkına düşeli divane oldum (124/4)

Yezid'in zulmü bütün İslâm âlemini derinden sarsmıştır. Öncelikle Hz. Hüseyin'in yakınlarını, en yakınıdakileri derin üzüntüye boğmuştur. Şair Ahmet Yurt'a göre, Kerbelâ olayı İslâm âleminin dünyadaki ve ahiretteki tüm mensuplarını derinden sarsmıştır:

Hatice Fatime Hayrün Nisa'ya
 Gözüm nuru Hasan Hulki Rıza'ya
 Yönüm dönsem Hüsey'ni Kerbelâ'ya
 Mel'un Yezid kasit ettiği için (160/2)

Zeynel yaralandı kanı akıyor
 Kaynayan kazanda Bakır yatıyor
 İmam Cafer bundan acı çekiyor
 Ehlibeyte zulüm yaptığı için (160/3)

Her Alevi ozanı gibi Ahmet Yurt Dede de dilinde, gönlünde, şiirlerinde Allah-Muhammed-Ali üçlüsünün zikrini hiç eksik etmemiştir. Her dörtlüğünde onların adını andığı şu şiirinde yine On İki İmamlar'ı da övgüyle ve sevgiyle anmıştır:

Coşkun sular gibi çağlar ağlarım
 Allah bir Muhammed Ali aşkına
 Pirim gelir diye yola bakarım
 Allah bir Muhammed Ali aşkına (26/1)

Hasan Hüseyin'dir çeşmim çırası
 Zeyneli Bakır'dır halim sorası
 İmam-ı Cafer'den almışam dersi
 Allah bir Muhammed Ali aşkına (26/2)

Bir yakarış halinde olan Ahmet Yurt Dede'nin şu şiirinde, On İki İmam'a ne kadar samimi ve sevgi dolu bir gönülle bağlı olduğunu görmekteyiz. O, Allah'tan, kendilerini On İki İmam'a bağışlamasını dilemektedir. Ayrıca yine Hz. Hüseyin'e duyduğu derin üzüntüyü görmekteyiz:

Günahım bağışla yüce Allah'ım
 Muhammed Ali'ye bağışla bizi
 Size sığınmışım gül yüzlü mahım
 Hasan Hulki Rıza'ya bağışla bizi (84/1)

Mazlum Hüseyin'in darına durdum
 Kanlı gömleğini yüzüme sürdüm
 Hüsnü Kerbelâ'da yaralı gördüm
 Zeynel'i Aba'ya bağışla bizi (84/2)

Muaviye, İmam Hasan'ın eşini, oğlu Yezid'le evlendirme vaadiyle kandırmıştır. İmam Hasan'ın eşi de onu zehirleyerek öldürmüştür. İmam Hüseyin'i de Yezid, Kerbelâ'da şehit etmiştir. İmam Zeynel Abidin ise Kerbelâ faciasından kurtulan tek kişidir. Ahmet Dede'nin genel olarak onların bu yönlerinden ve diğer imamlardan söz ettiği şiiri şu şekildedir:

İmamı Hasan'la ağı içmişem
 İmamı Hüseyin'e secde kılmışam
 Makamı Zeynel'de dara durmuşam
 Bakır deryasına girdim ezelden (144/2)

Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
 Musayı Kâzım'dır hasların hası
 Gönlünde var ise iman hevesi
 Dergâhı Rıza'ya vardım ezelden (144/3)

“Dergâhından bizi mahrum eyleme” nidasıyla Allah’a yakaran halk ozanı Ahmet Yurt dede, dua ve dileklerinde On İki İmam’ı sık sık anmıştır. Onlardan bahsederken kişisel özelliklerini övgülerle dile getirmiştir:

Fatimetüz Zehra Hayrün nisadır
 Mahdumi Hasan Hulki riyâdır
 Mazlum Hüsey’ni desti Kerbelâ’dır
 Dergâhından bizi mahrum eyleme (36/2)

Resul’ün göz nuru Zeynel Abidin
 Bakır’ın veçhile ziyalandı din
 Cafer-i Sadık’tır ol hayrül emin
 Dergâhından bizi mahrum eyleme (36/3)

Atalarından Sarı Saltık ve Battal Gazi’yi anarak şiirine başlayan Ahmet Yurt, Alevi-Bektaşilik önderlerinin, On İki İmam’ın dergâhına kabul edilmek istediğini ve bu yolda çok çaba sarf ettiğini dile getirmiştir. Alevilik inancının yaşadığı, yaşatıldığı her yerde ve her toplumda Hz. Ali, Hacı Bektaş-ı Veli ve On İki İmamların isimleri ve sevgisi dilden, gönülden hiç eksik olmamıştır. Ayrıca bir düvaz imam örneği olan aşağıdaki şiir örneğinde Muhammed Bakır’dan, Cafer-i Sadık’tan ve Musa-i Kâzım’dan birlikte bahsedilmemiştir:

Bir minnetim vardır Sarı Sultan’a
 Beni dergâhına kabul eder mi?
 Onun ceddi olan Seyit Battal’a
 Bizi dergâhına kabul eder mi? (69/1)

Ehlibeyti temsil eden Ali’ye
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli’ye
 Gözcü Karaca Ahmet Kızıl Deli’ye
 Bizi dergâhına kabul eder mi? (69/2)

Hazreti Hasan’a dara dursaydım
 Mazlum Hüseyin’e yüzüm sürseydim
 Zeyneb’i zindanda niyaz etseydim
 Bizi dergâhına kabul eder mi? (69/3)

2.5.7. Taşlama

Yetmiş iki milleti konuk eden dünyanın düzeni maalesef ki dört dörtlük değil ve bu düzenin bozulmasına neden olansa bu milletlerdeki olumsuz karakteristik özelliklere sahip kişilerdir. Bu kişiler ve davranışları insanlık tarihinin başlangıç noktasından günümüze kadar, içinde yaşadıkları toplulukların daima aksak yanlarını oluşturmuştur. Böyle kişiler şairlerin, âşıkların, saz şairlerinin, ozanların şiirlerinde alay konusu olmuş ve bu şiirler vasıtasıyla sık sık eleştirilmişlerdir. Sadece bu kişiler değil, feleğin, kaderin, sevgilin de eleştirildiği görülmekte ve bu eleştirilerin konu edildiği şiirlere halk edebiyatında “taşlama” adı verilmektedir.

“Taşlama, halk şiirinde yergi ve eleştirinin geçtiği bir tür adıdır. Klasik şiirde “hiciv”, modern şiirde “yergi” kavramlarıyla bağlantılı olarak halk şiirinde de “taşlama” kavramı kullanılmıştır.” (Alay, 2015: 151).

Alevi-Bektaşî inancında olan ve saziyla-sözüyle birlikte Alevi-Bektaşî edebiyatı içinde kendine yer bulan, değerlendirilen ozanlar da şiirlerinde toplumun, dünyanın, hayatın aksak yönlerini sık sık eleştirmiş, alay konusu etmişlerdir. Özellikle de inancı, çeşitli yapma kalıplara sokmaya çalışan kişileri yerden yere vurmuşlardır.

Bektaşî ozanı sadece softanın uydurma inançlarıyla inceden inceye alay etmekle kalmaz, bazen büyük tanıdıklarına da naz’a geçer, naz vadisinden yürüyerek Tanrı’ya da çıkışlar yapar, Hz. Ali’ye de... Erkânı bozan aydınlatıcıya, derviş ve muhibbe de... Fakat öncelikle kuru bilgisiyle öğünen, böbürlenene ve bilgin geçinerek halktan yararlanmaya çalışan tipleri parmağına dolar. Onların aşılama istedikleri uydurma inançları baltalar. Bunu çok güzel, zarif bir şekilde yapar (Dedebaba, 2000: 44). Bunlarla birlikte sözünü ettiğimiz bu ozanlar ayrıca, Kerbelâ olayında Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’le birlikte onlarca kişiyi şehit eden Yezid’in mel’unluğunu da şiirlerinde oldukça sert bir dille eleştirmiş, alay konusu etmiş ve onlara lanetler okumuştur.

Genel olarak baktığımız zaman bu, halk şiirindeki taşlamalar konuları bakımından değerlendirildiğinde çoğunlukla yalanlar, haksızlıklar, kötülükler, yoksulluklar, çevreyi saran olumsuzluklar vb. şekilde sıralayabileceğimiz toplumsal ya da bireysel sorunların ele alındığı görülmektedir (Çıblak, 2008: 4). Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Said İmre, Seyrani, Pir Sultan Abdal gibi halk şiirinin büyük ozanları da şiirlerinde toplumsal ve bireysel sorunları sık sık ele almış ve bu şiirlerinde genel olarak sert bir dil kullanmışlardır. Halk ozanları, saz şairleri taşlama konulu şiirlerinde eleştirilerini sadece sert bir dille yapmamış, mizaha ve mizahın eğlence dünyasına da

başvurmuşlardır. Bu durum, onların taşlama konusundaki şiirleriyle vermek istediği mesajları gülerken tokat atma yoluyla iletmelerini sağlamıştır.

Türk halk şiirinde önemli bir yer tutan taşlamalar, araştırmacılar tarafından bilimsel çalışmalarla incelenip değerlendirilmiş ve taşlamaların konularıyla ilgili çeşitli tasniflendirmeler yapılmıştır. Bu tasniflerden, Nilgün Çıblak'ın farklı asırlardaki taşlama konulu şiirlere yönelik tasnifi aşağıdaki gibidir:

1. Sosyal hayatla ilgili taşlamalar
2. Siyasi hayatla ilgili taşlamalar
3. Ekonomik hayatla ilgili taşlamalar
4. Askeri hayatla ilgili taşlamalar
5. Bürokrasi ile ilgili taşlamalar
6. Dini ve ahlâki hayatla ilgili taşlamalar
7. Felekle ilgili taşlamalar
8. Sevgiliyle ilgili taşlamalar
9. Bireysel taşlamalar
10. Hayvanlarla ilgili taşlamalar
11. Doğa olaylarıyla ilgili taşlamalar (Çıblak, 2008: 70).

Taşlama konulu şiirlerin tasniflendirilmesiyle ilgili çalışmalardan biri de Mehmet Yardımcı'nın olup aşağıdaki gibidir:

1. Toplumla İlgili Taşlamalar
2. Felek ve Kader Kavramı ile İlgili Taşlamalar
3. Kişilerle İlgili Taşlamalar
4. Sevgili ile İlgili Taşlamalar
5. Hayvanlarla İlgili Taşlamalar
6. Doğa ile İlgili Taşlamalar (Yardımcı, 2013: 280).

Çalışmamızda taşlama konulu şiirlerini değerlendirdiğimiz Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerini Mehmet Yardımcı'nın bu tasnifine göre sınıflandırdık. Bu şiirler, yukarıdaki tasnife göre toplumla ilgili, felek ve kader kavramlarıyla ilgili ve kişilerle ilgili taşlamalar gruplarına girmektedir.

2.5.7.1. Toplumla İlgili Taşlamalar

Ahmet Dede, neredeyse bütün insanların sadece kendi menfaatleri için yaşadığını, kimsede güzel ahlâkın ve namusun kalmadığını düşünerek kendini yalnız hissetmiştir. İnsanların ikiyüzlü olduğunu, verdiği selâmın değer görmediğini dile getirmiştir. İman gücünün herkeste olması gerektiği gibi kalmadığı durumu da onu rahatsız eden etmenlerden biridir:

Bozulmuş insanın çarhı düzeni
Edep hayâ namus ar da kalmamış
Ne ezen bellidir ne de ezileni
Anladım ki gerçek bir dost kalmamış (227/1)

Yüze güler sen de bir dost sanırsın
Selâm versen aksi cevap alırsın
Çıkarı olmazsa yalnız kalırsın
Baktım halden bilen bir can kalmamış (227/2)

Ahmet Dede, değerlendirdiğimiz bu şiirleri 1990'lı yıllarda yazmıştır. XXI. yüzyıla girerken, insanlığın gelişme göstereceği yerde daha da geriye gittiği görülmektedir. Kimsenin kimseye saygı duymadığı günümüz dünyasında zenginin fakiri küçümsemesi, insanların değer görmemesi gibi olumsuz durumlar eleştirilmiştir bu şiirlerde.

Ahmet Dede insanlığa, insanlara değer veren bir kişidir. Zaten insana sevgi göstermenin ibadet sayıldığı bir inancın mensubudur. O yüzdendir ki insana verdiği değer karşılığını görememesi, onu hayattan bezdirmiştir:

İki bin yılına ayak basarken
Şu insanoğlunun haline bakın
İnsan hakkı deyip nutuk atarken
Bir de şu kavgayla döğüşe bakın (149/1)

Ey insan insana saygı duysana
Özünden benliği kaldır alsana
Zayıfa güzelce dönüp baksana
Kendini beğenmiş şeytana bakın (149/3)

Aşağıdaki şiirde, Ahmet Yurt Dede'nin, dünyanın artık bir tadının kalmadığından şikâyetçi olduğunu görmekteyiz. O, hayatı boyunca o kadar çok insan görmüş, tanımış ki bunların bazısından memnun kalmamıştır. Bu insanların da tarihten ders almamalarını ve ilimden-irfandan faydalanmamalarını büyük eksiklik olarak görmüştür. Ayrıca günümüzdeki komşuluk ilişkilerinin eskisi gibi olmadığı, dostluğa sadık dost kalmadığı konuları da yansıtmıştır ozanın şiirlerine:

Geçmişten dersini almamış serseri
 Deveye kılavuz etmiş merkebi
 Bir kişi görmezse irfan mektebi
 Hakka yakın bir can insan kalmadı (47/2)

Edep erkân irfanına kalmamış
 İkrar alıp ikrarına durmamış
 Aşkın şarabından kâse almamış
 Er olup da serin veren kalmadı (47/3)

Komşu hakkı Tanrı hakkı denilir
 Komşunun arkadan etin kemirir
 Cehalet libasın her dem giyinir
 Vefalı güvenir bir dost kalmadı (47/5)

Şair, şu şiirinde, ortamın eskisi gibi olmayıp giderek bozulduğu durumunu dert yanıyor okuyucusuna. Yalanın bile artık kolayca söylenebilir bir hâl aldığı günümüz dünyasında hemen hemen tüm insanları para hırsı bürümüştür. Siyasetteki hileler, arkadaşlıkların samimiyetsizlikleri de bu şiire yansıyan konulardandır:

Palavra savurur meydan içinde
 Mantık yoktur asla işi gücünde
 Ekmeğin lokması namlu ucunda
 Açlığın elinden çekilmez oldu (241/2)

Paranın kıymeti düştü bir pula
 İtibar edilmez bugünkü kula
 Siyaset yapıyor aslında hile
 Kimseye itibar edilmez oldu (241/3)

Demokrasi lafı sözde kalıyor
 Kuvvetli zayıftan öcün alıyor
 Mazlumun gözleri yaşla doluyor
 Hiç kimse kimseye acımaz oldu (241/4)

İnsanlığın ölüp de yok olduğu gündür Kerbelâ, o Kerbelâ ki acısı asırlarca varlığını korumuş ve yaşatmıştır yüreklerde. Aldığı her nefeste Kerbelâ şehitlerini anan Ahmet Yurt Dede'nin şiirlerinde o zulmün zalimine sık sık lanet okuduğunu görmekteyiz. Bu şiir ise Kerbelâ şehitlerinin, zalimlerin sadece nefsi yüzünden zulme uğradıkları düşüncesiyle dile getirilmiştir:

Bunca kanlar döktü Yezid mel'unu
 Sadece nefsinin hatırı için
 Şeytana bend olmuş tutmuş yolunu
 Sadece nefsinin hatırı için (159/1)

Korkmadı Allah'tan zerrece miktar
 Günahlar yüklendi binlerce hektar
 Lanetle anılır bugüne kadar
 Sadece nefsinin hatırı için (159/2)

Türk toplumundaki önemli değerlerden biri de hiç şüphesiz saygıdır. Fakat içinde bulunduğumuz asır, bu değerın anlamını yitirdiğini göstermektedir.

Ahmet Dede, özünde insana değer veren bir kişidir. İnsana değer vermek, onu sevip saymaktan başka bir şey değildir. İnsanı sevip saymadaki gerekliliğın bilincine ulaşabilen, toplumun aksak yönlerini biraz olsun yontabilme başarısına da ulaşmış olur.

Şu şiirde, toplum aksaklıklarından saygısızlık, dedikodu, eğitimsizlik ve kibir olgularının varlığından duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir:

Bakın zamanenin berbat haline
 Hiç kimse kimseyi tanımaz oldu
 Ne ağzına sahip ne de beline
 Şırmarmış hiç yoktan yaramaz oldu (240/1)

Öğüt almaz bu zamanın çocuğu
 Severler her zaman dedikoduyu
 Aslan kabul eder şimdi kediyi
 Doğruyu insanlar göremez oldu (240/2)

Eğlenir seninle alır boşuna
 Kimseyi beğenmez gitmez hoşuna
 Bir de tutar seni cahil taşına
 Hiç kimse kimseyi sormaz oldu (240/3)

Toplum geleceğe taşıyacak en etkili unsurlardan biri de geçmiş zamanın tecrübesidir. Geçmişten ders alınabilirse geleceğe umutla bakmak mümkün olabilir.

Bizleri konuk eden bu XXI. asrın en büyük sorunlarından biri, geçmiş zamanların değerlerini yaşatamıyor olmaktır. Bunun sebebi tabii ki eğitimin yetersizliği veya kişilerin eğitimin nimetlerine vefasızlığıdır.

Dün yaşanan ilişkilerin bugün yaşananlara kıyasla daha samimi ve daha sağlıklı olduğu malûmumuzdur. Saygının, sevginin, şefkatin değeri daima bilinmiş ve korunmuştur. Fakat sebebi bilinmeyen bir asırlar arası kopukluktur gidiyor ki bugün sevgi, saygı, şefkat kavramlarının içi boş gözükmektedir:

Edep nedir neye derler bilmiyor
 Geçmişten zerrece ibret almıyor
 Onun için yüzü bir an gülmüyor
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim (112/3)

Büyük küçük belli değil huzursuz
 Zamanı insanı yoktur kusursuz
 Sevgi şefkat hepsi oldu belirsiz
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim (112/4)

Din unsuru toplumlara kültürel çeşitlilik kazandıran en büyük etmenlerden biridir. Türk kültürünün oluşum veya gelişim sürecinde İslâm'ın etkisi oldukça büyüktür. Fakat toplumumuzdaki yeni neslin İslâmi değerlere sadık kaldığı pek

söylenemez. Bu eksikliğin, kuşaklar arasındaki çatışmaya da sebebiyet verdiğini söylemekse mümkündür. Bu çatışmada büyüğe saygı, büyüğün sözüne verilen önem değerini yitirmiştir ki bu durum Ahmet Dede'nin eleştirilerine konu olmuştur. İslâmi değerlere sadakatsizliğin bir diğer sonucu da kadın bireylerin açık giyimi olarak eleştirilmiştir şairin şiirinde:

Bir öğüt eylesen boşu boşuna
Yaptığın nasihat gitmez hoşuna
Küçük büyüğünün gitmez peşine
Bari senden imdat ola yaradan (132/2)

Sorsan neden böyle diyor normaldir
Her tarafın açık bu da modadır
Yüzün kızarmıyor söyle nedendir
Ya Rab sen seçesin akı karadan (132/3)

Gelişen teknolojiyle birlikte, Avrupa ülkeleri neredeyse her alanda yenilikler yaparak daima çitayı yükseltir hale gelmiştir. Ahmet Dede, ülkemizi gelişmiş Avrupa ülkeleriyle kıyaslayarak bir öz eleştiri yapmıştır. “Başka ülkeler bu kadar hızlı gelişip yeni buluşlar elde edebilirken, biz neden sadece izlemekle yetiniyoruz.” düşüncesiyle yazmıştır şu şiiri:

Devletler uzaya adım atarken
Bizler niçin böyle bakakalırız
Teknoloji bize çalım satarken
Türkler niçin böyle bakakalırız (254/1)

Yalanla dolanla işler yürümez
Böylece meclise leke sürülmez
Onlar aya gider bizden görülmez
Türkler niçin böyle bakakalırız (254/2)

Yakın zamana kadar tarih boyunca bütün insani değerlerin kıymeti bilinmiş, saygının, sevginin, dostluğun, yardımlaşmanın, vefanın vs. gereği yerine getirilmiştir.

Şimdilerdeyse geçen zamanla birlikte zengin daha zengin, fakir ise daha yoksul hale gelir olmuştur. Asıl acı gerçekse zenginin fakirden bihaber oluşudur, “komşu komşunun külüne muhtaçtır”ın unutulduğudur. Şiirdeki “şimdi” kelimesinin sık sık tekrarlanmış olmasına bakarsak, geçmiş zamanla günümüz zamanının bir kıyasa tabi tutulduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Toplum hayatını sömüren tüm haksızlıklara, değerleri değersiz kılanlara kapı aralayansa iman gücünün eksikliği, yetersizliğidir. İman gücünü, inanç unsurunu geçen zaman zedelemiştir. Dinin değerlerini yaşamayı, yaşatmayı iyi bilen kişi hakkı da bilir vefayı da. Ayrıca namus kavramının da içini boşaltmıştır geçen zaman.

İnsanlık veya insanı insan yapan dini değerler o kadar değersizleştirilmiştir ki günümüzde, tarihin ve tarihi kucaklayan toplumun bel direği evliyalar bile gelse, bugün değer görmeyeceklerdir kimseden:

Düşerler itibardan dem vuranlar ırzı namustan
Hayânın perdesini yırtan güzel hürmettedir şimdi
Eğer evliyalar olsa yüzüne kimseler bakmaz
Hamamda dellah olsa tazeler şöhrettedir şimdi (264/12)

Okunmaz bir fakirin arzuhali alınmaz kaleme
Gömülmüş hakkı mazlumun ziri zulmettedir şimdi
Eğerler hem büklerler istediği semte kanunu
Bükülmez bir bilek kalmış o da rüşvettedir şimdi (264/13)

Vezirler hükmü hâkimler tamamen kendi fikrince
Kazanmak bu davayı cepteki kuvvettedir şimdi
Müderris ezber etmiş sade cetbü menfaat dersin
Unutmuş emri nehyi huriye gaflettedir şimdi (264/14)

2.5.7.2. Felek ve Kader Kavramı ile İlgili Taşlamalar

İslâm inancına göre başımıza gelecekler çok önceden bezm-i evvelde belli olmuştur. Bu sebepten insanlar zorda kaldıkları vakit ne yapalım kader böyleymiş, alın yazısına, kadere karşı gelinmez diyerek kendilerini güçlüklerin girdabından çıkarmak isterler (Alptekin, 2004: 77). Ozan Ahmet Yurt da şiirlerinde genellikle kaderine sitem

eder, hayatı boyunca yaşadığı acılardan şikâyetçi olur. Onun bu yakarışları aslında Yaratıcı'yadır.

Ahmet Yurt Dede, hayallerinin gerçek olmadığını ve yakınlarıyla ayrı kaldığını feleğe sitem ederek anlatmaktadır. Feleğin acımasız olduğu, ne zaman ne yapacağını hiç belli olmadığı durumunu da bu şiirde görmekteyiz. Ancak şair, yaşadığı sıkıntıların kendi kaderi olduğunu kabullenmiştir:

Benim ile hayli oyun oynadın
Fırsatın gelince ey zalim felek
Muradıma ermek için koymadın
Fırsatın gelince ey zalim felek (85/1)

Beni hasret koydun eşim dostuma
Sanki düşman gibi düştün kastime
Senin şikâyetin yapam üstüne
Yoksa sen durmazsın ey zalim felek (85/2)

Yaşlı genci demez hemen gelirsin
Acı hissin yoktur canın alırsın
Gelir bizi tenhalarda bulursun
Yakarsın bağrımı ey zalim felek (85/3)

Ahmet Yurt Dede hayatı boyunca tarif edilemez derecede acı olaylar yaşamış, kader onu sevdiklerinden ayrı kılıp gurbete sürgün etmiştir. Yaşadığı acılardan şikâyetçi olan Ahmet Dede, derdini feleğe yanmaktadır. O, çektiği sıkıntılardan artık usanmış, daha sakin ve daha huzurlu bir hayat sürmenin hayalini kurmaktadır. Ayrıca, bu yaşadıklarının kendisi için bir sınama olduğunu bilmesi, onun ne kadar insan-ı kâmil bir karakter olduğunu yansımasıdır:

Kahpe felek sana nettim neyledim
Bunca kahrın bunca derdin bana mı?
Yıktın gönül evin harap eyledin
Bunca kahrın bunca derdin bana mı? (50/1)

Belli ki senin de insafın yoktur
 Sevdiğin kişiye gazabın çoktur
 Kahrına şükretmek bilirim haktır
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı? (50/2)

Usandım ben senin eza cefandan
 Tahammül bulmuşum sabır imandan
 Her zaman kaçırım şek ve gümandan
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı? (50/3)

Dünyadaki milyarlarca insandan her birinin kaderinde birçok sınav vardır. Bu sınavlardan başarılı sonuçlar alabilmek, insanın; insan-ı kâmil olma yolundaki en büyük kazanımlarındandır. Ahmet Dede'nin sınavı ise henüz çocuk yaşlarında başlamıştır. 1938 dönemindeki olaylarda dedesi öldürülmüş, ailesi-akrabaları zarar görmüş ve en son Bilecik iline sürgün gönderilmişlerdir. Kaderin Ahmet Dede'ye sınavları çocukluk dönemiyle kalmamış, evlilik döneminde de devam edip evlat acısıyla sınanmıştır. Böyle çetin sınavlardan geçen bir insanın feleğe veya kaderine sitemkâr tavırlar takınması gayet tabiidir.

Ahmet Dede, feleğin acımasız olduğundan, kendisini aldattığından ve en beklenmedik zamanlarda uğramasından şikâyetçi olmakla beraber feleğin kimseye acımadığını da dile getirmiştir:

Kahpe felek çekmez oldum kahrını
 Arada sırada gelip uğrarsın
 Çözemedim sırlarını fendini
 Arada sırada gelip uğrarsın (158/1)

Gücün yeter elbet zaman gelince
 Acıma duymazsın canım alınca
 Minnet etmem sana ömrüm boyunca
 Arada sırada gelip uğrarsın (158/2)

Genci yaşlı demez canım alırsın
 Tenhaca yanıma gelir varırsın
 Merhaba sevdiğim deyip gelirsin
 Arada sırada gelip uğrarsın (158/3)

2.5.7.3. Kişilerle İlgili Taşlamalar

Ahmet Yurt Dede'nin bu şiirleri genel olarak bireysel konuları, ozanın çevresindeki kişileri eleştiren şiirlerdir. Ahmet Yurt Dede, hayatı boyunca insanlara çok değer vermiş, onları sevip saymış bir kişidir. Fakat onun bakış açısıyla insanlar, dünyaya gelişlerinin boşu boşuna olmadığını farkına varmalıdırlar. Güzel ahlâk sahibi olmayan, toplumdan uzak kalıp insanlara karşı çekimser davranan ve olgun davranışlar sergilemeyi bilmeyen insan değersizdir onun gözünde:

İnsan diye gelmiş beşer dünyaya
 Bir şeyden habersiz boşu boşuna
 Ne edep tanır veyahut hayâ
 Sanki bir hayvandır boşu boşuna (27/1)

Herkese yabancı sanki serseri
 Ne dostunu tanır ne de düşmanı
 Topluma karışmaz adeta deli
 Kendine paha verir boşu boşuna (27/2)

Bu konuyla ilgili inceleyip değerlendirdiğimiz şiirlerden de anladığımız kadarıyla, Ahmet Yurt Dede'nin neredeyse bütün eleştiri okları cahillik yönüdedir. Ona göre cahil insan, bu dünyadaki en gereksiz insandır; hayatın, yaşamının, dünya lezzetlerinin tadına varamamış, ilim-irfandan ve bütün dünya güzelliklerinden mahrum kişidir. Böyle kişilerin yalandan ve haramdan uzak durmayışları daima rahatsız etmiştir Ahmet Dede'yi:

Bir gün Pazar çıktım gezerken
 Meydanda geziyor meta beğenmez
 Arifler oturmuş elek elerken
 Kalburüstü kalmış insan beğenmez (251/1)

Cahil gönlü kara bir parça odun
 Aşkın şarabından almamış yudum
 Dimağında yoktur lezzeti tadın
 Lokantaya gider yemek beğenmez (251/2)

Ahmet Yurt Dede, bazı sofu kişilerin ibadetini samimiyetsiz ve yapmacık bir şekilde gerçekleştirdiklerini düşünmekte ve bu kişilerin kıldığı namazın, ettiği ibadetin hakkını veremediklerini ifade etmektedir. Hatta çoğu kişinin yaptığı ibadeti sadece gösteriş için, desinler için yaptığını düşünmektedir.

Yüce Allah herkesin kalbindekileri, hayatı boyunca sergilediği tüm davranışları görür, bilir. O yüzden, kılınan namazın ve tutulan orucun içtenlikle, samimiyetle yapılması gerektiğinin vurgusunu görmekteyiz şu şiirde:

Behey sofu senden sual sorayım
 İslâm dini bir namazla biter mi?
 Melaneti gözlerimle göreyim
 Haccı zekât bu hallere yeter mi? (71/1)

Kıldın namazını çıktın camiden
 Bozarsın kararı biter aniden
 İkinci bir tövbe başlar ardından
 Günlük tövbe Allah bunu yutar mı? (71/2)

Beni kandırırsın o Mevla'm kanmaz
 Gaflet uykusundan yatar uyanmaz
 Gösteriş yapanlara asla inanmaz
 İmanın içine güman sığar mı? (71/3)

Çalışmamıza konu olan ve yaşadığı yöre halkına dini önderlik eden Ahmet Yurt Dede, kıldığı namazın ve yüzündeki sakalın arkasına gizlenen negatif karakterli kişilerden daima rahatsız olmuş, bu rahatsızlığını her fırsatta dile getirmiştir. Onun sitemi, böyle kişilerin hem Peygamber'den güzellikler bekleyip hem de Alevi-Bektaşî inancına mensup insanları dışlamanın oldukça yanlış bir davranış olduğunun farkında olamayışlarıdır. Böyle kişilerin yalan söyleyerek, kendini beğenerek sürdürdüğü

yaşam ve bu yaşam boyunca gerçekleştirdiği ibadetler kabul edilemez bir hâl alır. Yalanın, zinanın ve haramın yaşamdaki en olumsuz veya en olmaması gereken durumlar olduğundan bîhaber kişilerden, ahiret gününde bu bîhabersizliğin hesabı sorulacaktır muhakkak:

Çember sakal ile durmadan dolaş
Huzuru mahşerde görüşürüz biz
Yüzü kara özü çürük sofuyu kallaş
Huzuru mahşerde görüşürüz biz (257/1)

Muhammet'ten sen şefaât beklerken
Ehlibeyte husumetin beslerken
Her bir melaneti bunda işlerken
Huzuru mahşerde görüşürüz biz (257/2)

Riyâ ile Müslümanlık olmaz
Kin kibir hasetle namaz kılınmaz
Bu hallerle asla hakka varılmaz
Huzuru mahşerde görüşürüz biz (257/3)

Yalan haram zina haram bilmezsin
Gönlünün pasını asla silmezsin
Ulu divan meclisinde asla gülmezsin
Huzuru mahşerde görüşürüz biz (257/4)

Günümüz dünyasında Müslüman olup da İslâm dininin değerlerine bağlı kalarak yaşayan pek az insan vardır. Tabii ki Müslüman olmak, sadece dinin buyruklarını yerine getirmekle sınırlı kalmayıp gönlü temiz tutabilmeyi ve insanlara faydalı olabilmeyi de gerektirir.

Ahmet Yurt Dede, Müslüman olup da sadece namaz kılarak ve oruç tutarak hayata gelmekteki amaca ulaşabildiğini sanan kişilerden şikâyetçidir. Onun da bakış açısıyla, hem helâlden-haramdan bîhaber olup hem de namazları vaktinde kılmayı ihmal etmemek, Allah'a yakın olmak için yeterli değildir. İslâm dininin farz kıldıklarını yerinde ve zamanında uygulayan ama aynı zamanda ticarete adaletli olmayan, rüşvet

alıp veren ve insanların gönlünü kırmaktan hiç çekinmeyen kişiler Ahmet Dede'nin dikkatini çekmiştir:

Müslüman kişiye sorarım acep
Helâlle haramı seçebilir mi?
Günde üç beş vakit camiye varıp
Gönlünü rabbine açabilir mi? (72/1)

Haramdan elini sakla ey ahmak
Zinadan belini her dem korumak
Dilinle reva mı hatırlar yıkmak
Sadakat edipte durabilir mi? (72/2)

Müslüman görünüp oruç tutarsın
Günde bin türlü gönül yıkarsın
Beşe aldığını ona satarsın
Böylece cennete varabilir mi? (72/3)

Toplumdaki düzenin aksamasına neden olan kişiler, Ahmet Dede'nin taşlama konulu şiirlerinde daima eleştiri oklarına tabi tutulmuştur. Onun görüşüyle, bu kişilerin varlığına sebep olan tek nedense cehalettir. Topluma çıtasını yükselttiren ve onu daima geliştirip de kendisine yön verecek olan tek etmen hiç şüphesiz ki eğitimidir. Eğitim gibi eşsiz bir nimetin varlığını kabul edemeyip ondan mahrum kalmış kişiler, nefse de kul olur şeytana da.

İnsan kendini eğitmeli, nefsinin esiri olmamayı bilmelidir. Bunda iman gücü de büyük rol oynadığından, bu gücün yetersizliği Allah korkusunun da yetersizliğine sebep olur ve kişi kendini topluma ve toplum değerlerine zarar vermekten alıkoyamaz:

Bilmem nedir şu fitnenin davası
İçi kara sapık bilmez ne yapsın
Kirli ruhu çoktur fitne yuvası
Cehalet hırkası giymiş ne yapsın (156/1)

Nefsine kul olmuş insanlık dışı
 Her zaman kötüye hevesi işi
 Kendini tanımaz sapık bir kişi
 Şaşırılmış yolunu bunda ne yapsın (156/2)

Kişiyi insan olma özelliğini kazandıran unsurların başında edep ve hayâ gelir. Edebi ve hayâyı karakterine kazandırmayı başaramayan kişi hem kendine zararlıdır hem de kendisini hayata konuk eden toplumuna. İnsan, edebî ve hayânın en güzelini edinmeli ve bu edinim esnasında eğitimden ve onun nimetlerinden faydalanmalıdır.

Ahmet Yurt Dede'nin bu şiirinde de edep ve hayâ ile birlikte namustan, ardan yoksun kimseler eleştirilmiş, hatta hakarete uğramışlardır. Böyle kişiler onun bakış açısına göre, hem Allah'ı bilmezler hem de hayatta kendilerine yön verecek nasihatleri dinlemez, önemsemezler. Çünkü onlar, eğitim faktörünün filizlendiği ilk kurum olan aileden söz dinlememiş, eğitim görmemişlerdir:

Edep hayâ ar namusu olmayanın
 Toplumdan utanıp yüzü kızarmaz
 Mektebi irfandan nasip almayan
 Toplumdan utanıp yüzü kızarmaz (248/1)

Bir gölge gibidir gezer havada
 Öğüdün almamış evde yuvada
 Mümkün mü erişe sağlık sıhhate
 Defteri dürülmüş yüzü kızarmaz (248/4)

Toplumun mensubu olan her bireyin açık sözlü olması, o toplumdaki kişi ilişkilerinin daha sağlıklı ve daha samimi olmasını sağlar. Ayrıca, çevresindeki tüm insanlara gerçek yüzünü göstermeli kişi. Göstermeli ki sevilip sayılıp itibar görebilsin.

Açık sözlü olmanın ötesinde, insan kendini tanıyıp bilmelidir. Kendini tanımayan insan nerede nasıl davranacağını da konuşma dilindeki güzelliklerin farkını da bilmez, bilemez. Kendini tanıyamayıp bilincinin farkına varmayı başaramayan insan, en azından çevresindeki güzel ahlâk sahibi kişileri örnek almayı başarabilmelidir:

Bir kişi göstere gerçek yüzünü
 Bunda vebal yoktur acep ne olur
 İnsana karşı açıkça sözünü
 Doğruyu söylese acep ne olur (217/1)

İkiyüzlü olmak ne kadar ayıp
 İnsan kendisine olmazsa sahip
 Toplumda söyleşir çok da acayip
 Kendini tanıyıp bilse ne olur (217/2)

Tilkinin kurnazlığı sembolize eden bir hayvan olduğu malûmdur. Kurnaz karakterli kişiler de tarif edilirken genel olarak tilkiye benzetilmektedir. Ahmet Dede'nin bakış açısıyla, aslan görünümlü olup kurnaz ve cahil kişiler hep olumlu davranışlar sergilediğini düşünseler de çevrelerine oldukça kötü izlenimler verirler.

Nefsin karanlık zindanlarına esir düşmüş cahil kişiler dünyanın gidişatından bîhaberdirlere. Böyle kişilerin kendilerini dört dörtlük bir karaktere sahip olarak görmeleri de ilginçtir ki bu, onları gülünç bir duruma sokmuştur daima. Ahmet Dede'nin bu tür kişilikleri sık sık eleştirdiğini, hatta onlara dilin en acımasız iğnelerini savurduğunu görmekteyiz. Bu şiirler, belli bir tecrübenin ürünü olduğundan Ahmet Dede'ye hak vermekten kendimizi alamayız:

Bir aslan postuna bürünmüş tilki
 Dünyayı bir lokma etmek istiyor
 Kendinden habersiz cahilin teki
 Çıkıp mescitlerde fetva satıyor (206/1)

Nefsinden haberi yoktur cahilin
 İnsaf tanımıyor gönlü zalimin
 Irz düşmanı olan işbu hainin
 Ahiret gününde cennet bekliyor (206/2)

Türk dilinde bir “kuş beyinli” tabiri vardır ki kâinatın adeta süsleyicileri vasfında olan eşsiz güzellikteki bütün kuşlara hakaret niteliğindedir. Ahmet Dede'nin de bir

örneğiyle, kuşlar yuva kurup bu yuvada bir ömür birlikteliği hiç bozmadan yaşamını sürdürmeyi başarabilirken insanlar için yuva yıkmak kolay bir hale gelmiştir. İnsanlık, yaşadığı hayattaki değerlerin kıymetini bilse yuva yıkmanın, kalp kırmanın hiç de kolay şeyler olmadığına farkına varacaktır.

Ahmet Dede'nin, çevresindeki kişilerin aksak yanlarını gün yüzüne çıkaran bu şiirleri, aslında sadece o çevrenin kişilerine has aksaklıkları değil, bütün Türk toplumunun acı gerçeklerini yansıtmaktadır:

Kuşlar bile yuva yapar kendine
İnsan bozar yuvasını her zaman
Hırsla uyar girer kavga cengine
Gönül yıkar derde düşer her zaman (135/1)

Bir kuş kadar düşünmez zavallı
Bir sürü çobanı eli kavallı
Karar vermez aklı iki çatallı
Çırpınır boşuna düşer her zaman (135/2)

Her zaman fayda sağlayacak güzel fikirler üretilip paylaşılır ama neredeyse hiçbir iyi fikir icraate dökülmez. Önemli olan da emekle zamanı harcayıp güzel fikirler ürettikten sonra bunların uygulanıp hayata geçirilmesidir. Düşünce ürünü her şeyi lafta bırakmak sözün erliği değildir.

Ahmet Dede'nin görüşüyle, sözünün eri olmayan, gönül sermayesi bulunmayan kişinin toplum içinde yeri yoktur:

Gönül sermayesi olmayan kişi
Yenilmez hem onun ekmeği aşısı
İmanı zayı olmuş haraptır işi
Cemiyet içinde bir yeri yoktur (219/2)

Buhranın içinde yanar kavrulur
Cehennem narında külü savrulur
Nefse dalmış küfür ile yoğrulur
Habersiz biçare bilgisi yoktur (219/4)

Ahmet Yurt Dede, oldukça yerinde bir benzetme yaparak cahilin bilgiden yoksunluğunu, edep ve hayâ ile arasına koyduğu mesafeyi deve yüküne benzetmiştir. Nefsi ise bir ata benzetip, dizginlerine sahip olabilmenin gerekliliğini vurgulamıştır. Çünkü insan, nefesine hâkim olamayıp da köle olursa amaçlarına ulaşamaz, menziline varamaz:

Yüklenir sırtına deve yükünü
 Bunalmış aşamaz cahil seddini
 Dizginsiz bırakmış binek atını
 Binmek bilmiyorsa keylan ne yapsın (155/2)

Menzile varamaz insan cahili
 Olmuşum mürşidin kelâm maili
 Cahilin gönlünde kötü fiili
 Öğüt tutmaz ise hoca ne yapsın (155/3)

Toplumumuzun bazı kesimlerince, hacca gidip hacı olmanın insanı günahlarından tamamen arındırdığı düşünülmektedir. Maalesef ki hacca gidip de hacı olduktan sonra hacı olmanın sorumluluklarının bilincinde olamayan çokça kişi var toplumda; ibadetini yapar ama aynı zamanda nefsin kirli zindanlarına mahkûm olmaktan alamamıştır kendini.

Hacının, hocanın, ağanın, paşanın, hepsinin ayrı ayrı vasıfları vardır Türk toplumunda. Ama zaman öyle bir zamandır ki kimin ne olduğu belli değil Ahmet Dede'nin de deyimiyle. Kendisi seksen bir ilden atmışını gezmiş, görmüş ve buralarda çok insanlar tanımış biri olarak kaleme almıştır şu şiirlerini:

Gezdim şu âlemi seyran eyledim
 Ne paşası belli ne de ağası
 Müderris müftüsün kimse koymadım
 Ne hacısı belli ne de hocası (54/1)

İmandan bahseder kocaman herif
 Bakarsın yüzüne gayetçe zarif
 Elifi sorsalar edemez tarif
 Ne cahili belli ne de kâmilî (54/2)

Kişi, mensubu olduğu milletin değerlerine bağlı kalarak yaşamalı, çevresindeki kişilerle de sosyalleşip yardımsever ilişkiler içinde olmalıdır. Toplumdaki asosyal kişiler hem çevresindekileri eleştirir hem de çevresindekiler tarafından sık sık eleştirilmeye maruz kalırlar.

Ahmet Dede'nin bakış açısıyla da insan insanı sevmeli, ona değer vermeli ve onunla barışık olmalıdır. Kişi bunlardan yoksun ise, zaten diğer kişilerden uzak bir yaşam sürecektir. İnsanı sevip ona değer verme zamanı, önce kişinin kendini sevip kendine değer vermesiyle başlar:

Sevgi ile insanlığa yanaşmaz
Ayrı kalır toplumlara karışmaz
Kini çoktur kimse ile barışmaz
Bir de ayrı ayrı yolları da var (173/3)

Bulmuyor kendinde edep erkânı
Kaybetmiş her zaman şerefle şanı
Düzensiz kişinin bozuktur kanı
Kimseye açılmaz kolları da var (173/4)

Dünya üzerinde yaşam süren her insanın türlü amaçları vardır. Bu amaçlardan biri de maddi olarak çoğu kişininkinden daha yüksek bir seviyeye çıkmaktır. Bu yarışta derece yapan insanlar da var, sonuncu düşenler de. Ama bunlardan bazıları vardır ki hedef tuttuğu maddi seviyeye ulaşmak bile onlara yeterli gelmeyip daima daha fazlasını istemektedirler. Türk dilinde bir “gözü doymamak” deyimini vardır ki işte tam da bu duruma karşılık gelmektedir. Şükretmenin ve paylaşmanın bilincinden yoksun kişilikler eleştirilmiştir şu şiirde:

Tama sarmış şu insanın gözünü
Yemez içmez her dem döğer dizini
Yolda gider fark edemez izini
Kazanır yiyemez hep bakakalır (188/2)

Dünyayı kazansa gözü doymuyor
 Kanaat nedir ki asla bilmiyor
 Suratı asıktır hiç de gülmüyor
 Kazanır yiyemez hep bakakalır (188/3)

Gerçek yüzünü gizleyip de kendisiyle hiç alakası olmayan yüzlerin arkasına saklanan kişiler, toplumdaki ilişkileri sarsacak en tehlikeli kişilerdir. İnsanı tanımakta güçlük çeken saf ve temiz kalpli kişiler, farklı yüzlerin arkasına saklanan kişilerden daima zarar görmüşlerdir.

Şairin şu şiirinde, masum insanlara üzüldüğünü ve ikiyezlü kişilerin sert bir dille eleştirildiğini görmekteyiz:

Perdenin ardında oynar oyunlar
 Uzaktan dinliyor masum koyunlar
 Meydanda söylenir güzel deyimler
 Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin (163/2)

Tatlı dilli zannedersin bir hatip
 Şişirmiş göbeği edepsiz rakip
 Bir zamanlar onları eyledim takip
 Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin (163/3)

2.5.8. Tabiat

Çoban, Türk kültüründe ve Türk Halk anlatmalarında önemli bir yere sahiptir. Peygamberler tarihine baktığımızda çobanlık mesleğinin önemini görmekteyiz. Ayrıca halk anlatmalarındaki çobanın, kahramanlara yardımcı olma vasfı da dikkate değerdir. Ancak *“Türk kültürü içinde çoban genel olarak güzel ahlaklı ve olumlu bir tip olarak edebi türlerde ortaya koyulmaya çalışılsa da efsanelere, destanlara, masallara yansıyan çoban tamamen aynı değildir.”* (Çoban, 2015: 41).

Çoban, mesleğini icra ederken müzikle de meşguldür. *“Çoban ve müzik ilişkisindeki en önemli yapıtaşı, kuşkusuz kavaldir. Çoban kavalıyla adeta bir dert ortağı gibidir. Çoban, sürüsünün sevk ve idaresinde, yanık ve duygulu bir tınısı olan kavaldan yararlanır.”* (Çoban, 2015:151). Ahmet Dede'nin şiirlerinde de çobanın bu

fonksiyonları göze çarpmaktadır. Örneğin aşağıdaki şiirde de görüldüğü gibi çoban, sürüsünü otlatırken kaval çalmakta ve şair, bu kaval sesini dağların dinlediğini söylemektedir. Kaval sesiyle baykuş sesleri birbirine karışmış ve bundan eşsiz bir huzur ortamı sağlamıştır. Ahmet dede bu gördüklerinin mutluluğunu yaşamaktadır:

Bir taşın üstüne oturmuş çoban
Sürüler önünde otlayıp durur
Kavalını çalar acayip yaman
Sürü sıra sıra dinleyip durur (218/1)

Çoban kaval çalar inler dağları
Şifa bulur hastaları sağları
Tepeleri bezetmiş beyaz karları
Baykuşlar ötüşür inleyip durur (218/2)

Kara koyun rehber olmuş önünde
Çoban vecde gelmiş döner yerinde
Akşam olmuş güneş inmiş derinde
Koyun kuzusunu arayıp durur (218/3)

Tunceli, doğal güzellikleriyle bilinen bir şehirdir. Munzur dağları ve Munzur nehriyle eşsiz güzelliğe kavuşmuş bu şehir aynı zamanda zengin bitki örtüsü bakımından daha güzel bir görünüm kazanmıştır. Yeşille mavinin haşır neşir olduğu bu yörede küçükbaş hayvancılık yapılmakta ve bu sayede üretilen etin, sütün, yoğurdun ve ayranın tadına doyum olmamaktadır. Ahmet dedenin bu şiirinde, yaşadığı Tunceli yöresinin güzelliklerini görmekteyiz:

Yine karabulut sardı dünyayı
Yağdı yağmur rüzgâr ile beraber
Şen olur sevinir yoksulu bayı
Bahar çiçekleri derek beraber (176/1)

Şu topraklar yağmur ile şen olur
Çayır çimen otlak mera bol olur
Dağların başında beyaz kar olur
El ele tutuşup gidek beraber (176/2)

Bakarsın tabiat bekâr kız gibi
 Ayranı yoğurdu sanki buz gibi
 Bakınca kaymağa çulfa bez gibi
 Kahvaltı yapalım gelin beraber (176/3)

Tereyağı bıçak ile kesilmez
 Bu yurdun pahası asla biçilmez
 Soğuktur suları yudum içilmez
 Akar zemzem gibi günler beraber (176/4)

Baharın gelişi Türklerin en eski dönemlerinden beri her yıl ‐Nevruz Bayramı‐ olarak kutlanmaktadır. ‐Türkçede ‘yeni gün’ anlamına gelen ve Türkiye folklorunda ‘Sultan Navruz’, ‘Yılsırtı’, ‘Mart Bozumu’, ‘Mart Dokuzu’, ‘Mereke’, ‘Ergenekon’, ‘Yörük Bayramı’ gibi adlarla da anılan Nevruz, kuzey yarımkürenin Altaylardan Balkanlara uzanan geniş coğrafyasında birçok bağımsız veya özerk devlet, halk ve topluluk tarafından çok farklı mitolojik anlamlar yüklenerek ve ritüellerle zenginleştirilerek yılbaşı olarak kutlanmaktadır.‐ (Oğuz, 2005:5).

Baharın gelişini ve gelişiyle doğanın uyanışını anlatan Ahmet dede, insanların bu güzelliklerin farkında olmadığı durumunu şikâyet etmektedir. Kâinatı Allah bu kadar güzel yaratmış ve onlarca güzelliği detaylarda gizlemişken, insanların bunların farkına varmayıp ibret almaması Ahmet Yurt için acı bir durumdur:

Ağaçlar uyandı açtılar yaprak
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman
 Bezendi tabiat şen olur toprak
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman (137/1)

Yemyeşil meralar çayır çimeni
 Rengârenk olmuştur gelini kızı
 Bülbüller ötüşür arar gülünü
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman (137/2)

Turnalar leylekler gezer sahrada
 Avcılar avlanır döner yuvaya
 İnsan ibret almaz gerçek manada
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman (137/3)

Dört yanı dağlarla çevrili olan Tunceli, Munzur vadisinden akan Munzur nehriyle sembolleşmiştir. Ayrıca buradaki doğal güzellikler nedeniyle Munzur vadisi 1971 yılında Milli Park ilan edilmiştir. Bu dağları, yemyeşil bitki örtüsünden dolayı şair, memleketini cennetin bir yansıması olarak görmektedir:

Dört yanını sarmış sıralı dağlar
 Baktıkça gururum artar Tunceli
 Munzur'un zembemi coşkunca akar
 Merdaneler yurdu güzel Tunceli (64/1)

Yemyeşil ormanlar etrafın sarmış
 Seni bu cihana örnek bırakmış
 Yanında Avrupa sanki halt etmiş
 Bir cennet misali değer Tunceli (64/2)

Hozat, Tunceli'nin yaklaşık beş bin nüfuslu ve dört tarafı dağlarla çevrili küçük bir ilçesidir. Hozat'ta ikamet eden ve yediden yetmişe herkes burayla maddi manevi sıkı bağlar içerisindedir. Dağın yamacına kurulmuş ve Ahmet Dede'nin ikamet ettiği ilçe olan Hozat'ın doğal görünümünü Ahmet Dede'nin şu şiirinde izlemek mümkündür:

Dört yanını sarmış sıralı dağlar
 Eteğinde yatar güzel Hozat'ım
 Bahar gelir zümrüt bahçeler bağlar
 Ruhları şâd eder güzel Hozat'ım (109/1)

Ahmet Dede'nin evini kurduğu dağın yamacında, dağın derinliklerinden kopup gelen buz gibi göze suları vardır:

Göze suyu zezem olmuş akıyor
 Hızan Dağı baş aşağı bakıyor
 Serçe kuşlar cıvıldaııp ötüyor
 Sesler başka başka güzel Hozat'ım (109/2)

İlçede kış mevsimleri çok çetin şartlarda geçmekte yaklaşık iki metre kadar kar yağmaktadır. Bu da orada yaşayan insanların dünyayla bağını koparmasına neden olmaktadır. O yüzden ki yaz mevsimlerinde bu insanlar yeniden doğmaktadır:

Kış gelince karlar yağar burada
 Yaz olunca herkes erer murada
 Kozman Heylanı da vardır sırada
 Burcu burcu kokar güzel Hozat'ım (109/3)

Bahar mevsiminin gelmesiyle birlikte yağmurlar yağar, karlar erir ve kırlarda börtü böcek sesleri duyulmaya başlanır. Çiçek kokuları yayılır semaya. Doğa uyanır uykusundan ve eşsiz bir düzen içinde her şey canlılık kazanır. Hatta insanlar bu yeniden doğuşu kutlarlar. Nevruz ve Hidrellez kavramları bu kutlamalara verilen adlardır. *“Tabiatın yeniden canlanması ve dolayısıyla hayvansal ve bitkisel bereketin yeniden temini Türk kültüründe Hidrellez gibi çeşitli törenlerle kutlanmaktadır. Gerçekte, insanoğlu Hidrellez törenlerinde, kendi yaşamının mutlu ve sıkıntısız bir şekilde devamı için gerekli olan ortamın yeniden gelmesini kutlamaktadır. Hidrellezde yaşlılar yeni bir yıla erişmenin, yetişkinler geçimleri için gerekli olan hayvansal, bitkisel bolluk ve berekete kavuşmanın, gençler ve çocuklar da eğlenmenin tadını çıkarırlar.”* (Özdemir, 1999:33). Ahmet Yurt'un, şu şiirinde de baharın gelişini mutlulukla karşıladığını görmekteyiz:

Karşiki dağları duman bürüdü
 Yavaş yavaş süre geldi baharım
 Yağmur yağdı beyaz karlar eridi
 Kokar burcu burcu güzel baharım (106/1)

Yaz gelince açar bahçeler bağlar
 Derenin suları akarak çağlar
 Bahçemde açmıyor o gonca güller
 Dört mevsim içinde güzel baharım (106/2)

Senin gelişinle toprak şen olur
 Yağmurlar yağınca rızklar bol olur
 Irmakların barajlarda göl olur
 Cansıza can veren güzel baharım (106/3)

2.5.8.1. Turna

Turna kuşu Türk kültüründe ve Alevilik inancında kutsal sayılmaktadır. Alevilikte Hz. Ali'yi temsil ettiğine inanılan turna kuşu büyük rol oynamakta, bu kuşun uçuşu cem ayınındeki semaha benzetilmektedir. Hatta Alevilerin turna semahı bile bulunmaktadır. *“Turna semahı en çok oynanan ağır semahlardandır. Hareketler yavaştır. Müziğin ritmine göre kollar, kanat gibi yana açılır ve yürünür. Yürüyüş sekmeli ve turna yürüyüşüne benzer. Dönüşler yine müziğe göredir ve uyumludur. Semahın sonlarına doğru hızlanılır. Turna semahında turna adının geçtiği deyişler çalınır.”* (Erseven, 2002: 153). Ahmet Dede'nin turna semahıyla ve turnalarla ilgili şiirlerinden örnekler şöyledir:

Turna aynı zamanda, diğer halk anlatılarında sevdalıların haberleştiği bir iletişim aracı olarak göze çarpmaktadır. Ahmet Dede'nin, turnaların gökyüzünde semah çektiğini ve nazlı yârinden selâm getirdiğini söylediği şiiri şu şekildedir:

Nazlı yardım bana selâm getiren
 Gökyüzünde kanat açan turnalar
 Has bahçede gonca güller bitiren
 Arş yüzünde sema eden turnalar (169/1)

Yürü turnam yürü ha gülüm yürü
 Kervanımız gitti sen kalma geri
 O kadar güzelsin sanki bir peri
 Hak için pervane dönen turnalar (169/2)

Alevi-Bektaşi inanç ve geleneğinde figürleri benzediği için bir de turna semahı bulunmaktadır. Bu semahtaki hareketler oldukça yavaş ve olgun olduğu için de turna uçuşuyla benzerlik göstermektedir. Turna kuşu Alevi-Bektaşi ozanların çoğu şiirine konu edilmiş olup, bu ozanlardan biri de Ahmet Yurt Dede'dir:

Bölük bölük olmuş turna sürüsü
 Hak için semaya dönen turnalar
 Rehber olmuş içlerinden birisi
 Hak için semaya dönen turnalar (170/1)

Kırklar meclisinde mihman oldun mu?
 Engür şarabından katre aldın mı?
 Üryan olup deryalara daldın mı?
 Hak için semaya dönen turnalar (170/2)

Birçok halk anlatmasında, özellikle halk hikâyelerinde kahramanlar, sevdiklerine turnalar aracılığıyla selâm ve haber gönderirler. Ahmet Dede, bir iletişim aracı olarak gördüğümüz turnalar sayesinde sevdiklerinden haber almaktadır:

Gökyüzünde uçan allı turnalar
 Eğlen turnam sizden haber sorayım
 Katar katar gelen telli turnalar
 Eğlen turnam sizden haber sorayım (110/1)

Bizim elde kar kış boran tipi var
 Dört mevsimin ayrı ayrı yeri var
 Turnaların çeşit çeşit dili var
 Eğlen turnam sizden haber sorayım (110/2)

Ahmet Dede, gökyüzünde dönerek güneşe doğru uçan ve figürlerinin cemdeki semaha benzetildiği turna kuşuyla semah etmek istemiştir. Ayrıca cem ayınındeki semahtan önce kişilerin mürşit önünde dara durmasını turnalardan da beklemektedir:

Yükseklerde uçan telli turnalar
 Gelin sizin ile sema edelim
 Arş yüzünde pervaz eden turnalar
 Gelin sizin ile sema edelim (119/1)

Pervaz vura vura gelin buraya
 Sıra sıra olup girin sıraya
 El bağlayıp dön yönünü Kâbe'ye
 Gelin sizin ile sema edelim (119/2)

Mürşit nazarında dara durunuz
 Şu âlemi gezip pervaz vurunuz
 Nerde sizin rehberiniz piriniz
 Gelin sizin ile sema edelim (119/3)

Turna, şairlerin arkadaşı, dert ortağıdır. Yalnızlıklarını, ayrılıklarını, hasretlerini, aşklarını ve gurbetteyken sılıya özlemine hep turnaya anlatır şairler.

Yalnızlıktan bunalan şair turnalardan teselli aramaktadır. Sevdiğinden haber getirip getirmediğini, selâmını ulaştırıp ulaştırmadığını merak etmektedir:

Yücelerden uçan turnam
 Dosttan haber getirdin mi?
 Yaralarım deşen turnam
 Acılarım itirdin mi? (9/1)

2.5.9. Diğer Konulardaki Şiirler

Konularını tasnif ettiğimiz şiirler dışında Ahmet Dede'nin yukarıdakilerden farklı konularda da şiirleri mevcuttur. Ancak bu şiirleri sayı bakımından fazla olmadığı için bu başlık altında değerlendirmeyi uygun bulduk.

Ahmet Dede aşağıdaki şiirinde, 1937-1938 yıllarında Tunceli'de yaşanan ve "38 olayları" diye tarihe geçen olaylardan bahsetmiştir. Dönemin hükümetiyle Dersim aşiretleri arasındaki anlaşmazlıklar sonucu yaşanan olaylarda binlerce kişi öldü ve

binlerce kişi de zorunlu göçe tabi tutuldu. Ölenler arasında Ahmet Yurt'un dedesi de vardır. Ayrıca kendisi de ailesiyle birlikte zorunlu göçe tabi tutulanlardandır:

Kalktı göç eyledi herkes yerinden
Yıkıldı ilimiz virane döndü
Komşular ayrıldı birbirinden
Yıkıldı ilimiz virane döndü (243/1)

Köylüler yükledi göçün buradan
Dağıldı toplumum çıktı sıradan
Hepsini korusun Yüce Yaradan
Yıkıldı ilimiz virane döndü (243/2)

Ahmet Dede'nin oğlu Ali Ekber, bir zaman Ankara'dayken hastalanmış ve hastanede tedavi görmüştür. Bunun üzüntüsünü yaşayan Ahmet Dede, hislerini şu şiir aracılığıyla bizlerle paylaşmaktadır:

Yavrum Ali Ankara'da
Hasta olmuş bilemedim
Acı çekmiş hastanede
Derdi neymiş bilemedim (11/1)

Atatürk'e olan sevgisini övgüyle dile getiren Ahmet Yurt, onun doğumundan ölümüne kadar başarılarını daima takdir etmiştir:

Bin sekiz yüz seksen bir sabahı
Selanik üstünde doğdu bir güneş
Bundan habersizdi sultan padişahı
Emsalsiz Atatürk yoktur ona eş (224/1)

Atatürk'ün Türk tarihindeki ve özellikle Kurtuluş Savaşı dönemindeki başarılarını tüm dünyanın duyduğunu övgüyle anlatmaktadır şair:

Atatürk ismini dünya tanıdı
Sakarya Dumlupınar Afyon hattı
Döküldü denize yunan askeri
Meydanı doldurdu kan ile yaş (224/4)

Türk ordusunun kudretinden, namusuna ve şerefine olan sadakatinden, tarihteki zaferlerinden bahseden şair; düşmana karşı her zaman dikkatli olunması gerektiğini vurgulamış ve bunun için de Yüce Allah'tan yardım dilemiştir:

Türk ordusu yılmaz asla bir zaman
 Namusu uğruna verdi ser ve can
 Tarihe bırakmış şöhret ile şan
 Düşmana karşılık uyanık olun (164/3)

Ya Rab sen koru şanlı ordumuzu
 Artır düşmana karşı gücümüzü
 Sen kadim eyle yüce dinimizi
 Düşmana karşılık uyanık olun (164/4)

Tunceli'den ve Tunceli halkından bahseden Ahmet Yurt dede, halkın cömert ve misafirperver olduğunu, oradaki herkesin insana değer verip insanı sevdiğini anlatmıştır. Ayrıca Tunceli'nin diğer adı Dersim'in anlamını da tarif etmiştir:

Dersim'in anlamı gümüş kapıdır
 Açılır her zaman aslan eliyle
 Halkını sorarsan gülle topudur
 Düşman yan bakamaz bütün gücüyle (35/1)

Misafirperverdir ederler konuk
 İnsanı sevmeğe bağı çok yanık
 Yedirip içirmek Allah'ım tanık
 İkramı severler oğlak kuzuyla (35/4)

Oğlu askerdeyken Ahmet Dede, ona olan sevgisini ve özlemini dile getirdiği şu şiirde, oğlu tez zamanda terhis olsun diye Allah'tan da yardım dilemiş, ona gece gündüz dua etmiştir:

Gece gündüz hayalimde tuttuğum
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım
 Gece gündüz sana dua ettiğim
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım (99/1)

Asker oldun vatan borcun ifaya
 Katlanamam ben bunca cefaya
 Yalvarırım gece gündüz mevlaya
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım (99/2)

Kızından övgüyle bahseden ve kızının hayalini gönlünden hiç çıkarmayan şair, sevgisini dile getirdikten sonra ona, gönlünü kibirden ve kinden temizlemesini, eline-beline-diline sahip olmasını öğütlemiştir. Ayrıca bencil ve cahil kişilerden uzak durması gerektiğini nasihat etmiştir:

Hayali gönlümden çıkmayan bir an
 Uzat ellerini gel sarı kızım
 Ruhuma manevi aşkı katan sen
 Dön yönün babana gel sarı kızım (113/1)

Bir ikrar nedeni sen bana evlat
 Kin kibir haseti münkire sat
 Elin belin dilin sahip ol mutlak
 Bunlardan arında gel sarı kızım (113/3)

Ahmet Yurt, Sarı Saltık soyundandır. Bu soyu gösteren şeceredeki isimlerden biri de Seyit Battal Gazi'dir. O, "*Emeviler devrinde Anadolu'da Bizans'a karşı yapılan savaşlarda ün kazanmış, Müslümanlar ve bilhassa Türkler arasında büyük bir gazi-veli hüviyetiyle yüceltilip destan kahramanı yapılmış Müslüman emiridir.*" (Ocak, 1992:204). Ahmet Dede, şu şiirde ondan övgülerle bahsetmiş, onun da babası Hüseyin Gazi'nin Bizans'la yaptığı mücadelelere telmihte bulunmuştur:

Nesli Resul Ekrem evladı Ali
 Erenler serdarı Seyyidi Battal
 Sırrı hül aziz Bektaşî Veli
 Erenler serdarı Seyyidi Battal (90/1)

Ol Hüseyin Gazi oldu serasker
 Bizans'ın bağına vururdu hançer
 Tekfurun gönlüne bıraktı keder
 Erenler serdarı Seyyidi Battal (90/2)

Hz. Hızır, yardıma muhtaç olanların, yolunu kaybetmişlerin yardımcısı ve yol gösterici kılavuzudur. Nasibini, kısmetini, arayanlara rüyalarda derviş kılıklı fakir biri olarak gülümseyip umut olmuştur. Ayrıca Türk halk anlatmalarında (masal, halk hikâyesi, efsane, destan vb.) da kahramanların yardımcısı, yol göstericisi olmuş, onların yaralarını sağaltıp hastalıklarına şifa kaynağı olmuştur. *“İslâmiyet'ten sonraki dönemde yazılı olarak oluşturulan destanlar arasında yer alan Battalnâmelerde, Hızır'ın kılavuzluğuna dair pek çok örnek bulunmaktadır.”* (Duman, 2012: 198).

Ahmet Dede, Türk halk anlatmalarındaki kahramanlar gibi kendisinin sürekli yollarda olduğunu ve dağlarda Hızır'ın kendisini beklediğini düşünmektedir:

Yine yolcu olup yollara düştüm
 Dağlarda bellerde bekleyen Hızır
 Senin himmetinde belleri aştım
 Hasreti gönlümden çıkmayan Hızır (191/1)

Şair, Hızır'ın yardıma muhtaç olanlara el uzattığını, derdine derman arayanlara yardımcı olup yol gösterdiğini ve O'nun hem karada hem denizde insanların yardımcısı olduğunu dile getirmiştir:

Sensin düşmüşlerin elini tutan
 Sensin dertlilerin carına yeten
 Karalar denizlerde bekçilik yapan
 Kaza belalarda yetişen Hızır (191/2)

Ahmet Yurt, Hızır'ı kendi canından çok sevmiş ve zor durumda kalabileceği zamanlarda O'ndan yardımcı olmasını istemiştir. Çünkü o dara düşenlerin her zaman yol göstericisidir:

Severim ben seni canı gönülden
Düşkün anlarımdan sen tut elimden
Senin için geçtim canım serimden
Dar saatte carıma yetişen Hızır (191/3)

Şiirlerinden görüldüğü üzere Ahmet Yurt Dede'nin hemen her konuda şiiri mevcuttur ve bu şiirleri edebi sanatlarla adeta ilmek ilmek dokunmuş, duyguların, düşüncelerin bir tercümanı olarak bir sanat eseri şeklinde karşımıza çıkmıştır. Elbette Ahmet Yurt Dede bu şiirlerini herhangi bir sanat endişesi gütmeden söylemiştir ancak onun çocukluğundan itibaren yaşadıkları, hissettikleri, gördükleri yaşam tarzının şekillenmesine yardımcı olmuş ve bir duruşu olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla Ahmet Yurt Dede, çocukluğundan itibaren biriktirdiği gözlemlerini, tecrübelerini, duygularını, hayata duruşunu, bakışını edebi süzgeçten geçirerek yansıtmayı bilmiştir.

SONUÇ

Kam/baksı/şaman/oyun/ozan gibi Türk tarihinin ve milletinin kendilerine kutsallık atfettiği şahsiyetler, halkın dini önderliğini yapmakla birlikte çeşitli törenlerde şiirler söyleyerek estetiğe, müziğe olan ihtiyacı karşılayan kişiler olmuşlardır. Kendilerine kutsallık atfedilen bu insanlar şiirlerini Sığır, Şölen ve Yuğ gibi avlanma, kurban sunma ve cenaze törenlerinde terennüm etmişlerdir. Ozanlık görevlerinin yanındaki dini ve hayati görevleri geçen zamanla birlikte azalmış ve neredeyse varlığını yitirmiştir. Daha doğrusu tek bir kişide toplanan bu görevler farklı kişiler üzerine dağılmıştır. Kopuz çalıp şiirler söyleme görevi ve yetisi de ozanlar/âşıklar ile devam etmiştir. Ozanlar/âşıklar, ellerinde kopuzlarıyla diyar diyar gezmiş ve kıraathanelerde ya da eğlence törenlerinde sanatlarını icra etmişlerdir. Uğruna hizmet ettikleri ve temsilcisi oldukları bu gelenek, “Ozanlık Geleneği” adını almış ve varlığını XIV.-XV. yüzyıllara kadar sürdürdükten sonra biraz daha gelişip format değiştirerek “Âşıklık Geleneği” adıyla günümüze kadar gelmiştir. Günümüzdeyse bu geleneğin temsilcileri, atalarının mirasını yaşatmak anlamında sanatlarını icra etmektedirler.

Türk halkının ve kültürünün temel yapıtaşlarından ozan; sazında, sözünde, muhabbetinde atalarımızın ruhunu daima yaşatmış, tarihinin ve halkının kültürel mirasını tozlu kirlili raflardan sakınmıştır. Ayrıca ozan, atalarımızın tarih boyunca yaşadıklarını ve yaşamak istediklerini, onların kültürünü bizlere; gelecek nesillere aktarmaya hizmet etmiştir.

İslâm dininin bazı kesimlerince müziğin ibadetle yan yana olmasının hoş karşılanmamasına rağmen, Alevi-Bektaşî inancındaki ibadetler müzik eşliğinde gerçekleşmektedir. Cem ayinlerinde Kur’an ayetleri bağlama eşliğinde okunmakta hatta bağlama için “Telli Kur’an” tabiri kullanılmaktadır. Müziği hoşgörüle karşılayan ve insanı sevmeyi ibadet kabul eden Alevi-Bektaşî inancı ozanlık geleneğine katkı sağlamada büyük rol oynamış, geleneğin temsilcilerine ev sahipliği yapmıştır. Bu inanç içerisinde oluşturulan sanat ve onu oluşturan sanatkarlar ise literatürde Alevi-Bektaşî Edebiyatı adı altında yerini almıştır.

Bir inanç sistemi olarak Aleviliğin müziğe ve ozana bağlılığı açısından, cem ayinlerinin zâkir tarafından müzik eşliğinde eda edilmesi büyük rol oynamaktadır. Ayrıca çalışmamız boyunca sürekli sözünü ettiğimiz Kam/Baksı/Şamanların mensup olduğu Şamanizm inancındaki dini ayinlerin de müzik eşliğinde yapıldığı dikkate değer

bir husustur. Bu durumun, Şamanizm ve Alevilik inançlarının benzerliklerini ortaya koyması açısından, çalışmamız için önem arz ettiğini düşünmekteyiz.

Alevilik inancını dün ve bugün ayakta tutan en temel değerlerden birisi Dedelik Kurumu'dur. Dede, Alevilerin toplum hayatındaki düzenini sağlama noktasında yol gösterici ve önderdir. Bugün bu inancın en diri şekilde yaşadığı yörelerden biri Tunceli ilimizdir. Tunceli'nin Hozat ilçesinde yaşayan Ahmet Yurt, sözünü ettiğimiz dedelerden biridir. O, inandığı değerlerin ve benimsediği Alevilik inancının en güzel şekilde yaşaması için nefes alabildiği her an bu uğurda hizmet etmiştir. Yöredeki saygın dedelerden biri olup diğer dedeler tarafından başvurulmuş önemli ve değerli bir kaynaktır. Bu yönüyle sadece şiirlerinden değil fikirlerinden de çalışmamızda faydalanılarak görüşleri kalıcı hale getirilmiştir. Onun şiirlerinden ve fikirlerinden hareketle "insan"lığın önemli bir portresini çizdiğini ifade edebiliriz. Dürüst, ahlaklı, namuslu, işini, vatanını seven, değerlerine ve inancına bağlı kişileri benimseyen; buna karşılık riyâkâr, samimiyetsiz, dini yanlış yorumlayan, rüşvet alan, kötü alışkanlıkları olan kişileri yeren gerçek bir dede vasfını taşımaktadır. Bu yönüyle o, sadece yaşadığı bölgede değil tüm Türkiye'de çeşitli çevrelerce tanınmakta, kendisine saygı duyulmakta ve zaman zaman kendisinin fikirlerine başvurulmaktadır. Şamanlıktan Dedeliğe uzanan çizgide asli görevini layıkıyla yerine getirmektedir.

Ahmet Yurt aynı zamanda ozanlık geleneğinin günümüzdeki değerli temsilcilerinden biridir. Saz çalmayı çocuk yaşlarda büyüklerinden öğrenmiş, şiir yazmaya ise Âşık Veysel'le tanıştıktan sonra başlamıştır. Ahmet Yurt, şiirleri kaybolmasın diye onları iki ciltlik kitap halinde yayımlamış ve yakın çevresine armağan etmiştir. Sanat açısından büyük önem taşıyan ve Türk Halk Bilimince incelenmeye değer şiirleri, bilimin çevresine hiç uğramamıştır. Bu açıdan, Ahmet Yurt'un hayatıyla birlikte şiirlerini inceleyip değerlendirdiğimiz çalışmamız bu konuda bir ilktir ve dikkate değerdir. Ahmet Yurt Dede, Sarı Saltık soyuna mensup olduğu için şiirlerinde Saltuk mahlasını kullanmıştır. Onun şiirlerinin hemen hepsinde, özellikle Alevilik inancını ruhunda, dünya görüşünde en güzel biçimde yaşayan ve yaşatan bir insan görmektedir. Tabii ki şiirlerinde sadece Alevilik inancıyla ilgili konulara değil, aşk, seveda, hasret, tabiat, turna, nasihat, gurbet, taşlama vb. gibi konulara da elinden geldiğince yer vermiştir. Aşk, seveda, nasihat ve taşlama konuları şiirlerinde diğer konulara göre daha yoğundur.

Ahmet Yurt Dede'nin, şair kişiliğinin yanında dedeliği başta olmak üzere; bir tür fal bakma geleneği olan Yıldızname bakma geleneğini sürdürmesi de dikkate değer ayrı bir noktadır. Çalışmamız, onun bu yönünü ve ayrıca muska yazması için başvurulan kişi olma yönünü de ele almıştır.

Sonuç olarak Alevilik inancının temel dayanaklarını yaşayan ve yaşatan Ahmet Yurt Dede inancını, halk edebiyatının şamanlık ve ozanlık geleneği ile birleştirip bütünleştirerek edebiyat çevresinde tanınmayı ve araştırılmayı hak eden bir şahsiyettir.

Hayatı, edebi yönü, şiirleri, halk şairliği, dedeliği, yıldızname bakma geleneğini sürdürmesi, rehberlik ve önderlik yapması, halk hekimliği görevini yürütmesi vb. gibi çok yönlü kişiliği ve mizacı ile Ahmet Yurt Dede literatürde yer alması gereken örnek ve önemli bir halk ozanıdır.

METİNLER**YEDİLİ HECE ÖLÇÜSÜ****1. SANA DEDİM**

Rehberim sana dedim
Kerbelâ benim yerim
Dara duran taliptir
Gülbengi verir pirim

Gülbeng alan taliptir
Hak yoluna geliptir
Çıracının hizmeti
Cebrail'den kalıptır

Okudum Cebrail'den
Söylerim Mikail'den
Kapıcının hizmeti
Kalmıştır ezrailden

Ezrail elindedir
Kelâmı dilindedir
Gözcülüğün hizmeti
İsrafil elindedir

İsrafil dedim sana
Gidelim Horasan'a
Çavuşluğun hizmeti
Kamber'den kaldı bana

Kamber Ali sır geldi
Okuyup tekbir aldı
Süpürgecinin hizmeti
Selman-ı Pak'tan kaldı

Selman-ı Pak'a geldim
Pirimden destur aldım
Zâkirliğin hizmeti
Cafer-i Sadık'tır bildim

Cafer okuyup yazar
Pirim Ali'den nazar
Tezekârın hizmeti
Muhammed elinde gezer

Muhammed bir elmadır
Kudretten gelmedir
Erkâncının hizmeti
Şah Hasan'dan kalmadır

Hasan imanın bendi
Aşk ateşine yandı
Sakacının hizmeti
İmam Hüseyin kendi

Hüseyin'e doğru gelesiz
Hak'a teslim olasız
Kurbancının hizmeti
Abdullah'tır bilesiz

Abdullah ol velidir
Gerçek Kızıl Delidir
Niyazcının hizmeti
Hak Muhammed Ali'dir

Mehdi resul hazırdır
Gani cömert vezirdir
İznikçinin hizmeti
Hazreti Hızır'dır

Saltuk eder tamam oldu
Hizmetler yerini aldı
Eğiliben secde kıldı
Cem birliği Allah Allah

2. SENDEN MEDET

Naçarım tut elimden
Ya Ali senden medet
Ayrıldım gonca gülümden
Ya Ali senden medet

Lafeta illa Ali
Cihanda yoktur mislin
Evvel Ali ahır Ali
Ya Ali senden medet

Kopardın Bab-ı Hayber'i
Şahadet parmağın ile
Aşıkların sen rehberi
Ya Ali senden medet

Devranı döndüren sensin
Gönlümde müşkülüm sensin
Zahir batın hepsi sensin
Ya Ali senden medet

Aşıkların sevdasısın
Sen mertlerin merdanısın
Saltuk Ali kurbanısın
Ya Ali senden medet

SEKİZLİ HECE ÖLÇÜSÜ**3. YETER BANA**

Turna ile selâmımı
Aldın ise bildir bana
Acı tatlı kelâmımı
Oku cevap gönder bana

Üç beş günlük şu dünyada
Kaptırma gönlünü yâda
Gündüzüm gece olsa da
Senin aşkın yeter bana

Kişi doğar bir gün ölür
Herkes ettiğini bulur
Kara günler ak mı olur
Tut elimi yeter bana

Yüzündeki ufak benim
Gözlerimden akan kanım
Kurban olsun sana canım
Adak olsam yeter bana

Ölür isem ben de bir gün
Gel kabrime eyle düğün
Kılıç kalkan ile yığın
Beni vursan yeter bana

İhsanın çok edem şükür
Hizmetimde varsa kusur
Eğer senden olsa destur
Alır isem yeter bana

4. MUHAMMET DOĞDUĞU GECE

Hidayet erişti âleme
 Muhammet doğduğu gece
 Melekler secdeye indi
 Muhammet doğduğu gece

Nübüvvet âlemi tuttu
 Cümle âlem hakka yetti
 Putların ömrü bitti
 Muhammet doğduğu gece

Nura gark oldu âlem
 Cihan revnak oldu Âdem
 Bitti artık şek ve güman
 Muhammet doğduğu gece

Kâfirlerin aklı şaştı
 Mümin olan hakka yetti
 Latumenat sona erdi
 Muhammet doğduğu gece

İslâmiyet zuhur oldu
 Artık küfür sonuç buldu
Saltuk muradını aldı
 Muhammet doğduğu gece

5. HİZMET EYLE

Sana derim behey kardaş
 Hizmet eyle sen Âdem'e
 Hak'tan gayri değil insan
 Hizmet eyle sen Âdem'e

Hakkı sen Âdem'de ara
 Gönül tahtın etme kara
 Meyil verme sen ağyana
 Hizmet eyle sen Âdem'e

Âdem evvel Âdem ahır
 Âdem batın Âdem zahir
 Âdem güzel Âdem Tahir
 Hizmet eyle sen Âdem'e

Âdem ilim Âdem simya
 Âdem kimya Âdem derya
 Âdem felek Âdem dünya
 Hizmet eyle sen Âdem'e

Âdem cefa Âdem sefa
 Âdem'de bulunur vefa
 Bir değil birkaç defa
 Hizmet eyle sen Âdem'e

Âdem odur kevnî mekân
 Âdem demdir Âdem devran
 Âdem sırdır Âdem süphan
 Hizmet eyle sen Âdem'e

Âdem yahşi Âdem yaman
 Âdem gündüz Âdem zaman
 Âdemdir dertlere derman
 Hizmet eyle sen Âdem'e

6. MEYDAN İÇİNDE

Pirim bana dolu verdi
Mest oldum iman içinde
Mesti harap oldum bu dem
Bülbülüm meydan içinde

Aşk ateşi yaktı beni
Yâd ellere sattı beni
Gönül hicrana uğradı
Dolaştım devran içinde

Bir divane biçareyim
Halim ile avareyim
Gönül tahtım viran oldu
Sanki bir zindan içinde

Döner devran çarhı felek
Güzel değil sanki melek
Vuruldu canı gönülden
Aradım kervan içinde

Saldı beni acil derde
Mecnun arar Leyla nerde
Sevda ile doldu içim
Kavruldu büryan içinde

Nesimi gibi yüzüldüm
Aşka düştüm üzüldüm
Mansur gibi Enel Hak'ta
Asıldım meydan içinde

7. FEDA EDEM CANLARIMI

Rüzgâr vurdu dallarıma
Salladı yapraklarımı
Bahçedeki güllerime
Feda edem canlarımı

Dosta kurban olsun canım
Hem dinimdir hem imanım
İki cihanda sultanım
Size dökem yaşlarımı

Gönül Kâbe evi derler
Bu sırra ermez körler
İnsandaki gizli sırlar
Müphem tutar dillerimi

Ummanlarım dolar taşar
Hikmetinden cahil şaşar
Ateşinden çiğler pişer
Yıktı gönül surlarımı

Cahil nadan bilmez bunu
Hiç kesilmez hırsı kini
Murdardır cesedi teni
Bozar benim ikrarımı

Saltuk eder asi olma
Kimi yaman kimi yahşi
İnsandan olur mu vahşi
Nefis bozar hallerimi

8. YENİLMEZ EKMEĞİ AŞI

Irza dűőman olan kiŐi
Dűnyada bitmiŐtir iŐi
Eli boŐ yűzű karadır
Yenilmez ekmeği aşı

Irz dűőmanı zalim olur
Allah belasını verir
Gezemez toplum içinde
Dolaşır meydanda kalır

Edep bilmez hayâ bilmez
Ona kimse kıymet vermez
Çırpınır kendi kendine
Şeytan ihva verir durmaz

Uyma şeytanın fendine
Fitne girer bedenine
Çıkarır seni yolundan
Kalırsın kendi kendine

Aslı temiz nesli temiz
Yaratığız biz hepimiz
Kendi kendin fark ederse
Namuslu olur kamumuz

Saltuk bekle sen beranı
Dilinden kesme kelâmı
Varırsan eğer huzura
Temiz tutasın ilâmı

9. SÖYLE TURNAM

Yücelerden uçan turnam
Dosttan haber getirdin mi?
Yaralarım deşen turnam
Acılarım itirdin mi?

Menzil almış gidiyorsun
Şah iline varıyorsun
Her bir hali biliyorsun
Selâmımı götürdün mü?

Düçar kaldım ben bu ilde
Mecnun gibi kaldım çölde
Mecnun eder Leyla nerde
Haberimi götürdün mü?

Bad-ı saba yeli esti
Dostlar merhabayı kesti
Ayrılık haddini aştı
Bunu yara söyledin mi?

Telli turnam derdim bitmez
Tabip gelip merhem etmez
Bu hasretlik benden gitmez
Solmuş gülüm bitirdin mi?

Saltuk bu hâl böyle gitmez
Gülsüz yerde bülbül ötmez
Ömür buna vefa etmez
Gidip dosta bildirdin mi?

10. YAKTI BENİ

Ben bir güzele vuruldum
Aşkı ile yaktı beni
Derdine yandım kavruldum
Aşkı ile yaktı beni

O güzeldir başım tacı
Ben ağlarım acı acı
Benim derdimin ilacı
Aşkı ile yaktı beni

Cemali benzerdi aya
Bakamadım doya doya
Silkindim ki bu rüya
Aşkı ile yaktı beni

Merhamet etmedi bana
Şikâyetim yoktur sana
Hasretinden oldum fena
Aşkı ile yaktı beni

Bir kez olsan bana dönsen
Şu kalbime açıp girsen
Garibim halimden bilsen
Aşkı ile yaktı beni

Benim derdim bana yeter
Aşkından olmuşam beter
Başımdan dumanım tüter
Aşkı ile yaktı beni

Ben kapına kul olayım
Saltuk senden bir dileğim
Ben de sensiz neyleyeyim
Aşkı ile yaktı beni

11. **BİLEMEDİM**

Yavrum Ali Ankara'da
Hasta olmuş bilemedim
Acı çekmiş hastanede
Derdi neymiş bilemedim

Yavrum felek kıydı cana
Acıların gelsin bana
Tanrım rahmet etsin sana
Gözyaşlarım döndü kana

Yoktu etrafında dostun
Felek neydi senin kastın
Ya Rab niçin ona küstün
Kusurunu bilemedim

Yanında kimsesi yoktu
Hasreti bağrımı yaktı
Gönül dört yanına baktı
Ne olduğun bilemedim

Menenjit oldu bahane
Hanesi döndü virane
Gözyaşlarım döndü kana
Mendil bulup silemedim

Hançer yedim yaram derin
Var babama haber verin
Beni kabre yolcu edin
Size veda edemedim

Anam duyar ise fena
Südün helâl eyle bana
Çocuklar emanet sana
Vasiyetin yazamadım

Kardeşlerim hepsi birden
Ayırmasın beni gözden
Ben razıyım hepinizden
Başka bir şey dilemedim

Saltuk eder derdim çoktur
Ecel gelir emir Hak'tır
Buna başka derman yoktur
Çaresini bulamadım

12. GÖREMEDİM

Bir yâr için düştüm derde
Dermanını bulamadım
Minnet etme namerde
Mertliğini göremedim

Gönül coştı aşka düştü
Ciğer pare pare pişti
Bu can artık serden geçti
Sevdiğimi bulamadım

Derya coşar dalga vurur
Arar anda hakkı bulur
Gerçek kişi kendin bilir
Ben bu sırra eremedim

Bir güzelin aşıkıyım
Aşıkların maşukuyum
İşte bak gör ben de buyum
Sevdiğime varamadım

Güllerim var deste deste
Benden selâm olsun dosta
Gönül köşkü harap işte
Ustasını bulamadım

Saltuk böyle arzu eder
Başın alır dosta gider
Bunca gamla bunca keder
Dermanını bulamadım

13. İNKÂR EDER MİYİM?

Ya Rab senin varlığını
Hiç de inkâr eder miyim?
İnsan için nimetini
Hiç de inkâr eder miyim?

Bir katrecik menden geldim
Varıp arada eğlendim
Bir kapısız hana indim
Bunu de inkâr eder miyim?

Büyüyüp meydana geldim
Her bir şeye vakıf oldum
Nice bir deryaya daldım
Hiç de inkâr eder miyim?

Akıl geldi artık başa
Kimi memur kimi paşa
Kavuştum kavim kardeşe
Bunu de inkâr eder miyim?

Sağlık verdin sıhhat verdin
Evlat verdin devlet verdin
Türlü türlü nimet verdin
Bunu de inkâr eder miyim?

Akıl verdin iman verdin
Amel için zaman verdin
Her bir şeyi tamam verdin
Bunu de inkâr eder miyim?

Saltuk doğru söyle sözü
Hak'a teslim eyle özü
Bağışlasan cümlemizi
Hiç de inkâr eder miyim?

14. ŞU ÂLEMDEN

Gaflet uykusunda insan
Haberini yok şu âlemden
Birbirine eder bühtan
Haberini yok şu âlemden

Kâinatın hikmetinden
Şükür etmez nimetinden
Yüce Allah vahdetinden
Haberî yok şu âlemden

İnsanlığın kıymetini
Dostlarına rağbetini
Şu Allah'ın kudretini
Haberî yok şu âlemden

Güzel geldin güzel gitsen
İnsanlığa hizmet etsen
Etrafını temiz tutsan
Haberî yok şu âlemden

Şu ummanlar bu semavat
Cihan bunlar ile revnak
Tüm canlıya verir hayat
Haberî yok şu âlemden

Saltuk tarif eder bunu
Âdem isen insan tanı
Bedeninde akan kanı
Haberî yok şu âlemden

15. GÜLBENGİNİ ALSIN

Hizmetine Merdan olan
Rehber gülbengini alsın
Marifeti haktır bilen
Pirim gülbengini alsın

İki melek gördüm döner
 Elinde kandili yanar
 Cemaat üstüne konar
 Çıracı gülbengini alsın

Hak kuluna eyler nazar
 Dört kalıptan âdem düzer
 Zeğar gelir cemi bozar
 Kapucu gülbengini alsın

Kırklar cemine geldim
 Pirimden destur aldım
 Naci deryasına daldım
 Gözcü gülbengini alsın

Horasan'dır elimiz
 Tarikattır yolumuz
 Hacı Bektaş pirimiz
 Çavuş gülbengini alsın

Selman Sadullah'a gitti
 Okuyup ilmini tuttu
 Talip olan Hak'a yetti
 Süpürgeci gülbengini alsın

Pirimin elinde sazi
 Kılarım hakka niyazi
 Ne güzeldir kışı yazı
 Zâkir gülbengini alsın

Pirim aşka gelir coşar
 Gönülden kaynayıp pişer
 Nice deryaları aşar
 Tazekar gülbengini alsın

Tarikattır erkânımız
 Horasan'dır mekânımız
 Hakka yarar dükkânımız
 Erkancı gülbengini alsın

Kevser suyundan içelim
 Hülle donların biçerim
 Cennete bir yol açalım
 Kurbançı gülbengini alsın

Suyum akar daim alçak
 Kudretten geldi bıçak
 Müşteriye meta açak
 Kurbançı gülbengini alsın

Gelin hakikate gidin
 Pir yoluna niyaz edin
 Cemevine doğru gidin
 Niyazcı gülbengini alsın

Saltuk Hak'a her dem çağır
 Yolda olmayanlar sağır
 Dara gelin ağır ağır
 İznikçi gülbengini alsın

16. **YA RAB**

Ya Rab benim bu derdime
 Acep derman eder misin?
 Kapı açıp şu gönlüme
 Gel gir desem girer misin?

Senden başka yoktur dostum
Senin ile başlar aşkım
Acep neden benden küstün
Tövbe kabul eder misin?

Senden geldim sana dönem
Gün geçtikçe azar yaram
Ne zamana kalır davam
Sargı ile sarar mısın?

Sen yüce azim mutlak
Senden başka yoktur bir zat
Dön de bir kuluna bak
Sen elimden tutar mısın?

Evvel ahir zahir batın
Bununla mukim sıfatın
Muhtaç olduğun rahmetin
Katresini saçar mısın?

Saltuk edna muhtaç sana
Merhametin eyle bana
Yarattığın cümle cana
Dost gözüyle bakar mısın?

17. **YENİ YILIN KUTLU OLSUN**

Bütün dostlar kalbim ile
Yeni yılın kutlu olsun
Kavim kardeş hem dost ile
Yeni yılın kutlu olsun

Sağlık dolu şifa ile
Huzur dolu refah ile
Cennet gibi sefa ile
Yeni yılın kutlu olsun

Mutlu yarınlar kalın
Büyük küçük dosta varın
Helâl kazanç olsun kârın
Yeni yılın kutlu olsun

Uzun ömürlü olasın
Çok yılları göresin
Hayrı şerri bilesin
Yeni yılın kutlu olsun

Fani dünyanın cilvesi
Gelir geçer yıllar hepsi
Sağlığa muhtaç cümlesi
Yeni yılın kutlu olsun

Tebriklerim budur size
Ömür vefa etse bize
Saltuk eder cümlenize
Yeni yılın kutlu olsun

18. **ÖMÜR BİTER**

İnsana emretmiş Allah
Çalış durma vakit geçer
Hem vallahi hem de billah
Bir gün olur ömür biter

Bu can harekete muhtaç
Çalışandır başlarda taç
Muhanete olma muhtaç
Anlayana bu söz yeter

Doğru kazan doğru çalış
İnsanlığın aslı barış
Cahil ile etme yarış
Yuvanda bir baykuş öter

Şu cihana doğru bakın
Kötülükten kendin sakın
İnsanlığa olun yakın
Dinleyene bu söz yeter

Âdeme vesile peder
Çalışırsan geçer keder
Beşikten mezara kadar
Kara günler böyle geçer

*Saltuk'*a tavsiyen budur
İster çalış ister otur
Tembelliğe çek bir satır
İşte sözüm burda biter

19. **HEP SENDEDİR**

Ne ararsın behey sofu
Aradığın hep sendedir
Uzaklarda yakınlarda
Aradığın hep sendedir

İnsan dünya ve bir âlem
 Cümlesinin başı Âdem
 Leblerinden çıkar kelâm
 Aradığın hep sendedir

Sağında sen solunda sen
 Emanettir sana bu ten
 Damarında gezen ruh kan
 Aradığın hep sendedir

Gönül bir Kâbe'dir bilin
 Gönüldeki pası silin
 Uzağı yakında görün
 Aradığın hep sendedir

Ayine tutsan yüzüne
 Görünen sensin biline
 Biraz daha in derine
 Aradığın hep sendedir

Saltuk gezme uzaklarda
 Aradığın yakınlarda
 Var sırrını sen de sakla
 Aradığın hep sendedir

20. MUHAMMET ALİ'DİR

Tan yeri ağarırken
 Zikrim Muhammet Ali'dir
 Gün ışığı kararırken
 Virdim Muhammet Ali'dir

Derdimin dermanı onlar
 Uğruna döküldü kanlar
 Bu cihanda bütün canlar
 Sevdim Muhammet Ali'dir

Canım ruhum benim sensin
 Döner çarhı devran sensin
 Gönülde müşkülüm kansın
 Gördüm Muhammet Ali'dir

Bunlardır sahibi mutlak
 Dön de bir etrafına bak
 Cihan bunlardır revnak
 Sordum Muhammet Ali'dir

Saltuk'u severim candan
 Damarımdan akan kandan
 Vazgeçemem asla bundan
 Derdim Muhammet Alidir

ON BİRLİ HECE ÖLÇÜSÜ

21. KERBELÂ'YA DÖNÜP BAKTIKÇA

Divane gönlümün artar kederi
 Ben de Kerbelâ'ya dönüp ağlarım
 Lanetle anarım himarmervanı
 Ben de Kerbelâ'ya dönüp baktıkça

Behey zalim nasıl kıydın insana
 Her şeyin benziyor mırdar hayvana
 Şikâyet etmişem seni sübhane
 Ben de Kerbelâ'ya dönüp baktıkça

Nefsin için yaptın sen hep bu işi
 Muhammet'ten şefaât bekleyen kişi
 Şahit oldu Hacerül Esvet taşı
 Ben de Kerbelâ'ya dönüp baktıkça

Şehit ettin yetmiş iki evliya
 Razı mıdır senden enbiya
 Hasret koydun mel'un bir avuç suya
 Ben de Kerbelâ'ya dönüp baktıkça

Saltuk murdar adın almaz diline
 Senden razı değil sordum Rabbime
 Sethezarsen lanet olsun ceddine
 Ben de Kerbelâ'ya dönüp baktıkça

22. KOVSA DA

Bir niyaz edeyim hünkâr pirime
 Eyüp gibi dertli canım olsa da
 Bunca günahımı alam elime
 Beni dergâhından sürüp kovsa da

Sensin şu âleminçeşmi çırası
 İnkâr için şahit tuttun beş taşı
 Pirimin aşkına gözümün yaşı
 Çağlayuben ırmaklara aksa da

Horasan'dan Akpınar'ı çağırın
 Karahöyük'ü etti kendine vatan
 Senin için feda olsa da bu can
 Ayağın tozuna kurban olsa da

İnsanlığa başta örnek sen oldun
 Hakikat ilminde gerçeği buldun
 Bunca evliyanın sultanı oldun
 Yüzüm yerde özüm darda dursa da

Saltuk minnetim var nazlı pirime
 Kendimi adadım pirlere
 Zerrece talanmam gönül körüne
 Omuzunda yeşil şamdan yansa da

23. İBRET ALSANA

Seni öz nurundan yaratmış Allah
 Cihana bakıp da ibret alsana
 Şüphem yoktur asla amentü billah
 Şu cihan mülkünden ibret alsana

Akıl mürşüt gönül kâbe evidir
 Rehberim Muhammet Ahmet Nebi'dir
 Ali Keramullah gerçek velidir
 Düldül Zülfikar'dan ibret alsana

Bütün nimeti sana bahşetmiş
 Deccal zindana koyup hapsetmiş
 İnsanoğlu şu cihani keşfetmiş
 Marifet ilimden ibret alsana

Şu Rum diyarını irşad edenler
 Canı başı hak yolunda verenler
 Hazreti Hünkâr'dan nasip alanlar
 Tapduk Yunus'lardan ibret alsana

Saltuk inkâr etmez hakkın varını
 Mansur Enel Hak'ta çekti darını
 Mecnun sarp kayalar gördü yârini
 Bunca olanlardan ibret alsana

24. İBRET ALSANA

Beşer bir pencere bakıp kaparsın
 Gördüğün her şeyden ibret alsana
 Şu fani dünyada neler yaparsın
 Gelip gidenlerden ibret alsana

Şu dünyada hayli sınav verirsin
 Hayrı şerri çok şeyleri görürsün
 Hasta olsan sen kendini bilirsin
 Hazreti Eyüp'ten ibret alsana

İnsafi bırakma bir zaman elden
 Kendini sakındır kibr ile kinden
 Arının yaptığı o kudret baldan
 O sırrı hikmetten ibret alsana

İnsan kutsal varlık idrak edene
 O Hak'ın ruhudur girmiş bedene
 İnsanlığa karşı olan merdane
 Gerçek erenlerden ibret alsana

Haklısın *Saltuk*'um sen bu davada
 Gerçek insan her dem erer murada
 Ahiret kazancı hepsi burada
 Yaptığın işlerden ibret alsana

25. **SORSANA**

Şu aşkın elinden neler çekmişem
 Akan gözlerimden yaşa baksana
 Hicran ateşiyle vecde düşmüşem
 Derdimi tabipten dön de sorsana

Bu sevdayı ancak çekenler bilir
 Bu sırra gürüftar olanlar bilir
 Derviş makamına girenler bilir
 Sen İbrahim Ethem şahtan sorsana

Küntü kenz sırrına mazhar olanlar
 Kırkların ceminde hizmet görenler
 Aşk ile meydanda sema dönenler
 Canı yola koymuş erden sorsana

Ruhi insaniden sen al haberi
 Müslüm çalar idi güçlü teberi
 Ehlibeyte olan acı kederi
 Kerbelâ'da Hüseyin'den sorsana

Lanet olsun ol Yezid'in soyuna
 Kast eyledi ehlibeytin soyuna
 Özü fasık kin doldurmuş ruhuna
 Gözü görmez kör şeytandan sorsana

Arif olan kişi bu sırrı çözer
 Mektebi irfanda okuyup yazar
Saltuk'a bu demde değmesin nazar
 Deryalar bekçisi Hızır'a sorsana

26. ALİ AŞKINA

Coşkun sular gibi çağlar ağlarım
 Allah bir Muhammed Ali aşkına
 Pirim gelir diye yola bakarım
 Allah bir Muhammed Ali aşkına

Hasan Hüseyin'dir çeşmim çırası
 Zeyneli Bakır'dır halim sorası
 İmam-ı Cafer'den almışam dersi
 Allah bir Muhammed Ali aşkına

Musa-i Kâzım'ın yüzü hürmeti
 Horasan şahının çoktur hikmeti
 Taki Naki Askeri'nin himmeti
 Allah bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Mehdi'dir sahibi zaman
 Evliyalar derdine oluptur derman
 Bağışla cürmümü medet eleman
 Allah bir Muhammed Ali aşkına

Ezeli ezelden demişem beli
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli
 Ceddin Sarı Saltuk hem Kızıl Deli
 Allah bir Muhammed Ali aşkına

Saltuk zâri figân eder eleman
 Himmetim bizimle sahibi zaman
 Aşkına yanmışam derdine derman
 Allah bir Muhammed Ali aşkına

27. **BOŞU BOŞUNA**

İnsan diye gelmiş beşer dünyaya
 Bir şeyden habersiz boşu boşuna
 Ne edep tanır veyahut haya
 Sanki bir hayvandır boşu boşuna

Herkese yabancı sanki serseri
 Ne dostunu tanır ne de düşmanı
 Topluma karışmaz adeta deli
 Kendine paha verir boşu boşuna

Bir kader tutturmuş alıp gidiyor
 Hâlbuki kaderi kendi çiziyor
 Şeytan halkasını takmış geziyor
 Beğenmiş libasın boşu boşuna

Eşeğin başına takarsın torba
 Arpasın yerde zırlar meydanda
 Götürsen bağlasan güzel bir handa
 Angırır angırır boşu boşuna

İnsan olmak kâmil olmak demektir
 Âdemin güzeli kendin bilmektir
 Gönül bir kâbedir pasın silmektir
 Başka neler yapsan boşu boşuna

Saltuk bu dünyanın ötesi boştur
 Şu fani dünyanın zevki de hoştur
 Bir gece rüyada gördüğü düştür
 Sayıklayıp durur boşu boşuna

28. **GELİN BARIŞA**

Bugün artık günü gelmiş sayılır
 Bütün insanoğlu gelin barışa
 İnsan insan ile her dem öğünür
 Bütün insanoğlu gelin barışa

Bir hüner değildir cana kıyarsın
 Nükleer atoma önem katarsın
 Saltanat hırısıyla insan kırarsın
 Bütün insanoğlu gelin barışa

Yaradan Allah'tır yaratmış kulu
 Kuluna göstermiş hakikat yolu
 Doğuda batıda büyüktür soru
 Bütün insanoğlu buyurun barışa

Dört kitap gelmiştir dördü de Hak'tır
 Şu beşer dünyada ayırım çoktur
 Dört kitap ehline şüphemiz yoktur
 Bütün insanoğlu gelin barışa

İsa Muhammet'tir Davud'dur Musa
 Ayırmam birinden nebidir haşa
 Gâvurdur kelimesi gitmiyor hoşa
 Bütün insanoğlu gelin barışa

Dahası çıkıyor Alevi Sünni
 Hangi nebi söylemiştir bunu
 İnsanı sev ki o da sevsin seni
 Bütün insanoğlu buyurun barışa

Saltuk insan sever kırmaz hatırı
 Yaratılanı sev Yaratan'dan ötürü
 Âdem'e çekme kılıç satırı
 Bütün insanoğlu gelin barışa

29. **DEVAM ETTİKÇE**

Bitmiyor gönlümün gamı kederi
 Bu insanlar böyle devam ettikçe
 Ne anası belli ne de pederi
 Bu dünyada ahlâk böyle sürdükçe

İnsan mıdır hayvan mıdır bilinmez
 Köprüsü deliktir asla geçilmez
 Suları zehirli katre içilmez
 Fitne fesat böyle devam ettikçe

Kadın erkek seçilmiyor bu zaman
 Mücevher yerine konulmuş zaman
 Menfaat icabı değişir kaftan
 İşte bu düzen böyle devam ettikçe

Sevgi bilmez sevmek bilmez ne demek
 Hazıra konuyor vermiyor emek
 Doğruyu söylemek o da bir töhmet
 Bu işler böyle devam ettikçe

Saltuk'un durmadan kederi artar
 Nizam terazi ile insanı tartar
 Bu neslin elinden bizleri kurtar
Saltuk Allah'ına dua ettikçe

30. **BÖYLE SÜRDÜKÇE**

Bitmiyor gönlümün gamı kederi
 Bu insanlar böyle devam ettikçe
 Ne anası belli ne de pederi
 Bu dünyada ahlâk böyle sürdükçe

İnsan mıdır hayvan mıdır bilinmez
 Köprüsü deliktir asla geçilmez
 Suları zehirli katre içilmez
 Fitne fesat böyle devam ettikçe

Kadın erkek seçilmiyor bu zaman
 Mücevher yerine konulmuş zaman
 Menfaat icabı değişir kaftan
 İşte bu düzen böyle devam ettikçe

Sevgi bilmez sevmek bilmez ne demek
 Hazıra konuyor vermiyor emek
 Doğruyu söylemek o da bir töhmet
 Bu işler böyle devam ettikçe

Saltuk'un durmadan kederi artar
 Nizam terazi ile insanı tartar
 Bu neslin elinden bizleri kurtar
 Saltuk Allah'ına dua ettikçe

31. **HERHALDE**

Siyasetin aslı nedir acaba
 Sorsam cevap veren olur herhalde
 Bir mebusa sorsam desem merhaba
 Doğru nedir bilir söyler herhalde

Sordum siyasetin aslı yalanmış
Bütçeyi kaldırıp soyup talanmış
Bir de dedi aslı kanser çıbanmış
Sorunun cevabı budur herhalde

Alır maaşını göbek büyütür
Hırsızlık mesleğin halka öğretir
Gelir bir oy için halkı avutur
Mecliste yemini budur herhalde

Demokrasi sözü yakışmaz size
Zan ile milleti getirdin dize
İnanmaz bu millet artık bu söze
Yüzünüz kalmadı desem herhalde

Enflasyon işsizlik artık sırada
Atatürk'e saygı kaldı nerede
Lâiklik ilkesi kaldı geride
Zamanı gelince olur herhalde

Saltuk'un inancı kalmadı artık
Yabancı kişiler elinde kaldık
Dibi görünmeyen bir göle daldık
Bir gün olur sahip çıkar herhalde

32. **SENDEDİR SENDE**

Uzakta arama sen gel yakına
Aradığın hepsi sendedir sende
Hele bir bak sırtındaki yüküne
Aradığın hepsi sendedir sende

Kendini kendinden bir kez sora gör
 Gördüğün rüyayı hayra yora gör
 Gönlünün köşkünde hakkı ara gör
 Aradığın hepsi sendedir sende

Beğenmiş yaratmış bak şu âlemi
 Çok güzel çalmıştır yüce kalemi
 Öyle bir ustaki yapmış âdem'i
 Aradığın hepsi sendedir sende

Beyhude kendini boşa yoranlar
 Bil ki ancak seni senden sorarlar
 İnsan varlığından yoksul olanlar
 Aradığın hepsi sendedir sende

Saltuk arif ile eder sohbeti
 Gerçek erenlerden görür rağbeti
 Arifler nezninde vardır kıymeti
 Aradığın hepsi sendedir sende

33. PEŞİNDE

Gönül bir yâr için aşka kapılmış
 Arayıp dolaşır o yâr peşinde
 Dosta giden yollar hepsi kapanmış
 Ümidini kesmiş döner peşinde

Aşk uğruna ancak yananlar bilir
 Aşkın şarabından içenler bilir
 Bu derdi hicranı çekenler bilir
 Mecnun da dolaşır Leyla peşinde

Kayalar yardırdı Şirin Ferhat'a
 Aşkında yapmadı zerrece hata
 Akliselim insan yapmaz livata
 Şeytan da dolaşır insan peşinde

Kerem Aslı için yandı kül oldu
 Bu aşkın yolunda gülleri soldu
 Üç huruf beş nokta kararı buldu
 Kalmadı sabrımız sevda peşinde

Saltuk aşka yanmış tabip neylesin
 Bir dost bulamamış derdin söylesin
 Açılan yaraya melhem eylesin
 Şu aciz vücudum derman peşinde

34. **HAZ İLE**

Dostun bahçesinde bir nergis gördüm
 Kokar burcu burcu yel havasıyla
 Nişan olsun diye gülleri derdim
 Sakladım kalbimde canım haz ile

Bir selâm dost bana candan
 Sormuş hatırını şâd olmuş benden
 Cahilin taşına rastlamış birden
 Solmuş gonca gülü har olma ile

Kendin sakın derim her dem pahadan
 Engin ol her zaman geçme riyâdan
 Ak yüzüne maske çekme karadan
 Eser deniz dalga vurur sefa ile

Girme derinlere yüzgeç bilmezsen
 Erenlerden gidip hizmet almazsan
 Varıp bir mürşide hizmet etmezsen
 Ömrün geçer hep havayı hevesiyle

Irmaklara akan çaylar ben olsam
 Bülbülün konduğu güller ben olsam
 Bir de dalgıç gibi ummana dalsam
 İnci mercan toplar *Saltuk* haz ile

35. **DERSİM**

Dersim'in anlamı gümüş kapıdır
 Açılır her zaman aslan eliyle
 Halkını sorarsan gülle topudur
 Düşman yan bakamaz bütün gücüyle

Asildir milleti bunu bilmeli
 Şahitli ispatlı gelip görmeli
 Gönlü açık içi dolu cevheri
 Erkeği kadını oğlu kızıyla

Samimidir kapı komşu dostuna
 Herkes çeker imiş aslı aslına
 Dostuna dost düşmanının kistine
 Asla aman vermez bütün gücüyle

Misafirperverdir ederler konuk
 İnsanı sevmeğe bağı çok yanık
 Yedirip içirmek Allah'ım tanık
 İkrâmı severler oğlak kuzuyla

Oyun düğün halay tutarlar her dem
 Terbiye başta gelir edeple erkân
 Herkesi hoş görürler bakmazlar kem
 Gönül hoş ederler sazı sözüyle

Saltuk eder bunca sözüm doğrudur
 Yabancı değil burda yerlidir
 Er olanın kisvesinden bellidir
 İnanmayan gelsin görsün gözüyle

36. MAHRUM EYLEME

Ya Rab ismin şerifin hürmetine
 Dergâhından bizi mahrum eyleme
 Ol Muhammed Ali'nin izzetine
 Dergâhından bizi mahrum eyleme

Fatimetüz Zehra Hayrün Nisa'dır
 Mahdumi Hasan Hulki riyâdır
 Mazlum Hüsey'ni desti Kerbelâ'dır
 Dergâhından bizi mahrum eyleme

Resulün göz nuru Zeynel Abidin
 Bakır'ın veçhile ziyalandı din
 Cafer-i Sadık'tır ol hayrül emin
 Dergâhından bizi mahrum eyleme

Musa'yi Kâzım'dır erlerin eri
 Ali Musai Rıza Horasan piri
 Muhammed Taki'dir dini gevheri
 Dergâhından bizi mahrum eyleme

Ali el Naki ile Hasan Askeri
 Dergâhından yâd etme sen bizleri
 Mehdi odur ahir dinin rehberi
 Dergâhından bizi mahrum eyleme

Saltuk'un niyazı herdem sizlere
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli pirlere
 Satı Saltuk Kızıldeli erlere
 Dergâhından bizi mahrum eyleme

37. PİRİME

Yücelerden esen seher yelleri
 Varın benden niyaz edin pirime
 Menekşe kokuyor gonca gülleri
 Bir deste hatıra verin pirime

Yüzümü süreyim ayak tozuna
 Gönlümü bağladım pirim izine
 Rica etsem niyaz olsam dizine
 Seher yeli selâm söyle pirime

Pirimin cemali benziyordu aya
 Yüzüne bakaydım ben doya doya
 Ağırdır gölgesi ederim hayâ
 Bad-ı saba selâm edin pirime

O güzel endamı misali selvi
 Çatıktır kaşları mahi cemali
 Pirimi seversem nedir vebali
 Esen yeller selâm edin pirime

Saltuk piri için aşkın narına
 Kısmet olsa dursam pirim darına
 Beni hasret koydu gülü zarına
 Gören canlar selâm edin pirime

38. AĞACA VEFA

Bir atasözüyle eylerim kelâm
 Topluma yararlı ormanı kesme
 Bütün insanlığa veririm ilan
 Topluma yararlı ormanı kesme

Dikmeyi bilesin kesici olma
 Milli bir varlığı zarara sokma
 Ağaç bir insandır canını yakma
 Topluma yararlı ağacı kesme

Ormandır insana hem hayat veren
 Ormandır bizleri mutlu yaratan
 Ormandır bizlerin ruhuna ruh katan
 Topluma yararlı ormanı kesme

Ormandır bizlere verir bereket
 Bol yağmur yağarsa olur hareket
 Ormanlar daima topluma servet
 Topluma yararlı ormanı kesme

Saltuk orman için gayet titizdir
 Orman benim için çok da azizdir
 Ormansız bir vatan yoksul fakirdir
 Topluma yararlı ormanı kesme

39. **KİME NE**

Merhaba sevdiğim gönül dostumuz
 Ben seni sevdimse bundan kime ne
 İnsan sevmek imiş bizim kastimiz
 Ben seni sevdimse bundan kime ne

Gönülden gönüle haber alınır
 Seversek bir dostu sadık kalınır
 Gözden uzak olsa yakın bilinir
 Ben seni sevdimse bundan kime ne

Arada sırada varsan yanıma
 Miski amber saçar oldun canıma
 Dostumu değişmem dünya malına
 Ben seni sevdimse bundan kime ne

Bakma nadan belki bizi kıskanır
 Deli gönül dostu görür uslanır
 Dostun sohbetiyle gönül beslenir
 Ben seni sevdimse bundan kime ne

Saltuk'a bir güzel sırdaş olmuştur
 Aramış bir gönül dostu bulmuştur
 Sevdiği uğruna benzi solmuştur
 Ben seni sevdimse bundan kime ne

40. **KİME NE**

Bir yetim gördüm boynu bükülmüş
 Herkes gelip geçer bakar kime ne
 Sordum soruşturdum dili tutulmuş
 Açlık ağır basmış bundan kime ne

Hazin hazin eser garibin yeli
 Görenler diyorlar serseri deli
 Ne de derin imiş yetimin gölü
 Göle düşer çıkmaz bundan kime ne

Derdini anlatsa kimse dinlemez
 Akar gözlerinin yaşı silinmez
 İnsan içindeki kutu bilinmez
 Dışa bakar geçer içi kime ne

Soğuk imiş şu yetimin yüzleri
 Açlıktan görmüyor iki gözleri
 Ayakta duramaz tutmaz dizleri
 Bunca sitem çeker bundan kime ne

Saltuk'u görürsen bir sor derdini
 Bilemezsin insanların fendini
 Bu dünyada insanların merdini
 Bilmesi güç olur bilsen kime ne

41. NE ÇARE

Vefasız bir yâre geldim düş oldum
 Öğüt verdim kabul etmez ne çare
 Sevdanın uğruna sararıp soldum
 Halim bilmez melhem etmez ne çare

Aşk halinden bilmez sanki bir deli
 Ben de sevdim seni yoktur bedeli
 Dünya var oldukça ebedi ezeli
 Fargıfargullahı seçmez ne çare

Çaldı aklım sahralara düşürdü
 Aşkın kazanında beni pişirdi
 Gönül bahçesinde güller devşirdi
 Beni harap etti biran ne çare

Vicdanı sızlamaz bir kere olsa
 Ağlasam gözlerin kan ile dolsa
 Bir kere dönüp de yüzüme baksa
 Gönüm rahat eder bakmaz ne çare

Saltuk bulamamış vefalı yâri
 Ağlayıp sızlayıp çekiyor zâri
 Burada çektim orada çekmesem bari
 Beni bu dertlere saldı ne çare

42. **OLMASA**
 Âdem olmak görev imiş bizlere
 Ne çare ki bunda nefis olmasa
 Kulak verin söylediğim sözlere
 İnsan olan kendi kendin dinlese

Ne güzel yaratmış seni var eden
 Akıl iman hayâ vermiş yaradan
 Hırs nefsi temayı çıkar aradan
 Âdemi şaşırtan şeytan olursa

Asalet güzeldir huyu güzele
 Güz olunca yaprak döner gazele
 Bir derde uğrarsan melhem tazele
 Hastaya yararlı melhem olmazsa

Kişinin aslı kendini bilmektir
 Güzel sevmek ancak hakkı sevmektir
 Gönünde her dem hakkı bulmaktır
 Kalbinde sis duman boran olmasa

Saltuk der bu sırra vakıf olmayan
 Sureten insandır sireten hayvan
 Huzuri divanda kurulur mizan
 Orada hak hukuk sual olmasa

43. **KABUL EDERSE**

Gönlümü kaptırdım ben bir güzele
 Sevdim o güzeli kabul ederse
 Aşkından kül olup döndün gazele
 Dergâhına beni kabul ederse

Cemali benzerdi güneşe aya
 İçtim şarabını hem doya doya
 Erenler lütfuyla tutmuşam maya
 Sevdiğim gözüme bir hoş olursa

Durmadan akıttım didem yaşımı
 Gayet uzaklara attı taşımı
 Bir gün ola tutsa yaşlı başımı
 Bana huzur verir gönlü olursa

Kendimi adadım sevdiğim dosta
 Gönüller şen değil cümlesi yasta
 Cemalin görmeye düşmüşüm aşka
 Benim bu derdime derman olursa

Güzeller aşkıyla *Saltuk* delidir
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir
 Gerçekler sultanı Merdan Ali'dir
 Eşiğine yüz sürmek nasip olursa

44. **SORARIM SİZE**

Ağalar paşalar sözüm sizlere
 İnsan hakkı nedir sorarım size
 Demokrasi derler anlat bizler
 Hürriyet ne demek sorarım size

Dünyaysa bakınız tek bir göz ile
 Kandırma insanı yapma söz ile
 İcraat isteriz sizden haz ile
 Lâiklik ne demek sorarım size

Bu Kürt bu Türk Çerkez Tatar ne demek
 Bu Laz Gürcü Avşar Oymak ne demek
 Bu Sünni Alevi Poncak ne demek
 Hepsi de insandır sorarım size

Elham dürillahi rabbil âlemin
 Dememiş sadece rabbilmüslümün
 İncil Tevrat Zebur Kuran'ı emin
 Bir farkı var mıdır sorarım size

Siyaset içinde bulunur yalan
 İnsanlık hakkını etmeyin talan
 Kardeşi kardeşe vurduran yılan
 Cebine ne girer sorarım size

Ahmet *Saltuk* insanlığa saygı gösterin
Eğer haklı ise hakkını verin
Bu sırrın anlamı gayetçe derin
Bu doğru değil mi sorarım size

45. **BİR CAN KALMADI**

Nazar ile şu âlemi gözledim
Gerçek olan sadık bir can kalmamış
Kötü günlerimde dostu izledim
Halimden anlayan bir can kalmadı

Menfaati için dostu aldatır
Çıkar için gönül bilmez ne hatır
İfade etmek için bir iki satır
Yazmıyor kalemim takat kalmamış

Böyle gelmiş böyle gider insanlar
Doğruyu görmezler çoktur reziller
Ne paşası belli ne de vezirler
Hâl ehlinden bilen insan kalmamış

Kendini görmeden etrafa bakar
Herkes kendini pahalı satar
Konuştuğu zaman bin gönül yakar
Sözün eri olan bir can kalmamış

Sözümü zamana göre söyledim
Gördüğümü dostlara beyan eyledim
Cihan bozuk *Saltuk* buna neylesin
Cihanı şer almış kimse kalmamış

46. **HALİM KALMADI**

Sevda çemberini yarayım dedim
 Ne kadar uğraştım mümkün olmadı
 Ateşten gömlekmış bunu bilmedim
 Yandım yanasıya halim kalmadı

Bu aşk mecaz aşka asla benzemez
 Hakikatle yalan kelâm düzemez
 Kimse bu kararı asla bozamaz
 Derdim çoktur fakat dava olmadı

Ayırma kendinden beni n'olur
 Sana eren kişi kemali bulur
 Mürşid-i kâmilden nasibin alır
 Hizmet alam dedim yine olmadı

Nadanın bu sırra aklı ermez
 Meclisi irfana asla giremez
 Çalışıp kalbinin pasın silemez
 Onun için bundan kısmet olmadı

Saltuk çalış sen menzile varasın
 Mürşid-i kâmilden destur alasın
 Sil gönlün pasını hakkı bulasın
 Sordum artık buna zaman kalmadı

47. **ZAMAN KALMADI**

Şu dünyanın çoktur gamı kederi
 Tahammül etmeye takat kalmadı
 Ne evladı belli ne de pederi
 Kıyamet gününe zaman kalmadı

Geçmişten dersini almamış serseri
 Deveye kılavuz etmiş merkebi
 Bir kişi görmezse irfan mektebi
 Hakka yakın bir can insan kalmadı

Edep erkân irfanına kalmamış
 İkrar alıp ikrarına durmamış
 Aşkın şarabından kâse almamış
 Er olup da serin veren kalmadı

Özü ayrı sözü ayrı nadanın
 Gitmiyor hoşuna bunlar Hüdanın
 Menzili yoktur ki asla yalanın
 İtibar edecek kimse kalmadı

Komşu hakkı tanrı hakkı denilir
 Komşunun arkadan etin kemirir
 Cehalet libasın her dem giyindir
 Vefalı güvenir bir dost kalmadı

Saltuk senin nedir bunca feryadın
 Göçersin dünyadan kalır bir adın
 Fani dünya senin kalmadı tadın
 Teselli olacak bir dost kalmadı

48. RAĞBET KALMADI

Vurdular Mumcu'yu gaddar zalimler
 Gerçek insanlara değer kalmadı
 Maskeye bürünmüş softa yobazlar
 Artık insanlığa rağbet kalmadı

Doğruyu yaparsa günah sayılır
Haklıyı sevmez haksızı kayırır
Para ile haksızları doyurur
Gerçek insanlara rağbet kalmadı

Yazar idi Uğur Mumcu kalemi
Duyurur dünyaya doğru haberi
Hunharca vurdular öyle adamı
Anladım insana değer kalmadı

Şeriat düzeni büyük tehlike
Menfaat gibi giriyor sirke
Meydanı vermişler babasız piçe
Aydın insanlara bir yer kalmadı

Günde beş vakitle gider namaza
Nasıl inanayım böyle yobaza
Böyle kişileri çekin infaza
Artık bunlara da bir yer kalmadı

Saltuk iflah olmaz böyle kişiler
Gazaba uğrasın gaddar nesiller
Bir gider bin gelir Uğur Mumcular
Aklı salim gerçek insan kalmadı

49. **GÖRMEDİM**

Bunca zaman geçti beşer âlemde
Halden anlayacak kimse görmedim
Halimi bildirmek için kalemler
Okuyup da bir gün soran olmadı

Ne garip bir iştir kimse anlamaz
 Gönüller buz olmuş ateşi yanmaz
 Bir aç kurt gibi gözü hiç doymaz
 Çok şükür Allah'a diyen görmedim

Şükür kelimesi artık gizlenmiş
 Şeytanla beraber okuyup yazmış
 Sordum desturuna şeytandan almış
 İnsanlığa yönelik bir hâl kalmamış

Ne zamana kaldık bu hangi asır
 İnsanlık içinde yok mudur hatır
 Sallıyor tekmeyi sanki bir katır
 Halden anlayacak insan kalmamış

Saltuk insaf buyur bu dünya fani
 Hani bizden önce gelenler hani
 Kimseye bakma sen kendini tanı
 Aradım derdime talip görmedim

50. **BUNCA DİRDİN BANA MI?**

Kahpe felek sana nettim neyledim
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı?
 Yıktın gönül evin harap eyledin
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı?

Belli ki senin de insafın yoktur
 Sevdiğin kişiye gazabın çoktur
 Kahrına şükretmek bilirim haktır
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı?

Usandım ben senin eza cefandan
 Tahammül bulmuşum sabır imandan
 Her zaman kaçırım şek ve gümandan
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı?

Ya Rab insaf buyur acı kuluna
 Bir sefer baka gör benim halime
 Bağışla sen beni yakma zulüme
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı?

Saltuk halin söyler yine Sultan'a
 Arzu halim vardır Şah-i Merdana
 Ruzi mahşer günü ulu divana
 Bunca kahrın bunca derdin bana mı?

51. GÜNAH MI?

Sahte hayallere dalma boşuna
 İnsana insan gibi bakmak günah mı?
 Nefsini kul olmak gider mi hoşuna
 Doğruyu söylemek sizce günah mı?

Haram lokma yersin yüzün kızarmaz
 İşin gücün fitne hepsi düzenbaz
 Başında takkesi işleği yobaz
 Doğru insanları sevmek günah mı?

Kendine muhatap arar bulursun
 Yalan yere yemin eder durursun
 Dostunu arkadan sessiz vurursun
 İkiyüzlü kişiden kaçmak günah mı?

Aslı pak nesli temiz olmazsa
 Gazabi Allah'tan biraz korkmazsa
 Verdiği ikrara sadık kalmazsa
 Selâmın almasan desen günah mı?

Fani dünya kime maldır bilemem
 Bir gammazın şakasına gülemem
 O kişiden fedakârlık dilemem
 Sen necisin diye sorsam günah mı?

Saltuk bu davaya seyirci kalma
 Dibi görünmeyen ummana dalma
 Dinlemez kişiye mızıka çalma
 Böyle bir zamana kızsam günah mı?

52. OLMADI MI?

Nemrut ettiğine hiç utanmadı
 İbrahim'i ateşe attı yanmadı
 İsmail'i Hak'a kurban adadı
 Bıçağı kesmedi zor olmadı mı?

Yakup Yusuf için nice ağladı
 Kalp evini aşk oduna dağladı
 Yusuf'u Mısır'a sultan eyledi
 Gördüğü rüyada hâl olmadı mı?

Zekeriya kavakta şehit ettiler
 Yahya'yı zulm ile kanın döktüler
 İsa'yı çarmıha gerip gittiler
 Bunca zulüm acep çok olmadı mı?

Zuhur oldu Ali ile Muhammed
 Bunların şanına geldi nübüvvet
 Nübüvvet ile beraber geldi velayet
Saltuk miskin buna şahit olmadı mı?

53. İBRET ALMAZ MI?

Eyüp çekmiş idi bunca çileler
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı
 Yedi sene nice azap belalar
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

Sabır etti Allah'ına kul oldu
 Eyüp'e rahmeti gayet bol oldu
 Eyüp'ün cemali sararıp soldu
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

Kul olan sultana bağlı kalmalı
 Derdi belasına sabır kılmalı
 Arayıp gönlünde Hak'ı bulmalı
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

Musa'ya Firavun musallat oldu
 İbrahim Nemrut'un narına yandı
 Batılın menzili yarıda kaldı
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

Yezid'in hırsını gördünüz tamam
 Ehlibeyt'e asla vermedi aman
 Lanet olsun kâfir zalim bigüman
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

Gele gele geldik Bektaş Veli'ye
 Mel'un sarı inkâr döndü deliye
 Gördün işte Pir Sultan'ın haline
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

Saltuk eder tarih budur neyliyem
 Dinleyene arzu halim söyleyem
 Dinlemezse fakir halim neyleyem
 İnsanoğlu bundan ibret almaz mı

54. NE HACISI BELLİ NE DE HOCASI

Gezdim şu âlemi seyran eyledim
 Ne paşası belli ne de ağası
 Müderris müftüsün kimse koymadım
 Ne hacısı belli ne de hocası

İmandan bahseder kocaman herif
 Bakarsın yüzüne gayetçe zarif
 Elifi sorsalar edemez tarif
 Ne cahili belli ne de kâmilî

Doğru yolu asla vermez kimseye
 Helâl haram sormaz indir mideye
 Gayet önem verir koca göbeğe
 Ne doğrusu belli ne de eğrisi

Mahkeme kapısı dolup taşıyor
 Haklı haksız beraberce koşuyor
 Zulüm copu insan başın kesiyor
 Ne hâkimi belli ne de savcısı

Saltuk nazar eyler bu manzaraya
 Fukaranın hakkı gider araya
 Bir arzuhâl yazsam şu Ankara'ya
 Ne mebusu belli ne de bakanı

55. AY İLE GÜN

Ay ile gün dil cengine girdiler
 Güneş der ki ben veririm ziyayı
 On iki küllüde baş gösteririm
 Hep ferrah eylerim bütün dünyayı

Ay der ki gel canım düşme inada
 Üstümüzde hazır nazırdır Hüda
 Çerağımsın benden geldin ebada
 Böyle benlik ile görme davayı

Güneş der ki edep erkânın tanı
 Ne gönülle çerağ ettin sen beni
 Gel bakayım şahidin ispatın hani
 Beyhude kendine verme peyamı

Güneş der ki sendedir çarkın tuzağı
 Boynunda eksilmez torbanın bağı
 Her şer işlerin sensin yatağı
 Zulümet tufanı alır semayı

Ay der ki şerrin ucu bendedir
 Üçlerin beşlerin veçhi sendedir
 Kırklar meclisinin özü bendedir
 Alimler cehrire okur imlayı

Güneş der ki hep elamet sendedir
 Gerçekler zikrinde aldanır kalır
 Abdestli yolların cenabet gelir
 Nice bir edersin sen bu rüsvayı

Ay der ki bu hüner sende midir?
 Edep midir töhmet midir ar mıdır?
 Mevlanın emridir ayıp kar mıdır?
 Kavuştururum Mecnun ile Leyla'yı

Güneş der ki şanı şöhret bendedir
 Edep hayâ namus gayret bendedir
 Kul başına konan devlet bendedir
 Menzile yetiririm yoksulu bayı

Ay der ki bendedir gaflet yolları
 Dünyaya taptırırım tamakârları
 Mehenge vururum cuhadarları
 Fark ederim şem'a yanan şeydayı

Güneş der ki ben kılında işaret
 Gün be gün kemale erer nebadet
 Her çiçeğe ben veririm nezaket
 Al yeşile gark ederim hüsneyı

Ay der ki ya eşref gece bendedir
 On bir ayda mahi matem bendedir
 Leylayı kadir lütfü Kerem bendedir
 Hakka talip olan verir selayı

Güneş der ki çok uzatma kelâmı
 Cihana çalınmış ilmin kalemi
 Okurum lam elif harfi Kuranı
 Hükmederim üzerine fetvayı

Ay der ki el verir bu cevri cefa
Benden doğdu ol Muhammed Mustafa
Edep elde iken geri dur yoksa
Başına getirirsin türlü belayı

Güneş der ki ben binende atımı
Dağıtır sevindiririm yetimi
Yetmiş iki millet söyler methimi
La huri şal küşadım hüsnayı

Ay der ki hastır ama irşadın
Hele mahşer günü gözle berbadın
İnsanı aldatmaktır senin muradın
Her birine bir takarsın baltayı

Güneş der ki dört yanım yay ile oktur
Mızrak süngü kargı kalkanım çoktur
Dünyayı dolaşsan siperin yoktur
Başına getiririm türlü belayı

Ay der ki bu kadar gitme ileri
Beş yüz bin ordudur yıldız askeri
Damarından gösteririm leşteri
Kana gark ederim yedi deryayı

Güneş der ki tığlarım hepsi düzülür
Askerin hurdadır durmaz ezilir
Suyu görende tehemmümün bozulur
Sana öğretirim la ilahe illallah

Ay der ki imdada yeter Allah
Ölünceye kadar çalarım billah
Usta çırağına etmez eyvallah
Sana ben vermişim rütbe sarayı

Güneş der ki aslımız birdir dilahkâm
 Ne ben sensiz olurum ne sen bensiz dem
 Sana baş eymezem hasıl-ı kelâm
 Çok yüce kapıya yaptın şekvayı

Ay der ki deveden büyük fil vardır
 Aslımızı halk eden gani settardır
 İkimiz kardeşiz nurumuz birdir
 İnanmazsan yokla dalım künyeyi

Davayı naz ile gördü şems-i kamer
 Cilası sendedir ey ismi gaffar
Saltuk edna pirim inayet umar
 Lütfü ihsan ile gark et dünyayı

56. **GEL BAZI BAZI**

Dostun cemalini göresim geldi
 Sen bizim ellere gel bazı bazı
 Hasretin oldukça bağrımı deldi
 Badi sabah ile gel bazı bazı

Aşkına yanmışam olmuşam deli
 Sana ikrar verdim ezelden beri
 İnkâr etmem artık ben bundan geri
 Hicranım artıyor gör bazı bazı

Seni gören aşık erer murada
 Gelsen de bir zaman kalsan burada
 Hani eski günler kaldı neredede
 Hatırım hoş olur sarar bazı bazı

Bu hasretlik beni bir gün yakarsa
 Yaram sağalmıyor eğer azarsa
 Vücudum tahammül etmez sızlarsa
 Pansuman yaparsın sen bazı bazı

Saltuk sensiz olmaz fani dünyada
 Gizli sırlarımı söylemem yâda
 Azrail erişip canım alsa da
 Hasretin gitmiyor zor bazı bazı

57. ELİME GEÇMEDİ

Düçar oldum ben bu aşkın elinden
 Meram ettim dost elime geçmedi
 Hele şu gammazın adi dilinden
 Hasret kaldım dost elime geçmedi

Dolaştım sahralar çölleri gezdim
 Seher yellerinden selâmın aldım
 Vardım deryalarda ummana daldım
 Hasret kaldım dost elime geçmedi

Bir bakışta beni eyledi deli
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli
 Dilimde ezberim Muhammet Ali
 Hasret kaldım dost elime geçmedi

Sığındım lütfuna medet eleman
 Sevdası geçmiyor asla serimden
 İcazet almışım pirlere pirinden
 Hasret kaldım dost elime geçmedi

Saltuk miskin derde düştüm ağlarım
Garip gönlüm aşk oduna dağlarım
Güz olunca gazel döker bağlarım
Hasret kaldım dost elime geçmedi

58. GÖRESİM GELDİ

Derdimin dermanı şahım sultanım
Gül yüzlü cemalin göresim geldi
İncitme kulunu dinim imanım
Ayağına yüzüm süresim geldi

Vermişem ikrarı asla dönmezem
Senden gayrısına ikrar vermezem
Senden başka sultan daha bilmezem
Yoluna başımı veresim geldi

Eğer senden bana olsa hidayet
Yüzüm yerde özüm darda nihayet
Sendedir vilayet sende nübüvvet
Rahmet deryasına dalasım geldi

Sensin kâinatın şahı sultanı
Sensin âlemlerin dini imanı
Sensin müminlerin desti dermanı
Aşk ile narına yanasım geldi

Yoluna canımı feda ederim
Emir buyur ben bu elden giderim
Sensiz bu dünyada acep nederim
Garibem halime durasım geldi

Yeter *Saltuk* kul olmanın zamanı
 Bil ki Şu dŕnyada yahŐı yamanı
 İnsan olmak imiş işin tamamı
 Kul olup kapında kalıŐım geldi

59. ALİ'YE İNDİ

Bir ismi Haydar'dır Şahi Velayet
 Sure-i helâle Şanına indi
 Senden hâsil oldu keŐfi keramet
 Lafeta illa Ali adına indi

Lahmeke lahmidir sende temamet
 Hakkında nazildir senin imanet
 Veli unvanını aldın bidayet
 Hamdŕlŕllah kurban İsmail'e indi

Muhammet'le bir can idiniz her dem
 İbrahim'in sulbünden geldiler tamam
 Sizlerin Şanına var oldu cihan
 Faziletin aslı Ali'ye indi

İslâmı var etti yŕce Muhammet
 Şeriat tecelli oldu nihayet
 Bunlardan erişir ancak hidayet
 Kerem Ali'ye kurban Muhammet'e indi

Fatime Ali'nin sevgili yâri
 Durmadan aŐladı hep zarı zarı
 Şu fani dŕnyada ah intizarı
 Gam ile kasavet onlara indi

Saltuk efkâr almış seni yanarsın
 Nedir şu hüsrânın bunca yazarsın
 Bir gün olur bu âlemden gidersin
 Mirastan bir hisse bizlere indi

60. YA ALİ

Genç yaşımda beni saldın bu derde
 Cümle aşılara sultan ya Ali
 Hani bizden gelenler nerde
 Garipler derdinin dermanı ya Ali

Senin aşkın beni Mecnun eyledi
 Gönlümün hasreti dilim söyledi
 Şu mel'un Yezid Hüsey'ne ne eyledi
 Bekerler derdinin dermanı ya Ali

Çeşmimin yaşı durmayıp akar
 Aşk ateşi durmaz bağrımı yakar
 Bir ismin Murtaza bir ismin Haydar
 Garipler derdinin dermanı ya Ali

Bu cihan sultanı gönül pasesi
 Aşkınla haraptır çeşmim çırası
 Benim derdim her dem Kerbelâ yası
 Cümle evliyalar sultanı Ali

Şefaât umarım iki cihanda
 Günahkâr kulunu bırakma zarda
 Ya Ali kimseyi bırakma darda
 Garipler derdinin dermanı Ali

Saltuk aşkın ile yanar yakınır
 Kendini nadandan her dem sakınır
 Aşkınla pazarda gider satılır
 Dertliler derdinin dermanı Ali

61. MEDET SENDEN YA ALİ

Biz sevdik sevindik girdik yoluna
 Baktık şu dünyanın kalu kılına
 Tutunmuşuz ehlibeytin dalına
 Kerem senden medet senden ya Ali

Sensiz olan muhabbetler fasıktır
 Hak'a kul olanlar sana aşıktır
 Hasırda yatsa da sanki döşektir
 Kerem senden medet senden ya Ali

Mekândı Yusuf'a kuyunun dibi
 Ona yoldaş olan Cebrail idi
 Selmanı Pak'e yetiştğin gibi
 Kerem senden medet senden ya Ali

Yakub'un çilesi Eyüb'un derdi
 İbrahim İsmail'e bıçağı çaldı
 Bıçak kesmem dedi hem dile geldi
 Kerem senden medet senden ya Ali

Müslümi bin Akiyl küfe yolunda
 İki körpe kuzusuydu yanında
 Ehlibeytin nuru parlar alında
 Kerem senden medet senden ya Ali

Dayanamam onların acısına
 Andıkça dertlerim artarcasına
 Ol İmam Hasan'ın ağı tasına
 Kerem senden medet senden ya Ali

Hür'ü şehit Kerbelâ'nın kurbanı
 Yoluna koymuştu canı bedeni
 Hüseyin aşkına akardı kanı
 Kerem senden medet senden ya Ali

Keskinde *Saltuk*'tan inayet ister
 Aşkına akıyor gözümde yaşlar
 Evazım dinlesin dağ ile taşlar
 Kerem senden medet senden ya Ali

62. MEDET YA ALİ

Kusurum var ise dilime Mürvet
 Bağışla kusurum medet ya Ali
 Muhammet Ali'den yetişe imdat
 Bağışla kusurum medet ya Ali

Kul kusur işlerse Sultan bağışlar
 Şu fani dünyada olur bu işler
 Günahım yok ise neyi bağışlar
 Bağışla kusurum medet ya Ali

Bir aciz kulunum mürvete geldim
 Düşkünlere ihsan sen eyle yardım
 Bir gece rüyamda pirimi gördüm
 Bağışla kusurum medet ya Ali

Hidayet erişse divana varsam
 Mağfiret kanisin darına dursam
 Hüsnü cemalini bir kere görsem
 Bağışla kusurum medet ya Ali

Rahmetin yücedir *Saltuk* isterse
 Kusurum elimde Mürvet dilerse
 Şarabı Kevser'den bade içerse
 Bağışla kusurum medet ya Ali

63. MİSALİ

Eser bahar yeli zülfün teline
 Dalga vurur aynı derya misali
 Ben de düştüm artık aşkın gölüne
 Yandım aşka tıpkı Leyla misali

Hicranım artıyor günbegün benim
 Vicdanın yok mudur senin sevdiğim
 Kurt yedi vücudum sızlıyor tenim
 Şükür etmem gerek Eyüp misali

Kusur benim değil sana yanana
 Sevda bir ateştir bakmaz zamana
 Nazlı dost da gelmez ise imana
 Bir anda yanarım Kerem misali

Hayret ettim aşka düşen kişiye
 Gab takıp da bağla beni eşiğe
 Bir çocuk misali koysan beşiğe
 Sallasan bir zaman çocuk misali

Saltuk yanar duman çıkar başında
 Bismillah yazılı yârin kaşında
 Okudum ismini gönlüm taşında
 Kabul eyle beni bir kul misali

64. TUNCELİ

Dört yanını sarmış sıralı dağlar
 Baktıkça gururum artar Tunceli
 Munzur'un zezemi coşkunca akar
 Merdaneler yurdu güzel Tunceli

Yemyeşil ormanlar etrafın sarmış
 Seni bu cihana örnek bırakmış
 Yanında Avrupa sanki halt etmiş
 Bir cennet misali değer Tunceli

Seslenir harçığın güzel evazı
 Selvi kavakları bahçesi bağı
 Dertlere devadır ayrıanı yağı
 Dünya tanır seni meğer Tunceli

Munzur'un önünde kavak söğütler
 Bekliyor yurdunu baba yiğitler
 Asla yan bakamaz çapulcu itler
 Dünyada şöhretin özel Tunceli

Saltuk söyler sevdi seni bu cihan
 Sarı Saltuk Düzgün Baba Ağuçan
 Seyit Derviş Cemal dertlere derman
 Öğünür bunlarla her an Tunceli

65. **AŞK**

Aşkı tarif etmek çok da zor olur
 Üç huruf beş nokta aşkın temeli
 Aşık olmayan kişi gönlü kör olur
 Asla olmaz onun gerçek ameli

Bu aşka güruftar olmayan bilmez
 Hakikat bağında güllerin dermez
 Kelâm-ı Tevhit'ten nasibin almaz
 İleriye görmez kördür şüpheli

Kâse-i zülâlden içmezse bir can
 Suyunu çekmiş olmuş bir kuru ten
 Kalbinin evinde yapmazsa bir han
 Misafir konmağa kapı kapalı

Dünyadan habersiz benzer hayvana
 Sanki bir öküzdür koşun sabana
 Akşam sabah salın gitsin yabana
 Otlar gelir yeni olur modalı

Saltuk aşka dalmış geçmiş kendinden
 Asla vazgeçemem gerçek bendimden
 Çekmişem anlarım aşkın derdinden
 Var mı artık ondan daha güzeli

66. **BELLİ BELLİ**

İnsanlıktan haberi olmayan kişi
 Ne kadar tarif etsen zor belli belli
 Kimse kaldıramaz yerli bir taşı
 Ağır taş yerinde sar belli belli

Kişi bu dünyada yerin bilmeli
 Meclisi irfandan haber sormalı
 Kendi hatasını kendi görmeli
 Akı salim insan gör belli belli

Bir gün olur iner tenin turaba
 Çalış kalp evini etme haraba
 Sil gönlün pasını ersen murada
 Âdem'de çok hikmet var belli belli

Âdem'in dünyada yeri bellidir
 Gerçek insan bir ikrara bağlıdır
 Hicran ateşiyle bağı dağlıdır
 Yanmışım aşkına zor belli belli

Saltuk aşk dediğin bir bela imiş
 Aşıklar derdinin dermanı imiş
 Gerçekler elinden bir bade içmiş
 Taşırma kazanı dur belli belli

67. DERTLİ DERTLİ

Öter sahillerde bir yaban kuşu
 Hicranı çok acı hem dertli dertli
 Melhemi bulunmaz yamandır işi
 Yalnız o değil el dertli dertli

Zavallı biçare düşmüş dağlara
 Yaprığı dökülmüş güzlük bağlara
 Gönlü gözü açık güzel canlara
 Sorarım halini der dertli dertli

Hayal meyal geçti bunca günlerim
 Aşkına yanmışım döner inlerim
 Sazımı çalar da sesin dinlerim
 Mızrap acı vurur tel dertli dertli

Vardım dosta dost yüzüme bakmıyor
 Deşilmiş çıbanım kanım akıyor
 Hasret odu şu gönlümden çıkmıyor
 Yalnız biz değil hep dertli dertli

Saltuk eder ben de nice edeyim
 Alıp dertli başım nere gideyim
 Dedim bir de dostun halin sorayım
 Lisani düzensiz dil dertli dertli

68. DEĞİL Mİ?

Cümlemiz gelmişiz Âdem atadan
 Validemiz Havva ana değil mi?
 Hepimizi var eden yüce yaradan
 Bütün varlık onun kulu değil mi?

Kimisi Musevi ve Hıristiyan
 Kimisi Davudi kimi Müslüman
 Hakir görmek reva mıdır ey insan
 Beğenip yaradan Allah değil mi?

İslâm'ım diyerek kendin beğenir
 Kimi Hanifiyim diye öğünür
 İnsanlığı sorsalar acep kim bilir
 İnsanlık herşeyden önce değil mi?

İnsanın güzeli kendini bilmek
 Erlik meydanında sözünde durmak
 Reva mı kişinin aslını sormak
 Er olan kisveden belli değil mi?

Saltuk söyleme sen kimseye gavur
 Muhammet, Musa, İsa ve Davut bir
 Kuran İncil Tevrat bir de Zebur
 Cümlesi Kelâm-ı Allah değil mi?

69. **KABUL EDER Mİ?**

Bir minnetim vardır Sarı Sultan'a
 Beni dergâhına kabul eder mi?
 Onun ceddi olan Seyit Battal'a
 Bizi dergâhına kabul eder mi?

Ehlibeyti temsil eden Ali'ye
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye
 Gözcü Karaca Ahmet Kızıldeli'ye
 Bizi dergâhına kabul eder mi?

Hazreti Hasan'a dara dursaydım
 Mazlum Hüseyin'e yüzüm sürseydim
 Zeyneb'i zindanda niyaz etseydim
 Bizi dergâhına kabul eder mi?

Horasan piridir Ali Rıza'nın
 Lütfü keremin boldur evlanın
 Taki Naki Askeri'dir enbiyanın
 Bizi dergâhına kabul eder mi?

Mehdi'dir sahibi zaman devranın
 Sizlerin şanına aşık hayranım
 Biçare *Saltuk*'a çalsa dermanın
 Bizi dergâhına kabul eder mi?

70. **EDER Mİ?**

Ben ezelden ikrar verdim güzele
 Beni kulluğuna kabul eder mi?
 Elestü bezminde ol lamyezele
 Verdiğim ikrarı kabul eder mi?

Cihan varolmadan kandili nurda
 Üçlerin ervahı var idi anda
 Cebrail kubbeye konduğu demde
 Orada gördüğün ikrar eder mi?

Üçlerin sırrıdır Muhammed Ali
 Yoktu bunlardan daha evveli
 Bunlardır kâinatın güzeli
 Acaba sorarsam inkâr eder mi?

Arif olan olur sırra gürüftar
 Lenterani olur sırrına gürüftar
 Sureli haleta Murteza Haydar
 İnsan olan bundan şüphe eder mi?

Dalma derinlere yüzme bilmezsin
 Açma yaralara melhem sürmezsin
Saltuk bu esrardan ibret almazsın
 Seni kulluğuna kabul eder mi?

71. **BEHEY SOFU**

Behey sofı senden sual sorayım
İslâm dini bir namazla biter mi?
Melaneti gözlerimle göreyim
Haccı zekât bu hallere yeter mi?

Kıldın namazını çıktın camiden
Bozarsın kararı biter aniden
İkinci bir tövbe başlar ardından
Günlük tövbe Allah bunu yutar mı?

Beni kandırırısın o Mevlam kanmaz
Gaflet uykusundan yatar uyanmaz
Gösteriş yapanlara asla inanmaz
İmanın içine güman sığar mı?

Bu işler sağlam imanla olur
Temiz bir kalp ile Allah'ı bulur
Aksini düşünen çok da yorulur
Yoksa tanrı ona kapı açar mı?

Bunca sözlerini kime söylersin
Sarhoş ayık değil canım neylersin
Şimşek gibi bir gün sen de gürlersin
Saltuk davasından asla geçer mi?

72. **SORARIM**

Müslüman kişiye sorarım acep
Helâlle haramı seçebilir mi?
Günde üç beş vakit camiye varıp
Gönlünü rabbine açabilir mi?

Haramdan elini sakla ey ahmak
 Zinadan belini her dem korumak
 Dilinle reva mı hatırlar yıkmak
 Sadakat edipte durabilir mi?

Müslüman görünüp oruç tutarsın
 Günde bin türlü gönül yıkarsın
 Beşe aldığını ona satarsın
 Böylece cennete varabilir mi?

Zekatı verirsin yine zengine
 Boyanırsın eşkıyanın rengine
 Durmayıp başlarsın rüşvet vurguna
 Arasat'ta cevap verebilir mi?

Saltuk benden sana olsun nasihat
 Kin kibiri haseti gönlünden at
 Sen beni tanırsan budur hakikat
 Böyle kişiye sual sorabilir mi?

73. **SORMADIN BENİ**

Çoktan beri arzuladım ben seni
 Niçin bir gün gelip sormadın beni
 Kardeşlik olmuştuk vefasız seni
 Niçin bir gün gelip sormadın beni

İyisin güzelsin sevdiğim benim
 Mehtabına benzer cemalin senin
 Gönlümün sultanı efendim canım
 Niçin bir gün gelip sormadın beni

Kardeşliğin gerçek özü bu mudur
 Çeşmeden şarlayan zezem su mudur
 Gönülden gönüle haber bu mudur
 Niçin bir gün gelip sormadın beni

Vefasız oluşun hayli görünür
 Kişi sevdiğine selâm yetürür
 Cemalin gördükçe aşkım artırır
 Niçin bir gün gelip sormadın beni

Saltuk her dem sever dostu güzeli
 Güz olunca döker bağlar gazeli
 Şu âlemde sen de gezdin gezeli
 Niçin bir gün gelip sormadın beni

74. İNDİRDİN BENİ

Hak'ın kandilinde gizli sır idim
 Atamın belinden indirdin beni
 Ak mürekkep idin kızıl kan ettin
 Türlü renklerle indirdin beni

Anamın karnında ben neler gördüm
 Yedi derya geçtim ummana düştüm
 Dokuz aylık yolsan sefere geldim
 Bir kapısız hana indirdin beni

Ben de bildim şu dünyaya geldiğim
 Tuzlanıp da çaputlara belendim
 Bir zamanlar beşiklerde eğlendim
 Anamın sütü ile kandırdın beni

Beş yaşında akıl geldi başıma
 On yaşında gider oldum işime
 Varıp da deyince on beş yaşıma
 Bir kuru sevdaya saldırdın beni

On beşimden yirmisine yol oldu
 Otuzumda çevre yanım göl oldu
 Kırk yaşında hayrım şerrim bol oldu
 Hayır ile şerrimi bildirdin beni

Ellisinde yaşım yarıyı geçti
 Atmışımda yolum yokuşa düştü
 Yetmişimde biraz tedbirim şaştı
 Mertebe mertebe indirdin beni

Seksenimde beratçığım yazıldı
 Doksanımda kan damarım üzüldü
 Yüz yaşımda ağzularım çözüldü
 Bir sebi masuma dönderdin beni

Saltuk'u dert ile yaktın yandırdın
 Ecel şarabını verdin kandırdın
 Emreyledin Azrail'i gönderdin
 Hiç de doğmamışa dönderdin beni

75. KÜL ETTİN BENİ

Gül cemalin gördüm derbeder oldum
 Yaktın ateşlere kül ettin beni
 Senin aşkın ile sararıp soldum
 Varıp yâd ellere kul ettin beni

Ben de bir aşığım maşuk peşinde
 Bir gece rüyamda gördüm düşümde
 İşareti vardı yârin kaşında
 Arada gizlenip şok ettin beni

Kaşları çatıktı tıpkı yay gibi
 Gözleri kumruca bedir ay gibi
 Görünür dişleri bir mercan gibi
 Kamaştı gözlerim yok ettin beni

Çok güzel yaratmış yüce yaratan
 Eğer nadan çıkar ise aradan
 Seni alıp gitsem ben de buradan
 Yoksa yâd ellere kul eder beni

Saltuk yandın ise günah kimindir
 Seni sevdim ise bu suç benimdir
 Senin aşkın ile yanan tenimdir
 Dikip bir bahçeye gül ettin beni

76. **BULMAZLAR BENİ**

Ayrı düştüm yalnız kaldım burada
 Bir gün arasalar bulmazlar beni
 Şu fani dünyada kaldım arada
 Dosta gitmek için koymazlar beni

Aşkın ateşiyle yanar ağlarım
 Kalp evimi dost gönlüne bağlarım
 Coşkun sular gibi akar çağlarım
 Ummana karışsam görmezler beni

Ummanlara girmek dalgıç işidir
 Sözüne sahip olan yiğit kişidir
 Deryanın madeni mercan taşıdır
 Ser saf mısın diye sordular bana

Himmat almak için hizmet gerekir
 İnsan sevmek için sevgi gerekir
 Saadet içinde şefkat gerekir
 Nihayet ifana aldılar beni

Özünü yetürün haki türaba
 Eresin her zaman sen de murada
 Dergâhına vardım gönül haraba
 Kemerbest bağlayıp gördüler beni

Saltuk eder dost bağlasın bendini
 Cahillerden sakla dostum kendini
 Çiçekler içinde gülün rengini
 Gönlümde sakladım sevdiler beni

77. **BENİ**

Gönlümü bağladım ben bir güzele
 Her zaman ağlatır sızlatır beni
 Hasretinden yandım döndüm gazele
 Ahu zarım dert ile inletir beni

Dost sarar imiş dost yaralarını
 Kaldır başımdaki karalarımı
 Bunca hasret ile zarılarımı
 Ahu feryadıyla öldürdün beni

Sevmek seilmeyi öğrettin bana
 Sevgimin önüne sedleri çektin
 Sanmam ki sevgimle ben bir suç ettim
 Bilirim sevdiğim kandırdın beni

Nedendir sevdiğim benden kaçarsın
 Olur mu dostuna çirkin bakarsın
 Hasretinle durmaz dostu yakarsın
 Hicran ateşiyile kavurdun beni

Böyle midir *Saltuk* sözün esası
 Gerçek kişi imiş gönül ustası
 Hacı Bektaş Pirim hasların hası
 Aşkın badesiyle yandırdın beni

78. SENİ

Üstüne düşmeyen söze karışma
 İrfan meclisinde bozarlar seni
 Cahille uğraşıp sakın yarışma
 Kazaya getirip boğarlar seni

Arifler katına vardığın zaman
 Mürşit eleğine girdiğin zaman
 Kalburun üstünde kaldığın zaman
 Teberra eyleyip sürerler seni

Aklın mantığında eyle kararı
 İmanı zay eden çeker zararı
 Kemlikten beri dur etme firarı
 Diyardan diyara sürerler seni

Cahilin sözüne sakın gücenme
 Verdiği sözlere asla inanma
 Sohbeti yanıltır sakın direnme
 Nar-ı cehenneme iterler seni

Kararsız kişinin olmaz ikrarı
 Haklıdan etmek şerefi şanı
 Beş para etmez cahilin kanı
 Hayvan pazarında satarlar seni

İnanma nadanın fitne sözüne
 Bakamaz olursun kirli yüzüne
 Riyâkâr gammazın basma izine
 Ejderha misali yutarlar seni

Kararın açıktır *Saltuk* bilirim
 Her zaman kötüden uzak dururum
 Yıkma hiçbir zaman kendi gururun
 Yoksa bir pula satarlar seni

79. PİR EDER SENİ

Bir mürşide talip olmak güzelmiş
 Diker bahçesinde gül eder seni
 Aşkın badesinden bir bade içmiş
 Kırklar meydanında pir eder seni

Aşkın şarabından içenler kanar
 Gönüller mest olur semalar döner
 Aşkın ateşine düşenler yanar
 Nihayet korlaşır kül eder seni

Mürşidin nefesi bilersen haktır
 Menzil almak için bir sınır yoktur
 Mürşid çeşmesinde yıkanan paktır
 Siler kir pasını pak eder seni

Mürşitsiz bir kişi menzil alamaz
 Boşuna dolaşır hakkı bulamaz
 Çalınsa çırpınsa hakkı bulamaz
 Gönüller kararır kör eder seni

80. **GEL BERİ**

Gerçekler sırrına ermek dilersen
 Kalbinin pasını sil de gel beri
 Meclisi irfanı göreyim dersin
 Şal ile hırkayı giy de gel beri

Nazar kıl ibret al ehli kâminden
 Ayırırlar seni kibr ile kinden
 Dostun bahçesinde ol gonca gülden
 Bir deste güllerin der de gelberi

Elin dilin belin asla unutma
 Hırs ile temaya kendin kaptırma
 Aldığın ikrarı yanlış saptırma
 Mürşit eteğin tut andan gelberi

Mürşidin nutkunu tutmak gerektir
 Helâl bir lokmayı yutmak gerektir
 Ölmeden evveli ölmek gerektir
 Kendi namazını kıl da gelberi

Temiz doğdun temiz ölmek istersen
Hak'ın cemalini görmek istersen
Ol bahri ummana dalmak istersen
Saltuk kendin tanı andan gelberi

81. İSTEMEM GAYRİ

Bu dünyada bana hayrı olmayan
Ben öldükten sonra istemem gayri
Bir gün olsun hatırımı sormayan
Benden sonra gelmiş istemem gayri

Bu beşer dünyaya biz niçin geldik
İnsanlık vasfından dersimiz aldık
İnsan aleyhine kuyular kazdık
Yüze gülen bir can istemem gayri

Seven bilir sevilmenin aslını
Sevilmeyen insan bilemez insan kadrini
İnsanda ayırır ırkı rengini
Görmesin gözlerim istemem gayri

Ağa olsa paşa olsa bey olsa
Zengin olsa fakir olsa bay olsa
Şu dünyaya sultan olsa şah olsa
Varmasın yanıma istemem gayri

Saltuk hatır için içmez zehiri
Özünde yok ise insan değeri
Duygusuz insanın yanmaz ciğeri
Benden uzak olsun istemen gayri

82. **GİTTİ**

Bir güzele aşık oldum olalı
 Beni ateşlere yaktı da gitti
 Deli gönül sevdalara dalalı
 Beni taştan taş çaldı da gitti

Aradı gözlerim hayli bir zaman
 Bulmazsam tecellim halim çok yaman
 Başımın üstünde tütüyor duman
 Esen rüzgârlara saldı da gitti

Eğer bulsam bir gün nazlı yârimi
 Fırsat bulup anlatsaydım halimi
 Kabul etse feda etmem canımı
 Desinler yolunda öldü de gitti

Arif olan kişi bu sırrı çözer
 Cahilden beklenmez zerrece nazar
 Aslında var ise okur hem yazar
 Beni aşk oduna yaktı da gitti

Saltuk eder dök derdini kalemlerle
 Dostlar dinler cevap verir kelâmla
 Bunca yıldır gelip geçen davamla
 Hakkımda kararın vermeden gitti

83. **YAKTI DA GİTTİ**

Mestane gözlerin şaşırttı beni
 Şu gönlüme bir iz yaptı da gitti
 Cihan bir olsa da terk etmem seni
 Beni ateşlere yaktı da gitti

Neden beni ateşlere yakarsın
 Bir derdime bin derdi katarsın
 Sen baktıkça gönlüm evin yıkarsın
 Beni taştan taşa çaldı da gitti

Benim bu ahımı çekersin bir gün
 Senin aşkın bana bayram ve düğün
 Şu ömrümün ta sonuna değin
 Külümü rüzgâra verdi de gitti

Aşkın ateşine yandım kül oldum
 Takatim kalmadı belamı buldum
 Dostun hasretiyle sararıp soldum
 Bana bir kerecik baktı da gitti

Saltuk bu derdime bulur mu derman
 Hasret kaldım yaram azıyor birdem
 Eliyle yarama çalarsa merhem
 Sevda bir ateştir yaktı da gitti

84. BAĞIŞLA BİZİ

Günahım bağışla yüce Allah'ım
 Muhammed Ali'ye bağışla bizi
 Size sığınmışım gül yüzlü mahım
 Hasan Hulki Rıza'ya bağışla bizi

Mazlum Hüseyin'in darına durdum
 Kanlı gömleğini yüzüme sürdüm
 Hüsnü Kerbelâ'da yaralı gördüm
 Zeynel'i Aba'ya bağışla bizi

Muhammed Bakır'a çıkardı ferman
 İmanla çağırdım medet eleman
 İmamı Cafer'e olmuşam hayran
 Musa-i Kâzım'a bağışla bizi

Horasan ilinin şahı sultanı
 İmamı Rıza'dır canların canı
 Muhammet Taki'nin akıyor kanı
 Aliyel Naki'ye bağışla bizi

Derdim çoktur bulamadım dermanı
 Hasanül Askeri Mehdi devranı
 Vakti tamamı olsa gelse zamanı
 Bektaş Veli'ye bağışla bizi

Şeyh Ahmet Dededen olursa himmet
 Elinde Zülfikar sahibi devlet
 Ehlibeyte buğuz edene lanet
 Ol Sarı Sultan'a bağışla bizi

Saltuk yüzüm yerde özüm darda
 Hizmet eyle bizi sen koyma narda
 Gönüller şen değil hep ahuzarda
 Pir Sultan Abdal'a bağışla bizi

85. ZALİM FELEK

Benim ile hayli oyun oynadın
 Fırsatın gelince ey zalim felek
 Muradıma ermek için koymadın
 Fırsatın gelince ey zalim felek

Beni hasret koydun eşim dostuma
Sanki düşman gibi düştün kastime
Senin şikâyetin yapam üstüne
Yoksa sen durmazsın ey zalim felek

Yaşlı genci demez hemen gelirsin
Acı hissin yoktur canın alırsın
Gelir bizi tenhalarda bulursun
Yakarsın bağrımı ey zalim felek

Dayanılmaz ayrılığın derdine
Akıl ermez asla senin fendine
Vade tamam olur düşer bendine
Alırsın canını ey zalim felek

Saltuk ne yapsan da bu iş çaresiz
Emir Hak'tan gelir yoksa imkânsız
Elestü bezmindeikrarlıyız biz
Buna karşı çıkmam ey zalim felek

86. NE GEREK

Mademki doğruyu söylemek lâzım
Yalana harama artık ne gerek
Gerçekler her zaman ederse lüzum
Hiç yoktan eğriye gitmek ne gerek

Cümlemiz insanız hep bir babadan
Âdem'in hatunu Havva anadan
Cümlemizi halk eden yüce yaradan
İsevi Musevi İslâm ne gerek

Bize tarif etmiş Hazreti Yezdan
İnsanı seviniz demiştir Süphan
Kaçınmak olmaz bir daha bundan
Kızılbaş Karabaş Akbaş ne gerek

Allah'ı seversen sev sevdiğini
Gösterme kimseye herkemliğini
İnsan isen tanırsın benliğini
Sen çirkin ben güzel demek ne gerek

Böyle değil midir sözün esası
Böyle yamıyor mu tanrı yasası
Budur gerçek doğru sözün kısası
İnsan isen başka söze ne gerek

Anlayan insana bu bir ibrettir
Anlamaz kişiye elbet nefrettir
Saltuk gerçeklere her dem hasrettir
Sadık kişi için kanun ne gerek

87. **AYRILIK**

Ne zor imiş gurbetin acısı
Kar etti canıma zalim ayrılık
Hayal ile geçer gündüz gecesi
Hasret ateşiyle yakar ayrılık

Nasıl dayanayım ben bu hasrete
Ancak düşen bilir zalim gurbete
Acı çekmeyenler bilmez elbette
Taştan taşa çalar beni ayrılık

Arada bir mektup olur vesile
Yıkılsın tahtın sesin kesile
Bunu miras koydun cümle nesile
Gönül tahtım harap ettin ayrılık

Derdi derde katan yine sen oldun
Gam keder hasreti veren sen oldun
Gönlüme teselli eden sen oldun
Beni sevdiğimden çalan ayrılık

Saltuk bunca derdi kaâle alma sen
Hak'tan sana ancak olur bir ihsan
Arasam ayrılığa bir çare bulsam
Çaresi olmayan zalim ayrılık

88. **YAZIK**

Sakın dostluk kurma kallaş yâr ile
Verdiğin nimete emeğe yazık
Gözün diker senin tatlı canına
Dostluğun yanlış hem sana yazık

Kallaşın dostluğu menfaat için
Yaramaz kişiden kendini sakın
Yumuşak diliyle sanarsın yakın
Emeğin zay olur hem nana yazık

Kallaşın sözüyle dostluğu olmaz
Verdiği ikrara sadakat duymaz
Allah'tan korkmayıp kuldan utanmaz
Huzurun bozulur insana yazık

Dostunum diye öğünüp atar
 O tatlı aşına zehirler katar
 Arkanda durmayıp kuyular kazar
 Yaptığın iyilik emeğe yazık

Saltuk eder gel sen girme bu harbe
 Yaptığın iyilik görünmez asla
 Her olur olmaza açma bir sofraya
 Emeğin zayı olur hem nana yazık

89. **BOZUK**

Kala kala kaldık kara günlere
 İnsan bozuk düzen bozuk yol bozuk
 Niyazım var benim yüce pirlere
 Gönül köşkü harap hâl bozuk bozuk

Nefsinin esiri gider sırada
 Kendinden habersiz kalmış arada
 Doğruya inanmaz ermez murada
 Bülbül güle konmaz gül bozuk bozuk

İnsan olan kendi kendin bilmezse
 Dost bağında gonca gülüm dermezse
 Kendi ayıbını kendi görmezse
 İleriyi görmez kör bozuk bozuk

Âleme bakmadan çıkar temize
 Aynayı kaldırıp bakmaz yüzüne
 Beşer âleminden bir metre beze
 Sarıp götürmeye ten bozuk bozuk

Saltuk hudutları taşma ileri
 Ezelden demişiz bu işe beli
 Gerçekler aşkına olmuşum deli
 Derdimi dökmeye dil bozuk bozuk

90. SEYYİDİ BATTAL

Nesli Resul Ekrem evladı Ali
 Erenler serdarı Seyyidi Battal
 Sırrı hül aziz Bektaşî Veli
 Erenler serdarı Seyyidi Battal

Ol Hüseyin Gazi oldu serasker
 Bizans'ın bağına vururdu hançer
 Tekfurun gönlüne bıraktı keder
 Erenler serdarı Seyyidi Battal

Emaneti aldı Abdül Vahap'tan
 Hizmeti yapardı Tavabil Sultan
 Kılık değiştirir olurdu ruhban
 Erenler serdarı Seyyidi Battal

Güreş tuttu Ahmed-i Tarsan ile
 İkrar verdiler her ikisi bile
 Kim kimi yenerse girsin dinine
 Erenler serdarı Seyyidi Battal

Ahmed'i yenerek etti Müslüman
 Kayser'in aklı gitti başından
 Tariyo'nun başını kestiği zaman
 Erenler serdarı Seyyidi Battal

Ceddidir saltuk'un zikreder her dem
 Nesli Muhammed'dir hem Şah-ı Merdan
 Yetiş carımıza ya Sarı Sultan
 Erenler serdarı Seyyidi Battal

91. NE GÜZEL

Âdem oğlu şu dünyaya baksana
 Yeşil ormanları dağlar ne güzel
 Gönül lambasın alıp yaksana
 Akan çaylar deniz derya ne güzel

Türlü çiçeklerle gönül şenletir
 Sevmek insanlara aşkı öğretir
 Güzel olan insan ötesi nedir
 Buna minnet şükran etmek ne güzel

Bütün nimetlerin bize bahşetmiş
 Şu âlemi türlü türlü donatmış
 Veçhile bakarak bizi var etmiş
 Güzel huylu akliselim ne güzel

Şükür etmek gerek bunca varlığa
 Ya Rab bizi düşürme acı darlığa
 Cümle yaratığın her dem sağlığa
 İnsana verdiğin nimet ne güzel

Saltuk nimetlerin başım üstüne
 Rabbim yardım eyle her dem düşküne
 Kurbanı olayım özü pişkine
 Güzel ile sohbet etmek ne güzel

92. **BİLEREK YAPMAK**

Mantıksız düşünce insana zarar
 Bilerek her şeyi yapmak ne güzel
 Cehalet her zaman insanı yorar
 Bilerek bir şeyi yapmak ne güzel

Cahille arkadaş olan yorulur
 Varıp gider kazığına sarılır
 Doğruyu söyleyen küser darılır
 Bilerek her şeyi yapmak ne güzel

Cahil gönül kırar tamiri olmaz
 Asla bildiğinden hiç geri kalmaz
 Ne kadar çalışsa menzile varmaz
 Bilerek her şeyi yapmak ne güzel

Menfaati için yıkar dünyayı
 Beğenir kendini ormanda ayı
 Böbürlenir olur bir kabadayı
 Bilerek her şeyi yapmak ne güzel

Saçar metanı küfür söz ile
 Beraber eyleşir kumarbaz ile
Saltuk bu cümleyi yapar naz ile
 Bilerek her şeyi yapmak ne güzel

93. **OL**

Hakikat bağına girmek dilersen
 Mürşid-i kâmil'e boyun eğmiş ol
 Küfr içinde imanı bulayım dersen
 Hırs nefis temayı özünde silmiş ol

Gönül bir Kâbe'dir kirletmek olmaz
 Kirli bir hanede misafir kalmaz
 İkiyüzlü insan murada ermez
 Akıl iman hayâ ile bulmuş ol

Benliği özünden atabilersen
 Kul olup sultana satabilersen
 Aklını başında tutabilersen
 Harabet ehline nazar kılmış ol

İnsana insan gibi davranasın
 İnsandır tanrıya oldukça yakın
 Riyâdan beri dur tavrını takın
 Gülşen bahçesinde güller dermiş ol

Saltuk bu manayı bilen kazanır
 Arifler katında güller bezenir
 Cahil sohbetinden insan usanır
 Kötüden arın kendini bilmiş ol

94. **BİR DAHA GÖNÜL**

Bunca zaman çektim senin kahrını
 Çekemem cevri bir daha gönül
 Melhem sürüp sağaltmadın derdimi
 Çekemem cevri bir daha gönül

Sevda bir ateştir yandım kül oldum
 Yağmur seli ile ummana doldum
 Bu aşkın elinden sarardım soldum
 Çekemem cevri bir daha gönül

Yaktın hicran odu girdi sineme
 Ben de yanmış isem bundan kime ne
 Bunca zaman koyamadım dümene
 Çekemem cevri bir daha gönül

Eline düşeni aşkın narına
 Beni affet desem dursam darına
 Hasret koydun beni gülü zarıma
 Çekemem cevri bir daha gönül

Saltuk bilir ancak aşkın tadını
 Kimse bilmez onun gerçek adını
 Bir gün olur öğretirim haddini
 Çekemem cevri bir daha gönül

95. GÖNÜL

Bunca uğraş verdim kendi kendime
 Beni bu hallere düşüren gönül
 Bağladın kolumu düştüm bendine
 Beni bu hallere düşüren gönül

Niçin beni yerden yere vurursun
 Kollarımı bağlar öcün alırsın
 Bu yarayla beni ölür sanırsın
 Beni bu hallere düşüren gönül

Merhametin yok mu kıyarsın cana
 Bütün acıları yetiyor bana
 Bir gün olsun dava etmedim sana
 Beni bu hallere düşüren gönül

Sevdayı öğreten bana sen oldun
 Bu aşkın elinden sararıp soldum
 Bunca yükü benim sırtıma vurdun
 Beni bu hallere düşüren gönül

Saltuk acıların çoktur bilirim
 Bir gün yaralarım sarar ol nazlı pirim
 Pirimin aşkına serimi veririm
 Beni bu hallere düşüren gönül

96. SORMADIN GÖNÜL

Şu garip halimden bilen olmadı
 Bir kere kutunu açmadın gönül
 Bunca sırlarıma eren olmadı
 Zaman gelip geçti sormadın gönül

Bir dükkân açıp da girdim pazara
 Alışveriş yaptım girdi nazara
 Müşteri topladım vardı hazara
 Herkes aldı kaldım sermayesiz gönül

Veresiye verdim hep iflas ettim
 Kadrini bilmedim zarara gittim
 Sonradan bu işin farkına yettim
 İnsan sahte olmuş bilmedim gönül

Farkına vardım ki bu iş olmadı
 Sermayemde gitti mangır kalmadı
 Kapattım dükkânı kimse sormadı
 Arkamdan çağırıp güldüler gönül

Saltuk malını ehli kâmile sat
 Cahilden uzak dur işte sana fırsat
 Bu sırrı esrarı bilmeyen ahmak
 Bir gün olur defterin dürerler gönül

97. ZALİM GÖNÜL

Gönül senin derdin niye çekeyim
 Bazen saptırırsın sen beni gönül
 Ben senin elinden nere gideyim
 Beni taştan taşa çalarsın gönül

Bu aşkın derdinden usandım kaldım
 Aşkın ateşiyle sararıp soldum
 Bu derdi belayı bana mı verdin
 Çaresiz kalmışım elinden gönül

Bu benim derdime sebep sen oldun
 Hasreti gönlüme katan sen oldun
 Sanki bu yarama çare mi buldun
 Ateşlere yakıp kül etme gönül

Senin aşkın beni günlük yaralar
 Hasretin gönlümü yakıp zaralar
 Günlerim aylarım beni karalar
 Bana bunca hasret çektirdin gönül

Yandı *Saltuk* bunca aşkın elinden
 Bülbül figân eder gülün elinden
 İllaki bu zalim gönül elinden
 Gücüm yetmez sana ey dertli gönül

98. **DUYARSAM**

Kaderin elinden neler çekmişem
 Acı tatlı günlerimi sayarsam
 Bir mürşidin eteğini tutmuşam
 Kulak verin fetvasını duyarsam

Bir zamanlar aşka müptela oldum
 Ol Mecnun misali Leyla'mı buldum
 Bu aşkın yüzünden sararıp soldum
 Seri canı dost yoluna koyarsam

Ne günlerim geçti fani dünyada
 Sırrımı vermedim anlamaz yâda
 Çektiğim çileler hepsi meydanda
 Kaleme söylemem bir yerde yazarsam

Divane gönlümün budur muradı
 İnsana yakışmaz şeytan inadı
 Dünyadan almadım lezzeti tadı
 Ebedi hayata gözüm yumarsam

Saltuk'un gönlünde yanar ışıklar
 Aşkın ateşini çeker aşıklar
 Aşığın derdine yanar maşuklar
 Yanar kül olurum ele uyarsam

99. **EVLADIM**

Gece gündüz hayalimde tuttuğum
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım
 Gece gündüz sana dua ettiğim
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım

Asker oldun vatan borcun ifaya
 Katlanamam ben bunca cefaya
 Yalvarırım gece gündüz mevlaya
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım

Elin verdim yüce Bektaş Veli'ye
 Sarı Saltuk hem de Kızıl Deli'ye
 Balım Sultan gerçek Hızır Bali'ye
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım

Yardımcındır Kara donlu Can Baba
 Mahmudu Hayrani dertlere dava
 Gözcü Karaca Ahmet o büyük şaha
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım

Seyit Battal Gazi Sultan ceddimiz
 Her dem kalbimizde ona virdimiz
 Hazreti Hüseyne bağlı bendimiz
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım

Atan *Saltuk* eder bir gün gelirsin
 Allah ömür versin terhis olursun
 Bir gün olur hazretini bulursun
 Esmer yüzlüm kara gözlüm evladım

100. **BULAMADIM**

Güzel canlar gönül pervanesine
 Uğraştım çabamla yön veremedim
 Sabahleyin kalktım bülbül sesine
 Gülşen bahçesinde gül bulamadım

Gönül dostu bulmak ne de zor imiş
 Gönülden gönüle bir yol var imiş
 Sırat köprüsü derler çok dar imiş
 Geçmeye bir yerde yol bulamadım

Bir cehennem yapmış katran kazanı
 Allah yardım etsin orda yananı
 Kaybetme gönlünde dini imanı
 Elimden tutacak dost bulamadım

Yeter *Saltuk* sen cümleden ednasın
 Herkes bir dost bulmuş sen de tenhasın
 Sen seni bilersen Nur-i Hüdasın
 Aradım kendim bir can bulamadım

101. **YÂR BULAMADIM**

Bir gün ben de çıktım gönül avına
 Kendime muhatap yâr bulamadım
 Ömür yolun aldı yaşlı çağıma
 Özü sadık olan yâr bulamadım

Çekemedim ben gönlümün derdini
 Aşk elinden kurtarmadım kendimi
 Bunca yıllar bulamadım dengimi
 Şu halime ortak dost bulamadım

Bunca cevrin nedir yaparsın bana
 Yakışır mı bu işler reva mı sana
 Merhametin yok mu kıyarsın cana
 Hakikatte rehber pir bulamadım

Halime acıyan kimse olmadı
 Kaynadı kazanım damla kalmadı
 Benden başka kimse aşka yanmadı
 Derdimden anlayan yâr bulamadım

Saltuk gezme artık yeter bu kadar
 O kadar perişan kalmışam düçar
 Lütfu kereminden ihsanında var
 Yaramı saracak can bulamadım

102. **DOST BULAMADIM**

Bunca sene nedir benim çektiğim
 Derdimi dökerek dost bulamadım
 Hüsnu cemalini seyran ettiğim
 Gönlümü saracak dost bulamadım

Herkes bir insandır nişan olmazsa
 Her zaman gönlünde Hak'ı bulmazsa
 Bülbül olup gül dalına konmazsa
 Soldurur güllerim har bulamadım

Sanki boşboşuna gelmiş dünyaya
 Ne edebi vardır ve ne de hayâ
 Yaptığı işlerin cümlesi riya
 Bu zamanda doğru kul bulamadım

Sorumlu tutmuyor asla kendini
 Azazil eline vermiş bendini
 Arayıp buluyor kendi dengini
 Bir doğru söyleyen kul bulamadım

Saltuk eder çok aradım bulamadım
 Bulduğumdan muradımı alamadım
 Mekteb-i nadana meyil vermedim
 Gerçek bir musahip can bulamadım

103. GÖNLÜMÜ SARACAK DOST BULAMADIM

Diyar diyar gezdim gurbet elleri
 Gönlümü saracak dost bulamadım
 Coşardı ilkbahar taşar selleri
 Yaramı saracak dost bulamadım

Baş açık yalın ayak bunca dağları
 Dolaştım bir zaman sahra bağları
 Ömrümün içinden geçen çağları
 Gözümde akacak yaş bulamadım

Kadere sayarsam bunca işleri
 Yalnız bana vermiş gamı kederi
 Meryem oğlu İsa yoktur pederi
 Aradım Meryem'e eş bulamadım

Hayal gibi geçti bunca günlerim
 Pençe vurdu bana gerçek pederim
 Nasıl olsa bu dünyadan giderim
 Bir gün hatırımı hoş bulamadım

Saltuk eder yana yana kül oldum
 İçime sığmıyor taşırdım doldum
 Acizem bu mülke Süleyman oldum
 Hatemi kaybettim hoş bulamadım

104. **CAN BULAMADIM**

Ne kadar yazsam da bitmiyor derdim
Halimden anlayan bir can bulamadım
Mürşid-i kâmil'e bağlıdır bendim
Derdimi anlayan bir dost bulamadım

Hastanın halinden ne bilsin sağlar
Onunda halini tabipler anlar
Sızlıyor her yanım akıyor kanlar
Yaramı saracak tabip bulamadım

Gam yükün yüklemiş vermiş sırtıma
Gönlümün evinde bitmez fırtına
Adıma verilir her gün muhtıra
Bir can iken cananımı bulamadım

Şu fani dünyadan artık bezmişem
Erenler sırrına nazar kılmışam
Gerçekler yoluna ikrar vermişem
Şimdi insanda vefa bulamadım

İtibar etmeyin fani dünyaya
Bir an baktım ben düşmüşem deryaya
Güruh-u Naci'den almışam maya
İkrarına sadık bir can bulamadım

Fani dünya göz boyatmış insana
Gerçek insan olan kıyar mı cana
Hak için başımı koydum meydana
Aşık oldum maşukumu bulamadım

Saltuk iyi düşün bu sırrı müphemî
 Kase’i zülâl’den almışım demi
 Kırkların sürdüğü erkânı cemi
 Varıp dergâhına yüzüm süremedim

105. MURADIM

Cenab-ı Bari’den ruhsat olursa
 Pirimin cemalin görmek muradım
 Ecel aman verir fırsat bulursam
 Dergâh-i Hünkâr’a varmak muradım

Nasip olsa niyaz etsem pirime
 Bütün günahımı alsam elime
 Niyetim dalayım ilim gölüne
 Ordan kismetimi almak muradım

Şikâr etsem dost gönlüne uğrasam
 Orada kendime bir mekân tutsam
 Şahım kabul etse darına dursam
 Canı başı yola koymak muradım

Bu miskin biçare derdine derman
 Mürüvvet dilime ya Şah-i Merdan
 Eleman sultanım medet ya eleman
 Dergâhına yüzüm sürmek muradım

Saltuk efkâr almış yanar yakılır
 Kapalı kapılar bir gün açılır
 Okunur gülbenkler rahmet saçılır
 Aşk ile pervane dönmek muradım

106. BAHARIM

Karşiki dağları duman бүрүdü
Yavaş yavaş süre geldi baharım
Yağmur yağdı beyaz karlar eridi
Kokar burcu burcu güzel baharım

Yaz gelince açar bahçeler bağlar
Derenin suları akarak çağlar
Bahçemde açmıyor o gonca güller
Dört mevsim içinde güzel baharım

Senin gelişinle toprak şen olur
Yağmurlar yağınca rızklar bol olur
Irmakların barajlarda göl olur
Cansıza can veren güzel baharım

Yeniden hayata can veren sensin
Soğukla sığağa yön veren sensin
Tomur tomur açan çiçek de sensin
Türlü renkler açar güzel baharım

Saltuk bahar mevsimlerin güzeli
Aşkın hasretiyle yazdım eseri
Kalem yazmaz oldu artık gazeli
Aşkın ile yandım güzel baharım

107. AĞLARIM

Ben de şu dünyaya geldim geleli
Hasret kaldım gerçek dosta ağlarım
Ömrüm geçti ben kendimi bileli
Issız dağlar bana mekân ağlarım

Geçirdim ömrümü yalnız başıma
 Hayatta gitmedi bir şey hoşuma
 Eğer ölür isem mezar taşıma
 Gönül köşkü harap olmuş ağlarım

Sonradan öğrendim dostun fendini
 Her dem yakınından sakın kendini
 Fırsat bulur ise yıkar bendini
 Gördüm hilesini ondan ağlarım

Maalesef ben bu zaman içinde
 Yokladım baktım ki güman içinde
 Yolunu şaşırılmış duman içinde
 Emeğim zay oldu ondan ağlarım

Saltuk eder sakın sen hayâsızdan
 Bilhassa ırz düşmanı namussuzdan
 Allah'tan korkmaz bir de imansızdan
 Bizden uzak gitsin ondan ağlarım

108. YANAR AĞLARIM

Bu aşk beni halden hale düşürdü
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım
 Aşkın kazanına koyup pişirdi
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım

Düşmüşem derdine yanmışam nara
 Aşkın ateşinden ciğerim pare
 Tabip bulamadım yaramı sağa
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım

Bu aşk bir beladır düşmeyen bilmez
 Gerçek aşık olan ikrardan dönmez
 Deryalar bir olsa ateşi sönmez
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım

Kimi görsem beni deli sanırlar
 Akıyor gözümde çifte pınarlar
 Hicran ateşiyle düşüp yanarlar
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım

Saltuk bildim sevdalara düşmüşüm
 Aşkın ateşiyle yanıp pişmişim
 O yâr benden ben o yardan küsmüşüm
 Bir sevda uğruna yanar ağlarım

109. GÜZEL HOZAT'IM

Dört yanını sarmış sıralı dağlar
 Eteğinde yatar güzel Hozat'ım
 Bahar gelir zümrüt bahçeler bağlar
 Ruhları şâd eder güzel Hozat'ım

Göze suyu zezem olmuş akıyor
 Hizan dağı baş aşağı bakıyor
 Serçe kuşlar cıvıldaşıp ötüyor
 Sesler başka başka güzel Hozat'ım

Kış gelince karlar yağar burada
 Yaz olunca herkes erer murada
 Kozman Heylanı da vardır sırada
 Burcu burcu kokar güzel Hozat'ım

Derelerim akar güzel Keban'a
 Her tarafın benzer mah-ı tabana
 Seni görmeyenler düşer gümâna
 Dertlere dermansın güzel Hozat'ım

Saltuk'un yurduna sevgisi çoktur
 Ne kadar söylesem cümlesi haktır
 Eski ismin Dersim şimdi Hozat'tır
 Merdaneler yurdu güzel Hozat'ım

110. **HABER SORAYIM**

Gökyüzünde uçan allı turnalar
 Eğlen turnam sizden haber sorayım
 Katar katar gelen telli turnalar
 Eğlen turnam sizden haber sorayım

Bizim elde kar kış boran tipi var
 Dört mevsimin ayrı ayrı yeri var
 Turnaların çeşit çeşit dili var
 Eğlen turnam sizden haber sorayım

Yüce dağlar yol vermiyor gidesiz
 Bizden nazlı yara selâm edesiz
 Telli turnam geçiyorsun habersiz
 Eğlen turnam sizden haber sorayım

Şenlik olur sizin ile bu eller
 Geçit vermez size dumanlı dağlar
 Konuğumuz olun telli turnalar
 Eğlen turnam sizden haber sorayım

Saltuk eder turnaların ulusu
 Cevap verdi içlerinden birisi
 Kimlik sordum Kerbelâ'nın yerlisi
 Eğlen turnam sizden haber sorayım

111. NE LÂZİM

Dedikodu yapan yaramaz kişi
 İlim irfan artık ona ne lâzım
 Çok acı verir cahilin taşı
 Maymun sıfatıyla kemal ne lâzım

Aleviyim diye dava ederler
 Bıyığı kesmeyi sünnet sayarlar
 Muaviye düsturuna uyarlar
 Artık o kimseye iman ne lâzım

Elestü bezminde verildi ikrar
 Aliyel Mürteza Haydar-ı Kerrar
 İblisin yaptığı değil mi inkâr
 Gümanda olana iman ne lâzım

İkrar dostluk diye söyleyen kişi
 Dünyadan habersiz zavallı kişi
 Cehennem narında yanar o kişi
 Abdestsiz insana namaz ne lâzım

Gerçek insan ikrarına hor bakmaz
 Cehennem narında kendini yakmaz
 İblisin halkasın boynuna takmaz
 İkrarı olmayana iman ne lâzım

Saltuk edna her dem söyler sözünü
 Gerçekler ilmîne bağlar özünü
 Gönlü şâd olursa çalar sazını
 Hasta olmayana tabip ne lâzım

112. **BİSMİLLAH GÖRMEMİŞ**

Yetmişden sonraki gelen yaratık
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim
 Rotayı şaşırılmış serseri sapık
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim

Kıyamet gününün tarihi gelmiş
 Edep hayâ artık ortadan kalkmış
 Namusu bir pula götürüp satmış
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim

Edep nedir neye derler bilmiyor
 Geçmişten zerrece ibret almıyor
 Onun için yüzü bir an gülmüyor
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim

Büyük küçük belli değil huzursuz
 Zamanı insanı yoktur kusursuz
 Sevgi şefkat hepsi oldu belirsiz
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim

Saltuk çeker her dem Allah korkusu
 Zamane insanının çoktur kötüsü
 Pislikle doludur gönül kutusu
 Tekbirsiz bismillah görmemiş kavim

113. **GEL SARI KIZIM**

Hayali gönlümden çıkmayan bir an
Uzat ellerini gel sarı kızım
Ruhuma manevi aşkı katan sen
Dön yönün babana gel sarı kızım

Gözlerin ihlas leblerin bismillah
Hikmete kadirdir Hazreti Allah
Şek gümanım yoktur amentü billah
Bu yola başını ver sarı kızım

Bir ikrar nedeni sen bana evlat
Kin kibir haseti münkire sat
Elin belin dilin sahip ol mutlak
Bunlardan arında gel sarı kızım

Âdem olmak için peder bahane
Kişi kötü ise bundan bana ne
Allah kullarını bir imtihane
Tabi tutar imiş var sarı kızım

Fakirlik sadece para pul değil
Gerçekleri görmez asla bir bencil
Gönül evi harap kapkara cahil
Onlardan uzak kal sen sarı kızım

İsmim Ahmet olur mahlasım *Saltuk*
Kâse-i zülâlden içtikte kandık
Zümre-i cahilden yandık ha yandık
Sarhoşu haline koy sarı kızım

114. **GÜL YÜZLÜ KIZIM**

Bugün yola çıkar gelir inşallah
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım
Büyümüş koca kız olmuş maşallah
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım

İzmir'den selâmlar getirir bize
İnşallah selâmet gelirsin eve
Geçirir tatili hepimiz ile
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım

Okul dediğin aileye benzer
Ayrılık insanı bir hayli üzer
Notlarından memnun olursa eğer
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım

Bilirim bizleri hayli özledin
Ben de senin yollarını gözledim
Saat saat terminalden izledim
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım

Tatili burada birlik kalırız
Gelmişten geçmişten haber sorarız
İyiden kötüden fikir yararız
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım

Saltuk evlat sevgisine doyamaz
Deste güllerine asla kıyamaz
Evlat hasretine kimse dayanmaz
Hasretin çektiğim gül yüzlü kızım

115. **BİLEMEDİM**

Şu dertli gönlüme tabip ararken
 Meğer tabip bende imiş bilemedim
 Hak nerededir diye sual sorarken
 Cümle varlık sende dedi bilemedim

Yaratmış Âdem'i cümleden evla
 Nurundan nur vermiş hazreti Mevla
 Ruhundan ruh katmış Cenab-ı Allah
 Fe ile fargullahı ben de bilmedim

Bir insan olduğun asla unutma
 Rabbini kendinden uzakta tutma
 Doğruyu bırakıp eğriye gitme
 Gerçekler meydanda ben de bilmedim

Hoyrat gelip hoyrat gitme dünyadan
 Mürşidin buyruğu edep hayâdan
 Kendini sakındır yalan riyâdan
 Nasihat eylemiş ama bilmedim

Saltuk kerem eyle bunca hallere
 Umman deryasında girsem göllere
 Bir niyaz eylesem gerçek erlere
 Derman onda imiş ben de bilmedim

116. **SEYİT AHMEDİM**

Aşkına dönerim pervane gibi
 Sevdiğim güzelim Seyit Ahmedim
 Yanarsam yanayım bir Kerem gibi
 Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

Hürmetim ceddine Sarı Saltığa
Sakın ol güvenme beşer varlığa
Ağuçan düşürmesin seni darlığa
Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

Kişiliğin batar münkir gözüne
Turaplık soyundan gelir özüne
Ben de bir aşığım düştüm izine
Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

Dost dostu sever candan gönülde
İkrarlıyız biz tarihi ezelden
Asla vazgeçmeyiz gönlü güzelden
Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

Celebi sever candan güzeli
Ceddim Seyit Mençek Sultan İrfani
Cihanda sahipsiz koyma dost bizi
Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

Saltuk Baba Derviş Cemal Ağucan
Sultan Baba Mansur dertlere derman
Gönlümün sultanı Mahmudu Hayran
Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

Piridir Saltuğun Bektaş Veli
Aşkına olmuşum budala deli
Erenler nezdinde bir deste gülü
Sevdiğim efendim Seyit Ahmedim

117. **SEVDİĞİM**

Ahmet'in hakkını Mehmet'ten sorma
 Herkes ettiğini çeker sevdiğim
 İnsansın kimsenin kalbini kırma
 Gönül bir Kâbe'dir yıkma sevdiğim

Bu dünya fanidir kimseye kalmaz
 Sanma ki haklının hakkını almaz
 Yalancıdan kemal hiç eksik olmaz
 Mürainin kabı boştur sevdiğim

Şeytanın güttüğü kibir kemliktir
 Ona uyan kişi cehennemliktir
 İnsana yakışmayan ancak benliktir
 Ondan uzak durun aman sevdiğim

Bu dünya bir değirmen gibi döner
 Çarkı felek ferdir akıbet söner
 Ecel şerbetinden içenler kanar
 Elinden bir şarap içem sevdiğim

Eder *Saltuk* cümlesinden ednayım
 Hepsi benden üstün sultanım beyim
 Bana fırsat vermez ecdadım soyum
 Allah'tan korkarım canım sevdiğim

118. **AMAN SEVDİĞİM**

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
 Dön de bir yüzüne bakam sevdiğim
 Ruhunda kokuyor misk ile amber
 Aşkınla kül oldum aman sevdiğim

Yakma beni gülüm aşkın narına
Aşık oldum senin gül ü zarına
Kumral gözlerine o didarına
Gönlümü bağladım canım sevdiğim

Hasretim var cemaline nuruna
Gördüm cemalini şükür tanrıma
Senin için kıyarım tatlı canıma
Ererim murada aman sevdiğim

Seni yaradana şükür ederim
Gül yüzünü görsem gider kederim
Bu dünyada acep sensiz neyerim
Gönül tahtı viran olur sevdiğim

Saltuk ateşlere yanmış kavrulmuş
Kül misali rüzgârlara savrulmuş
Sinemin üstüne güller kondurmuş
Adına koklarım güzel sevdiğim

119. SEMA EDELİM

Yükseklerde uçan telli turnalar
Gelin sizin ile sema edelim
Arş yüzünde pervaz eden turnalar
Gelin sizin ile sema edelim

Pervaz vura vura gelin buraya
Sıra sıra olup girin sıraya
El bağlayıp dön yönünü Kâbe'ye
Gelin sizin ile sema edelim

Mürşid nazarında dara durunuz
 Şu âlemi gezip pervaz vurunuz
 Nerde sizin rehberiniz piriniz
 Gelin sizin ile sema edelim

Allah Allah sedaları yükselsin
 Gönlünüz her zaman Hak'a yönelsin
 Lokmalar dağılıp taamlar yensin
 Gelin sizin ile sema edelim

Aşk ile diyelim biz Allah Allah
Saltuk vecde geldi elhamdülillah
 Erdim muradıma Amentü billah
 Gelin sizin ile sema edelim

120. GÜZELİM

Bir haber gönderdim gelmedin ey yar
 Selâm kabul etmez oldun güzelim
 Aramıza girmiş ol zalim ağyâr
 Aldanma sözüne aman güzelim

Hatırın sorarım ama gamlıyım
 Aşkın şarabını içtim demliyim
 Elestü bezminden hem ikrarlıyım
 Bozma ikrarını asla güzelim

Bulut gelse kar yağmuru yağsa da
 Azrail gelip canım alsa da
 Dünya âlem hepsi birlik olsa da
 Ayırmaz bizleri zaman güzelim

Gönül senden başka bir yâr tanımaz
 Dikkat et araya girmesin gammaz
 Arada sırada Allah'a niyaz
 Senin için dua ettim güzelim

Saltuk yeter artık bunca yandığın
 Aşkın şarabından içip kandiğin
 Yâre deste deste güller sunduğun
 Koklar burcu burcu candan güzelim

121. NAZLI PİRİM

İkrar verdim dönmem asla yolumdan
 Hasretin çekerim ey nazlı pirim
 Senin için yaşlar akar gözümde
 Yolların beklerim ey nazlı pirim

Karanlık yolların sensin ışığı
 Aşık ister sevdiğini maşuğu
 Dervişin başında tacı başlığı
 Takmak için himmet buyur ey pirim

Şu divane gönlüm kaynayıp coşar
 Bazen dalga vurur aşkıdan taşar
 Cahiller bu sırra durmadan şaşar
 Kaldır bu gümanı güldür ey pirim

Renkler boyanmış hüsnü cemalin
 Hikmetinden sual olmaz kemalin
 Dinlenmez sohbeti kuru cahilin
 Özü çürük kalbi kara ey pirim

Saltuk var pirine himmet almağa
Gerçek ikrarında kadim durmağa
Kusurumu ele alıp varmağa
Kabul buyur edna kulun ey pirim

122. GİTMEK NİYETİM

Cenab-ı Bari'den ruhsat olursa
Kerbelâ'da Hüseyin'e gitmek niyetim
Eğer pirim bana kuvvet verirse
Hazreti hünkâra varmak niyetim

Varıp niyaz edem pirim hünkâra
Mayıl oldum cemaline didara
Niyazım vardır Haydar-ı Kerrar'a
Ol Şah-i Merdana varmak niyetim

Antalya ilinde Abdal Musa'ya
Niğde'nin Bor'unda Saltuk Baba'ya
Konya ilinde var Mevlana'ya
Hazreti Yunus'a varmak niyetim

Banaz'da koca Pir Sultan Abdal'a
Seyit Gazi'de Sultan Seyit Battal'a
İstanbul'daki Şah Kulu sultana
Karaca Ahmet'de kalmak niyetim

Malatya'da Abdülvahap Gazi'ye
Akşehir'de Mahmud-i Hayraniye
Ankara'da Hacı Bayram Veli'ye
Dergâhına niyaz etmek niyetim

Saltuk vardır erenlere niyazım
 Mızrabım vurdukça inliyor sazım
 Sazım benim baharım hem de yazım
 Erenler cemine varmak niyetim

123. NEYLEYİM

Gece gündüz hasretini çektiğim
 Gönül dostu garip düşmüş neyleyim
 Bunca yıldır bülbül gibi öttüğüm
 Haber saldım gelmem dedi neyleyim

Saldı beni meçhul derde vefasız
 Yaram azdı derman yok amansız
 Dedim gidem gönül bunda kararsız
 Kısmet böyleymiş ben de neyleyim

Bu dünyanın lezzetini almadım
 Çok aradım gönül dostu bulmadım
 Bir gün gelip hatırımı sormadın
 Gözüm yaşı durmaz bende neyleyim

Artıyor efkârım günler geçtikçe
 Gönül harap oldu dostu andıkça
 Şu bedenim ateşlere yandıkça
 Hicran ateşiyle yandım neyleyim

Saltuk miskin halin kime söylesin
 Muradım sevdiğim melhem eylesin
 Meramım bu sırrı kimse bilmesin
 Dedi müphem kalsın olsun neyleyim

124. **DİVANE OLDUM**

Necef'in sultanı Şahi Velayet
 Aşkına düşeli divane oldum
 Zatından olursa bana hidayet
 Aşkına düşeli divane oldum

Sana geldi Düldül İle Zülfikar
 Seninle birlikte Fatime Kamber
 Gönlümde akıyor misk ile amber
 Aşkına düşeli divane oldum

Sülbünden geldiler Hasan Hüseyin
 Onların nurundan ziyalandı din
 Kırk pare bölündü Zeynel Abidin
 Aşkına düşeli divane oldum

Muhammed Bakır'dır ciğer pasesi
 Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
 Sağalmaz Kâzım'ın derdi yarası
 Aşkına düşeli divane oldum

İmamı Rıza'dır Horasan Şahi
 Gül cemali yansır güneş ayı
 Taki Naki ile Hasan Askeri
 Aşkına düşeli divane oldum

Muhammed Mehdi'dir ahırıl zaman
 Eleman sultanım medet eleman
 Üçler beşler kırklar yediler tamam
 Aşkına düşeli divane oldum

Saltuk'um derdine derman olan sen
 Aşıklar gönlünde mihman olan sen
 Bu cihan mülküne sultan olan sen
 Aşkına düşeli divane oldum

125. DÜŞ OLDUM

İcabet gerekti vardım bir dosta
 Bir bade nuş ettim aşka düş oldum
 Pirimin uğruna olmuşam hasta
 Bunca kahrı çektim zara düş oldum

Harabet ehlinin sordum halini
 Çekemem yobazın derdi kahrını
 Aşığın içtiği engür demini
 İçip kana kana vara düş oldum

Yâr eliyle verse aşkın badesi
 Gönlüme hoş gelir pirin sedası
 Bir kadeh ikramı ruhun gıdası
 Böyle bir vefasız yara düş oldum

İçmişem doluyu olmuşam hayran
 Pirim cemalini ederim seyran
 Aşkına yanmışım olmuşam büryan
 Bunca zaman çektim nare düş oldum

Saltuk bade içmiş aşkın sarhoşu
 Onun yoktur akrabası yoldaşı
 Bir gün ayık değil demlidir başı
 Vücudun şehrinde şara düş oldum

126. **LANET OKURUM**

Şu kanlı Yezid'in yaptığı işler
Her zaman gönlümde lanet okurum
Nefsine uyarak kesildi başlar
Her zaman gönlümde lanet okurum

İnsanlık dışıdır bunca hakaret
Bir kendine değil soyuna lanet
Ehlibeyt dünyaya kalmıştır hasret
Her zaman gönlümde lanet okurum

Kin kibir hasetle dolmuş o zalim
Ehlibeyt soyuna oldukça hain
Ebu Süfyan Muaviye Mervan lâin
Her zaman gönlümde lanet okurum

İslâm dünyasını böldü ikiye
Siyasette benzer aynen tilkiye
Kabuğuna girer benzer kirpiye
Her zaman gönlümde lanet okurum

Bunu hak etmiştir ol zalim murtat
Nar-ı cehennemde yanar akıbet
Ona meyil verir ederse sohbet
Her zaman gönlümde lanet okurum

Saltuk bundan asla geri dönmezem
Her zaman laneti okur durmazam
Mel'unun yaptığın doğru görmezem
Her zaman gönlümde lanet okurum

127. **DOSTUM**

Dinleyin ey canlar kelâmım size
İçimi dökeyim sizlere dostum
Gönlüme teselli bulayım diye
Halimi arz etmek olur mu dostum

Sarı Saltuk üstümüzde yatıyor
Abdal Seyit bize neler söylüyor
Seyit Nesimi de küsmüş gidiyor
Delilsiz üstatsız kalmışız dost

Bu nasıl iştir ki bu nasıl âlem
Şimdi kimse kimseye vermiyor selâm
Komşu komşu ile söylemez kelâm
Diller konuşmuyor ne çare dost

İnsanoğlu fani dünyaya tapmış
Doğruyu bırakıp eğriye sapmış
Herhalde gönlüne bir kale yapmış
Kahkaha firavun olmuşlar dostum

Uzatma sevdiğim bu kadar yeter
Dost vardır ki cümle dostlardan beter
Gün gelir göç edip dünyadan gider
Pahası biçilip bulunmaz dostum

Saltuk dilim hayır söyler her zaman
Elbet böyle sürmez işte bu devran
Divanı kibriyaya gittiği an
O zaman halini sorarlar dostum

128. **DÖNDÜM**

Yine çalkalandı zavallı gönlüm
 Sam yeli dokunmuş kengere döndüm
 Kanaat bağında deste gül derdim
 Gönlümce kokladım mestane döndüm

Özüme bir yoldaş yâr bulamadım
 Meclisi irfanda dar olamadım
 Mürşid-i kâminden el alamadım
 Gönlüm harap oldu virane döndüm

Bu kadar acizlik yetmez mi bana
 Hakikat babında kıymışım cana
 Elinden bir bade içersen kana
 Gördüm cemalini hayrana döndüm

Erenler yoluna vermişim canı
 Huzuruna kabul ederse beni
 Bir gün olur hâke karışır tenim
 İçtim şarabından mestane döndüm

Saltuk gelen gider kalmaz burada
 İçer şerbetini erer murada
 Seni senden sordukları sırada
 Lal olur dillerim dilsiz döndüm

129. **MESTANE DÖNDÜM**

Dinimdir Muhammet imanım Ali
 Meşrebimdir Hünkâr Bektaşî Veli
 İçmişem elinden bir bade dolu
 Aşk ile nuş edip mestane döndüm

Fatimetül Zehra Hayrünnisa'ya
 Niyaz edem Hasan Hulki Rıza'ya
 Hüseyin şehidi Deşt-i Kerbelâ'ya
 Yezid kastedince serseme döndüm

Lanet olsun ol Yezid'in soyuna
 Lanet halkasını taktı boynuna
 Ebedi lanet okur çirkef ruhuna
 İsmi andıkça virane döndüm

İmamı Zeynel'den Muhammet Bakır
 Cafer-i Sadık'tan almışam destur
 İmamı Kâzım'ın nefesi boldur
 Bülbül güle konmuş gülşane döndüm

İmamı Rıza'dır Horasan piri
 Taki Naki ile Hasan Askeri
 Hüccetül kayyum Mehdi devranı
 Duydum kılıç çeker merdane döndüm

Saltuk biçareye himmet eyleyin
 Varın beni nazlı yâre söyleyin
 Her dem benim için rica eyleyin
 Aşk ile yanmışam büryana döndüm

130. GÖRDÜM

Gönül deryasına bir dönüp baktım
 Bir uçsuz bucaksız ummanı gördüm
 Seyrettim aşk ile gönlümü yaktım
 Ortasında bir taht kurulu gördüm

Anladım âdemde hikmet nicedir
 On sekiz bin âlemde insan yücedir
 Bir eliften çıkan bin bir hecedir
 Lâl-ü gevher inci mercanı gördüm

O tahta hükmeden hazreti Allah
 Ona şüphem yoktur amentü billah
 Divanında tövbe estağfurullah
 Bütün noksanlığı kendimde gördüm

Âdemin kendinde çoktur hikmeti
 Gerçek aşkı tadan bilir lezzeti
 Kişi ahlakiyle bulur rağbeti
 Meclisi kırklarda Selmanı gördüm

Saltuk eder bu sırlara erersen
 Vade yeter şu dünyadan gidersen
 Balçık deryasında bir gün yüzersen
 Nice sultanları ben orda gördüm

131. GÖNDER SİLADAN

Sabahtan uğradım Sarı Sultan'a
 Kavuştur yavrumu gönder sıladan
 Bağladım bendimi Şahı Mardan'a
 Kavuştur yavrumu gönder sıladan

Cümle erenlerin şahı sultanı
 Yoluna koymuşum baş ile canı
 Pirim Hünkâr Bektaş Veli Sultan'ı
 Kavuştur yavrumu gönder sıladan

Üsküdar bekçisi Karaca Ahmet
 Cümle erenlerden erişe himmet
 Nübüvvet sultanı güzel Muhammet
 Kavuşturun yavrumu gönder siladan

Üryan Hızır Karadonlu Can Baba
 Niyazım Pir Sultan Koca Haydar'a
 Akşehir Sultanı Mahmut hayrana
 Kavuşturun yavrumu gönder siladan

Miskin *Saltuk* rica eder sizlere
 Nutkunuz himmettir sizin bizlere
 Niyazım sücudum erler pirlere
 Kavuşturun yavrumu gönder siladan

132. ÇIKMIŞ ARADAN

Bakın şu asra bakın şu zamana
 Edep hayâ nedir çıkmış aradan
 Her şeyden habersiz düşmüş gümana
 Büyük küçük hepsi kalkmış aradan

Bir öğüt eylesen boşu boşuna
 Yaptığın nasihat gitmez hoşuna
 Küçük büyüğünün gitmez peşine
 Bari senden imdat ola yaradan

Sorsan neden böyle diyor normaldir
 Her tarafın açık bu da modadır
 Yüzün kızarmıyor söyle nedendir
 Ya Rab sen seçesin akı karadan

Bu güçlük içinde derim eleman
 Ya Rab bize gönder sahibi zaman
 Çaresiz bir dert bulunmaz derman
 Kaldır kısmetimi artık buradan

Saltuk böyle kişi bin yıl okusa
 Mektebi irfandan dersi yok ise
 Eğer musurunda yemi çok ise
 Doyurur karnını geçer sıradan

133. SONRADAN

Ceddim Saltuk soyum Battal Gazi'den
 Ben de bu cihana geldim sonradan
 Minnetin var Şahı Merdan Ali'den
 Keremiyle ihsan ede sonradan

Bin dokuz yüz otuz dörtte cihana
 On yaşında meylim oldu irfana
 Gönlüm sarmaz oldu şimdi zamana
 Girdim kalıbına ahır sonradan

Şu yalan dünyadan murat almadım
 Bir gün olsa bile dosta varmadım
 Kemberbest bağlayıp dara durmadım
 Aldım himmetini fakat sonradan

Yok imiş beşerin tadı lezzeti
 Küstürme kendinden Yüze İzzet'i
 Şu âlemi nimetiyle bezetti
 Faydasız olduğun gördüm sonradan

Saltuk derde düşmüş aşk ile yanar
 Kâse-i zülâlden içerse kanar
 Gönlünde kış olan daima donar
 Buna şahit oldum ben de sonradan

134. **GÖRDÜĞÜM ZAMAN**

Elestü bezminde ikrar vermişem
 Kubbe-i Rahman'ı gördüğüm zaman
 Mürşid-i kâmilde Hakk-ı görmüşem
 Hazreti Hünkâra vardığım zaman

Esmâ-i Hüsna'yı o anda gördüm
 Lahmike sırrına o anda erdim
 Kudret bahçesinin güllerin derdim
 Bülbüller şakışır işte o zaman

Muhabbetten hâsıl olur Muhammed
 Muhabbetsiz Muhammed'e ne hacet
 Aşıklar serdarı Şahı Velayet
 Zöhre yıldızını gördüğüm zaman

Hazreti Hatice Zehra Nisaya
 İkrarım vardır Ali Aba'ya
 İmamı Hasan-ül Hulki Riza'ya
 Cüde zehir verdi işte o zaman

Hüseyne kastteti şimdi zilcevşen
 Zeynel-i Aba'ya çıkardı ferman
 Gönlünde yok idi zerrece iman
 Ehlibeytin kanın emdi ol zaman

Muhammed Bakır'ın çoktur duası
 Cafer-i Sadık'ın odur atası
 Ol zalim Yezid'in bunca hatası
 Mahşerde sorulur işte o zaman

Bağdat'ta Kâzım'a yapılan zulüm
 İmamı Rıza'ya erişe elim
 Ol Taki Naki Askeri'dir pirim
 Mehdi Ali Resul geldiği zaman

Saltuk derdin çoktur asla bitmiyor
 Bu sırrı müphemem aklım yetmiyor
 Bunca zaman geçti kinim gitmiyor
 Sonunda geçti gittiğin zaman

135. **HER ZAMAN**

Kuşlar bile yuva yapar kendine
 İnsan bozar yuvasını her zaman
 Hırsla uyar girer kavga cengine
 Gönül yıkar derde düşer her zaman

Bir kuş kadar düşünmez zavallı
 Bir sürü çobanı eli kavallı
 Karar vermez akli iki çatallı
 Çırpınır boşuna düşer her zaman

Meyhane düşkününü eder livata
 Evinde yapsalar her gün baklava
 Cebinde bulunmaz beş kuruş para
 Sarhoş eve gelir düşer her zaman

Bozulur evinin çarhı düzeni
 Düşünmez zavallı başa gelini
 Dost düşman tanımaz yüze gülüni
 Beğenir kendini yine her zaman

Saltuk bunu söyler kasit değildir
 Bu işler böylece basit değildir
 Her gördüğün insan insan değildir
 Aklı kâfi gelmez böyle her zaman

136. **BİR ZAMAN**

Bunca zaman yaşadım şu fani dünyada
 Sen neden çirkinsin demem bir zaman
 Yaradan yaratmış behey budala
 Ona karşı çıkmam asla bir zaman

İsevi Musevi Müslüman deme
 Dürüst ol mazlumun hakkını yeme
 Nefsine tapma sen etme hima
 Hatır için ağı içme bir zaman

İnsan çirkin olmaz nefse uymazsa
 Gönlüne kin kibir alıp koymazsa
 Hak gönülde eğer mihman olmazsa
 Suret insan siret hayvan her zaman

İsa Davut Musa cümlesi Hak'tır
 Hak bilen kullara şüphemiz yoktur
 Nebiler serveri Muhammet Şah'tır
 İkrar ettim asla dönmem bir zaman

Saltuk der böyledir işin gerçeği
 İkrarla kurulmuş arşın gerçeği
 Çok da zarif olur mümin yüreği
 Dayanmaz acıya asla bir zaman

137. **ASLA BİR ZAMAN**

Ağaçlar uyandı açtılar yaprak
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman
 Bezendi tabiat şen olur toprak
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman

Yemyeşil meralar çayır çimeni
 Rengârenk olmuştur gelini kızı
 Bülbüller ötüşür arar gülünü
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman

Dereleler akıyor ırmaklarına
 Hayranım yurdumun topraklarına
 Bugünün işini koyma yarına
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman

Turnalar leylekler gezer sahrada
 Avcılar avlanır döner yuvaya
 İnsan ibret almaz gerçek manada
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman

Saltuk açık konuş sözün her zaman
 Böyle gider ise halimiz yaman
 Gelir başımıza ahiri tufan
 İnsan uyanmıyor asla bir zaman

138. **GEÇER GİDER BİR ZAMAN**

Gerçek olan şu beşerden usanır
 Gönül sarmaz lezzet almaz bir zaman
 Has bahçede öten bülbül seslenir
 Konar güllerine öter bir zaman

Mürşid-i kâminden alır dersini
 Akli ile her an yener nefsinin
 Eğer yapar ise bunun tersini
 Varamaz menzile geçer bir zaman

Nefse meydan verme dizginle her an
 Ne şeref şöret kalır ve ne de şan
 Olursun dünyada ahır bednam
 Kıymet elden gider ahır bir zaman

Muhabbet eylesen her dem Hak için
 İnsanlığa karşı olmasın suçun
 Ölmeden evvel ölmeniz için
 Nefsi at kenara sen de bir zaman

Saltuk dalmış harabet deryasına
 Lam elif yazılmış kaş arasına
 Eğer ölür isem mezar taşıma
 Yazınız ismimi gider bir zaman

139. **SULTAN ELEMAN**

Dinimdir Muhammed imanı Ali
 Gönüller sultanı pirim eleman
 Pirimdir Hünkârı Bektaşî Veli
 Gönüller şâd eden sultan eleman

Hatice Fatime Hayrünnisa'dır
 Zikrin Şah Hasan Hulki Rıza'dır
 Sevdiğim Hüsey'ni ol Kerbelâ'dir
 Gönüller sultanı Şahım eleman

Zeynel'in aşkıyla iŐmiŐem bade
 Muhammed Bakır'a olmuşam feda
 Cafer-i Sadık'tan bulmuşum vefa
 Gönüller sultanı Şahım eleman

Kâzım dergâhına yüzümü sürdüm
 Horasan Şahının cemalin gördüm
 Taki ile Naki'den nasibim aldım
 Gönüller Ő d eden Sultan eleman

Askeri gönlümün Şahı emiri
 Muhammed Mehdi'nin oldum esiri
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli
 Gönüller sultanı Şahım eleman

Saltuk himmet almış Saltuk Baba'dan
 Dünyaya gelmiştir  c kez anadan
 Deryalar bekÇisi Hızır Babadan
 Gönüller Ő d eden sultan eleman

140. HALİNE BAKSAN

Şikâyetim var yüce Allah'a
 Bir de Şu kulların haline baksan
 Meydanı boş görüp sapmışlar dağa
 Bir de Şu kulların haline baksan

Koyuna saldıran canavar gibi
 Dizginsiz dolaşan bir hayvan gibi
 Girdiğin denizin görünmez dibi
 Bir de şu kulların haline baksan

Kıyamet gününün gelişi yakın
 Haddini bilmeyen kişiden sakın
 Dön de bir kulların haline bakın
 Bir de hele şu âlemin haline baksan

İnsanın değeri küçüldü artık
 Düşünce yok olmuş kalmadı mantık
 Ahlakı bitirip bir pula sattık
 Bir de hele şu kulların haline baksan

Sanki ava çıkmış insan düşmanı
 Sanki o yaşatmış o vermiş canı
 Durmadan akıyor mazlumun kanı
 Bir de şu kulların haline baksan

Saltuk işte kıyamete az kaldı
 Şeytan hakem oldu kaleyi aldı
 Ahlakı nizamın batıla daldı
 Bir de şu kulların haline baksan

141. İNSAN

İnsan birdir ruhu dörde ayrılır
 Nebati cismani hayvani insan
 Gerçek insan nişanıyla bellidir
 Kendini gösterir sureti insan

Fazilet kemalet bir de asalet
 Mevcuttur insanda asıl keramet
 Kesilmez dilimde asla mürüvvet
 Âdem olmak budur görünür nişan

Sen seni bilersen nuru Hüda'sın
 Sen seni bilmezsen Hak'tan cüdasın
 Mürşide varmadan cahil gedasın
 Hizmet et Âdem'e olasın sultan

Rehbersiz talibin menzili yoktur
 Nefsine kul olan insanlar çoktur
 Mürşid-i kâmilin nefesi hakır
 Bağlanır ikrara hakiki insan

Saltuk der rehbersiz hakka varılmaz
 Varsa da gerçekler sırrına varmaz
 Çalınsa çırpınsa menzile ermez
 İçi kara özü çürük şek ile güman

142. **PERİŞAN**

Şu âlemi gezdim seyran eyledim
 Gördüğüm canların hepsi perişan
 Zaman böyle olmuş ben de neyleyim
 Hatırın sormaya diller perişan

Dert çekmeyen dertli derdini bilmez
 Bilse de kendine asla mal etmez
 İnsanın kilosu kantara gelmez
 Hanedan yurdunda beyler perişan

Çekilmez dünyanın gamı kederi
Evlat tanımıyor asla pederi
Kişi bildiğinden hiç geri kalmaz
Ahlâk düzen almaz haller perişan

Sosyete ziyneti dünyayı sarstı
Gerçek insanları köşeye kıstı
Bunca işler artık haddini aştı
Tarih kayıt almaz yazar perişan

Benlik hırkasını giyenler çoktur
Mazlumun hakkını yiyenler çoktur
Saltuk bu davayı güdenler çoktur
Sazım düzen tutmaz diller perişan

143. **GELMEDİN NEDEN?**

Nazlı olur gönüllerde taht kuran
Yavan kaldı tahtım gelmedin neden
Sevgimiz bakidir sarsılmaz inan
Bir selâmla dahi sormadın neden

Sen ilmin bülbülüsün gülüsün
En nadide çiçeklerin pirisin
Muhabbet aşkısın sevgi selisin
Gürül gürül ruhlara akmadın neden

Hüzün sevgi coşku doluydu o gece
Kapılar açık kaldı saatlerce
Küskün bulut gibiydin yükseklerde
Susuz topraklara yağmadın neden

Gülâbi özcanım duygu söyletir
 Nahoş kişi cemaati kirletir
 Gerçek sevgi dostlukları özletir
 Bahçeye bir çiçek ekmedin neden

Güzel sevmek kadar bir şey yokmuş
 Anladım *Saltuk*'u seven çokmuş
 Umulmaz kişiye karnı tokmuş
 Bunca sitem bana reva mı neden

144. EZELDEN BERİ

Elestü bezminden ikrar vermişem
 İkrar verip ikrar aldım ezelden
 Muhammed Ali'ye beli demişem
 Cemâline aşık oldum ezelden

İmamı Hasan'la ağı içmişem
 İmamı Hüseyin'e secde kılmışam
 Makamı Zeynel'de dara durmuşam
 Bakır deryasına girdim ezelden

Cafer-i Sadık'tır ilmin çırası
 Musa-ı Kâzım'dır hasların hası
 Gönlünde var ise iman hevesi
 Dergâhı Rıza'ya vardım ezelden

İmamı Taki Naki'dir bir civan
 Bunlardır âleme şevk ile rüşan
 Askeri bi neva dertlere derman
 Mehdi ile sırdaş oldum ezelden

Saltuk lanet eder zalim Yezid'e
 Neler yaptı gördün döndü rezile
 Bir de lanet olsun Mervan pelide
 Kinim gitmez benim ebed ezelden

145. **SABAH ERKENDEN**

Şafak söktü yine açtı tanyeri
 Açılır kapılar sabah erkenden
 Türlü türlü dilek ister her biri
 Açılır kapılar sabah erkenden

Cümle âlem murat ister kendine
 Dilekler talepler eder rabbine
 Sen düşürme bizi şeytan fendine
 Açılır kapılar sabah erkenden

Ya Rab koru bizi şerri mekirden
 Dilimi kesmezsem asla şükürden
 Seni bir an bile kesmem zikrimden
 Açılır kapılar sabah erkenden

Saltuk minnet eder sana her zaman
 Arzuhalim senden sağlıklı iman
 Gönlüme yakışmaz zerrece güman
 Açılır kapılar sabah erkenden

146. **ELİNDEN**

Aradım dostumu şimdiye kadar
 Sordum bad-ı saba seher yelinde
 Kaybettim izini kalmadı mader
 Bülbül figân eder gülün elinden

Sanma dünya çarkı boşuna döner
 İnsan fener misali bir gün söner
 Ağaçtan yapılmış atına biner
 Ruh tenden ayrı düşer ecel elinden

Misal versem size aşktan bir haber
 Murada erişti ayıyla Kanber
 Yusuf'un aşkından Zeliha dilber
 Hasretiyle yandı aşkın elinden

Herkes vasıl olmaz gerçek didara
 Asla sözüm yoktur mert oğlu ere
 Niyazın var ise gerçek bir pire
 Erersin menzile iman elinden

Böyle olur dostu bulmak ebedi
 Evvel ahir zahir batından beri
 Elestü bezminden demişem beli
Saltuk canım feda Hak'ın yolunda

147. **YALNIZIM**

Bir yaz sabahleyin oturup baktım
 Âlem benden küsmüş ben de âlemden
 Hicran ateşiyle cismimi yaktım
 Anladım ki ayrı düştüm gülümden

Çok aradım ama dost bulamadım
 Kendimi kendimden hiç sormadım
 Sabır dergâhından güç alamadım
 Anladım ki dargın aciz kulundan

Deli gönül yükseklerde geziyor
 Pervaz vurup kalp evini eziyor
 Yaz gelince tabiatı beziyor
 Toprakta çoşuyor bahar elinden

Gönüller bulanmış her an durulmaz
 Benim suçum başkasından sorulmaz
 Doğru niyetinden kimse sorulmaz
 Şansı fırsat vermez çeker elinden

Saltuk eder bunlar cümlesi haktır
 Yalanın bir zaman menzili yoktur
 İnsan suretinde hayvanı çoktur
 Yönünü seçemez aklın elinden

148. **BAKIN**

Pergeli bozulmuş fani âlemin
 Yetmişden sonraki insan bakın
 Vicdanı kararmış bunca insanın
 Suret insan siret hayvana bakın

İnsanlar aldatır biri birini
 Avrat da tanımaz asla erini
 Helâl kazanç için asla dökmez terini
 Hilekâr sahtekâr kullara bakın

Sanki işi gücü yoksul peşinde
 Hak'ın bir rızası yoktur işinde
 Şeytana arsa vermiş gönül köşkünde
 Cennet adayları kullara bakın

Elestü bezminde verdiği ikrar
Verdiği ikrardan duymuyor bir ar
Buna inanmışım mahşerde sorar
Babası bellisiz cinlere bakın

Gerçek insanın değeri kalmadı
Mürşid-i kâmil'den dersin almadı
Yüzünde lekeyi asla görmedi
İzzeti nefesine sahip kullara bakın

Gece gündüz durmaz düşer necise
Şaşarım doğrusu böyle bir işe
İnsanlıkla öğünür haşa be haşa
Şeytan libasını giymiş kullara bakın

Haram kazancını görev sayıyor
Yaptığı melanet gözler boyuyor
Mezarda ölüden kefen soyuyor
Benim hayret ettiğim kullara bakın

Saltuk şahit oldu bunca hallere
Nice canlar düşmüş kötü yollara
Kendini tanıyan cümle canlara
Dikkat çekip bunca hallere bakın

149. **HALE BAKIN**

İki bin yılına ayak basarken
Şu insanoğlunun haline bakın
İnsan hakkı deyip nutuk atarken
Bir de şu kavgayla döğüşe bakın

Her insana insan gözüyle bakmak
Gerçek insanlığın tavrını takmak
Sen seni kavgadan her dem sakınmak
Rezalet maskesin takana bakın

Ey insan insana saygı duysana
Özünden benliği kaldır alsana
Zayıfa güzelce dönüp baksana
Kendini beğenmiş şeytana bakın

Kibir mağrurlanıp bakma insana
Yok yere elini bulaşma kana
Bakarsın başına kopar fırtına
Nefsine kul olmuş Mevrana bakın

Saltuk insan sulh istiyor cihanda
Özgürlük gerekir işbu meyanda
Mazlum hakkına göz diktiğin anda
Kalesi yıkılan serseme bakın

150. **HİKMETE BAKIN**

Bir bahçenin iki ulu ağacı
Yan yana gelmişler hikmete bakın
Başına giymişler al yeşil tacı
Yekvücut olmuşlar sohbeta bakın

Kökünden uç vermiş çıkmış molları
Etrafa açılmış saçak dalları
Kovanı çalışır çoktur balları
Tadından doyulmaz nimete bakın

Her birisi bir kovanın başıdır
 Lâl-ü gevher inci mercan taşıdır
 Bunca işler hepsi Hak'ın işidir
 Şu cihan mülkünde âleme bakın

İbret almak gerek bunca hikmetten
 Sana bahşettiği bütün nimetten
 Dünyada aldığı her bir kismetten
 Bir kere şükret etrafa bakın

Saltuk razı olmuş kendi hakkında
 Aman sakın uyma yoldan sapkına
 Gönlünde daima şükret rabbine
 Şah-i Merdan gibi sultana bakın

151. GÖNÜLE YAKIN

Bir dost sevem dedim cana pek yakın
 Gözden uzak ama gönüle yakın
 Nefsine kul olan kişiden sakın
 Gözden uzak ama gönüle yakın

Gönül arzu kıldı erdi murada
 Dosta hasret kaldım gönül haraba
 Hani eski dostluk kaldı nerede
 Gözden uzak olsun gönüle yakın

Dostun bahçesinde bülbüller öter
 O yârin sevdası burnumda tüter
 Gözlerim yaşıyla nergisler biter
 Gözden uzak ama gönüle yakın

Dost beni arzetmiş bayram seyranda
 Bir gece uykuda gördüm rüyada
 Çok zaman kalmıştım ben de sılada
 Gözden uzak ama gönüle yakın

Saltuk sever dostu canı gönülden
 Şikâyet etmezem yârin elinden
 Bülbülün sevdiği gonca gülünden
 Gözden uzak ama gönüle yakın

152. ZARI DÜNYANIN

Böyle gelmiş böyle gider ezelden
 Kesilmez firgati zâri dünyanın
 Yüz yirmi dört bin peygamber geçti
 Ötesin almadı zarı dünyanın

Çarkı felek çarh eylemiş dolanır
 Kimi yerinden göçmüş kimi korur
 Bazı ahmak dünyayı benim sanır
 Öyle sanır benim yarı dünyanın

Sultan felek çarh eyledi çevirdi
 Bu dünyanı bir yağ ile kavurdu
 Nice Süleymanlar tahtın devirdi
 Takılmadı iftiharı dünyanın

Gammazlık eyleme sen yok yere
 Adamı Mansur gibi çekerler dara
 Dünya için yüzünü çekme kara
 Ahirette fenadır kirli dünyanın

Gammaza talanıp yolundan sapma
Zor edip iblisin kalesin yapma
Şu yalan dünyanın hülyasına sapma
Hiç yoktur namusu arı dünyanın

Bu dünya kimseye murat aldırma
Evvel gördüğünü ahır güldürmez
Ötesini bir kimseye bildirmez
Asla inanılmaz şerri dünyanın

Şu yalan dünyaya güvenme boşa
İster elli yaşa ister yüz yaşa
Gerek vezir ol gerekse paşa
Ötesin almadı biri dünyanın

Hamza şu dünyaya kahraman geldi
Ali bile çok cenge daldı
Zal oğlu Rüstem kaleler aldı
Onlar idi mert serdarı dünyanın

İmamlardır Muhammed'in torunu
Hasan Hüseyin'e verdi nurunu
Ali kuşananda Zülfikar'ını
Titrerdi zemini peri dünyanın

Bir zaman dünyaya Köroğlu çıktı
Nice kalelerin burcunu yıktı
Böyle koçyiğidi toprağa soktu
Hiç yok imiş itibarı dünyanın

Aynel yakın bu sözü bilirsiniz
Nasıl ederseniz öyle bulursunuz
Büyük küçük şimdi oldu bellisiz
Yeryüzünü aldı şerri dünyanın

Saltuk eder ben bir aciz edna kul
 Âdeme yâr gerek fikr ile akıl
 İsrâfil anda kıldı Mikail
 Ahiri çalınır suru dünyanın

153. DÜNYANIN

Böyle gelmiş böyle gider ezelden
 Kesilmez fîrgati zâri dünyanın
 Yüz yirmi dört bin peygamber geçti
 Ötesin almadı zâri dünyanın

Çarkı felek çarh eylemiş dolanır
 Kimi yerinden göçmüş kimi konur
 Bazı ahmak dünyayı benim sanır
 Öyle sanır benim yâri dünyanın

Sultan felek çarh eyledi çevirdi
 Bu dünyayı bir yağ ile kavurdu
 Nice Süleymanlar tahtın devirdi
 Takınmadı iftiharını dünyanın

Gammazlık eyleme sen yok yere
 Adamı Mansur gibi çekerler dara
 Dünya için yüzüne çekme kara
 Ahirette fenadır kırı dünyanın

Gammaza talanıp yolundan sapma
 Zor edip iblisin kalesin yakma
 Şu yalan dünyanın hülyasına sapma
 Hiç yoktur namusu arı dünyanın

Bu dünya kimseye murat aldırılmaz
Evvel güldürdüğünü ahır güldürmez
Ötesini bir kimseye bildirmez
Asla inanılmaz şerri dünyanın

154. **OLASIN**

Pirim bana bir nasihat eyledi
Elin belin dilin sahip olasın
Bastığı yerlerden nergis biterdi
Özün gözün sözün sahip olasın

Bunca nasihati aldım pirimden
Pirimin aşkından geçtim serimden
Elinle koymazsan alma yerinden
Bekle sahibini merdan olasın

Bir emanet aldın yetür yerine
Sakın emaneti verme birine
Verirsin serseri körün eline
Kaybederse sen de mahcup olursun

Sana bahşiş etmiş Allah bu canı
Bedeninde gezen o güzel kanı
Elinden gelirse bırakma şanı
Çirkinler içinde güzel olasın

Saltuk eder kabul ettim inşallah
Yardımcım olsun Cenab-ı Allah
Pirimin nutkuna amentü billah
Bana dedi sen berhudar olasın

155. **NE YAPSIN**

İnsan ektiğini biçmiş derler
 Tarla çamur ise rençber ne yapsın
 İnsanlık güzeldir görmeye körler
 Kendini fark etmez rehber ne yapsın

Yüklenir sırtına deve yükünü
 Bunalmış aşamaz cahil seddini
 Dizginsiz bırakmış binek atını
 Binmek bilmiyorsa keylan ne yapsın

Menzile varamaz insan cahili
 Olmuşum mürşidin kelâm maili
 Cahilin gönlünde kötü fiili
 Öğüt tutmaz ise hoca ne yapsın

Mektebi irfanda dersin almamış
 Mürşit eteğini asla tutmamış
 Varıp bir gerçeğe hizmet etmemiş
 Kararsız adama dede ne yapsın

Saltuk kimliğini bildir herkese
 Bir usta görmemiş kuru bir meşe
 İşe yaramazsa atın ateşe
 Ağaç düğüm düğüm usta ne yapsın

156. **BİLMEZ NE YAPSIN**

Bilmem nedir şu fitnenin davası
 İçi kara sapık bilmez ne yapsın
 Kirli ruhu çoktur fitne yuvası
 Cehalet hırkası giymiş ne yapsın

Nefsine kul olmuş insanlık dışı
Her zaman kötüye hevesi işi
Kendini tanımaz sapık bir kişi
Şaşırmış yolunu bunda ne yapsın

Kendini adanmış şeytan yoluna
Asla meyil etmez hak didarına
Sahip değil ise elin beline
Nefsine kul olmuş anda ne yapsın

Habersiz biçare beşer dünyadan
Yutuyor gövdeyi deri soymadan
Ak yüzüne kara boya sürmeden
Rahat etmez ahmak daha ne yapsın

Saltuk şaşar bu fitnenin işine
Kendin bilen gitmez fitne peşine
Böyle kişi koku düşer leşine
Varılmaz yanına Âdem ne yapsın

157. **YANAR AĞLARSIN**

Şu gönlümün hasretini bir görsen
Sen de benim gibi yanar ağlarsın
Bir derdin üstüne bin dert katarsın
Sen de benim gibi yanar ağlarsın

Gönlümde besledim sevdiğim seni
Atmışım içimden haseti kini
Kabul etmez ise huzura beni
Sen de benim gibi yanar ağlarsın

Sen beni bıraktın aşkın narına
 Kemerbest bağlayıp dursam darına
 Yanmışım sevdiğim ahu zarına
 Sen de benim gibi yanar ağlarsın

Divane gönlüme hasret bıraktın
 Derdimin üstüne bin dert de kattın
 Ucuz paha ile pazarda sattın
 Sen de benim gibi yanar ağlarsın

Saltuk dayanmaz aşkın elinden
 Karlı dağlar yol vermiyor belinden
 Hele şu gammazın kötü dilinden
 Sen de benim gibi yanar ağlarsın

158. **GELİP UĞRARSIN**

Kahpe felek çekmez oldum kahrını
 Arada sırada gelip uğrarsın
 Çözemedim sırlarını fendini
 Arada sırada gelip uğrarsın

Gücün yeter elbet zaman gelince
 Acıma duymazsın canım alınca
 Minnet etmem sana ömrüm boyunca
 Arada sırada gelip uğrarsın

Genci yaşlı demez canım alırsın
 Tenhaca yanıma gelir varırsın
 Merhaba sevdiğim deyip gelirsin
 Arada sırada gelip uğrarsın

Sana bir şey demem vermiş görevi
 Zaman gelir terk ederiz burayı
 İnsan olan anlar bunca manayı
 Arada sırada gelip uğrarsın

Saltuk itirazım yoktur bu sırra
 Emir Hak'tan gelir varırım dosta
 Dostlarım bir zaman kalır yasta
 Arada sırada gelip uğrarsın

159. NEFSİNİN HATIRI İÇİN

Bunca kanlar döktü Yezid mel'unu
 Sadece nefsinin hatırı için
 Şeytana bend olmuş tutmuş yolunu
 Sadece nefsinin hatırı için

Korkmadı Allah'tan zerrece miktar
 Günahlar yüklendi binlerce hektar
 Lanetle anılır bugüne kadar
 Sadece nefsinin hatırı için

Emir verdi Hüseyin'in kastine
 Yüz bin asker vardı üstüne
 Nefsi için gözü döndü şaşkına
 Sadece nefsinin hatırı için

Hidayet olmaz ki böyle insana
 Lanet olsun Yezid ile mervana
 Bir de Abdurrahman İbni Mülceme
 Sadece nefsinin hatırı için

Saltuk lanet eder mel'un Yezid'e
 Hanedan düşmanı ol zalim ite
 Reva midir yaptığın ehlibeyte
 Sadece nefsinin hatırı için

160. OLDUĞUM İÇİN

Elestü bezminden ikrar vermişim
 Ben bu yola talip olduğum için
 Muhammed Ali'ye demişim beli
 Cehennem narından korktuğum için

Hatice Fatime Hayrün Nisa'ya
 Gözüm nuru Hasan Hulki Rıza'ya
 Yönüm dönsem Hüsey'ni Kerbelâ'ya
 Mel'un Yezid kasit ettiği için

Zeynel yaralandı kanı akıyor
 Kaynayan kazanda Bakır yatıyor
 İmam Cafer bundan acı çekiyor
 Ehlibeyte zulüm yaptığı için

Bağdat'ta Kâzım'a kasteden mel'un
 Rıza'ya zehiri akıttı lâin
 Taki'dir mürüvvet sahibi daim
 Hakikate vasıl olduğu için

Naki'dir Askeri Mehdii zaman
 Atası oluptur ol Şah-i Merdan
 Lanete müstehak Himar-ı Mervan
 Ehlibeyte küfür ettiği için

Saltuk bu davaya hoş bakmaz asla
 Kerbelâ adına ehlibeyt yasta
 Matemîn çekerim can ile başla
 Ehlibeyte ikrar verdiğim için

161. GİRDİĞİM İÇİN

Abdal olup şal giyindim bir zaman
 Harabet ehline girdiğim için
 Vardım dergâhına oldum bir mihman
 Orada kubbei gördüğüm için

Oturmuş köşkünde Fatime Zöhre
 Başında tacı Muhammed Mustafa
 Belinden kemer Aliyül Mürteza
 Küntü kenz sırrına erdiğim için

Kulağında mengüş şerperü şüpper
 Bunlardır Hasan Hüseyin meğer
 Zeyneli Bakır'dır Kutubi Cafer
 İlmi cavidanı aldığım için

Kâzim Ali Rıza Horasan piri
 Saçılmış âleme Taki'nin nuru
 Naki Askeridir cümlenin yâri
 Muhammed Mehdi'yle geldiğim için

Saltuk bu sırların hikmeti çoktur
 Giriftar olana şüphemiz çoktur
 Üçler beşler kırklar yediler haktır
 Bunlara ikrarım olduğu için

162. DOSTLAR SİZLERİN

Dünyadan göçüp de giden merhuma
Başınız sağolsun dostlar sizlerin
Tanrıdan rahmet dilerim sana
Başınız sağolsun dostlar sizlerin

Bu dünyada kimse ermez murada
İster atlı olsun ister piyade
Sabır etmek gerek ancak bu derde
Başınız sağolsun dostlar sizlerin

Emir Hak'tan gelir herkese mahsus
Âdeme yapılmış işte bu tahsis
Ölüm bir nimettir ve hem de bahşiş
Başınız sağolsun dostlar sizlerin

Geride kalanlar hepsi sağ olsun
Allah'ım sizlere sabırlar versin
Teselli etmeye dostları gelsin
Başınız sağolsun dostlar sizlerin

Bellidir dünyanın ötesi belli
Ne allar giyilir ne sırma telli
İstersen yüz yaşa istersen elli
Başınız sağolsun dostlar sizlerin

Saltuk eder ölüm Hak'ın emridir
İnsan fani yalnız Allah bakidir
İnsan olan bu esrara vakidir
Başınız sağolsun dostlar sizlerin

163. BİLMİYENLER NE BİLSİN

Geçti artık insanlığın mazisi
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin
Gelmiyor yerine insan arzusu
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

Perdenin ardında oynar oyunlar
Uzaktan dinliyor masum koyunlar
Meydanda söylenir güzel deyimler
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

Tatlı dilli zannedersin bir hatip
Şişirmiş göbeği edepsiz rakip
Bir zamanlar onları eyledim takip
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

Meydanlarda demokrasi savunur
Gece gündüz şu insanı avutur
Yalan ile gönülleri dağıtır
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

Okunur meydanda güzel nutuklar
Cihanı kaplamış sersem sapıklar
Ağzı konuşuyor duymaz kulaklar
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

Saltuk yapma nedir bunca yandıgın
Eğri çıktı doğru kişi sandığın
Kendini toparla yeter kandıgın
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

164. **UYANIK OLUN**

Bir zaman düşmana boyun eğmeyin
 Gözünü dikerse meydan vermeyin
 Açın gözünüzü hatır saymayın
 Düşmana karşılık uyanık olun

Fransız İngiliz kâfi gelmedi
 Tarihten ismini bir an silmedi
 Yunanistan inim inim inledi
 Düşmana karşılık uyanık olun

Türk ordusu yılmaz asla bir zaman
 Namusu uğruna verdi ser ve can
 Tarihe bırakmış şöhret ile şan
 Düşmana karşılık uyanık olun

Ya Rab sen koru şanlı ordumuzu
 Artır düşmana karşı gücümüzü
 Sen kadim eyle yüce dinimizi
 Düşmana karşılık uyanık olun

Muzaffer olsun da bizim ordumuz
 Şen olsun her zaman vatan yurdumuz
Saltuk eder gönlümüzde visalimiz
 Düşmana karşılık uyanık olun

165. **DÜŞÜRDÜN**

Elâ gözlerini sevdiğim dilber
 Niçin beni ahuzâre düşürdün
 Sevdanın aşkıyla ciğerim sızlar
 Hasretinle yanıp nara düşürdün

Bunca yıldır hicranlara düşürdün
Ateş yakıp kazanlarda pişirdin
Zerrelerim toplayıben devşirdin
Şu garip gönlümü zara düşürdün

Mecnun Leyla için düştü dağlara
Kerem aşık oldu gerçek didara
Yusuf Zeliha'yı düşürdü dara
Güller açmaz artık hara düşürdün

Meydan aldı şu gönlümün sevdası
Tatlı gelir güzellerin sedası
Cebrail'in Muhammed'e nidası
Beni Mansur gibi dara düşürdün

Gönül gel razı ol girme inada
Kişi mecaz ile ermez murada
Saltuk sevdiğin söyleme yda
Bunca zaman beni zara düşürdün

166. HALDEN HALE DÜŞÜRDÜN

Sarı saçlı elâ gözlü ceylanım
Beni Mecnun gibi çöle düşürdün
Var idi seninle ahdi peymanım
Neden beni halden hale düşürdün

Ceylanım bu mudur sevginin aslı
Senin için her günüm gözlerim yaşlı
Gül yüzlü sevdiğim ey kalem kaşlı
Aşkın ile gurbet ele düşürdün

Günlerim geçmiyor derbeder oldum
 Aşkınla yanmışam sararıp soldum
 Gönlümde teselli kendimde buldum
 Yaktın ateşlere nara düşürdün

Ferhat gibi kaya yardırın bana
 Şirin gibi mail oldum didara
 Dayanamam senin gibi kibara
 Gözyaşım dinmiyor zâre düşürdün

Akar gözyaşlarım döndü sellere
 Bülbül gibi hasret kaldım güllere
Saltuk dost elinden düştün dillere
 Açmış güllerimi hara düşürdün

167. **ÇÖLLERE DÜŞÜRDÜN**
 Gül yüzlü sultanım mah-i tabanım
 Mecnun gibi beni çöllere düşürdün
 Aşkına düşmüşüm yoktur gümanım
 Garip bülbül gibi zâre düşürdün

Gönül bu sevdaya düştü düşeli
 Aktı çeşmim yaşı baharın seli
 Eser bad-ı saba seherin yeli
 Hicran ateşiyle nara düşürdün

Sevmek suç değildir güzel seversen
 Aşkıyla sevdiğin ikrar edersen
 Ola ki başımı alıp gidersem
 Beni yâd ellere dile düşürdün

Şu hazin bedenim yandı kül oldu
 Sevdiğim uğruna sararıp soldu
 Gönülde hicranım kararı buldu
 Güllerim soldurdun hara düşürdün

*Saltuk'*a merhamet eyle sultanım
 Kulunum kölenim; güneşim ayım
 Sadece yoluna fedadır canım
 En son beni halden hale düşürdün

168. SELÂM GÖTÜRÜN

Yücelerden uçan telli turnalar
 Benden nazlı yâre selâm götürün
 Al yeşil giymiş telli turnalar
 Benden nazlı yâre selâm götürün

O yâr için düştüm ben de bu derde
 Yaram emlenmiyor çaresi nerde
 Bir Mansur misali durmuşum darda
 Benden nazlı yâre selâm götürün

O yâr beni sorar ise zatında
 Aşkına yanmışım zahir batında
 Er olan bellidir öz sıfatında
 Benden nazlı yâre selâm götürün

Aşk bir bela imiş bilmedim ezel
 Cemali güneştir mehtaptan güzel
 Güz yaprağı gibi olmuşum gazel
 Benden nazlı yâre selâm götürün

Sevdaya düşeli harap olmuşam
 Bir kuş olup daldan dala konmuşam
 Akıbet kendimi zarda bulmuşam
 Benden nazlı yâre selâm götürün

Saltuk bu sevdaya düştü düşeli
 Dostun bahçesinde bir gül dereli
 Ömrüm geldi geçti sevdim güzeli
 Benden nazlı yâre selâm götürün

169. **TURNALAR**

Nazlı yardan bana selâm getiren
 Gökyüzünde kanat açan turnalar
 Has bahçede gonca güller bitiren
 Arş yüzünde sema eden turnalar

Yürü turnam yürü ha gülüm yürü
 Kervanımız gitti sen kalma geri
 O kadar güzelsin sanki bir peri
 Hak için pervane dönen turnalar

Semaya dönenler geçer serinden
 Kişi sorumludur kendi pirinden
 Kadına şefaât olur erinden
 Gökte bölük bölük uçan turnalar

Dergâh-i Necef'e nazar ettin mi?
 Aşka gelip sen serinden geçtin mi?
 Hak rızası için sema yaptın mı?
 Gülbenk alıp dara duran turnalar

Saltuk aşka gelip döner semaya
 Gece gündüz yalvarırım Mevla'ya
 Turnam benden selâm götür sılaya
 Çarha dönüp aşka gelen turnalar

170. SEMAYA DÖNEN TURNALAR

Bölük bölük olmuş turna sürüsü
 Hak için semaya dönen turnalar
 Rehber olmuş içlerinden birisi
 Hak için semaya dönen turnalar

Kırklar meclisinde mihman oldun mu?
 Engür şarabından katre aldın mı?
 Üryan olup deryalara daldın mı?
 Hak için semaya dönen turnalar

Birisi içince cümlesi kandı
 Ali Muhammed'e şarabı sundu
 Muhammed mest olup semaya dönü
 Hak için semaya dönen turnalar

Gönlümün kazanı kaynayıp coşar
 Hicran ateşiyle yanarak taşar
 Çarha dönen turnalar belleri aşar
 Hak için semaya dönen turnalar

Saltuk turnalarla döner semaya
 Aşk ile hü çekip durur duaya
 Sizi teslim ettim yüce Mevla'ya
 Hak için semaya dönen turnalar

171. KENDİ KENDİME

Bir akşam oturdum kendi kendime
Ak kâğıda sıralandı karalar
Acep derman bulur muyum kendime
El vurdukça sızılıyor yaralar

Dört yanıma baktım ıssız bucaksız
Anladım yalnızlık Allah'a mahsus
Kimsesiz kalmışım dalsız budaksız
Çektiğim sitemler beni pareler

Umut suya düştü kaldım arada
Çok çaba harcadım beşer dünyada
Gizli sırlarımı söylemem yâda
Anahtar uymuyor kapım açalar

Böyle gelip gitti zamanım
Aşkın ateşiyle yanıyor tenim
Bir sargı tutmuyor akıyor kanım
Gemi yolun almış tüter bacalar

Saltuk arzuhalim yüce mevlaya
Önümdeki sedler benziyor dağa
Ömür geldi geçti erdi bu çağa
Bundan sonra ne yapar ki kocalar

172. VARDIR DİYORLAR

Fikrimi söylesem kusur görülür
Bir de demokrasi vardır diyorlar
Panzerle ezilip insan gömülür
Bir de demokrasi vardır diyorlar

Özgürlük nedir ki söyleyin bize
Kula kul olmak mı sorarım size
İşkence yaparak veriyor ceza
Bir de demokrasi vardır diyorlar

Fakirin elinden almış ekmeği
Kıçına vuruyor copu tekmeği
Üstüne bırakmış kâbus fitneyi
Bir de demokrasi vardır diyorlar

Bu mudur lâiklik bu mudur düzen
Ezilen kimdir ve kimdir ezen
Biçare mazlumun kanını emen
Bir de demokrasi vardır diyorlar

Saltuk yeter sana sansür koyarlar
Yasaya hakaret diye döverler
İşkence hanede derin soyarlar
Bir de demokrasi vardır diyorlar

173. İNSANOĞLU

Ahlakı bozulmuş insanoğlunun
Kimseye yakışmaz halleri de var
Yaratıp bezetmiş tanrı kulunu
Gördüm türlü türlü huyları da var

Bir kararda durmaz şekil değişir
Güçlü güçsüz ile her dem dögüşür
Menfaat dışında geçer savuşur
Boşuna konuşur dilleri de var

Sevgi ile insanlığa yanaşmaz
Ayrı kalır toplumlara karışmaz
Kini çoktur kimse ile barışmaz
Bir de ayrı ayrı yolları da var

Bulmuyor kendinde edep erkânı
Kaybetmiş her zaman şerefle şanı
Düzensiz kişinin bozuktur kanı
Kimseye açılmaz kolları da var

Saltuk uzak durur böyle kişiden
Geride saklanır bakar köşeden
Sanki bir canavar çıkar meşeden
İşte Hak'ın böyle kulları da var

174. SENİ DÜŞÜNEN VAR

Deli gönül niçin gamlı gezersin
Sen seni düşünme seni düşünen var
Şu fani dünyadan niçin bezersin
Sen seni düşünme seni düşünen var

Boşuna kendinde eyleme keder
Cananı bul da andan al haber
Ali'nin yararı ol sultan kamber
Sen seni düşünme seni düşünen var

Ey sofu karışma Hak'ın işine
Ahmak olup düşme iblis peşine
Hak seni yaratmadı boşu boşuna
Sen seni düşünme seni düşünen var

Şu dünyayı çeşit çeşit yaratmış
 Dağlarını çiçeklerle donatmış
 Ovaları gül rengiyle boyatmış
 Sen seni düşünme seni düşünen var

Ey *Saltuk* sözünde gel etme ısrar
 İhsani takvimde eylemiş nazar
 Rahmetli genişir hazaren hazer
 Sen seni düşünme seni düşünen var

175. SEYRAN EYLEDİM

Has bahçeyi gezdim seyran eyledim
 Bir ağacın on iki dalları var
 Dikkatimi çekti nazar eyledim
 Her bir dalın türlü türlü huyu var

Etrafa yayılmış gonca gülleri
 Bülbül dala konmuş şakar dilleri
 Her birinin türlü türlü halleri
 Arı petek yapmış tatlı balı var

Bu müphem esrarın farkına vardım
 Zati hikmetinden nasibim aldım
 Kırklar meclisinde pervane döndüm
 Engür içtim bence güzel tadı var

Cennetin bahşişi dünya hayali
 İstemem cenneti göster cemali
 Kişi kendisinde bulur kemali
 Sen nefsini öldür huzura diri var

Saltuk abdal olmuş gezer dünyada
Gizli sırlarımı söylemem yâda
Gönül dostu benim ile olsa da
Bu dünyanın acı tatlı günü var

176. **BERABER**

Yine karabulut sardı dünyayı
Yağdı yağmur rüzgâr ile beraber
Şen olur sevinir yoksulu bayı
Bahar çiçekleri derek beraber

Şu topraklar yağmur ile şen olur
Çayır çimen otlak mera bol olur
Dağların başında beyaz kar olur
El ele tutuşup gidek beraber

Bakarsın tabiat bekâr kız gibi
Ayrarı yoğurdu sanki buz gibi
Bakınca kaymağa çulfa bez gibi
Kahvaltı yapalım gelin beraber

Tereyağı bıçak ile kesilmez
Bu yurdun pahası asla biçilmez
Soğuktur suları yudum içilmez
Akar zezem gibi günler beraber

Saltuk aşğım ben kendi yurduma
Nere gitsem bu yurt gelir virdine
Teselli olurum kendi kendime
İnsan böyle olsun hepsi beraber

177. **DİLBER**

Mademki bu kadar güzeldin sen
 Niçin nikap çektin yüzüne dilber
 Görünce kendimden geçmişim bu dem
 Kaldır nikabını gül yüzlü dilber

Kaşların üstüne dizilmiş benler
 Sakiler içildi sürüldü demler
 Hakikat içinde verilen canlar
 Sordum bir güzelin adına dilber

Okunur vechindeba'i bismillah
 Dilimde zikrimde amentü billah
 Oturmuş köşkünde Hazreti Allah
 Elestü bezminden aşıkım dilber

Yalnız ben değilim cümle kâinat
 Kaldır nikabını eyle mürüvvet
 Saçarsın etrafa feyz ile rahmet
 Zerresi kuluna yetmez mi dilber

Saltuk edna kulun hale gürüftar
 Hikmeti sendedir gizli bir esrar
 Sensin bu âleme hükmeden muhtar
 Kerem et kulunu bağışla dilber

178. **EY CAN DEDİLER**

Arifler katına varayım dedim
 İçeri girmeden halim sordular
 Erenler şahını göreyim dedim
 Bildir mahlasını ey can dediler

Verdiler elime divit kalemi
 Gördüm anda kâinatîâlemi
 Umman deryasında cevher madeni
 Sarraf mısın diye sual sordular

Sundular kevseri ettiler hayran
 Döndüler semaya oldular seyran
 Cenazem kabire gittiği zaman
 Şu aciz halimden sual sordular

Halim böyle benim şimdiye kadar
 Dermansız kalmışım tükendi mader
 Boşuna dünyada sen etme keder
 Sana emanettir bu can dediler

Saltuk eder aslına getirme kemlik
 İnsana yakışmaz kibirle benlik
 Kara günler geçer olur bir anlık
 Gidip de kalacak bir han sordular

179. **BİR HOŞ DEDİLER**

Harabet ehlinin halini sordum
 İbrahim Ethem'e git sor dediler
 Gerçek erenlere bir niyaz ettim
 Şal ile hırka bir hoş dediler

Padişahlık bence bir kuru kavga
 Mürşide kul olma cümleden evla
 Ehli harabette bitmez bu sevda
 Dervişe bu âlem bir hoş dediler

İbrahim terketti sultan tahtını
 Derviş makamında buldu hakkını
 Gece gündüz sahralarda vaktini
 Geçirdi bir zaman ne hoş dediler

Meryem de pedersiz doğurmuş İsa'yı
 Lenterani sırrına aldık Musa'yı
 Miraçta Muhammed gördü Hüdayı
 Haydar-ı Kerrar'a kardeş dediler

Harabet ehlinde oldum gürüftar
 Bu yola koymuşum can ile ser
 Cennetin istemem bir cemal göster
 Elimde kadehim sarhoş dediler

180. **SORARLAR**

Bir kapı açıldı içeri girdim
 Erenler oturmuş bade içerler
 Vardım divanına bir niyaz ettim
 Terziler oturmuş kaftan biçerler

Cümlesi mest olup olmuşlar hayran
 Gönül ummana dalmış ediyor seyran
 Yekvücut birleşik olmuşlar cümlesi bir can
 Hakikate aday olmuş candan geçerler

Nefsini bilmektir kendini bilmek
 Erenler yolunda hâl ehli olmak
 Arayıp kusuru kendinde bulmak
 Arifler katında bir can sorarlar

Mürşit nazarında müşkülün düzelt
 Sil gönlün pasını içini bezet
 Enginlerde dolaş kendini gözet
 Gezme yükseklerde bir hâl sorarlar

Saltuk der bu işte girme inada
 Cahil kişi asla ermez murada
 Mürşide teslim ol kalma arada
 Bir gün olur senden bir hâl sorarlar

181. KENDİNE BAK

Kimseyi hakir görme kendine bak
 Özünü türaba indir kemale er
 Mağrur olma sakın kibiri terk et
 İnsan meclisinde bulasın yer

İnsan meclisinde yer bulmak için
 Daima kendinde fark eder suçun
 Hakikat yolunda serinden geçin
 Geçmişten ibret al bak âlemi gör

Kazan dünya için minnet eyleme
 Kazancını ye de ağzın gemleme
 Gördüğün ört görmediğin söyleme
 Perdeyi gözünden at âdemi gör

Sana tarif edilmiş iki yol var
 Hayrı şerri bil al sana haber
 Doğruyu sevmektir en büyük hüner
 Nefsten uzak ağırlık imana ver

Saltuk kararım âdemi sevmek bil
Hak'a yakın olmak imanla gönül
Kalbinin her zaman pasını da sil
İnan bunu gerçek bir kişiden sor

182. **BENZER**

Bu dünyanın ehvalini sorarsan
Gelip geçen tıpkı kervana benzer
Beş günlük ömrünle kendin yorarsan
Boş boşuna kürek çalmışa benzer

Nice Süleymanlar bulmadı vefa
Bu dünya ahvali cevr ile cefa
Kimseler sürmedi dünyada sefa
Dört mevsim içinde kar kışa benzer

Bu dünyada kimse murat almadı
Ali Hamza Köroğlu'na kalmadı
Gerçekler dünyaya meyil vermedi
Toz duman karışmış borana benzer

Aldatır bu dünya nice şahları
Yıkıp da götürür nice tahtları
Ömür kâfi gelmez yıkar bahtları
Dağların başında dumana benzer

Bu dünyada ne veziri ne paşa
İster elli yaşa ister yüz yaşa
Bir gün olur seni getirir tuşa
Rengini soldurmuş güllere benzer

Bu dünyanın kimse almaz tadını
İster erkeği olsun ister kadını
Saltuk sevmez dünya kalu kılını
Her şey gelir geçer yalana benzer

183. **SABIR**

Bir insan hırsını yenmek isterse
Her şeyin üstünde sabırdır sabır
Nefsini kendinde yenmek istersen
Onu menzillere yetiren sabır

Cahilin sohbeti benzer atoma
Bir afet misali döner mateme
Cahille aranda kalsın mesafe
Buna tahammül için sabırdır sabır

Sana dost görünür arkanda atar
Fırsatı bulunca pusuya yatar
Kendini her zaman pahalı satar
Kötüden kaçasın edesin sabır

Saltuk sabır et ki menzil alasın
Bu esrarın başı sabır bilesin
Menzile varmağa sabır edesin
Murada ermeye sabırdır sabır

184. **HER ŞEYİN BAŞI SABIR**

Nasihât eylesem ben bir dostuma
Her şeyin başında sabırdır sabır
Bir gün olur düşman gelir kastine
Her şeyin başında sabırdır sabır

Sabreden bulmuştur hatırı sefa
Sabretmeyen çeker akıbet cefa
Eğer bulmak ister isen bir vefa
Her şeyin başında sabırdır sabır

Kâmil insan düşmez asla müşküle
Sadık ol dostuna düşünme hile
Temennim cahilin çarhı devrile
Her şeyin başında sabırdır sabır

Cahilden beklenmez sevgi kemalet
İşleği bozuktur yüzü melanet
Dosta nasihatim budur nihayet
Her şeyin başında sabırdır sabır

Saltuk eder nasihatim insana
Sabır eden ulaşırmış rahmana
İnanıp kanarsan sevdiğim bana
Her şeyin başında sabırdır sabır

185. **BU CAN KURBANDIR**

Kendi güzel özüyle sözü güzel
İşte böylesine bu can kurbandır
Hem sever sevilir sevmeyi bilir
İşte böylesine bu can kurbandır

Övmüş de yaratmış yüce yaratan
Kaldır şek ile gümanı aradan
Cümlesini halk edip de var eden
İşte böylesine bu can kurbandır

Sen çirkin ben güzel demeyen kişi
Allaha yönelmiş doğrudur işi
Bana bir hoş gelir gerçeğin sesi
İşte böylesine bu can kurbandır

Bir Mecnun misali Leyla peşinde
Sevdiğim güzeli gördüm düşümde
Güzeli sevmekten başka işim ne
İşte böylesine bu can kurbandır

Saltuk nedir senin bunca feryadın
Almadın dünyadan sen de muradın
Vallahi sevdiğim kalben harabım
İşte böylesine bu can kurbandır

186. **VARDIR**

Kim diyor ki çalışan aç kalırmış
Çalışmaktan güzel daha ne vardır
Azmeden her zaman başta gelirmiş
Çalışana dünyada her şey de vardır

Sen çalış ki muhtaç olma kimseye
Tembelin her zaman derdi bitmeye
Tembelin bağında bülbül ötmeye
Karlar yağar başa hem bu da vardır

Kimsenin malına göz dikme sakın
Olasın Cenab-ı Allah'a yakın
İnsanlık tavrını her zaman takın
Harama göz dikme helâli vardır

Haramın temeli bozuk olurmuş
 Diktiği fidanı solar kururmuş
 Akıbet belayı kendi bulurmuş
 Şu bizim kitapta yeri de vardır

İnsan olan kuralla bağlıdır
 Helâl kazanç her kazançtan kârlıdır
 Evet, *Saltuk* babasının oğludur
 Anlarsan bu sözün hikmeti vardır

187. YİNE DE AZDIR

Gözleri kararmış mel'un Yezid'e
 Her gün lanet etsem yine de azdır
 Gönlü kara nankör Mervan rezile
 Her gün lanet etsem yine de azdır

Abdurrahman mel'un İbni Mülceme
 Melanet ibni ziyadi kerhene
 Amr As ile hem şimr zilcevsene
 Her gün lanet etsem yine de azdır

Her an lanet olsun İbni Süfyana
 Zalim maviye Ebu Leheb mürtada
 Haccacı zalim Ebu Cahil küstaha
 Her gün lanet etsem yine de azdır

Muhammed'e düşman Ebu Cahil'e
 Her zaman ciğerin yiyen hindiye
 İbrahim'i nara atan Nemruda
 Her gün lanet etsem yine de azdır

Ehlibeyte düşmanlık edenlere
 Hakkını gasbedip helâl diyene
Saltuk eder mazlum hakkı yiyene
 Her gün lanet etsem yine de azdır

188. **EP BAKAKALIR**

Hayret ettim şu kulların haline
 Kazanır yiyemez hep bakakalır
 Kaptırmış kendini nefsin eline
 Kazanır yiyemez hep bakakalır

Tama sarmış şu insanın gözünü
 Yemez içmez her dem döğür dizini
 Yolda gider fark edemez izini
 Kazanır yiyemez hep bakakalır

Dünyayı kazansa gözü doymuyor
 Kanaat nedir ki asla bilmiyor
 Suratı asiştir hiç de gülmüyor
 Kazanır yiyemez hep bakakalır

Dostu şeytan kanaatsiz kimsenin
 Ölüm vardır akla gelmez insanın
 Nefis tema olur büyük düşmanın
 Kazanır yiyemez hep bakakalır

Saltuk sözü anlayana söyle sen
 Anlamaz kimse acep ne desem
 Bazı kişi vardır halini görsen
 Kazanır yiyemez hep bakakalır

189. HAYVAN SAYILIR

Akıl mantık düşüncesi olmayan
Sanırım bir nevi hayvan sayılır
Hayrı şerri nefsi için görmeyen
Sanırım bir nevi hayvan sayılır

İnsan haklarına kem gözle bakan
Kendini bilmeyip gönüller yıkan
İnsanlar içine hem nifak sokan
Sanırım bir nevi hayvan sayılır

Komşuyu komşuya düşüren kişi
Daima fitnelik hem onun işi
Kâmili incitir cahilin taşı
Sanırım bir nevi hayvan sayılır

Boşuna dolaşır eder livata
Şekli insan ama benzer hayduta
Yaptığın işlerin cümlesi hata
Sanırım bir nevi hayvan sayılır

Yer içer tıpkı bir manda gibi
Gölleri derindir görünmez dibi
Haline bakınca görünür sebi
Sanırım bir nevi hayvan sayılır

Saltuk görür söyler yalan değildir
İnsandan beklemen akıl fikirdir
Cahilin lokması sanki zehirdir
Sanırım bir nevi hayvan sayılır

190. **MİRASTIR**

Bin dört yüz senedir kini bitmemiş
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır
 Duygu sevgi vicdan nedir bilmemiş
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır

Otuz yedi kişi yaktı Sivas'ta
 Pir Sultan heykeli yıkıldı orda
 Bir saat önce cami namazda
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır

Müslüman olamaz bunlar fitnedir
 Fitne olmasalar bunca iş nedir
 Mervan'ın uşağı ey zalim kibir
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır

Henüz anladım ki Nemrut oğlusun
 Deden Ebu Cahil Süfyan oğlusun
 Anan fahişedir ondan doğmuşsun
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır

Müminlik yobazlık bir yerde olmaz
 Böyle fesat ile menzile varmaz
 İnsan olan asla insanı yakmaz
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır

Saltuk gönlüm sızlar asla durulmaz
 Zalimin ettiği yanına kalmaz
 Zalimin zulmüne Hak razı olmaz
 Anladım Nemrut'tan kalma mirastır

191. **HIZIR**

Yine yolcu olup yollara düştüm
Dağlarda bellerde bekleyen Hızır
Senin himmetinde belleri aştıım
Hasreti gönlümden çıkmayan Hızır

Sensin düşmüşlerin elini tutan
Sensin dertlilerin carına yeten
Karalar denizlerde bekçilik yapan
Kaza belalarda yetişen Hızır

Severim ben seni canı gönülden
Düşkün anlarımdan sen tut elimden
Senin için geçtim canım serimden
Dar saatte carıma yetişen Hızır

İmdat frenini çektiğim zaman
Zaman geçirmeden gelirsin hemen
Bellerde dağları sarınca duman
Darda kalmışlara car eden Hızır

Saltuk sana minnet eder her zaman
Böyle gelmiş böyle gider bu devran
Bir ismin vardır hem Şah-i Merdan
Dertliler derdine yetişen Hızır

192. **SENDEDİR**

İnsan bir dünyadır kendi başına
Doğu batı kuzey güney sendedir
Sen seni bilersen gezme boşuna
Dört mevsim soğuk sıcak sendedir

Sen Âdem'sin toprak anan olmuştur
 Hak nuruyla gönül evin dolmuştur
 Cihan Âdem ile revnak olmuştur
 İncil Tevrat Zebur Kur'an sendedir

Sana bahşiş kıldı Cenab-ı Yezdan
 Kutbül arifindir Hazreti Merdan
 Eğer düşer isen bu sırra güman
 Hakikat düşmanı şeytan sendedir

Aklıselim isen düşme gümana
 Kendinde sahip ol ikrar imana
 Eller gibi sakın uyma zamana
 Yaz kış soğuk sıcak hepsi sendedir

Saltuk arındırır özün kötüden
 Gerçek erenlerin korkar lütfundan
 Nasip olsa içsem Kevser sütünden
 Abu hayat zezem pınar sendedir

193. **NEDİR**

Bu cihana geldiğini bilenler
 Edep nedir erkân nedir yol nedir
 Hak'ın sırlarına gönül verenler
 Aşk nedir maşuk nedir pir nedir

İlim deryasında dalgıç olmaya
 Kalp pasını silip Hak'a varmaya
 İrfan meclisinde nasip almaya
 Talip nedir mürşit nedir yol nedir

Varıp bir mürşide kul olmayınca
 Enel Hak yolunda dar olmayınca
 Üç huruf beş noktaya varmayınca
 Sevgi nedir sevmek nedir sır nedir

Üç huruf beş nokta aşkın temeli
 Aydın şın kaftır ruhun bedeli
 Sevmekten başka da var mı güzeli
 Kemal nedir cemal nedir yâr nedir

Sevmenin bir zaman yoktur zararı
Saltuk'u sevenler olmuş karlı
 Saltuk daima hem ahuzarlı
 Keder nedir guşem nedir gam nedir

194. **MERDAN ALİ'DİR**

Alevi olmamla gururum çoktur
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir
 Hakikat yolunda şüphemiz yoktur
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir

Severiz Ali'yi candan gönülden
 Muhammet Ali'yi tuttu elinden
 Varisim demiştir kendi dilinden
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir

Gadir hum denilen yere geldiler
 El ele tutuşup anda gördüler
 Ali'yi arada tebrik ettiler
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir

Muhammet Ali'yi sevdi her zaman
 Bir gönül oldular bunda yok güman
 Hayberde putları döktüğü zaman
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir

Ali Muhammet'tir Muhammet Ali
 Var mıdır bunlardan daha evveli
 Allah'ın indinde çifte güzeli
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir

Saltuk der ikrarım vardır bunlara
 Erenler yolunda erler pirlere
 Men arefe nefsehu dedi bizlere
 Çünkü serdarımız Merdan Ali'dir

195. ALİ'DİR

Ricam vardır Şah-i Merdan Ali'den
 Sefiller destini tutan Ali'dir
 Gönlümü ayırmam Bektaş Veli'den
 Garipler gönlüne giren Ali'dir

Hayber'in kapısın koparıp alan
 Hışmile ejderin üstüne varan
 Cümle aşıkların gönlüne giren
 Aşıklar gönlünde sultan Ali'dir

Elinde Zülfikar altında Düldül
 Kâfirin haddini uzatsın kemdil
 Hak Ali'den gayrı kimsede değil
 Fazlının borcunu veren Ali'dir

Muhammet aleni söylemiş bunu
 Beni seven eğer sevmezse onu
 Şefaât etmezsen ahret günü
 Lahmike Lahmi'nin sırrı Ali'dir

Saltuk ayrılma sen Bab-ı Ali'den
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den
 Sarı Saltık hem de Kızıl Deli'den
 Acizim elimden tutan Ali'dir

196. HACI BEKTAŞ VELİ'DİR

Horasan'dan zuhur azmedip gelen
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir
 Kendisi güvercin donuna girer
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

Köseğisin atıp Kara höyüğe
 Kendisine yurt edindi mekânım diye
 Şahin donunda göründü Kızıl Deli'ye
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

Künt-ü kenz sırrının sende kararı
 Horasan'da çağırdı hem Akpınar'ı
 Lanet ettin mel'un zar-ı inkârı
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

Sevmişem pirimi sıdk ile candan
 Geçerim uğruna ser ile candan
 Saltuk secdesini keser mi pirden
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

Kara taşı hamur gibi yoğuran
 Beş taşları şahit edip çağırın
 Sarı Saltuk ile kardeşlik tutan
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

Bunca erenlere serdar sen oldun
 Vilayet mührünü zatında gördüm
Saltuk edna şahım sana sığındım
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

197. DEĞİLDİR

Çok nefret ederim dedikodudan
 Ehli irfan kişinin işi değildir
 Gönlüm razı değil sahte sofudan
 Bilirim hâl ehlinin işi değildir

Dışarıda görünür takkeli sofu
 Arkadan savurur gülleli topu
 Elinden bırakmaz sopayı copu
 Sakın ha inanma insan değildir

İnsanı kible gör dön bak insana
 İnsanın cemali benzer rahmana
 Nurundan nur katmış değil mi sana
 İnsan haktır ondan gayri değildir

Bu müphem noktayı anlayan kişi
 Elestü bezminden almıştır dersi
 Kandili kudrette vardır bir kürsü
 Makamı âlemdir başka değildir

Âdem Hak'tır Hak Âdem'de mevcuttur
 İnsan sevmek Hak'a secde sücuttur
 Hak'la insan ikisi bir vücuttur
 Âdem birdir Hak'tan gayri değildir

Saltuk bu şifreyi çöz de bakalım
 Cahil anlamazsa biz ne yapalım
 Varıp bir mürşidin elin turalım
 İncim böyledir başka değildir

198. ACEP NEDENDİR

Hasret kaldım dost eline varmaya
 Gönül razı olmaz acep nedendir
 Niyet ettim bir de lades tutmaya
 Şansım yaver gitmez acep nedendir

Ya Rab dostu koru gölgen altında
 Sana inanmışım zahir batında
 Marifet kıl kuluna yüce katında
 Gönül dalga vurur acep nedendir

Sizin için kara günler ak olsun
 Kalbimiz her zaman imanla dolsun
 Ceddin Sarı Sultan yardımcı olsun
 Yetmiyor carıma bilmem nedendir

İtibar eyledim sana bağlandım
 Dost göründün benden çıkar sağladın
 Yüzüme gelince sahte ağladın
 Samimi değilsin acep nedendir

Sabahtan kalkınca bakma nursuza
 Komşu olma edepsizce arsıza
Saltuk yolcu olma bir uğursuzla
 Kalemim yazmıyor acep nedendir

199. İNSAN OLANA

Var ettin âlemi insan olana
 Kıymet bilen için ne güzel şeylerdir
 Tarif mümkün değil gelmez kaleme
 İnsan olan için ne güzel şeylerdir

Bunca nimetlerin hep insan için
 Kıymetini bilmiyor niye ve niçin
 Sen kendi kendine bilmezsen suçun
 Başkasın hor görmek ne kötü şeydir

Hepimiz kardeşiz Âdem atadan
 Cümlemizi var eden yüce yaradan
 Sorunlar yaratır bakarsın yoktan
 Bu gâvur Müslüman ne kötü şeydir

Birde Sünni Alevidir demişler
 İnsanları parça parça bölmüşler
 Topluma çok büyük darbe vurmuşlar
 Kardeş kardeşe düşman ne kötü şeydir

Riyâ ile kimse hakka varamaz
 Özü çürük olan cennet göremez
 Göçer bu dünyadan burda kalamaz
 Gönlü kör gözü açık ne kötü şeydir

Saltuk eder dinle kendi kendini
Mürşit dergâhında bağla bendini
Muhatap arayıp bulur dengini
Soysuza eş olmak ne kötü şeydir

200. SORANLAR BİLİR

Hiç kimseye töhmet etmem bir zaman
Derdi çeken ancak görenler bilir
Bu kederli gönlüm durmuyor bir an
Akar çeşmin yaşı silenler bilir

Bir kişi göçerse bırakır boşluk
Boşluğun içinde çekilir güçlük
Dönüşü olmayan köprüden geçtik
Sabır deryasında yüzenler bilir

Dünyaya gelmekten maksat eserdir
Tabii insanlar fani beşerdir
Şeytanın mekânı nar-ı cehennemdir
Bu sırrı esrarı ancak Âdem bilir

İnsan olmak için iş bu dünyada
Gizli sırlarını söyleme yâda
Hak'ı seven kişi erer murada
Enel Hak darına duranlar

Saltuk ister Hak'a yakın kul olmak
Gül yüzlü pirimin darına durmak
Yüzüm yerde özüm divana varmak
Şu aciz halimden soranlar bilir

201. İNSANA SEVGİ

İnsan olar sever her dem âdemi
 Âdemi sevmek Hak'ı sevmek demektir
 Nerdedir ol Hak'ın gizli hürmeti
 Bunun sırrı ancak insan sevmektir

Arama İsevi Musevi İslâm
 Var mıdır gönlünde zerrece iman
 Rabbil âlemindir böylece tamam
 Şu çirkin o güzel bu ne demektir

İnanın Allah'ın hem birliğine
 Şehadet eyleyin peygamberlerine
 Hiç şüphe etme Mürsellerine
 Şu siyah bu beyaz bu ne demektir

Âdemle beraber bütün varlığı
 Kul olan sever cümle canlıyı
 Koyunu kuzuyu hem kurbanlığı
 Bunları sevmemek ne demektir

Saltuk der yer anam gök atamdır
 İnsana hor bakmak bana matemdir
 İnsan benim parmağımda hatemdir
 Ben başka düşünmem bu ne demektir

202. ÇEKENLERE SOR

Gurbet gayret acı çekenler bilir
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor
 Gurbeti bilmeyen kişi ne bilir
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor

Çokta zor geliyor gurbet acısı
 Hasret kalır anne baba bacısı
 Yıkılsın gurbetin kapı bacası
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor

Geceleri rüyasında uyanır
 Hasret ile türlü renge boyanır
 Postacı gelip kapıya dayanır
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor

Esen rüzgârlardan haber sorulur
 Haber yoksa çocuğuna darılır
 Çalışmadan bütün vücut yorulur
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor

Gönül arzu eder hasret gidere
 Mektup yazar kardeş anne pedere
 Kafa çeker hayalleri gidere
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor

Saltuk bu yarayı sarabilirsen
 Ayrılığa çare bulabilirsen
 Eğer bu gurbete son verebilirsen
 Uzaktan hasretlik çekenlere sor

203. SEYRAN EYLEDİM

Bir şehre vardım seyran eyledim
 Etrafları inci mercan saçıyor
 Bir köşeye vardım pünhan eyledim
 Çağlayarak ab-ı hayat akıyor

İçinde kurulmuş taht ile revan
Üstüne oturmuş taze bir civan
Cennet misalidir yoktur bir güman
Çevresinde gonca güller kokuyor

Muhabbet deryası aşk ile doldu
Dinleyen canların yüzleri soldu
Kanaat aşından kısmetin aldı
Yediği taamdan lezzet alıyor

Bir köşeye vardım didar didara
Herkes edep ile bakar haydara
Gönül meyil vermez asla inkâra
Cahil etrafına nefret saçıyor

Saltuk bu şehirden nasıl çıkarsın
Sohbeti cahilden elbet kaçarsın
Kevser şarabından bade içersin
Arifler meclisinde sohbet artıyor

204. **SORALIM**

Bu işin maksadı nedir soralım
Bu insan niye ki dağa çıkıyor
Anlamak mümkün mü soralım
Bu insan nedendir dağa çıkıyor

Başımızda hazır devletimiz var
Ayakta tutacak milletimiz var
Devam ettirmek için gayretimiz var
Kardeş kardeşe neden düşman bakıyor

Bu işi anlamak mümkün değildir
Sanırım menfaat daha ehildir
Parlamento demek akli beyindir
Bunlar şimdi halden hale sapıyor

Elini bir defa koysun vicdana
Bir canı misaldir kıyıyor cana
Sağcılık solculuk olmuş bahane
Bu mevzuat şimdi canlar yakıyor

Milletvekili isen dinle derdini
Bu halk sever her dem insan merdini
Ne zannedersin ancak kendini
İnsan ektiğini her dem biçiyor

Saltuk sana nasihat edeyim
İnsanlık uğruna feda olayım
Haksız Allah'ından bulsun diyeyim
Akrep olmuş daim bizi sokuyor

205. GÜZELE HAYRAN

Eteği yemyeşil sıralı dağlar
Lale sümbül menekşe kokuyor
Eşinden ayrılan ah çeker ağlar
Hasretiyle garip bülbül ağlıyor

Ne de güzel gelir bülbül avazı
Sevdiği uğruna çaldığı sazı
Aşığın maşuka cilvesi nazı
Sanki birbirine meydan okuyor

Gerçek aşık maşukunun derdinde
Gece gündüz hayalinden virdinden
Aşık maşuk için geçer ömründen
Nadan bunu bilmez dönüp bakıyor

Hayranıyem ben güzelin hayranı
Güzellerdir çirkinlerin seyranı
Güzeli sevdikçe eder bayramı
Her zaman baktıkça gönül şakıyor

Saltuk güzel için başımı veririm
Yâr aşkına gonca güller dererim
Güzeli çirkinden her dem korurum
Gördüm leblerinden ballar akıyor

206. **BİR ASLAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ**

Bir aslan postuna bürünmüş tilki
Dünyayı bir lokma etmek istiyor
Kendinden habersiz cahilin teki
Çıkıp mescitlerde fetva satıyor

Nefsinden haberi yoktur cahilin
İnsaf tanımıyor gönlü zalimin
İrz düşmanı olan işbu hainin
Ahiret gününde cennet bekliyor

Namusu tanımaz arsız edepsiz
Şu fani âlemde kalmış kepeksiz
Çırpınmış boş yere olmuş emeksiz
Gördüğü her şeye sahip çıkıyor

Kararsız kişinin olmaz ikrarı
 Akşam sabah durmaz verir kararı
 İnsanlığa olan bütün zararı
 Bütün insan gözü ile görüyor

Kızarmaz yüzleri perdesi yırtık
 Nakşında noksandır sakalı kırpık
Saltuk'un bunlardan bağları kopuk
 Uzaktan dikenini bana batıyor

207. **DERDİM ARTIYOR**

Gönlümün sultanı muhabbet kuşu
 Ötersen ömrümün gamı artıyor
 Bülbülün avazı yanıktır sesi
 Güllere kondukça derdi artıyor

Bülbül aşık olmuş gülün rengine
 Al yeşil bağlanmış ince beline
 Düşme sakın yâd ellerin diline
 Dost cemalin gördüm derdim artıyor

Aşığın hasreti maşuğa varmak
 Kâse-i zülâlden bir bade almak
 Âdemi edeple divana durmak
 Beni kabul etse ömrüm artıyor

Göster cemalini mahi tabanım
 Bağışla sen beni canım sultanım
 Aşkına fedadır bir damla kanım
 Cemalin gördükçe aşkım artıyor

Saltuk sever sevdiğini gümansız
Sevdaya yanmıştır aman dumansız
Dosta varam dedim yalnız zamansız
Günden güne benim derdim artıyor

208. **DÜZENİ BOZULMUŞ DÜNYANIN**

Düzeni bozulmuş beşer dünyanın
İnsanlar boş yere kanlar saçıyor
Siyaset değişti bütün dünyanın
Kavgalar başladı yıllar geçiyor

İrkçılık başladı nedir bu haller
İnsan kanıyla oluşan seller
Acılar dinmiyor gönüller inler
Yirminci asırda nefret saçıyor

Bu mudur dünyada insan hakları
Böyle mi demokrasi mantıkları
Dünyada olmasın insan farkları
İnsanlığa büyük leke saçıyor

Şimdi geldik yirmi birinci asra
Hepimiz gidelim sulha barışa
İnsanlığa kıymak için yarışa
İnsanlar şehirden dağa kaçıyor

İnsan bir varlıktır kıymaz cana
İrkçılık dünyada olmuş bahane
Senlik benlik artık kalsın bir yana
Cehalet durmadan haddini aşıyor

Saltuk bitmez oldu döğüş kavgalar
Sulh ile barışa atın imzalar
Nedir bu Müslüman Hristiyanlar
Bazı kişi boşa fetva atıyor

209. GİDİYOR

Hele bakın şu insanın haline
Kervanı yüklemiş çekmiş gidiyor
İtibar olur mu gönül körüne
Hedefi belirsiz tutmuş gidiyor

Yalan yere and içenden utanmaz
Dünyayı verseler yine de doymaz
İnsan kaçkımdır iyilik bilmez
Yaptığı melanet her işe yetiyor

İnsan hukukuna riayet etmez
İçinden kin kibir haseti gitmez
Mizacı bozuktur nasihat tutmaz
Kendini pahalı satıp gidiyor

Bütün yaptığını güzel sanıyor
Kendini bülbül bilip güle konuyor
Cehennem narında her gün yanıyor
Edepsizlik almış başın gidiyor

Saltuk kişi böyle mi olur
İnsan olan kişi nefsinin bilir
Ölmeden evveli nefsinin öldür
İşte böyle insan Hak'a varıyor

210. **ZAMANE**

Bak Şu zamanenin berbat haline
 Herkes bildiğini tutmuş gidiyor
 Arı bile konmaz oldu balına
 Derdin almış inim inim inliyor

Yalancıda kâmil olmaz diyorlar
 Helâl haram demeyip de yiyorlar
 Sülük gibi kanın emiyor beyler
 Herkes buna bakakalmıŐ gidiyor

Yarı giymiş yarı çıplak adeta
 Sorsalar kimdedir acaba hata
 KöŐede bucakta eder livata
 Söylesen beyler acayip kızıyor

Kendi keyfi iyi bakmaz etrafa
 Yıkıldı orta direk kimse yok tuta
 YemiŐ içmiş aynı dönmüş hayduta
 Yemi fazla gelmiş tekme atıyor

Bir güneş doğarsa acep bizlere
 Allah bela versin bu nankörlere
Saltuk arzu halim yüce erlere
 Fakirin hakkını bir gün soruyor

211. **UZAK GİTMİYOR**

Şu garip gönlümün gamı kederi
 Çok çalıştım benden uzak gitmiyor
 Çoktan beri imza etmez defteri
 Çok çalıştım benden uzak gitmiyor

Bazen alır beni çalar taşlara
 Bazen koyar çok hayalli düşlere
 Beni verir gücüm yetmez işlere
 Çok çalıştım benden uzak gitmiyor

Ahır beni saldı dağlar başına
 Bazen olur zehir katar aşım
 Acep ne yazayım mezar taşım
 Çok çalıştım benden uzak gitmiyor

Hasret kaldım dost yüzünü görmeye
 Has bahçede gonca gülün dermeye
 Bir gün ola hasta halim sormaya
 Çok çalıştım benden uzak gitmiyor

Saltuk seni yakmış gönül kederi
 Hasretine yaktın zalim sen beni
 Şu garip gönlümün gamı efkârı
 Çok çalıştım benden uzak gitmiyor

212. CAHİLLE YOLDAŞ OLMA

Bir kâmil cahille yoldaş olursa
 Gider menzil almaz yollarda kalır
 Kişi sevdiğini arar bulursa
 Erer muradına gönlü şâd olur

Ara emsalini gezme boşuna
 Cahile sır verme düşer peşine
 Bir de rastlar isen cahil taşına
 Yıkar gönül evin hep harap olur

Meğer bir mürşide hizmet edersen
 Gönlünün pasını silip atarsan
 Haktan gayrisine meyil katarsan
 Açar gonca güller solar har olur

Mürşid-i kâmile bağlat kendini
 Kişi fark eylese kendi kendini
 İnsan bulamazca özce dengini
 İrfan meclisinde perişan olur

Saltuk eder ikrar verdim bir ere
 Ricam kabul olsa varırım pire
 Himmet etse çeşmim yaşını sile
 Yoluna aşk ile sergerdan oldum

213. GEÇERSE OLUR

Pişirmeden çiği yeme haramdır
 Ahçının elinden geçerse olur
 Cahilin işleği şek ve gümandır
 Mürşidin bendinden geçerse olur

Pişir sözün anlat söyle karşıya
 Mangırın yok ise çıkma çarşıya
 Ehli değil isen varma kürsüye
 Bu da ilim irfan kemalle olur

Bir gönül yıkarsan haraptır Kâbe
 Gerçekler elinde içersin bade
 Günahtan arın dur olasın sade
 Bunların küllüsü hizmetle olur

Benliğe meyletme Şeytan emeli
 Hidayet yoktur ebedi ezeli
 Çok güzel olurmuş insan güzeli
 Temiz kalp bir de Şu imanla olur

Kudret kazanında piŐmeyen kişi
 Daim hüsran olur hem onun işi
 İster erkek olsun isterse diŐi
 Cehennem narında perişan olur

Saltuk teslim olur gerçek bir ere
 Özünü indirmiŐ haki türaba
 Sorsalar sevdiğim menzilin nere
 Ancak bu halimden bilenle olur

214. **HASRETİN ÇEKTİĞİM**

Hasretin çektiğim ey mah-ı taban
 Seni benden başka bilen mi olur
 Seni tanımayan ederler güman
 Dini olmayanda iman mı olur

Sen beni tanıydın evet ancak sen
 Ruhumuz ayrıdır fakat bir beden
 Cahiller fark etmez acep bu neden
 Her kalıp sahibi insan mı olur

Hakikati görmez Őpheyeye yakın
 Sen beni daima cahilden sakın
 Erenler ltfunu boynuna takın
 Meclis-i irfanda yalan mı olur

Meclis-i irfanda kendini tanı
 Hakikat aşkını teslim et canı
 Şal ile hırkayı giy terkeyle şanı
 Derviş makamına giriftar olur

Saltuk bu sırrı sen söyleme yâda
 Bakarsın nadanlar olur peyda
 Zaman elden gider bulunmaz fayda
 İlimsiz bir kişi sultan mı olur

215. BÖYLE Mİ OLUR

Çıktım şu âlemi seyran eyledim
 İnsan olan kişi böyle mi olur
 Halimi arz edip beyan eyledim
 Hâl ehlinden bilen böyle mi olur

Benliğini terk et gitme yabana
 Suret insan siret benzer hayvana
 İki gönül tutar düşer gümana
 Hak'a bağlı insan böyle mi olur

Yükseklerde uçup gezme pahada
 Kendini sakındır edep hayâda
 Ak yüzüne kara çeke riyâda
 Gözü kara hasut işte böyle olur

Mürşid-i kâmile vermez özünü
 Gaflet uykusundan açmaz gözünü
 Yalan yere döver vurur dizini
 Gözü görmez cahil işte böyle olur

Bir mürşide varıp ikrar almazsan
Aldığın ikrara doğru gelmezsen
Helâl haram deyip onu seçmezsen
Hak'a kulluk yapmak böyle olur

Saltuk var mürşide bağla kendini
Nadanlar bozarlar düzen fendini
İnsan fark ederse kendi kendini
Hizmet eden kişi böylolur

216. ACEP NİCOLUR

Güzeller güzeli pirim hünkâra
Bir arzuhâl yazdım acep nicolur
Aşıklar sultanı Haydar Kerrara
Derdim talep etsem acep nicolur

Mertler meydanında insan kalmadı
Namert menzil aldı kimse sormadı
Bunca melaneti gören olmadı
Bu cihanın sonu acep nicolur

İtibar kalmadı insan sözüne
Her kime söyleyen diyor bize ne
Cihanı kaplamış yalancı fitne
Belasını bulsalar acep nicolur

Böyle gider ise dünya karanlık
Evlat atasına yapar babalık
Olur mu sevdiğim bunca kabalık
Çekidüzen versen acep nicolur

Derdimi bildirdim yüce Allah'a
 Bakın zamaneye bakın bu çağa
 Vahşi hayvan gibi sapıyor dağa
 Cahili darbile vuran nicolur

Saltuk artık düşmüş kendi derdine
 Ben kurban olurum insan merdine
 Dayanamam cahilin asla cevrine
 Hâl ehlinin halin sorsan nicolur

217. NE OLUR

Bir kişi göstere gerçek yüzünü
 Bunda vebal yoktur acep ne olur
 İnsana karşı açıkça sözünü
 Doğruyu söylese acep ne olur

İkiyüzlü olmak ne kadar ayıp
 İnsan kendisine olmazsa sahip
 Toplumda söyleşir çok da acayip
 Kendini tanıyıp bilse ne olur

Kızarıp yüzleri çıkmaz meydana
 İçi kapkaradır benzer zindana
 Erenler yoluna girmez irfana
 Böyle kişi olsa bile ne olur

Bir manda misali yatar çamura
 Yatar yuvarlanır döner samura
 Hayret ettim sırtındaki kambura
 Endamı düzensiz kalsa ne olur

Gördüğün bu işler kişi ameli
Saltuk güzel çevir sen de dümeni
Ne güzel yaratmış Mevla'm kimini
Ondan ibret alıp dursa ne olur

218. **DURUR**

Bir taşın üstüne oturmuş çoban
Sürüler önünde otlayıp durur
Kavalını çalar acayip yaman
Sürü sıra sıra dinleyip durur

Çoban kaval çalar inler dağları
Şifa bulur hastaları sağları
Tepeleri bezetmiş beyaz karları
Baykuşlar ötüşür inleyip durur

Kara koyun rehber olmuş önünde
Çoban vecde gelmiş döner yerinde
Akşam olmuş güneş inmiş derinde
Koyun kuzusunu arayıp durur

Bir ağızdan meleşiyor koyunlar
Orada başlıyor türlü oyunlar
Masmavi semavat bakar yıldızlar
Herkes sakın olur yerinde durur

Saltuk özlem duyar çıkan sedaya
Issız gecelerden ender nidaya
Emanet etmişim sizi Hüda'ya
Gönlünde her zaman söyleyip durur

219. **YOKTUR**

Yapmacık sözlerle konuşur herkes
 İcraat zamanı zerresi yoktur
 Çarşıda sokakta laf atar herkes
 Delinmiş cepleri parası yoktur

Gönül sermayesi olmayan kişi
 Yenilmez hem onun ekmeği aşı
 İmanı zayi olmuş haraptır işi
 Cemiyet içinde bir yeri yoktur

Sıradan kendini bir kişi sanır
 Cehennem narıyla durmadan yanar
 Gözünden aksa da çifte bir pınar
 Riyâdır gerçekle bir bağı yoktur

Buhranın içinde yanar kavrulur
 Cehennem narında külü savrulur
 Nefse dalmış küfür ile yoğrulur
 Habersiz biçare bilgisi yoktur

Biçare *Saltuk*'un derdi büyüktür
 Talanmış mürşide gönlü ayıktır
 Gerçek insan her bir şeyi layıktır
 Cahil bir kişiye sevgisi yoktur

220. **AYIP YOKTUR**

Herkesin hatırı hoş olsun diye
 Yüze gülmek kadar bir ayıp yoktur
 Arkada konuşmak ayıp kişiye
 Yüze gülmek kadar bir ayıp yoktur

Kusuru var ise yüzüne söyle
Arkada böylesin yüzüne şöyle
Sanırım insana yakışmaz böyle
Yüze gülmek kadar bir ayıp yoktur

Bir dost bir dostuna acı söylerse
Alıp kötülükten beri eyleser
O kişi dostunu eğer dinlerse
Yüze gülmek kadar bir ayıp yoktur

Kişi insanlığa yakın olmalı
Kendi hatasını kendi bilmeli
Gayet açık hatasını demeli
Yüze gülmek kadar bir ayıp yoktur

Saltuk doğru söyler her an sözünü
Ayırmam bir zaman haktan özümü
Eğer savunursam ben bu tezimi
Yüze gülmek kadar bir ayıp yoktur

221. HACET YOKTUR

Gönül bir kâbedir bana sorsalar
Hacca gitmek için bir hacet yoktur
Mürşid-i kâmilden ilham alsalar
Cahille sohbete bir hacet yoktur

Uzakta arama sendedir yakın
Hikmeti ganimet âdeme bakın
Gerçek insan isen cahilden sakın
Mekke'ye Kudüs'e bir hacet yoktur

Hizmet edip bir gerçeğe kul olsan
Kendini kendinde arayıp bulsan
Evliya buyruğun okuyup bilsen
Hacıya hocaya bir hacet yoktur

Haramı bilersen elin uzatma
Yalana bir zaman sakın meyletme
İnsan isen şeytan yoluna gitme
Tövbe etmek için bir hacet yoktur

Saltuk bağılıyor boşu boşuna
Cahilden acizim gitmez hoşuma
Mürşidin buyruğun koysam başıma
İnanın kimseye bir hacet yoktur

222. **OLMA ARKADAŞ**

Dostlar size bir nasihat edeyim
Sakın cahil ile olma arkadaş
Sizlere bu sözden destan edeyim
Sakın cahil ile olma arkadaş

Cahil bir atomdur tehlikesi çok
Fukara kalmıştır sermayesi yok
Haram yiyip gezer işkembesi tok
Sakın cahil ile olma arkadaş

Alır seni taştan taşa çalarsa
İmanı olmayıp puta taparsa
Bir kişide namus vicdan olmazsa
Sakın onun ile olma arkadaş

Kötülük yapmaktır cahilin işi
Nerde görür ise savurur taşı
Sözden yoksun gayet sert olur başı
Sakın cahil ile olma arkadaş

Eder *Saltuk* sen cahilden kalma uzak
Cahilin insana kurduğu tuzak
Kâmilî görürsen elini uzat
Sakın cahil ile olma arkadaş

223. YAVAŞ YAVAŞ

Yine bahar geldi şen oldu toprak
Cihan yeşillendi bak yavaş yavaş
Ağaçlar üstünde yeşerdi yaprak
Akar derelerde sel yavaş yavaş

Yağmurlar yağarsa bereket olur
Toprak yağmur ile hasretin bulur
Kariştir toprağı karnını doyur
Başla tohumuna sen yavaş yavaş

Anan toprak gir koynuna yatsana
Hele sen bir etrafına baksana
Çalış toprak ile rızkın alsana
Kaçırma kısmetin al yavaş yavaş

Emeksiz karın doymaz bir zaman
Emeğin içinde bulunur iman
Emeksiz bir kâr haramdır tamam
İnsan isen bunu bil yavaş yavaş

Saltuk aşık oldu toprak anaya
 Yüzüm yerde döndüm yüce Mevla'ya
 El kaldırıp ben durmuşum duaya
 Kulunu bağışla sen yavaş yavaş

224. **1881**

Bin sekiz yüz seksen bir sabahı
 Selanik üstünde doğdu bir güneş
 Bundan habersizdi sultan padişahı
 Emsalsiz Atatürk yoktur ona eş

Mustafa ismiyle geldi cihana
 O bir dâhidir doğumda bahane
 Nice düşmanları saldı gümüne
 Saltanata son verip açtı savaş

Samsun'a ilk ayak bastığında
 Kurdu kongreyi Erzurum Sivas'ta
 Bir bütün oluştu kendisi başta
 Düşmanın gözünde aktı kanlı yaş

Atatürk ismini dünya tanıdı
 Sakarya Dumlupınar Afyon hattı
 Döküldü denize yunan askeri
 Meydanı doldurdu kan ile yaş

İlk hedefiniz Akdeniz ileri
 Bu komutayla yoktur benzeri
 Koca Mehmetçiğin şanlı zaferi
 Düşman kan ağladı zalimi kallaş

Bu yurdu ne mutlu Türküm diyene
 Senden başka ata olsa bana ne
Saltuk saygı duyar ilkelerine
 Hürmetle eğilir veririm can baş

225. BAĞLAMIŞ

Kader torbasına elimi saldim
 Meğer beni ahuzâre bağlamış
 Şu garip halime şaşırıp kaldım
 Bülbül gibi gülüzâre bağlamış

Farkettim kendimi hatamı bildim
 Gönlümün evinin pasını sildim
 Aradım kendimi kendimde buldum
 Ferhat gibi Şirin yara bağlanmış

Aşık olup maşukunu ararsan
 Gerçek aşk uğruna düşüp yanarsan
 Saki-i kevserden içip kanarsan
 Meyli muhabbeti yara bağlamış

Küntü kenzdir Enel Hak'ın esrarı
 İkrarımız ebedidir ezeli
 Elestü bezminde demişiz beli
 Gönül bizi bir ikrara bağlamış

Saltuk eder bu hâl nice oluyor
 Gezme uzaklarda yakın geliyor
 Arayan mevlasını anda buluyor
 Cahili ettiğinden nara bağlamış

226. **KALMAMIŞ**

Efkârîâleme dönüp bir baktım
Hâl ehli insan kimse kalmamış
İnsan demek bu mu haline şaştım
Edep hayâ ikrar iman kalmamış

Hedefi bellisiz atar okunu
Melanet çirkefle dolmuş çıkını
Ne erkeği belli ne de hatunu
Büyüklerle artık saygı kalmamış

Ne zamana kaldık bizler ey canlar
Rızasız lokmayı alıp yutanlar
Haktan uzak kalıp nara atanlar
Nezaket denilen bir hâl kalmamış

Kıyamet günleri gelip çatmada
Komşu komşusunu atıp tutmada
Para ile namusunu satmada
Tahammül edilir sabır kalmamış

Nedir bu rezalet nedir bu haller
Biz İslâm'ız diye övünen canlar
Su yerine insan kanı emenler
İslâm'ı usülden nişan kalmamış

Uyan artık uyan gaflet halinden
Yoksa çıkmazsın çirkef gölünden
Acıtır incitir kötü dilinden
İfade etmeye hacet kalmamış

Saltuk yandım bu zamanın işine
 Haksız düşmüş hep haklının peşine
 Erkek sahip değil avrat eşine
 Söylenecek artık cümle kalmamış

227. **DOST KALMAMIŞ**

Bozulmuş insanın çarhı düzeni
 Edep hayâ namus ar da kalmamış
 Ne ezen bellidir ne de ezileni
 Anladım ki gerçek bir dost kalmamış

Yüze güler sen de bir dost sanırsın
 Selâm versen aksi cevap alırsın
 Çıkarı olmazsa yalnız kalırsın
 Baktım halden bilen bir can kalmamış

Düşünür taşınır tuzak kurmaya
 Çabalar habersiz seni vurmaya
 Vurduktan sonra da gelir sormaya
 Düşündüm şeytana mahâl kalmamış

Yüzünden maskesi bir zaman kalkmaz
 Uzaktan görürse yüzüne bakmaz
 Zalimdir zerrece Allah'tan korkmaz
 Ehli iman olan kimse kalmamış

Saltuk ne düşündün bu nedir yazdın
 Herhalde dünyadan sen mi bezdin
 Âlemi kalbura koyup da süzdün
 Hakka yakın ehli vicdan kalmamış

228. **BAĞLANMIŞ**

Arifler oturmuş kelâm söyleşir
 Cümlesi de bir ikrara bağlanmış
 Kudret sofrasından taam ulaşır
 Nüş ediben aşk oduna dağlanmış

Üç sünnettir yedi farzın edası
 Çığırışlar Hak'a gider sedası
 Hepisi de bir vücut benzer siması
 Katreleri ummanlara bağlanmış

Dört kapı kırk makamdan haber verirler
 Kudret kandilinden haber alırlar
 Şahi Velayet'i anda görürler
 El ele elde Hak'a bağlanmış

Zinneti dünyadan çekmiş elini
 Güzel konuşmaya vermiş dilini
 Helâlinden başkasına belini
 İkrar verip imanına bağlamış

Mecazi aşkını atmış kenara
 Akar gözyaşları dönmüş pınara
 Kıymetini bilir gitmez zarara
 Sermayede bir noktaya bağlanmış

Divan durdum gerçeklerin darına
 Yakma beni cehennemim narına
Saltuk sen de düştün aşkın narına
 Canla başla dost gönlüne bağlanmış

229. **EY İNSAN**

Aradığın Kuran sende ey insan
 Gördün ki zavallı dağda ararmış
 İşte aradığın gönlünde mihman
 Baktım ki boş yere kendin yorarmış

Okunması gereken Kuran insandır
 Bunu ispat eden sure-i rahmandır
 Benlik hırkasını giyen şeytandır
 Secdesiz kalıp da gönlü kararmış

Enel Hak buyurmuş Hazreti Mansur
 Bu sırrı esrara ermeyen mağrur
 Kıyamet gününde edince zuhur
 Mehdi Ali Resul nerde sararmış

Maksudun neyse mabudun odur
 Farkında değilsin ey cüce bodur
 Nedir bu yaptığın acaba nedir
 Saman pazarında cevher ararmış

Saltuk bu sözleri arifler anlar
 Arifler katında söyleşir canlar
 Hakikat uğruna akılan kanlar
 Zahit buna başka mana yorarmış

230. **NE DE YAKIŞMIŞ**

Ya Rab bildim senin güzel işlerin
 Kötüye cehennem ne de yakışmış
 Dünyadan elini çekmiş dermişim
 Şal ile hırkası ne de yakışmış

Ehlibeyt düşmanı Yezid mel'una
 Kasteledi ehlibeytin canına
 Nice mazlumların girdi kanına
 Yezid'e lanet ne de yakışmış

Cennete âdemin sebebi şeytan
 Kin ile doluydu ol cahil Mervan
 Velayet sultanı ol Şah-i Merdan
 Ali'ye de Selman ne de yakışmış

Sana şükrederim Cenab-ı Süphan
 Aşıklar sultanı koca Pir Sultan
 Mısır illerinde Yusuf'u Kenan
 Zeliha Yusuf'a ne de yakışmış

Doğdu ur ile yüce Muhammet
 Ondan hâsıl oldu muhabbet
 Şeb ile dünyayı sardı nübüvvet
Saltuk'a harabet ne de yakışmış

231. EYLEMİŞ

Hak seni yaratmış kudret eliyle
 Âlemi bizlere bahşiş eylemiş
 Cahilin çektiği kendi diliyle
 Şeytan kendine yoldaş eylemiş

Türlü nimetlerle bizi donatmış
 Öz kendi nurundan sana nur katmış
 Meleklere hamurunu yoğurtmuş
 Âdeme secdeyi ferman eylemiş

Hâl ehli halini bilmesi gerek
 Yol oğlu yolunu bilmesi gerek
 İnsanın insanı sevmesi gerek
 Kitab-ı kutsalda beyan eylemiş

Sevmek ister isen sev bir güzeli
 Haktan gayrı güzel var mı ebedi
 Buna karşı çıkan cahil rezili
 Onu dergâhında cüda eylemiş

Bunca nimetlere şükür etmezsin
 Eğriyi bırakıp doğru gitmezsin
 Bu hâl ile sen menzile yetmezsin
 İnkârcı kavmine rahmet eylemiş

Saltuk eder ya Rab varlığıñ şüşür
 Hak sana bahşetmiş akılla fikir
 İnsanı sevmekte eyleme kusur
 Âdeme bu lütfu beyan eylemiş

232. MUHTAÇ EYLEMİŞ

Akıl ermez yaradan sırrına
 Vücudu insana muhtaç eylemiş
 Hikmeti çoktur perver digahın
 Kuzuyu kurbana muhtaç eylemiş

Aslanın korkusu beherinden
 Asla kemlik olmaz ehli kâmilden
 Okudum İncili Tevrat Zebur'dan
 Cümlesin Kuran'a muhtaç eylemiş

Şahin kuşu havadan turnalar kapar
 Nefsine uyan kişi yolundan sapar
 Kimine altından hem mesken yapar
 Kimini külhane muhtaç eylemiş

Benden selâm olsun Bektaş dedeme
 Biz de sığınmışız sırrı süphane
 Âdemden padişah gelsin âdeme
 Bin kulu bir kula muhtaç eylemiş

Saltuk der kimine yoksulluk kimine bay
 Kimine güneş doğar kimisine ay
 Kimine köşk yapar kimine saray
 Kimini bir pula muhtaç eylemiş

233. VAR İMİŞ

Bir selâm gönderdim dostlar dostuna
 Meğer dostun benden neyi var imiş
 Yüzümü süreydim hak-i payına
 Şükür kısmet oldu nasip var imiş

Gül cemalin benzer mah-ı tabana
 Aldanıp da meyil verme nadana
 Dünya benzer çift kapılı bir hana
 Girerken geniş çıkarken dar imiş

Meyil verdim bir güzele bağlandım
 Bencileyin aşk oduna dağlandım
 Vefasız yâr ile hayli eylendim
 Uyandım ki gönül gözü kör imiş

Bunca emeklerim gitti boşuna
 Meğer uğramışım cahil taşına
 Bilemedim bunlar gelir başıma
 Anladım bunların hepsi boş imiş

Saltuk eder divanına dursam da
 Canı başı yâr uğruna versem de
 Kemberbest bağlayıp dar'a dursam da
 Kabul ettirmesi gayet zor imiş

234. **ZOR İMİŞ**

Akar gözüm yaşı döndü sellere
 Dosttan ayrılması ne de zor imiş
 O yâr için düştüm ıssız çöllere
 Bunca hasret çekmek ne de zor imiş

Pehlül gibi geçtim dünya malından
 Ben memnun değilim kendi halimden
 Bir de şu dünyanın kalı kılından
 Gammaz komşu derdi ne de zor imiş

Şu dünyanın ehvalini bilmeli
 Edep erkân irfanını görmeli
 Hasta dostun hatırını sormalı
 Derde derman olmak ne de zor imiş

Bu dünya bir değirmen gibi döner
 İnsanoğlu fenerdir akıbet söner
 Ecel şerbetini içenler kanar
 Azrail'e can vermek ne de zor imiş

Bezdim Őu dűnyanın kasavetinden
 Geldi gitti bűtűn meŐakkatinden
Saltuk memnun değil bu hayatından
 Bu dűnyada sevmek ne de zor imiŐ

235. SEN YETİŞ

Gűnlűműn sultanı műrvete geldim
 Muhammet Mustafa Ali sen yetiş
 Muhabbet aşkına meylimi verdim
 Hasan Hulki Rıza Pirim sen yetiş

Sultanım benim Hűsey'ni Kerbelâ
 Mazlumun aşkına Çekerim cefa
 Zeynel Abidin'dir ilmiyle vefa
 Muhammet Bakır'dır Sultanım yetiş

Cafer-i Sadık'tır ilmin ırası
 Musa-i Kâzım'dır hasların hası
 Őekerim gűnlűmde ah ile yaŐı
 İmam Ali Rıza Sultanım yetiş

Muhammet Taki'dir dinin gevheri
 Nakidir Őűphesiz yolun rehberi
 Hasanűl Askeri ilmin cevheri
 Mehdi sahip zaman mihmanım yetiş

On dűrt Masum Paklar gűnűller Őahı
 GerÇekler uğruna Çekerim ahı
 Ecdadım olan ol Sarı Sultan'ı
 Hűnkâr Hacı BektaŐ Veli sen yetiŐ

Saltuk eder derdimin dermanı sensin
 Erenler yolunda müşkülüm kansın
 Bunca evliyalar sultanı sensin
 Balım Sultan Hacım Sultan sen yetiş

236. **MEYHANE**

Meyhaneye girdim demler dolanır
 İçerler demini her biri bir hoş
 Kimisi bakınca ağzı sulanır
 Kimisi içmeden olmuşlar sarhoş

Bunu kullananın akli çok ola
 Arada sırada verirse mola
 Sarhoş kafa ile çıkarsa yola
 Yalnız bana değil herkese nahoş

Fazla içer isen olurmuş haram
 Çok fazla olmaz yalnız elli gram
 Bir de bunu fazla içtiğin zaman
 Şeref elden gider olursun berduş

Bu bir düşüncedir söylerim size
 Az içersen araban ulaşır düze
 Aksine sararlar beş arşın beze
 Gidersin kabire ahırı kardaş

Söyle sözlerini dinlemesinler
 Turap deryasında inlemesinler
 Kimseden duymadık biz demesinler
Saltuk konuşuyor oluyor bir hoş

237. **MUHABBET**

Bir mürşidin sohbetinden doyamam
 Ruhuma ruh katan güzel muhabbet
 Muhabbetin lezzeti çok tatlıdır
 Gönüller şah eden güzel muhabbet

Aşına olursan güzel sohbe
 Kişi hali ile erer rağbete
 Ağyâr ile sakın gitme cennete
 Arifler katında sırdır muhabbet

Güzel güzel ile eder muhabbet
 Güzeli bulursam canıma minnet
 Güzelsin sohbe gayri ne hacet
 Muhabbetle hâsıl olur muhabbet

Muhabbetten hâsıl olur Muhammet
 Muhabbetsiz Muhammet'e ne hacet
 Meclisi irfanda vardır keramet
 Burcu burcu kokar güldür muhabbet

Saltuk özün hakka bağlıdır
 Erenler aşkına ciğer dağlıdır
 Gerçek kişi kisvesinden bellidir
 Hatırlar hoş olur nurdur muhabbet

238. **ALİ SENDEN MEDET**

Mürüvvet babının Sultan Haydar
 Düşmüşler elini tutandan medet
 Bir ismin Mürteza bir ismin Kerrar
 Tut elimden ya Ali senden medet

Kopardın Hayber'in cümle kapısın
 Yıktın latümenatuzza tapusun
 Şu cihanın sen velayet şahısın
 Tut elimden ya Ali senden medet

Lahmeke lahminin sırrı sendedir
 Gerçek aşık hak yoluna bendedir
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş kandadır
 Tut elimden ya Ali senden medet

Sensin Fatime'nin sevgili yâri
 Sensin Muhammed'in çeşmi çırağı
 Aşıkların ışığının şamdani
 Tut elimden ya Ali senden medet

Saltuk edna senin kulun biçare
 Aşkından yanmışım ciğerim yara
 Aciz halim aşık oldum didara
 Tut elimden ya Ali senden medet

239. İKRAR VERDİM

Ta ezelden ikrar verdim Ali'ye
 Günahkârım şahım dilime Mürvet
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye
 Günahkârım şahım dilime Mürvet

Hasan Hüseyin'dir şahların şahı
 Zeynel Abidin'dir gönüllerin mahı
 Muhammet Bakır'dır aşkın çırağı
 Günahkârım şahım dilime mürvet

Cafer-i Sadık'tan aldım dersimi
 Çıkardım gönülden kötü nefsimi
 Musa-i Kâzım'ın güzel resmini
 Günahkârım şahım dilime Mürvet

Ali Rıza ile çaldım kılıcı
 Taki Naki ile giyindim tacı
 Askeri gönlümün melhem ilacı
 Günahkârım şahım dilime Mürvet

Ceddidir *Saltuk*'un Şahı Velayet
 Muhammet Mehdi'dir ona hidayet
 Erişe bizlere senden inayet
 Günahkârım şahım dilime Mürvet

240. **OLDU**

Bakın zamanenin berbat haline
 Hiç kimse kimseyi tanımaz oldu
 Ne ağzına sahip ne de beline
 Şırmarmış hiç yoktan yaramaz oldu

Öğüt almaz bu zamanın çocuğu
 Severler her zaman dedikoduyu
 Aslan kabul eder şimdi kediyi
 Doğruyu insanlar göremez oldu

Eğlenir seninle alır boşuna
 Kimseyi beğenmez gitmez hoşuna
 Bir de tutar seni cahil taşına
 Hiç kimse kimseyi sormaz oldu

Sabırlar tükendi kalmadı takat
Kusurun sormadan atıyor tokat
Konuşur bir cümle her taraf sakat
Artık ne yaptığın bilemez oldu

Saltuk dikkat eyle sabrın taşıırma
Tandır soğuk ise ekmek pişirme
Dikenli tarlada ekin devşirme
Dikenler batıyor deremez oldu

241. ÇEKİLMEZ OLDU

Kavurmuş cihanı başkan serseri
Çarşıya pazara çıkılmaz oldu
Saltanat hırsına düşmüş her biri
İnsan hakkı artık sorulmaz oldu

Palavra savurur meydan içinde
Mantık yoktur asla işi gücünde
Ekmeğin lokması namlu ucunda
Açlığın elinden çekilmez oldu

Paranın kıymeti düştü bir pula
İtibar edilmez bugünkü kula
Siyaset yapıyor aslında hile
Kimseye itibar edilmez oldu

Demokrasi lafı sözde kalıyor
Kuvvetli zayıftan öcün alıyor
Mazlumun gözleri yaşla doluyor
Hiç kimse kimseye acımaz oldu

Saltuk söyle artık doğru sözünü
 Savurur meydanda harman tozunu
 İnşallah kör eder Mevla'm gözünü
 Bu sırrın hikmeti çözülmez oldu

242. **YOK MU?**

Mademki sen de insanoğlusun
 Aklın fikrin veya mantığın yok mu?
 Kendini beğenmiş meğer doğrusun
 İlim bilim irfan mektebin yok mu?

İnsana nazarla güzel bakarsın
 İnsan olan bilir kendi hatasın
 Helâl kazan temiz lokma yutasın
 Acaba kul hakkı yiyenler yok mu?

Kul hakkı yiyip de göbek şişirme
 Çiğnemededen ham lokmayı aşırma
 Dikkat et sakın kadehi taşırma
 İçi kâfir dışı Müslüman yok mu?

Bürünür maskeye yobaz sahtekâr
 Kendinde bulunmaz namus ne de ar
 Zamanı gelince takkeyi sarar
 Dini alet eden münafık yok mu?

Eğri otur doğru konuş burada
 Artık kıymet mangır ile parada
 Kadirşinas olmak kaldı geride
 Nefs ile oynaşan pehlivan yok mu?

Saltuk insan olan bu sözü anlar
Danışsın vicdana gerçekçi canlar
Menfaat uğruna döküyor kanlar
Farkına varıp da bilenler yok mu?

243. **VİRANE DÖNDÜ**

Kalktı göç eyledi herkes yerinden
Yıkıldı ilimiz virane döndü
Komşular ayrıldı birbirinden
Yıkıldı ilimiz virane döndü

Köylüler yükledi göçün buradan
Dağıldı toplumum çıktı sıradan
Hepsini korusun Yüce Yaradan
Yıkıldı ilimiz virane döndü

Tarih boyu komşu idik beraber
Dağıldı cemiyet yoktur bir haber
Acep teselli mi yoksa ki keder
Yıkıldı ilimiz virane döndü

Toplum gitti buradan kimse kalmadı
Tabipler tabibi derman kalmadı
Nasip kalkmış buna çare kalmadı
Yıkıldı ilimiz virane döndü

Kimi Şark'tan kimi Garp'tan geldiler
Hasret odu ile bağrım deldiler
Dostu dosta düşman edip saldılar
Yıkıldı ilimiz virane döndü

Saltuk arar oldu eski komşuyu
 İyiydi güzeldi ahlaki huyu
 Kalktı buradan artık ekmeği suyu
 Yıkıldı ilimiz virane döndü

244. İNSAN OLAN

İnsan olan bir kişiden beklenen
 Gönlü dolu sevgi biri de huydur
 Doğrusu özünde imanı olan
 Biri asalet biri de soydur soy

Tabi ki koyundan kuzu olurmuş
 Köpekte elbette enük doğurmuş
 Cahilden imkânsız kemal olmazmış
 İlimden habersiz cahil toydur toy

Karga bülbül emsali değildir
 Arife muhatap cahil değildir
 Cahil tohum serper atom zehirdir
 Pişmemiş bir zaman daim çiğdir çiğ

Kendini tanımak Hak'ı bilmektir
 Hak'ı bilmeyen cahili mutlaktır
 Boşuna çırpınır kuru emektir
 Kibir kabına sığmaz say babam say

Saltuk öğüt verir kendi dostuna
 İnsan isen girme tilki postuna
 Âdem'i sev düşme insan kastine
 Sanırım böyle kişiler heydir hey

245. **BULAMAZ**

Gözleri kararmış yobaz sapığın
Önünü görmeye zaman bulamaz
Nasıl kabul eder insan mantığın
Livata yapmaktan zaman bulamaz

Hiç yoktan yaratır dedikoduyu
Şahit tutar şeyh hoca kadıyı
Bezenir kuşanır insan adayı
Gönlünü yoklarsın insan bulunmaz

Giyinir tertemiz sanki sadrazam
Arkada kimlere kuyular kazan
Yalan yanlış birkaç cümleler düzen
Kansere tutulmuş derman bulamaz

Böyle gelmiş böyle gider ezelden
Hiç zarar gelir mi gönlü güzelden
Bir aciz insanım ne gelir elden
Menzile varmaya bir yol bulamaz

Bu dünyada çoktur böyle insanlar
İnsan suretinde birçok hayvanlar
Kendi kendine yaratır nedenler
Teselli olacak anlam bulamaz

Saltuk belli bu dünyanın ahvali
Dervişler giyinir hırkayı şalı
Aradım bulmadım sevdiğim yâri
Arayan sevdiğini bir an bulamaz

246. **OLMAZ**

Arifler sırrına ereyim dersin
 Muhabbet gölüne dalmadan olmaz
 Hakikat güllerin dereyim dersin
 Varıp bir üstada sormadan olmaz

Kişi kemal ile bulur Mevla'yı
 Mürşid-i kâminden alırsan payı
 Görmek ister isen cennet alayı
 Sen kendi kendini bilmeden olmaz

İyi ahlâk güzel huyun var ise
 Cümle âlem eğer sana yâr ise
 Bahçende güllerin eğer har ise
 Bülbüller dalına konmadan olmaz

Arılar bal için konar çiçeğe
 Çiçekten aldığı koyar peteğe
 Öğle meta yapar benzer ipeğe
 Bu sırrı müphemdir görmeden olmaz

Saltuk akıl ermez bunca hikmete
 Bir zaman çalıştım ben de mektepte
 Gecenin ışığı güzel mehtapta
 Sevdiğim güzele varmadan olmaz

247. **BİR DEM UYANMAZ**

Gafletle uyuyor insan kâffesi
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz
 Çıkarı düşünür toplum cümlesi
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Çıkarı ilerde tutar her zaman
 Bu yüzden kardeşe oluyor düşman
 Menfaat içinde vermiyor aman
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Riyâ ile yapar her bir işini
 Harama bilemiş sakar dişini
 Fitnelik yoluyla yapar işini
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Özü çürük yüzü kara vicdansız
 Saygı bilmez cahil yobaz imansız
 Hiçbir şey ikrar etmez kararsız
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Hırsla nefse hem tamaya bürünmüş
 Dönüp dönüp kazığına sarılmış
 Nefsi için sana bana darılmış
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

Saltuk eder bırak onu haline
 Bence düşmüş çirkef nefsin gölüne
 Şaşırmış rotayı gitmez yoluna
 Ne kadar söylesem bir dem uyanmaz

248. **YÜZÜ KIZARMAZ**

Edep hayâ ar namusu olmayanın
 Toplumdan utanıp yüzü kızarmaz
 Mektebi irfandan nasip almayan
 Toplumdan utanıp yüzü kızarmaz

Dilinde mürveti yoktur bir zaman
Gönlünde doludur şek ile güman
Hımarın yediği arpayla saman
Zırlayıp dolaşır yüzü kızarmaz

Suret insan sıret hayvan adeta
Rabbinden habersiz tapınır puta
Öğüt almaz asla işliyor hata
Boş yere dolaşır yüzü kızarmaz

Bir gölge gibidir gezer havada
Öğüdün almamış evde yuvada
Mümkün mü erişe sağlık sıhhate
Defteri dürülmüş yüzü kızarmaz

Kadir mevlam yaratmışsın böyle kul
Çıkarsın pazara etmiyor bir pul
Ne kadar çırpınsa olmuyor makbul
Sana bakar kalır yüzü kızarmaz

Saltuk böylesi çoktur dünyada
Kendini kötüye ediyor feda
Haktan ayrı düşmüş olmuştur cüda
Yine de utanıp yüzü kızarmaz

249. **BUNLAR YAKIŞMAZ**

Nedir bu kin nefret kasavet
Artık bu zamana bunlar yakışmaz
Kavgalar bitsin bulsun nihayet
Yirminci asra bunlar yakışmaz

Bir insan olmanın nedir nişanı
İnsanın kemali şerefi şanı
Sebepsiz akıyor insanın kanı
Bir insan olana bunlar yakışmaz

Bu Lazdır Bu Çerkez bu da Alevi
Bu Kürttür bu Sünni bu da Bedevi
Bu Hristiyan gâvur bu da Ermeni
Çağımıza artık bunlar yakışmaz

Allah birdir biz de onun kulları
Kesin artık gönül kıran dilleri
Kırın gitsin insan vuran elleri
Günümüze artık bunlar yakışmaz

Mevlana Yunus'u Hacı Bektaş'ı
Vurur mu hiç insan kardeş kardeşi
Yıkmak değil yapmak insanın işi
Yıkıp harap etmek bunlar yakışmaz

Vurduğun insandır Allah'ın kulu
İnsan öldürenin kırılısın eli
Bence böyle kişi şeytanın kulu
Yoksa bu tür işler hiç de yakışmaz

Saltuk akli salim olmak ne güzel
İnsan hukukuna saygı ne güzel
İnsana güzel bakmak hem de ne güzel
İşte bundan başka şeyler yakışmaz

250. **GÖNÜL VAZGEÇMEZ**

Gönül vazgeçmiyor asla güzelden
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez
 Ben seni sevmişim ezel ezelden
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez

Asla çekilmiyor gönül arzusu
 Bundan anlamıyor insan bazısı
 Var mıdır dünyada aşktan tatlısı
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez

İstemem cennetin cemal isterim
 Dünyada dürülse amel defterim
 Güzel olur ancak benim rehberim
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez

Ruhuna güzellik aşısı etseler
 Dostun bahçesine beni dikseler
 Alıp beni cehenneme atsalar
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez

Saltuk eder güzellere hayranım
 Gerçek dosta her zaman da kurbanım
 Ölüm pahasına olsa da canım
 Bu can vazgeçse de gönül vazgeçmez

251. **BEĞENMEZ**

Bir gün Pazar çıktım gezerken
 Meydanda geziyor meta beğenmez
 Arifler oturmuş elek elerken
 Kalburüstü kalmış insan beğenmez

Cahil gönlü kara bir parça odun
 Aşkın şarabından almamış yudum
 Dimağında yoktur lezzeti tadın
 Lokantaya gider yemek beğenmez

Görmemiş irfanı nedir bilemez
 Arifler katında kördür göremez
 Bu müphem esrara asla eremez
 Meclisi irfanda kemal beğenmez

Riyâ ile yapar her bir işini
 Haram lokma ile sıkar dişini
 Arayıp da bulur kendi eşini
 Makam ehli olan bir can beğenmez

Saltuk sözlerini kabul eyledim
 Ben sözümü anlayana söyledim
 Bir zaman cahile boyun eğmedim
 Huriler içinde gulman beğenmez

252. VERMEZ

Bugün duman sardı karlı dağları
 Dosta gitmek için beller yol vermez
 Kiracı tutmuş bahçeleri bağları
 Güller solmuş dallarında gül vermez

Aşık maşukuna cevretmez biran
 Kapılma şöhretine bu değildir şan
 Âdeme hizmet et olma bir hayvan
 Böğürenin kabı boş her an dolmaz

Gezme yükseklerde kar boğar seni
 Enginlerde yürü gözle düşkünü
 Arayıp bulursan gönül pişkini
 Müşkül halletmede hiç zorluk olmaz

Bu fani dünyadır gelip geçici
 Kırma dost gönlünü olma üzücü
 Yalandan yanlıştan cümle düzücü
 Bir gün meydana çıkar değeri kalmaz

Saltuk eder sende kendine bakın
 Kulağını duyur kötüden sakın
 Her zaman dostuna olursan yakın
 Gönüller bir olur mesele kalmaz

253. NEYİNE YETMEZ

Şu dünyada Abdal olmak ne güzel
 Bir şal ile hırka neyime yetmez
 Dervişlik makamı ebedi ezel
 Halinden anlasam neyine yetmez

Meyil vermem şu âlemin zevkine
 İnsanı aldatır vurur pörküne
 Asla ısınmadım bencil ırkına
 Bir güzeli sevsem neyime yetmez

Beni kul eylese kendi emrine
 Dosta hizmet etsem girsem bendine
 Uymam Azazil'in asla fendine
 Ondan uzak kalsam neyime yetmez

Bir gün olur tenin erer türaba
Çalış kalp evini etme haraba
Sil gönlün pasını eriş murada
Hakka teslim olsam neyime yetmez

Saltuk fani dünya seni sarmadı
Bunca ömür geçti tadın almadı
Çok güzeller gördüm fakat olmadı
Ahmet bu güzellik neyine yetmez

254. **BÖYLE BAKAKALIRIZ**

Devletler uzaya adım atarken
Bizler niçin böyle bakakalırız
Teknoloji bize çalım satarken
Türkler niçin böyle bakakalırız

Yalanla dolanla işler yürümez
Böylece meclise leke sürülmez
Onlar aya gider bizden görülmez
Türkler niçin böyle bakakalırız

Meydanda nutuklar atmak kolaydır
Bütçeyi soyanlar bize helâldir
İcraat kanunlar yapmak vebaldir
Türkler niçin böyle bakakalırız

Alır oyu gider büyük meclise
Yutar develeri fark etmez kimse
Allah'tan evine bir ateş düşe
Türkler niçin böyle bakakalırız

Umarım yediğın bir gün kusarsın
Gözlerin görmüyor yüzün utansın
Büyük Atatürk'e çamur atansın
Türkler niçin böyle bakakalırız

Saltuk böylesine verme oyunu
Kullanma kardeşim değış huyunu
Bunların hepsi vatan haini
Türkler niçin böyle bakakalırız

255. **FAYDASIZ**

Bir gün olur derdimi durerler
Bu dünyada yaptıkların faydasız
Haklının hakkını senden sorarlar
Yalan dolan hepsi orda faydasız

Amel defterini verirler ele
Konuşmaz dillerin dönersin lâle
Müsaade etmezler iftira kale
Zengin fakir hepsi orda faydasız

Sorar senden nerden geldin buraya
Azap melekleri alır araya
Bakarlar yüzünde akla karaya
Güçlü güçsüz hepsi orda faydasız

Beşer âleminde neler kazandın
Yoksa orda uzun boylu uzandın
Sen deftere birkaç cümle yazaydın
Eksik noksan hepsi orda faydasız

Saltuk sakın kendin yalan haramdan
 Haddini bilesin çıkma imandan
 Uzak dur sevdiğim şek ve gümandan
 Güzel çirkin hepsi orda faydasız

256. **BİZ**

Yer su iken gökte tufan iken
 Kubbe-i Rahman'ın bekçileriyiz biz
 Âdemoğlu şu cihanda yok iken
 Güruh-u Naci'nin bendeleriyiz biz

Ehlibeyt soyuna ikrar vermişiz
 Hak'ı hakka yakın anda görmüşüz
 Men aref sırrına gönül sunmuşuz
 Hazreti Hünkâr'ın fukarasıyız biz

Mürşid-i kâmil'den etek tutmuşuz
 Muhabbet ehline gönül katmışız
 Hayatı Hızır'dan dolu içmişiz
 İçtik dolumuzu mestaneleriyiz biz

Muhammed Ali'ye bağlı başımız
 Ordan gelir bizim tatlı aşımız
 Sadakattir her dem mihenk taşımız
 Erenler sırrının dervişleriyiz biz

Saltuk eder biz Alevi Kızılbaşız
 Tüm dünya insanı ile bir kardeşiz
 Hâl ehli kişiyle daim sırdaşız
 Cenab-ı Mevla'nın kullarıyız biz

257. **GÖRÜŞÜRÜZ BİZ**

Çember sakal ile durmadan dolaş
 Huzuru mahşerde görüşürüz biz
 Yüzü kara özü çürük sofuyu kallaş
 Huzuru mahşerde görüşürüz biz

Muhammet'ten sen şefaata beklerken
 Ehlibeyte husumetin beslerken
 Her bir melaneti bunda işlerken
 Huzuru mahşerde görüşürüz biz

Riyâ ile Müslümanlık olmaz
 Kin kibir hasetle namaz kılınmaz
 Bu hallerle asla hakka varılmaz
 Huzuru mahşerde görüşürüz biz

Yalan haram zina haram bilmezsin
 Gönlünün pasını asla silmezsin
 Ulu divan meclisinde asla gülmezsin
 Huzuru mahşerde görüşürüz biz

Saltuk ehlibeyte verir sesini
 Bugün geçti sen bekle gör yarını
 Görseydin mahşerde ahi zamanı
 Huzuru mahşerde görüşürüz biz

258. **BİZE SEFA GELDİNİZ**

Sıra sıra düzülüp de geldiler
 Mihman canlar bize sefa geldiniz
 Hâl hatır soruşup sohbet ettiler
 Mihman canlar bize sefa geldiniz

Oturup bir sohbet kuruldu hemen
Şadlıklar oluştu cümlesi tamam
Muhabbet deryası coştığı bir an
Mihman canlar bize sefa geldiniz

Ne hoş olur mihman ile oturmak
Muhabbetle her bir işi bitirmek
Uzak yoldan bize selâm getirmek
Mihman canlar bize sefa geldiniz

Misafirin rızık kısmeti bilebilir
Bülbülün aşkı gonca güledir
İnsanın arzusu tatlı diledir
Mihman canlar bize sefa geldiniz

Sefa ile karşıladık biz sizi
Kusurumuz varsa affedin bizi
Sağlıkla yolcularım hepinizi
Mihman canlar bize sefa geldiniz

259. **ERENLERLE DOLU YURDUMUZ**

Bu kevni mekânı gezdim bir zaman
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz
Kaç kerece doldu boşaldı cihan
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz

Dolaştım Erzincan, Erzurum, Karsı'ı
Kemah'ta yatan Melik Sultanı
Tabanı büyük er Mustafa'yı tanı
Gerçek erenlerle dolu yurdumuz

Sivas, Amasya, Çorum iline
 Oradan vardım Hünkâr Veli pirime
 Kayseri esiyor Toros Beli'ne
 Gerçek erenlerle dolu yurdumuz

Konya'da Mevlana'ya bir selem verdim
 Rüyamda Nasrettin Hoca'yı gördüm
 Tarsus'ta Yediler gönlümde virdim
 Gerçek erenlerle dolu yurdumuz

Dervişim Yunus'u niyaz eyledim
 Selâmını Bayram Veli'ye söyledim
 Abdal Musa Sultan nerdedir dedim
 Gerçek erenlerle dolu yurdumuz

Gönlüm arzu etti Mustafa Kemal'i
 Arz ettim kendine olanca hali
 Yol vermez Bolu'da Köroğlu Beli
 Gerçek erenlerle dolu yurdumuz

Saltuk der vardın mı sen Pir Sultan'a
 Karaca Ahmet nüsret verirse bana
 Bir Fatıha ile bütün canlara
 Gerçek erenlere dolu yurdumuz

ON DÖRTLÜ HECE ÖLÇÜSÜ

260. GAM KASAVET BİTMEDİ

Gam kasavet bitmedi düşmüştüm firkatine
 Gözyaşlarım dinmiyor Şah Hüseyin aşkına
 Dayanılmaz hiçbir zaman masumeynin feryadına
 Arzuhalimi gönderdim ulu divan katına

Dinleyin ey canlar bu yapılan reva mıdır?
 Şu Yezid'in yaptığı haklı bir dava mıdır?
 Edep midir namus mudur hayâ mıdır?
 Yaptığı bu melanet Resulullah evladına

Küstahça işledi bu vaka-yı Kerbelâ'yı
 Yaslara büründürdü semavati alayı
 Acep buna razı mıdır kudreti ilahi
 Onun için lanet Ebu Süfyan ervahına

Hasret koydun bir damla suya masumeyni
 İbni Ziyad mel'unun bunalmış başında beyni
 Muharremin sekizinde ilan ettiler cengi
 Ol Ömer İbni Aş leke sürdü vicdanına

Cenk başladı cengâver Hur'i şehit meydanında
 Binlerce kâfiri kırdı geri döndü o anda
 Ya Hüseyin benden razı ol dediği demde
 Bir daha döndü şahsüvar cenk meydanına

Oklar atıp üşüştüler Hur'i Şehit üstüne
 Küffar askeri düştü ol merdin kastine
 Veda etti kendin ehlibeytin aşkına
 Aldılar naaşını Hüseyin'in haymagâhına

Ardından kardeşleri çıktılar er meydanına
 Naralar atıp küffarı dağıttılar her bir yana
 Meydan leş ile doldu sebep nedir bunca kana
 Yürekler dayanmadı ehlibeytin feryadına

Çıktı Kasım Ali Ekber er diledi küffardan
 Dedeleri Şah-ı Velayet ol şirri yezdan
 Merdane çarpışıp rabbine oldular kurban
Saltuk bir bak şu mel'un Yezid hayvanına

261. **NEDİR**

Kin kibir haset ile Şu zalimin tavrı nedir
 Kastetti ehlibeyte bu iÇten maksat nedir
 Bunca kin ve nefret reva mıdır ehlibeyte
 Sahrayı Kerbelâ'da dökülen bunca kan nedir

Zalim Yezid düştü kin nefret dünyasına
 Sıfatı insandan mahrum kalmaktan maksat nedir
 Bir maksadı vardı ki Hüseyin'e kastetmek
 Sorsalar kefereye yaptığınan kazanç nedir

Yaptığı melanetten sebep dünyaya zineti
 Mahşerde Muhammed'e verecek cevap nedir
 Mel'unun imanından Şüphem vardı her zaman
 İnsan mıdır hayvan mıdır tabi bunda Şüphem nedir

Ol mazlumdur ki Resulullahın gözbebeği
 Ebu Süfyan kavminin yaptığı bunca isyan nedir
 Sedhazaren lanet olsun ol Yezid'in soyuna
 Allah'tan korkmayıp sürdüğü bu devran nedir

Kesti yolunu Hüseyin'in sahrayı Kerbelâ'da
 Susuz koydu masumları çıkardığı ferman nedir
 Bu yaptığın katliam on asırdır bitmedi
 Bunca yıldır soyuna okunan lanet nedir

Müslümanım deyu Resulden medet beklersin
 Bu yaptığın cinayet içindeki güman nedir
 Sana biat etmedi diye bunca herzeler yedin
 Yetmiş iki Őehitten akan bunca kan nedir

Kadın çocuk demeden saldırdın Resul soyuna
 Yaktırdın haymagâhı acep bunda davan nedir
 Dünya var oldukça lanetimiz eksilmez
Saltuk dava kaldı mahşere içindeki gam nedir

262. **BENZEMEZ**

Şu benim imanım hiçbir imana benzemez
 Fark edeni manadır hiçbir gümana benzemez
 Yaptığımız kâbedir yıktığımız kilise
 Ruhumuz bir rüya görür bir seyrana benzemez

Dü cihanda varmaz edeptir imanımız
 Elimizdir var etmez bu zamana benzemez
 Alçaktır mertebemiz yüksektir menzilimiz
 İleri gider göçümüz bir kervana benzemez

Mahlûkatlar içinde karışmayız her dine
 Dinimiz içeridir Müslüman'a benzemez
 Tahammüldür abdestimiz sabırdır namazımız
 On ikidir orucumuz Ramazan'a benzemez

Kitabımızda bir kıl var dağlar kadar görünür
 Okuduğumuz ayettir bir kelâma benzemez
 Selmanların içinde Ali'dir Selmanımız
 Selmanların bildiği Süleyman'a benzemez

Saltuk evliyanın sırrını dökme kimse fehmetmez
 İçimiz bir deryadır bir ummana benzemez
 Sofuyu ahmak bilmez bu sırrı esrarı
 Arif olan bilir başka işe benzemez

ON BEŞLİ HECE ÖLÇÜSÜ**263. HÜDA**

Gece gündüz Hak'a niyaz eylerim nida
 Kimseler yerinden ayrılmasın ya Hüda
 Padişahlar padişahısın efendim ben geda
 Sana layık bir emel yok bende ey bari Hüda

Bir yüzü kara asiyem ya Rab men
 Yandı hicran ateşle cümle melek can ve ten
 Ol habibin hürmeti için suçumu bağışla sen
 Sana layık bir emel yok bende ey bari Hüda

Nefse uydum yoldan azdım gerçeği isyan eyledim
 Kendimi hak ile beraber nice yeksan eyledim
 Bu beşer âlemde çok da noksan eyledim
 Sana layık bir emel yok bende ey bari Hüda

Her kime eylesen hidayet ona aşkıdır delil
 Lütfundan selâmet buldu İbrahim'i Halil
 Merhamet kıl bu ezandan sakla bizi ya Celil
 Sana layık bir emel yok bende ey bari Hüda

Bu gedayi *Saltuk* kulundur hem fakirim hem garip
 Ruzi mahşer olduğu dem eyle didarın nasip
 On sekiz bin âlemin sultanı sensin ya habip
 Sana layık bir emel yok bende ey bari Hüda

ON ALTILI HECE ÖLÇÜSÜ**264. ŞİMDİ**

Çekmiş ehli irfan kaşesin vahdettedir şimdi
 Çeküptür hırkasını başa cemi halvettedir şimdi
 Ol kim Allah'a meylü sanırlar muzirimikrap
 Bakan yoktur külli insan uzlettedir şimdi

Müslümanım diyenler mutlaka menfuru âlemdir
 Düşüp girdab-ı efkâre gam-u mihmettedir şimdi
 Yılan görmüş gibi kaçır herkes erbabı namustan
 Hayâsızlar güruhu makbulü rağbetedir şimdi

Hakirdir zümre'idan'a koyun gütmeye inanmazlar
 Azizdir cümle nadan mensubu rifattadır şimdi
 Kemalet cevheri bir pula değmez la nezir olsa
 Cehalet boncuğu pek muteber kıymettedir şimdi

Bozulmuş asiyab'i istikamet dönmeden durmuş
 Döne dursun dolaplar vadi'i sirkattedir şimdi
 Ehli hak kemalden doğru sözlere tövbeler etmiş
 Yalan söylemekten biri birerin sebkettedir şimdi

Tamamen iş kaydı ehlinden na ehle mevdudur şimdi
 Bu vahşet dehşetinden arzı felek hayrettedir şimdi
 Kazara geçse ser kare eğer zül iktidar bir zat
 Anında millet aleyhine gayrettedir şimdi

Maazallah Hüda hıfz eylesin anı ufulinden
 Ziya'ı şer'i Ahmet gün be gün kıllettedir şimdi
 Sana müjde acayıp bir define çıktı meydana
 Tükenmez bir hazine kise'i millettedir şimdi

Bu millet sefahat bahrine düşmüş gözünü açmaz
 Özünden bihaberdir âlemi işarettedir şimdi
 Teşekkür lafzı tey oldu ne yapsan hoş görür erler
 Ricâlden yok recûliyet hüküm avrettedir şimdi

Güzel olmak için hanımına baylar arar boya pudra
 Beğensin malını herkes diye firkattedir şimdi
 Libasın süslüsünü bulmak için hanımına layık
 Döner durmaz kılıbıklar külfettedir şimdi

Zamanedir zamane her ne yapsan aybi cürmü olmaz
 Bir perva keyfinin icrasına cürettedir şimdi
 Rialın çıktı destinde tahakküm eylemek güçtür
 Hilafi şeyhi kanunun fiiline ruhsattadır şimdi

Çıkarlar çarşıya çıplak beyaz gerdan açık
 Memüşler er ederler erleri davettedir şimdi
 Edep gitti hayâ gitti rezalet aldı âlemi
 Bozuldu halkın ahlakı köpek ahlakdarı şimdi

Delalet sardı dünyayı çeken yok kaydı ukbayı
 Helâl bilmez haram demez gözü fırsattadır şimdi
 Edilmez bahse saletten sarulmaz aslı meşhepten
 Bütün izzetle hürmet sahibi servettedir şimdi

Düşerler itibardan dem vuranlar ırzı namustan
 Hayânın perdesini yırtan güzel hürmettedir şimdi
 Eğer evliyalar olsa yüzüne kimseler bakmaz
 Hamamda dellah olsa tazeler şöhrettedir şimdi

Okunmaz bir fakirin arzuhali alınmaz kaleme
 Gömülmüş hakkı mazlumun ziri zulmettedir şimdi
 Eğerler hem büklerler istediği semte kanunu
 Bükülmez bir bilek kalmış o da rüşvettedir şimdi

Vezirler hükmü hâkimler tamamen kendi fikrinde
 Kazanmak bu davayı cepteki kuvvettedir şimdi
 Müderris ezber etmiş sade cetbü menfaat dersin
 Unutmuş emri nehyi huriye gaflettedir şimdi

Bezemiş zahirin durmaz vurur dem zühdü tekvadan
Mudilli nas olan Şeyhler kat'i kasrettedir Şimdi
Yazar kıl karl ile fetva çekinmez nasiidlalden
Şeriat mahvına müftüler hizmettedir Şimdi

Koyup torbaya imanı asa koymuş bütün esnaf
Helâli yok haram mal cemine dikkattedir Şimdi
Bozuldu çarhı dünyanın içtahet kalmadı eyvah
Saltuk bunca olanlara firkattedir Şimdi

KAYNAKÇA

- AHZAN, Beytül (2011); **Hız. Ali's Entellektual Personality. The University of Fırat The Institute of Social Science The Department of Islamic History and Arts.** Elazığ, Türkiye: Fırat Üniversitesi.
- AKSAN, Doğan (1999a); **Halk Şiirimizin Gücü**, Bilgi Yay. Ankara.
- AKSAN, Doğan (1999b); **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Engin Yay. Ankara.
- ALBAYRAK, Nurettin (2007); "Ozan" Maddesi, **İslâm Ansiklopedisi**, C.34, S.18, İstanbul.
- ALPTEKİN, Ali Berat (2004); **Palandöken'in Zirvesindeki Âşık Erzurumlu Emrah**, Akçağ Yay. Ankara.
- ALTINOK, Baki Yaşa (1998); **Alevilik-Hacı Bektaş Veli-Bektaşilik**, Oba Kitabevi, Ankara.
- ARSLAN, Çiğdem (2012); **Ahlâk Felsefesi Açısından Musahiplik**, Fırat Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- ARSLANOĞLU, İbrahim (2001); "Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler", **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi** 2001/20, 33-134, Ankara.
- ARTUN, Erman (2008); **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, Kitabevi Yay. İstanbul.
- AYDIN, Mehmet (1995); "Fal" Maddesi, **İslâm Ansiklopedisi**, C.12, 134-138, İstanbul.
- AZAR, Birol (2005); **Türâbi Divanı (İnceleme-Metin)**, Fırat Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- BAKIR, Abdalbaki (2009); **Alevilikte Erkan ve Düşkünlük**, Marmara Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- BAYAT, Fuzuli (2006); "Türk Mitolojisinde Dağ Kültü", **Folklor/Edebiyat**, C.12, Sayı:46, 47-60.
- BİRDOĞAN, Nejat (2006); **Anadolu'nun Gizli Kültürü Alevilik**, Kaynak Yay. İstanbul.
- BOZKURT, Mehmet (2010); **Sünnilik Şiilik Alevilik Vehhabilik Nedir?**, Özyurt Matbaacılık, Ankara.
- BULUT, Halil İbrahim (2013); "Alevi Bektaşî Türkmen Geleneğinde Sosyal Dayanışma ve Kardeşlik Kurumu Olarak Musahiplik", **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, 65, s. 101-118, Ankara.

- CLARKE, Gloria L. (2002); “Ocakzade Dedelerin Geleneksel ve Güncel Durumu”, **Folklor/Edebiyat Alevilik Özel Sayısı**, Cilt: VIII, Sayı:XXIX, 127-144, Başkent Matbaası, s. 127-145, Ankara.
- ÇAĞLAYAN, Bünyamin (1997); **Kerbelâ Mersiyeleri**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÇAKMAK, Yalçın (2012); **Tunceli-Hozat Bölgesinde Sarı Saltık Ocağı ve Bektaşilik**, Hacettepe Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- ÇIBLAK, Nilgün (2008); **Âşık Şiirinde Taşlamalar**, Ürün Yay. Ankara.
- ÇOBAN, Vedat (2015); **Türk Halk Kültüründe Çobanlık**, Fırat Üniversitesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ
- DEDEBABA, Bedri Noyan (2000); **Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik** (Edebiyat 1. Kitap), Cilt III. Ardıç Yay. Ankara.
- DEMİRCİ, Kürşat (2006); Muska, İslâm Ansiklopedisi, C.31, 265-267.
- DÖNMEZ, Banu Mustan (2010); “Alevi Cem Ritüelinde Canlandırılan Kırklar Söylencesinin ‘Şiir-Müzik-Dans’ ile İlişkisi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Volume 3, Issue 14, 191-199.
- DUMAN, Mustafa (2012); “Bozkurttan Hızır’a Türk Halk Anlatmalarında Kılavuz”, **Milli Folklor**, Yıl: 24, Sayı: 96, 190-201.
- ELÇİN, Şükrü (1997); **Halk Edebiyatı Araştırmaları I**, Akçağ Yay. Ankara.
- ELÇİN, Şükrü (1988); **Halk Edebiyatı Araştırmaları I**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara.
- ELIADE, Mircea (1999); **Şamanizm** (Çeviren: İsmet Birkan), İmge Kitabevi, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1997); **Dede Korkut Kitabı**, TDK Yay. Ankara.
- ERÖZ, Mehmet (1990); **Türkiye’de Alevilik ve Bektaşilik**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.
- ERSAL, Mehmet (2011); “Alevi İnanç Sistemindeki Ritüelik Özel Terimler: Musahiplik”, **Turkish Studies**, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1 Spring 2011, p. 1058-1083, TURKEY.
- ERSEVEN, İlhan Cem (2002); “Semahta Figürlerin İçsel Anlamları”, **Folklor/Edebiyat Alevilik Özel Sayısı II**, Cilt: VIII, Sayı: XXIX, 2002/2, Ankara, 149-156.

- FIGLALI, Ethem Ruhi (2006); “Türkiye’de Alevilik-Bektaşilik ’ten”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı:40, 253-263.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1994); Dede Korkut, **İslâm Ansiklopedisi**, TDVY, C.9, İstanbul.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (2006); **Dedem Korkudun Kitabı**, Kabcacı Yay. İstanbul.
- GÜNAY, Umay (1986); **Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- GÜNEŞ, Deniz (2014); “Alevi Bektaşî Kültürel Kimliğinin İfadesinde Müzik, Zâkir ve Bağlamanın Rolü”, **Hünkâr Alevilik Bektaşilik Akademik Araştırmalar Dergisi** 1, 2, Çorum, 55-67.
- GÜR, Nagihan (2014); “Osmanlı Fal Geleneği Bağlamında Yıldızname, Falname ve Taliname Metinleri”, **Milli Folklor**, Sayı: 96, 202-215.
- GÜZEL, Abdurrahman (1999); **Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı**, Akçağ Yay. Ankara.
- GÜZEL, Abdurrahman (2007); “Ahmed Yesevi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre ve Kaygusuz Abdal’da Dört Kapı Kırk Makam”, **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Ankara, 41, 19-158.
- İNAN, Abdulkadir (1986); **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara.
- İNAN, Abdulkadir (1976); **Eski Türk Dini Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, Kültür Bakanlığı, Kültür Eserleri: 9, İstanbul.
- İNAN, Abdülkadir (1986); **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- KALAFAT, Yaşar vd. (2013); **Anadolu Kültür Coğrafyasında Manevi Miraslar ve Halk İnanmaları**, Berikan Yay. Ankara.
- KAYA, Doğan (1991); **Sivasta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsati**, Gazi Üniversitesi (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara.
- KAYA, Doğan (1999); **Anonim Halk Şiiri**, Akçağ Yay. Ankara.
- KAYA, Doğan (2010); **Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Akçağ Yay. Ankara.
- KOCADAĞ, Burhan (1996); **Alevi-Bektaşî Tarihi**, Can Yay. İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad (1981); **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken Yay. İstanbul.

- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad (1984); **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Arısan Matbaacılık, Ankara, 5. Basım (Gerekli sadeleştirmeler ve bazı notlara ilavelerle yayımlayan: Orhan Fuat Köprülü).
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad (1999); **Edebiyat Araştırmaları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad (2012); **Edebiyat Araştırmaları I**, Akçağ Yay. Ankara.
- KÜLEKÇİ, Numan (1999); **Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar**, Akçağ Yay. Ankara.
- MELIKOFF, Irene (1993); **Uyur İdik Uyardılar** (Çev. Turan Alptekin), Cem Yay. İstanbul.
- MELIKOFF, Irene (1999); **Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe** (Çev. Turan Alptekin), Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1989); Alevi, **İslâm Ansiklopedisi**, C.2, 368-369, İstanbul.
- OCAK, Ahmet Yaşar (1992); Battal Gazi, **İslâm Ansiklopedisi**, C.5, 204-205, İstanbul.
- OĞUZ, M. Öcal (2005); “Somut Olmayan Kültürel Miras: Türkiye’de Nevruz/Yenigün”, **Milli Folklor**, Yıl: 17, Sayı: 65, 5-16.
- ONAY, Ahmet Tâlat (1996); **Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i**, Akçağ Yay. Ankara.
- OYTAM, M. Tefvik (1958); **Bektaşiliğin İç Yüzü (Dibi-Köşesi-Yüzü ve Astarı Nedir?)**, C.I, Maarif Kütüphanesi, İstanbul.
- ÖGEL, Bahaeddin (1993); **Türk Mitolojisi I**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ÖZ, Mustafa (2002); Kerbela, **İslâm Ansiklopedisi**, C.25, 271-272, İstanbul.
- ÖZDEMİR, Nebi (1999); “Eğlence Kavramı ve Hidrellez Kutlamaları”, **Milli Folklor**, Yıl: 11, Sayı: 42, 31-38.
- ÖZKIRIMLI, Atilla (1998); **Alevilik Bektaşilik (Toplumsal Bir Başkaldırımın İdeolojisi)**, Cem Yay. İstanbul.
- PALA, İskender (2004a); **İki Dirhem Bir Çekirdek**, Kapı Yay. İstanbul.
- PALA, İskender (2004b); **Şairlerin Dilinden**, Kapı Yay. İstanbul.
- RENÇBER, Fevzi (2012); “Alevi Geleneğinde Cem Evinin Tarihsel Kökeni”, **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, Cilt 12, Sayı 3, 73-86.
- SAKAOĞLU, Saim (2014); **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, Kömen Yay. Konya.
- SCHIMMEL, Annemarie (1999); **İslâmın Mistik Boyutları**, Kabalcı Yay. İstanbul.

- SHANKLAND, David (1999); “Günümüz Türkiye’si Alevilerinde ‘Dede’ ve ‘Talip’ Arasındaki Değişen Bağ”, **Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye’de Aleviler Bektaşiler Nusayriler, Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 28**, Ensar Neşriyat, İstanbul.
- SULTAN, Veled (2011); **Rebabnâme**, (Mütercim: Niğdeli Hakkı Eroğlu, Çev. Amber Güneysel), T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay. İstanbul.
- ŞENER, Cemal (2010); **Alevilerin Etnik Kimliği**, Etik Yay. İstanbul.
- ŞİMŞEK, Esmâ (2007); “Karacaoğlan’a Bağlı Olarak Anlatılan Kısa Hikâyeli Türküler”, **Millî Folklor**, yıl:19, sayı: 76, s. 40-49.
- ULUDAĞ, Süleyman (2003); “Ma’rifet-i Nefs”, **İslâm Ansiklopedisi**, Cilt 28, 56-57.
- ÜNLÜ, İhsan (2013); **Alevilikte Dedelik ve Ocak Anlayışı “Tercan Örneği”**, Cumhuriyet Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas.
- ÜNLÜ, İhsan (2016); “Erzincanda Alevi Ocakları ve Dede-Talip İlişkileri”, Uluslararası Erzincan Sempozyumu, C.1, September 28-October 1, 1075-1081, Erzincan.
- ÜZÜM, İlyas (2007); **Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevilik**, İsam Yay. İstanbul.
- YAMAN, Ali (2009); “Geçmişten Günümüze Dedelerin Misyonu ve Değişim”, **Dem Dergi**, Yıl 2, Sayı 6, 30-38, İstanbul.
- YAMAN, Mehmet (2009); **Alevilik (İnanç-Edeb-Erkân)**, Ufuk Matbaacılık, İstanbul.
- YARDIMCI, Mehmet (2013); **Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri**, Kanyılmaz Yay. İzmir.
- YAZICI, Mehmet (2014); “Aleviliği Günümüze Taşıyan Ana Unsurlar: Musahiplik Geleneği”, **Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu**, Bingöl, C.2, Bingöl Üniversitesi Yay. 730-750.
- YILDIZ, Hasan (2002); “Alevi-Bektaşî Hukuk Sistemi”, **Folklor/Edebiyat Alevilik Özel Sayısı II**, Cilt VIII, Sayı XXIX, 2002/2, Başkent Matbaası, Ankara, 181-186.
- YILMAZ, Orhan (2014); “Alevilikte Eski Türk Dini (Göktanrı İnancı) ve Şamanizm’in Etkileri”, **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, Aralık, 1-13.
- YÖRÜKAN, Yusuf Ziya (2014); **Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri: Şamanizm**, Ötüken Yay. İstanbul.
- YURT, Ahmet (2005); **Nefes**, Kayhan Yay. İstanbul.
- YURT, Ahmet (2008); **Dostun Bahçesi**, Yazıt Yay. İstanbul.

ZELYUT, Rıza (1990); **Öz Kaynaklarına Göre Alevilik**, Anadolu Kültürü Yay.
İstanbul.

www.tdk.gov.tr (14.07.2017)

EKLER**Ek 1. Orijinallik Raporu**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	MUHAMMET FARUK EKİCİ
Öğrenci Numarası	142213110
Enstitü Anabilim Dalı	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
Programı	TÜRK HALK EDEBİYATI
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	YRD. DOÇ. DR. GÜLDA ÇETİNDAG SÜME
Tez Başlığı (Türkçe)	TUNCELİLİ HALK ŞAİRİ AHMET YURT DEDE (HAYATI,SANATI VE ŞİİRLERİ)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 480 sayfalık kısmına ilişkin, 16/08/2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 9'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

YRD. DOÇ. DR. GÜLDA ÇETİNDAG SÜME
Danışmanın Adı-Soyadı

(İmzası)

PROF. DR. AHMET BURAN
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

Ek 2. Fotoğraflar**Ahmet YURT****M. Faruk EKİCİ ve Ahmet YURT**

Ali Ekber YURT(oğlu) ve Ahmet YURT
Ahmet Yurt, Fethiye Yurt (eşi), Ali Ekber Yurt

Ahmet Yurt'un Őir Kitabı II Arka Kapak

ÖZ GEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Muhammet Faruk Ekici

E-posta : trefflay@gmail.com

Öğrenim Durumu

Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı (Lisans)

Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi (Yüksek Lisans)